

АНГЛОМОВНЕ НАВЧАННЯ В ХНМУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ
LI навчально-методичної конференції ХНМУ

Харків
ХНМУ
2018

Міністерство охорони здоров'я України
Харківський національний медичний університет

**АНГЛОМОВНЕ НАВЧАННЯ В ХНМУ:
СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали
ІІ навчально-методичної конференції**

м. Харків, 31 січня 2018 року

Харків
ХНМУ
2018

УДК378.091.2:61=111(477)

А 64

Затверджено вченою радою ХНМУ.
Протокол № 1 від 25.01.2018.

Редакційна колегія

В.Д. Марковський, Л.В. Фоміна, С.О. Краснікова, Ж.І. Логвінова

А64 Англomовне навчання в ХНМУ: сучасний стан, проблеми та перспективи : матеріали ІІ навчально-методичної конференції , м. Харків, 31 січня 2018 р. / ред. кол. : В.Д. Марковський та ін. ; Харк. нац. мед. ун-т. – Харків : ХНМУ, 2018. – Вип. 9. – 156 с.

Матеріали, наведені у збірнику, висвітлюють різноманітні проблеми англomовного навчання, які виникають при викладанні як теоретичних, так і професійних дисциплін, а також дають можливість підвищити рівень професійної підготовки та сприяють активізації навчального процесу й покращанню якості освіти.

Збірник розрахований на викладачів вищих медичних закладів.

УДК 378.091.2:61=111(477)

© Харківський національний
медичний університет, 2018

НАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ХНМУ ДО РОБОТИ У СЕПЕДОВИЩІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Лісовий В.М., Капустник В.А., Завгородній І.В., Корнейко І.В.

Відмінні риси сучасної університетської освіти – високі темпи інтернаціоналізації [1] та глобальне впровадження викладання у середовищі англійської мови [2]. Навіть консервативно налаштовані до новацій медичні факультети Західної Європи нині викладають окремі предмети, магістерські програми англійською мовою. Інтернаціоналізація університетів підвищує їх позиції у міжнародних рейтингах, що робить їх привабливішими для потенційних студентів. Усе назване висуває нові вимоги до якості викладання у середовищі англійської мови (СМ). Науковий пошук у цьому напрямку дав початок таким галузям, як педагогіка викладання у СМ та інтегроване з предметом викладання іноземної мови.

Найбільш актуальними питаннями мовної підготовки викладачів СМ є встановлення рівня володіння мовою, необхідного для викладання; впровадження адекватних тестів для перевірки готовності викладачів до такої роботи; розробка курсу англійської мови для викладачів англійськомовного середовища у межах концепції англійської мови для специфічних потреб; шляхи мотивації та підтримки викладачів, які працюють у англійськомовному середовищі; роль кафедр англійської мови у підготовці викладачів СМ; шляхи підвищення кваліфікації викладачів СМ та місце викладача у процесі навчання [1, 3]. Втім, усі вони є дискусійними, не існує єдиної думки щодо шляхів їх розв'язання, чимало перебувають у стадії активного опрацювання.

ХНМУ має багаторічний позитивний досвід підготовки фахівців для роботи у СМ, отже є необхідність аналізу окремих здобутків та недоліків.

Метою роботи є аналіз рівня англійськомовної підготовки викладачів ХНМУ та визначення напрямків підвищення якості викладання за умов, коли англійська мова є іноземною як для викладача, так і для студента.

Кроки щодо збільшення кількості викладачів, які можуть працювати у СМ (безкоштовні у робочий час заняття на кафедрі іноземних мов, видання розмовника для викладачів, які працюють у СМ, накопичення англійськомовних навчальних ресурсів у бібліотеці ХНМУ, перевірка рівня володіння мовою викладачів) були здійснені з перших днів впровадження англійськомовного викладання, що дозволило довести в університеті кількість викладачів СМ до 685 та вивести ХНМУ у лідери підготовки іноземних студентів в Україні. На жаль, це відбувається на тлі поступового зниження загального рівня володіння англійською мовою в Україні (у рейтингу з 80 країн світу ми перейшли з 34-го місця у 2015 році на 47-е у 2017 [4]), що значно зменшує привабливість країни для потенційних студентів і вимагає від колективу університету ще більших зусиль для підвищення якості викладання.

Рішення Вченої ради ХНМУ щодо складання міжнародних незалежних іспитів та підтвердження рівня володіння англійською мовою В2 та вище для подальшого поліпшення рівня англійськомовної підготовки викладачів та стимулювання самоосвіти (адже саме цей рівень вважають мінімально необхідним для ефективного викладання у СМ [3]) та фінансове мотивування дали позитивний результат: на сьогодні необхідний рівень

володіння англійською мовою підтвердили 122 викладачі, з них 74 склали іспит іТЕР, 18 - FCE, 13 - іспит International House, 11 - IELTS, 2 - TOEFL, 2 - PTE general, та 2 у мовних школах Великої Британії. Загальна динаміка складання міжнародних іспитів викладачами ХНМУ є позитивною.

Крім сукупного показника рівня володіння англійською мовою, важливою є збалансованість результату, яка оцінюється за окремими навичками (читання, говоріння, письмо, аудіювання). Аналіз результатів найбільш популярного іспиту іТЕР свідчить, що найвищий рівень викладачі мають у читанні та аудіюванні, а у письмі та мовленні показники нижчі. Таке відставання неприпустимо, оскільки без належних навичок письма та говоріння процес передавання знань є недостатньо ефективним. У цій ситуації необхідні заходи щодо їх компенсування.

Попри позитивні зміни у рівні володіння англійською мовою викладачами та підсилення вимог до володіння англійською мовою вступниками (не нижче B1), показники успішності студентів САМ ХНМУ не покращуються. Результати навчальної діяльності та складання ліцензійних іспитів залишаються незадовільними, студенти скаржаться на недостатню якість роботи викладачів. Отже, належний рівень мовної підготовки викладачів є необхідною, але недостатньою умовою підвищення якості викладання. Ми не можемо не погодитися з думкою, що викладання фахових дисциплін англійською мовою передбачає зміну стилю викладання, відхід від вчителецентричного підходу [3]. Необхідні зміни педагогічної парадигми, системи поглядів на процес викладання; відхід від застарілої, в центрі якої стоїть викладач або предмет, та перехід до студентоцентричної [5, 6]. Такий підхід робить студента незалежним та самостійним у навчанні, відповідальним за результат, забезпечує навичками, які уможливають професійний розвиток протягом усього життя [7–9].

У межах названого підходу практикується інтерактивний стиль викладання, який передбачає читання лекцій у вигляді семінарів, структурування матеріалу задля його оптимального засвоєння студентами, а також контроль розуміння засвоєного шляхом зворотного зв'язку, широке використання наочності, новітніх методик та прийомів, які активно залучають студентів до навчання.

Ураховуючи те, що англійська мова не є рідною для студентів САМ, викладачам необхідні лінгводидактичні навички та вміння швидко змінювати стиль презентації матеріалу, переконуватися, що студенти розуміють викладача, створювати таку атмосферу, за якої студенти без остраху говорять англійською мовою [1]. Викладачі мають опанувати навички компенсації недостатнього володіння мовою як викладачем, так і студентами: вміти пояснювати значення незнайомих слів, використовуючи низку методів безперекладної семантизації, вживати елементи інтегрованого вивчення мови, комунікативно-когнітивної методики. Викладачеві необхідно володіти різноманітними педагогічними стратегіями у проблемних, з погляду мови, ситуаціях: виправлення та попередження (перевірка розуміння викладеного, підлаштування темпу заняття та мовлення під аудиторію, перефразування), структурування заняття, візуальна та текстова підтримка [3].

Отже, успіх англомовного викладання забезпечується не лише якістю педагогічної майстерності викладачів, які працюють у САМ. Для забезпечення сталого розвитку викладання у середовищі англійської мови необхідною є розробка університетської стратегії популяризації вивчення англійської мови, яка враховуватиме інституційні, адміністративні, кадрові, ресурсні, інфраструктурні ініціативи. Доцільним буде проведення комплексного дослідження педагогічних аспектів викладання фахових дисциплін англійською мовою, можливості застосування аспектів інтегрованого з предметом вивчення мови, англомовної підготовки викладачів для роботи у САМ з подальшим впровадженням отриманих результатів у процес підвищення педагогічної майстерності викладачів, здобувачів ступеня доктора філософії, магістрантів ХНМУ. Доречними можуть бути короткострокові курси подальшого підвищення англомовної кваліфікації викладачів, які вже підтвердили мовний статус та мають допуск до викладання англійською мовою фахових предметів у ХНМУ. Такий курс дозволив би викладачам засвоїти мовну специфіку тестових завдань (наприклад, формату USMLE та IFOM), текстів лекцій, історії хвороби, тощо. Слід також шукати можливості стажування за кордоном фахівців університету з метою підвищення педагогічної майстерності викладачів, які працюють у середовищі англійської мови.

Література:

1. Dearden, J. English as medium of instruction – a growing global phenomenon (Interim Report). The British Council. 2014.
http://www.britishcouncil.org/sites/britishcouncil.uk2/files/english_as_a_medium_of_instruction.pdf. – отримано 02.01.2018.
2. Graddol D. English Next. London: British Council, 2006.
3. Болайто Р., Вест Р. Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови. Проект "Англійська мова для університетів". – К.: Видавництво "Стиль", 2017.
4. EF English Proficiency Index. – <https://www.ef.co.uk/epi/> – отримано 02.01.2018.
5. Macaro E. English Medium Instruction: Time to start asking some difficult questions // Modern English Teacher. – V. 24 Issue 2. – www.modernenglishteacher.com. – отримано 2.01.2018.
6. Hahl K., J?rvinen H.-M., Juuti K. Accommodating to English-medium instruction in teacher education in Finland // International Journal of Applied Linguistics. – 2016. – V. 26. – P. 291-310.
7. Jones L. The Student-Centered Classroom. Cambridge: CUP, 2007.
8. Pedersen S., Liu M. Teachers' beliefs about issues in the implementation of a student-centered learning environment // Educational Technology Research and Development. – 2003. – V. 51. – P. 57–76.
9. Hannafin M.J., Hannafin K.M. Cognition and student-centered, web-based learning: Issues and implications for research and theory. In: Learning and instruction in the digital age. Springer US, 2010. – P. 11–23.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАХІДНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ВИКЛАДАННІ КУРСУ "ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ" СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Альков В. А., Ільїн В. Г.

Як відомо, до українських університетів вступають студенти-іноземці, рівень володіння англійською мовою у яких нерідко аж ніяк не дотягує до рівня носія, на якого спрямовані класичні англомовні підручники та інші навчальні видання. Тому ступінь доречності використання цієї літератури в навчальному процесі треба піддати методичному аналізу.

Головна проблема полягає в тому, що англомовна література не є адаптованою, не розрахована на іноземних студентів, для яких англійська мова не є рідною. Для пересічного арабського студента багато чого по прочитанні залишиться незрозумілим. Західні автори, приміром автор класичного англомовного підручника з історії України Орест Субтельний, використовують складні довгі лексичні конструкції, які досить важко осягнути: "It was not the lofty vision of creating a mighty state (it is highly doubtful whether they were familiar with the concept of statehood) or a flourishing civilization but rather a relentless desire to get at the sources of wealth that primarily motivated the early Kievan princes" [1, p. 27.]. Зазначимо, що видання подібних робіт на Заході орієнтоване передусім на комерційний успіх, на знайомство з Україною читача чи науковця, тому в нашому сенсі слова підручниками вони не є. Таким роботам також властиве авторське бачення історії України. Приміром, Р.П. Магочій розглядає її як історію земель та народів, що живуть на території сучасної України [2].

Не маючи потреби в уніфікації своїх робіт, західні автори вдаються до повної анархії у вживанні історичної термінології. Кабінет міністрів України постановою від 27 січня 2010 р. [3] наполегливо пропонує нам транслітерувати її зовсім інакше, ніж це практикується в англомовній історіографії. Наприклад, документ пропонує нам варіант *Zakarpattia*, тоді як англомовні автори найчастіше в перекладі називають цей регіон *Transcarpathia* [2, p. 8]. Компромісні варіанти транслітерацій та перекладів, що базуються переважно на практиці викладання та вживанні термінології західними авторами, подані в спеціальному виданні, спрямованому на вирішення проблеми - "Короткий українсько-англійський і англо-український словник історико-культурологічної термінології з курсу "Історія України та української культури" [4].

Мабуть, найбільш прийнятною для використання у формі підручника є робота П. Кубічека [5], яка вперше побачила світ у 2008 році в серії "Грінвудська історія модерних націй". Вона є найбільш систематизованою та короткою (на відміну від праць О. Субтельного та Р. Магочія), що робить з неї найкращий варіант для студента. Опанування матеріалу полегшить "Історичний словник України" [6], який містить тлумачення історичної термінології. Проте слід зважати, що вона не є адаптованою та загальноприйнятною.

Для іноземців оптимальним є тлумачення історичних термінів в Інтернет-енциклопедіях. При цьому необхідно роз'яснити студентам порядок роботи з ними, рекомендувати найбільш якісні [7; 8].

Можна застосовувати також роботи з історії Росії, які стосуються загальних питань розвитку Київської Русі, Російської імперії та СРСР. Серед

них, наприклад, книга Ч. Зіглера [9] з тієї ж серії, що й книга П. Кубічека. Також можна порадити тритомне видання "Кембриджська історія Росії" [10] – ця досить докладна праця може бути використана для підготовки індивідуальних проєктів, приміром, з історії реформ Олександра II, "Перебудови" тощо.

Ідеї для концептуалізації занять можна віднайти також у спеціальних працях, призначених для ознайомлення широкої англомовної аудиторії з проблемами історії України [11; 12]. Викладач повинен спочатку критично опрацювати ці тексти, адаптуючи їх для розуміння студентів-іноземців.

Корисними для підготовки індивідуальних студентських доповідей є статті в іноземних історичних та публіцистичних Інтернет-виданнях, таких, як "History Today", BBC, The Guardian [13; 14].

Враховуючи на відсутність спеціальних англомовних праць, присвячених українській культурі (якщо не брати відповідних розділів наведених вище книг), порекомендуємо україномовний підручник Ігоря Мірчука "Українська культура", який видано в США [15; 16]. Це видання якісно вирізняється від вітчизняних англомовних аналогів, переобтяжених масою фактів та імен, які жодним чином не формують уявлення про предмет. Завдяки наявності авторського задуму вказане видання не містить зайвої інформації, а складний матеріал подано як чітко структуроване єдине ціле. Кожний розділ супроводжується словником, посильними та цікавими завданнями (кросворди, плани доповідей, ігрові завдання), які орієнтують на поступове, активне та спокійне освоєння незвичного матеріалу. На наш погляд, саме так має виглядати зразковий підручник з історії України та української культури.

Таким чином, праці західних авторів внаслідок свого обсягу можуть застосовуватися в навчальному процесі переважно задля організації самостійної роботи. Як додаткові можна використовувати твори з історії Росії. При цьому їх не можна розглядати як однорідний комплекс видань, термінологія не є уніфікованою, а підходи різняться. Гіршою є справа з виданнями з історії української культури, питання якої автори частково зачіпають в історичному контексті. Втім, наразі в арсеналі викладачів вищої школи є достатньо матеріалів для налагодження якісного та цікавого викладання історії України та української культури англомовним іноземним студентам. Відчувається лише гостра нестача готових методичних матеріалів, насамперед, якісних підручників. Справа за викладачами, які можуть творчо підійти до опрацювання наявних джерел інформації з тим, щоб розробити власний якісний освітній продукт. Щоправда, це не завжди узгоджується з наявними можливостями.

Література:

1. Subtelny O. Ukraine : a History / O. Subtelny . – Toronto, Buffalo, London, 2009. – 887 p.
2. Magocsi P.R. A History of Ukraine / P.R. Magocsi. – Seattle. – 1998. – 784 p.
3. Про впорядкування транслітерації українського алфавіту латиницею: Постанова Кабінету міністрів України від 27 січня 2010 р. N 55 у редакції від 12.01.2016 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/55-2010-%D0%BF> (дата звернення: 09.12.2017).
4. Короткий українсько-англійський і англо-український словник історико-культурологічної термінології з курсу "Історія України та української культури" / упоряд. І.Ю. Робак, В.А. Альков. – Харків, 2017. – 27 с.

5. Kubicek P. The History of Ukraine. – Westport : London, 2008. – 221 p.
6. Katchanovski I., Kohut Z., Nebesio B., Yurkevich B. Historical Dictionary of Ukraine. – Lanham, Toronto, Plymouth, 2013. – 914 p.
7. Encyclopedia of Ukraine. URL: www.encyclopediaofukraine.com.
8. Invasion of the Soviet Union, June 1941. Holocaust Encyclopedia. URL: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005164>.
9. Ziegler C.E. The History of Russia. Santa Barbara, Denver. – Oxford, 2009. – 289 p.
10. Cambridge History of Russia. – 3 Vol. – Cambridge, 2006. – Vol I. – 824 p. – Vol. II. – 806 p. – Vol. III. – 883 p.
11. Snyder T. The reconstruction of nations Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569–1999. -- Yale University Press, 2003. – 367 p.
12. Wilson A. The Ukrainians: Unexpected Nation. New Haven and London, Yale University Press, 2015. – 410 p.
13. Lynch M. The Emancipation of the Russian Serfs, 1861: A Charter of Freedom or an Act of Betrayal? URL: <http://www.historytoday.com/michael-lynch/emancipation-russian-serfs-1861-charter-freedom-or-act-betrayal>.
14. News and teaching resources round up on the Ukraine crisis. URL: <https://www.theguardian.com/teacher-network/teacher-blog/2014/mar/08/ukraine-crisis-news-teaching-resources-russia-teachers>.
15. Українська культура. Перший рік : народознавство. Другий рік : архітектура і скульптура / Ігор Мірчук ; ред. Є. Федоренко. – Нью-Йорк : Шкільна Рада, 2004. – 249 с.
16. Українська культура. Ч. 2 : Третій рік : Малярство. Четвертий рік : Музика / Ігор Мірчук ; ред. Є. Федоренко. -- Нью-Йорк : Шкільна Рада, 2007. -- 239 с.

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА КАФЕДРІ ВНУТРІШНІХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ХВОРОБ ХНМУ

Архипкіна О.Л., Сухонос Н.К.

Престиж медичної освіти у всьому світі не підлягає сумніву. Велика кількість майбутніх лікарів здобуває вищу освіту поза своєю Батьківщиною. Тобто маємо, що іноземці - випускники Вишів презентують на світовому ринку працевлаштування не тільки свою країну походження, а й країну, у якій вони одержали спеціальність. У цьому аспекті якісна підготовка фахівців-іноземців є питанням державного значення для нашої країни, у якій навчаються студенти з усіх куточків світу [1].

Інтернаціоналізація сучасної вищої освіти передбачає навчання іноземних громадян насамперед англійською мовою як мовою світового спілкування [2, 3]. Цей високий стандарт освіти представлений і в ХНМУ. Кількість іноземців, які бажають навчатися англійською мовою в нашому університеті, не тільки значно більша порівняно з тими, які здобувають освіту російською мовою, а ще й невпинно зростає.

Висока якість підготовки майбутніх лікарів забезпечується навчанням біля ліжка хворого й аналізом клінічних випадків. Лікарське вміння можна набути тільки у випадку навчання із залученням пацієнтів. Ретельне збирання скарг хворого, анамнезу захворювання та життя потребує від студента-медика достатніх комунікативних компетенцій. Процес здобуття освіти в

медичному університеті побудовано так: на той час, коли студенти-іноземці вивчають клінічні дисципліни, вони вже адаптовані до життя в нашій країні. Більшість з них уже має деякі навички спілкування українською мовою в побуті [4], проте цього виявляється недостатньо для повноцінної курації біля ліжка хворого.

На кафедрі внутрішніх та професійних хвороб ХНМУ викладаються дві клінічні дисципліни для студентів англомовної форми навчання – "Внутрішня медицина" й "Професійні хвороби". Педагоги кафедри постійно стикаються з мовними труднощами під час курації хворого цим контингентом студентів. З власного досвіду можемо зазначити, що робота біля ліжка пацієнта в іноземців займає більше часу порівняно з вітчизняними студентами та відбувається за рахунок годин, відведених для інших складових заняття.

Курація хворого виглядає так: група англомовних студентів розподіляється на декілька підгруп, у кожній з якій повинен бути щонайменше один студент, здатний розмовляти зрозумілою для пацієнта мовою. У цей час викладач, закріплений за групою, та інші вільні на цей момент англомовні викладачі допомагають підгрупам у перекладі.

Дії викладача під час курації спрямовані на допомогу студентові. Це безпосередньо частина учбового процесу, яка, на жаль, часто заміщується роботою викладача, тобто унікальна можливість наживо контактувати з пацієнтом зменшується. Англомовні студенти повинні звертатися за допомогою до викладача лише у виняткових випадках, у разі виникнення труднощів під час спілкування, оскільки оволодіти усім лексичним складом неможливо.

Присутність викладача та його допомога в курації пацієнта зменшує можливість опанувати професійні комунікативні навички. На жаль, активна робота біля ліжка хворого відбувається за рахунок одного студента з підгрупи або викладача, тимчасом як більшості відведена пасивна роль спостерігача через присутність мовного бар'єра.

Які питання поставити хворому? Як їх сформулювати? У якому порядку? Як контролювати діалог між хворим та лікарем? Як спілкуватися з пацієнтом протилежної статі або зі значною різницею у віці? Усі ці та багато інших питань постануть перед випускником у його практичній діяльності, оскільки модель поведінки лікаря з пацієнтом, уміння й навички спілкуватися з хворим ще не сформовані в повному обсязі під час навчання студентів 4 та 5 курсу на клінічних кафедрах. Звісно, вони будуть удосконалюватися з досвідом, проте це найбільший недолік англомовного навчання.

Узагальнюючи вищевикладене, зазначимо: студент-медик старших курсів повинен бути підготовлений до комунікативно спрямованого володіння державною мовою. Навчальний план для навчання англомовних студентів потребує корегування з урахуванням необхідності сформувати комунікативну компетенцію в іноземців. У цьому аспекті додаткові навчальні години з української мови для студентів англомовної форми навчання та надання можливості більше знаходитися в країномовному середовищі покращить їхнє спілкування з хворими. Поліпшенню засвоєння клінічних дисциплін також сприяло б збільшення навчальних годин, відведених саме для курації пацієнта та розбору історії хвороби, порівняно з вітчизняними студентами.

Досвід кафедри внутрішніх та професійних хвороб ХНМУ показав, що робота студентського гуртка клінічної кафедри для іноземців з англомовною формою навчання повинна бути спрямована насамперед на вдосконалення

практичних навичок курації хворого. Практично-орієнтований студентський гурток сприяє покращенню результатів складання студентами ліцензійного іспиту "Крок-2".

Усі зусилля кафедри внутрішніх та професійних хвороб направлені на те, щоб випускник нашого університету в майбутньому не розгубився, не втратив впевненості в собі під час роботи та підтвердив високий рівень освіти в ХНМУ, оскільки велике значення у формуванні престижу медичного університету мають особисті здібності й знання володаря диплома.

Література:

1. Національна академія наук України: проблеми розвитку та входження в європейський науковий простір / за ред. : О.С. Онищенко, Б.А. Маліцького. – Київ, 2007. – 680 с.

2. Темиргазина З.К., Темиргазина Ж.К. Профессионально-ориентированное обучение языкам на естественнонаучных специальностях // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2013. – № 10 (часть 2). – С. 238–241.

3. Попков В.М., Протопопов А.А., Черненко Ю.В., Кочеткова Т.В. Филология в контексте современного высшего медицинского образования // Медицинское образование и вузовская наука. – Москва : МГМУ им. И.М. Сеченова, 2013. – №1. – С. 56–61.

4. Рамазанова А.Я. Специфика терминологической подготовки иностранных студентов медицинского вуза // Bulletin of Medical Internet Conferences (ISSN 2224-6150). – 2016. – Vol. 6., Issue 1. – P. 112.

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ОСНОВИ БІОЕТИКИ ТА БІОБЕЗПЕКИ" СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ З АНГЛОМОВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Ащеулова Т. В., Демиденко Г. В., Кочубей О. А.

Навчальний процес є невід'ємною частиною процесу виховання всебічно розвинутої особистості, що відповідає високому рівню потреб сучасного суспільства. Цей процес передбачає реалізацію освітньої, розвивальної та виховної функцій. Підготовка іноземних фахівців в Україні має суттєве значення, оскільки характеризує якість освіти, пов'язана з доступністю навчання порівняно з європейськими країнами. Збільшення кількості іноземних студентів в університеті висуває нові вимоги до якості підготовки спеціаліста.

Сьогодні на шляху євроінтеграції України поряд з невпинним розвитком біотехнологій упровадження сучасних біоетичних принципів у дослідницьку та лікарську практику набуває пріоритету. У сучасній системі охорони здоров'я, що характеризується зростанням вимог до професійної підготовки та діяльності медичних працівників, а саме лікарів, виникає потреба вивчення дисципліни "Основи біоетики та біобезпеки", що дасть майбутньому фахівцю оптимальний обсяг знань і дозволить виважено приймати біоетичні значущі рішення під час професійної діяльності. На кафедрі пропедевтики внутрішньої медицини №1, основ біоетики та біобезпеки іноземні студенти опановують такі розділи медицини: пропедевтика внутрішньої медицини, основи біоетики та біобезпеки, деонтологія в медицині, практичні цикли "Догляд за хворими" та Сестринська практика". Кафедра з 2011 року є опорною з викладання пропедевтики внутрішньої медицини англійською мовою. У рамках

дисципліни "Біоетика та біобезпека" подається лекційний матеріал, відведено години для практичних занять та самостійної підготовки студентів [1, 2].

Сучасна біоетика інтегрує в єдине концептуальне ціле елементи етики, медичну деонтологію, новітні тенденції, ініційовані екологією, біоінженерією, що пов'язані з аналізом етичних дилем та колізій, проблем морального вибору вчених, залежні від певного типу культури та релігії. Сучасні проблеми – передача органів і тканин, стовбурових клітин, екстракорпоральне запліднення, використання для лікування ембріональних тканин, генна терапія, застосування трансгенних організмів з метою отримання харчових продуктів, клонування тварин і людини – дуже ускладнили вирішення проблеми "користь-ризик". Неоднорідність груп іноземних студентів, у яких навчаються представники багатьох культурних та релігійних традицій з різними поглядами й менталітетом, з одного боку, пов'язана з певними труднощами у викладанні предметів та сприйманні матеріалу але, з іншого боку, така різноманітність поглядів сприяла нововведенням. Студентам-іноземцям, які вивчають курс біоетики та біобезпеки на кафедрі, пропонується підготувати доповіді на певні теми з урахуванням власних культурних і релігійних традицій [3]. У ході бурхливих дискусій та обговорень морально-етичних, соціальних і юридичних проблем медичної діяльності в контексті захисту прав людини в майбутніх спеціалістів виникає необхідність розглянути універсальні етичні принципи, на базі яких біоетикою виробляються конкретні моральні норми поведінки лікаря й медика-дослідника. Про це свідчать етичні принципи біомедичних досліджень, розроблені Нюрнберзьким кодексом, Гельсінкською декларацією, Міжнародною Конвенцією Ради Європи "Про права людини в біомедицині", Загальною Декларацією ЮНЕСКО про біоетику та права людини та ін. Такий елемент методики корисний тим, що відтворює сам процес рішення біоетичних проблем у суспільстві, сприяє засвоєнню студентами-медиками принципів автономії особистості, інформованої згоди, конфіденційності, робить процес навчання дієвим, творчим та особистим.

У результаті вивчення дисципліни "Основи біоетики та біобезпеки" студент знатиме закони, принципи, правила й моделі біоетики; морально-етичні норми, правила й принципи професійної лікарської поведінки, етичні основи сучасного медичного законодавства; основні етичні документи міжнародних організацій, вітчизняних і міжнародних професійних медичних асоціацій; принципи ведення дискусій в умовах плюралізму думок й основні способи вирішення конфліктів. Майбутній лікар умітиме вибудовувати й підтримувати поважні й довірчі відносини з пацієнтами, робочі з членами колективу, а також конструктивні з інститутами громадянського суспільства; аналізуватиме свою діяльність в аспекті захисту майбутніх поколінь, довколишнього середовища, біосфери й біорізноманіття; оцінюватиме біоетичні проблеми інноваційних технологій, реалізації репродуктивних прав людини, інфекційних захворювань, трансплантації, умирання й смерті; володітиме навичками викладання персональної точки зору, морально-етичної аргументації, ведення дискусій і круглих столів [2, 4].

Підсумовуючи викладене, необхідно наголосити, що в динамічному сьогоденні проблема біоетики та біобезпеки багатогранно відображена в різних сферах системи охорони здоров'я, а вивчення дисципліни "Основи біоетики та біобезпеки" виправдане та необхідне. Одним з головних завдань

медичної освіти є безперервне підвищення освітнього рівня лікаря як головного чинника його конкурентоспроможності, що може бути реалізований за рахунок покращення індивідуального підходу до розвитку творчих здібностей майбутнього спеціаліста.

Література:

1. Ащеулова Т.В. Основні напрямки підвищення професійного рівня молодих викладачів / Т.В. Ащеулова, О.А. Кочубей // Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ (Тернопіль, 18–19 трав. 2017 р.) : у 2 т. / Терноп. держ. мед. ун-т імені І.Я. Горбачевського. – Тернопіль : ТДМУ, 2017. – Т. 2. – С. 166.

2. Демиденко Г.В. Особливості викладання біоетики студентам медичного університету з англійською формою навчання / Г.В. Демиденко // матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми та перспективи розвитку європейської освіти" 20-27 листопада 2016 р., м. Прага. – С. 106–107.

3. Kochubiei O.A. Teaching of bioethics: Ukraine vs India / M.M. Shetty, O.A. Kochubiei // "Біоетика та біобезпека: мультидисциплінарні аспекти": матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю присвяченої 105-річчю пам'яті В.К. Високовича, 23–24 травня 2017 р. – Харків : ХНМУ, 2017. – С. 21–22.

4. Ащеулова Т. В. Дисципліна "Основи біоетики та біобезпеки" в сучасній системі охорони здоров'я / Т.В. Ащеулова, А.Є. Бобейко, О.А. Кочубей // "Біоетика та біобезпека: мультидисциплінарні аспекти": матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю присвяченої 105-річчю пам'яті В.К. Високовича, 23–24 травня 2017 р. – Харків : ХНМУ, 2017. – С. 27.

МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Баткіна М.В.

У сучасному світі дистанційна форма навчання широко та успішно використовується як альтернативна форма здобуття середньої та вищої освіти. Також у дистанційній формі може бути представлений окремий курс. Переваги дистанційної форми навчання: незалежність від місця перебування учня та викладача, можливість навчання в зручному графіку з урахуванням індивідуальної швидкості сприйняття, незалежність від стану здоров'я та інших особистих обставин учня, можливість у будь-який момент об'єктивно оцінити рівень учбових досягнень [1]. Особливу цінність дистанційна форма навчання має для людей з обмеженими можливостями.

Комп'ютерні технології розвиваються нестримно, постійно з'являються різні типи програм, які відкривають нові можливості для викладання і вивчення іноземних мов. При створенні дистанційних курсів для вивчення іноземної мови широко використовуються електронні підручники, інтерактивні навчальні посібники, віртуальні середовища, комп'ютерні презентації, електронні бібліотеки і періодичні видання, мультимедійні ілюстративні матеріали (колекції фото-, аудіо-, відеофайлів). Останнім

часом стало можливим створення віртуальних засобів, сучасні підручники входять до складу навчальних комплексів, що включають Інтернет-підтримку, тобто стають мережевими освітніми продуктами [2–5]. Ці та інші ресурси дозволяють створювати віртуальний освітній простір.

Проте, конкретний навчальний процес завжди має свої унікальні завдання, які слід враховувати при виборі ресурсів Інтернету. Сучасному викладачеві необхідно вміти адаптувати електронні матеріали, що існують, з урахуванням психологічних та соціокультурних особливостей, а також рівня мовної підготовки та професію учнів. Мовна підготовка іноземних студентів, тобто вивчення мови країни навчання, може передувати навчанню у ВНЗ (підготовчі факультети), а може відбуватися паралельно з вивченням спеціальних предметів. За наявності можливості іноземні студенти обирають англійську мову навчання, проте, для успішної соціалізації в країні знання мови її мешканців є необхідним. Програму дистанційного курсу для англійських студентів доцільно складати з тематичних блоків, кожен з яких відповідає певній комунікативній ситуації.

Для студентів медичних університетів велике значення має професійне спілкування (опитування лікарем пацієнта), тому особливу увагу треба приділити відповідним матеріалам. Слід зазначити, що дистанційна форма навчання зовсім не припускає абсолютно самостійної роботи студента. Учасники навчального процесу співпрацюють між собою, але ця співпраця може відбуватися не лише в синхронному, але і в асинхронному режимі за допомогою чатів, електронної пошти. Робота викладача при цьому виключає перевірку тестів і підрахунок балів (це здійснюється автоматично), але передбачає такі сучасні форми навчання як вебінар, відеоурок, онлайн-консультація тощо.

Можна припустити, що перспектива дистанційної форми навчання не у витісненні традиційної (очної) форми, а в грамотному поєднанні цих форм з урахуванням індивідуальних цілей і завдань кожного учасника освітнього процесу.

Література:

1. Дистанционное обучение [Электронный ресурс] // Википедия // Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Дистанционное_обучение

2. Азимов Э.Г. Информационно-коммуникационные технологии в обучении РКИ: от тренировочных упражнений к виртуальной образовательной среде [Электронный ресурс] / Э.Г. Азимов, И.Ю. Низовая, Г.С. Аркабаева Информационно-коммуникационные технологии в обучении РКИ: от тренировочных упражнений к виртуальной образовательной среде // Режим доступа: <http://group-global.org/ru/node/21742>

3. Азимов Э.Г. Массовые открытые он-лайн курсы в системе современного образования // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 12. – С. 4–12.

4. Низовая И.Ю. Основные направления развития электронных образовательных ресурсов по русскому языку как иностранному [Электронный ресурс] // Преподаватель XXI век. 2015. №4 // Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/osnovnye-napravleniya-razvitiya-elektronnyh-obrazovatelnyh-resursov-po-russkomu-yazyku-kak-inostrannomu>

5. Бондарева О.В. Электронная лингводидактика: проблемы и перспективы [Электронный ресурс] // Вестник РУДН. Серия: Вопросы образования. Языки и специальность. 2014. №1 // Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/elektronnaya-lingvodidaktika-problemy-i-perspektivy>

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНОЇ ФАРМАКОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Біловол О.М., Князькова І.І., Немцова В.Д., Златкіна В.В.

На всесвітній конференції з питань вищої освіти ЮНЕСКО 2009 року було зазначено, що академічна мобільність і отримання освітніх послуг є факторами підвищення якості та ефективності вищої освіти [3].

Харківський національний медичний університет (ХНМУ) уже впро-довж тривалого часу активно розвиває міжнародну сферу діяльності, залучаючи іноземних студентів із багатьох країн світу до навчання. Викладачі університету приділяють велику увагу методології проведення занять, яка, є чергою, підвищує прагнення студентів до набуття знань. Дуже важливо, щоб під час проведення заняття студент залишався не пасивним слухачем, що сприймає навчальну інформацію без відповідного інтересу, а займав активну позицію. Наш досвід роботи демонструє, що перехід від традиційної моделі навчання з переважанням інформаційно-накопичувальних принципів до особистісно-орієнтованої моделі є одним із шляхів розв'язання цієї задачі для іноземних учнів. З огляду на вже наявний досвід використання різних активних методів навчання (метод активного діалогу (дискусії), презентації, бригадно-рольовий метод), симуляційні рольові ігри) серед вітчизняних студентів на кафедрі клінічної фармакології та внутрішньої медицини були апробовані ці методики викладання для студентів, які навчаються англійською мовою [1, 2].

Мета: визначити можливість та ефективність використання активних методів навчання при викладанні дисципліни "Клінічна фармакологія" для накопичення професійних компетенцій іноземних студентів, що навчаються англійською мовою.

Матеріали та методи. Проведено аналіз застосування активних методів навчання англомовних студентів 5 курсу медичного та стоматологічного факультету ХНМУ порівняно з традиційною системою навчання. Базою для створення матеріалу для дискусії та рольових ігор стали матеріали клінічних розборів у терапевтичній клініці ДУ "Національний інститут терапії ім. Л.Т. Малої НАМН України" та ситуаційні клінічні задачі з тестової бази КРОК-2. У ролі традиційної системи навчання були використані тестування, усне опитування, пояснення нового матеріалу, робота біля ліжка хворого й аналіз історії хвороби. Усі групи студентів випадковим чином були розподілені на 2 частини: викладання матеріалу однієї і тієї ж теми практичного заняття в одній підгрупі проходило традиційним способом, в іншій – використовувалися сучасні активні методи викладання. Контроль знань традиційно був письмовий у вигляді тестових завдань і проводився наприкінці заняття.

Результати.

При використанні інтерактивних методів викладання в діяльності викладача головне місце займає група взаємодіючих учнів, які, обговорюючи питання, сперечаються і погоджуються між собою, стимулюють і активізують одне одного. Під час застосування активних методів найсильніше діє на інтелектуальну активність дух змагання, який проявляється, коли люди

колективно шукають істину. Діє і такий психологічний феномен, як зараження, і висловлена сусідом думка здатна мимоволі викликати аналогічну або близьку до висловленої або, навпаки, зовсім протилежну.

Навчальна симуляційна гра, у нашому розумінні, повною мірою відповідає уявленню про новий, контекстний тип навчання, оскільки в ній знаходять своє відображення найбільш характерні його риси. У зв'язку із цим основне завдання симуляційної гри не тільки імітувати реальні умови професійної діяльності в навчанні, але й забезпечити можливості для відтворення або імітації тих протиріч, з якими стикається фахівець на шляху пізнання та професійної діяльності. Проблемний зміст задається у вигляді системи конкретних "лікарських" ситуацій або завдань, що містять суперечливі, надлишкові або неповні дані, неявно представлені альтернативи вибору, ситуації, що вимагають прийняття рішення. На заняттях з клінічної фармакології основний акцент робиться на поглиблене вивчення принципів медикаментозної терапії, наявність показань і протипоказань до призначення конкретних фармакологічних груп, дискутуються переваги тих чи інших препаратів, можливість розвитку побічних ефектів, обговорюються переваги та недоліки різних, запропонованих студентами схем лікування пацієнта з урахуванням проблем лікарської взаємодії, вікових аспектів. Іншим, не менш важливим і тісно пов'язаним з вищевказаним методом навчання є дискусія. Дискусія – це метод обговорення і вирішення спірних питань. На сьогодні вона є однією з найважливіших форм освітньої діяльності, що стимулює ініціативність учнів, розвиток рефлексивного мислення. Під час таких занять від викладача потрібно набагато більше активності і творчості, ніж тоді, коли воно проходить у формі переказу вичитаних у книгах або давно відомих істин. Форми участі викладача в дискусії можуть бути найрізноманітнішими, але ні в якому разі не нав'язується його думка. Найкраще це робиться шляхом тонко розрахованого управління ходом дискусій, через постановку проблемних питань, які потребують продуктивного мислення, творчого пошуку істини.

За результатами підсумкових занять середня оцінка в частині, у якій проводилося викладання за класичною моделлю навчання, становила $3,56 \pm 0,12$ бала, при використанні активних методів навчання $3,94 \pm 0,11$ бала, де $p < 0,05$. За класичної моделі навчання студенти в залежності від отриманих оцінок розподілилися таким чином: 86 % студентів відповіли на 3 бали за 5-бальною оціночною системою (де максимальний оціночний бал 5, мінімальний позитивний бал 3), 12 % – на 4 бали, 2 % – на 5 балів.

За інноваційної моделі навчання, що включає активні підходи навчання, студенти в залежності від отриманих оцінок розподілилися інакше: 67 % студентів відповіли на 3 бали за 5-бальною оціночною системою, 26% – на 4 бали, 7 % – на 5 балів. Незадовільних оцінок в результаті контрольного тестування в кінці проведеного заняття не було в жодній групі.

Висновок. Незаперечною перевагою активних методів викладання є зміщення центру уваги з викладача на студента, надавши останньому можливість відпрацьовувати навички, припускатися помилок та виправляти їх, аналізувати ситуацію і робити висновки. Форма організації такої діяльності дозволяє відтворювати форми реальної професійної діяльності.

Перспективним є використання сучасних інноваційних технологій при навчанні студентів-іноземців з урахуванням міжнаціональних

особливостей, що здатне поліпшити рішення не тільки навчальних, а й сприяти вирішенню позанавчальних завдань і є найбільш оптимальною системою викладання в медичних вишах.

Література:

1. Есауленко И.Э. Теория и методика обучения в высшей медицинской школе: учебное пособие для системы повышения квалификации дополнительного профессионального образования преподавателей медицинских и фармацевтических вузов / И.Э. Есауленко, А.Н. Пашков, И.Е. Плотникова. – Воронеж, 2011. – 483 с.

2. Рахимов Т.Р. Особенности организации обучения иностранных студентов в российском вузе и направление его развития // Язык и культура. – № 4. – 2010. – С. 123–136.

3. 2009 World Conference on Higher Education: The New Dynamics of Higher Education and Research for Societal Change and Development (UNESCO, Paris, 5–8 July 2009) COMMUNIQUE http://www.unesco.org/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/ED/pdf/WCH E _ 2 0 0 9 / F I N A L % 2 0 C O M M U N I Q U E % 2 0 W C H E % 2 0 2 0 0 9 . p d f.

**ВИКЛАДАННЯ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ
АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ
ПОВЕДІНКИ ТА ПЕРІОДУ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ**

Бреславець Н.М., Бережна О.О., Кричка Н.В.

Актуальною задачею профільної клінічної кафедри є якісна додипломна підготовка майбутнього лікаря, яка спрямована на розвиток та формування професійних компетентностей. На кафедрі ортопедичної стоматології ХНМУ студенти проходять навчання з 2-го по 5-й курс із поступовим ускладненням тематики навчальної програми, узагальненням набутих знань і практичних навичок. Але вимогою до успішного викладання та сприйняття вузькопрофільного клінічного курсу є належна підготовка з таких предметів, як хімія, анатомія, гістологія, нормальна та патологічна фізіологія, патологічна анатомія, біохімія, мікробіологія тощо. Важливу крім того є підготовка з філософії та психології, які допомагають студенту осмислити й сприйняти весь обсяг навколишнього інформаційного поля [1].

Сьогодні на стоматологічному факультеті нашого університету навчається велика кількість іноземних студентів, які потребують додаткового часу для адаптації. Зазвичай іноземні громадяни, приїжджають на навчання на рік раніше, вивчають мову, спілкуються й адаптуються в нашій країні. Цей етап відсутній для студентів, які вступили на навчання з викладанням англійською мовою. Слід пам'ятати, що вони приїхали з своїм світоглядом, звичками, традиціями, вони виховані в іншому законодавчому й етичному полі. Часто ці студенти так і залишаються в закритому англомовному середовищі, знання нашої мови обмежується тільки побутовими питаннями, а прагнення української молоді до вільного спілкування англійською мовою не дає змоги повноцінно вивчити особливості чужої [2]. Тому іноземні студенти, залишаючись у культурному, етичному, психоемоційному замкнутому просторі, переносять своє специфічне ставлення на навчання в університеті, їх адаптивний період триває декілька років.

Метою нашої роботи є надання рекомендацій до викладання профільної дисципліни англійськомовним студентам з урахуванням особливостей поведінки та періоду адаптації до навчального процесу.

З огляду на сказане, під час організації та проведення клінічних лекцій і занять викладачу треба враховувати такі моменти:

1. Наявність прямо пропорційної залежності між рівнем етичного виховання та здобутої загальної освіти студента і його ставленням до навчання в університеті, сприйняттям культурних звичаїв і традицій нової країни.

2. Відносно невелика кількість студентів належним чином володіє англійською мовою. Зазвичай вони бігло спілкуються англійською, оскільки, імовірно, саме на це було спрямовано їх навчання в загальноосвітній школі, але не вміють писати, і це стосується як граматичної побудови речень узагалі, так і граматики написання кожного слова зокрема. Тому в іноземних студентів виникають труднощі із сприйняттям спеціалізованої професійної інформації, особливо якщо потрібно вивчити декілька джерел, осмислити їх і викласти в конспекті до практичного заняття, написаному від руки.

3. Упродовж навчання англійськомовні студенти потребують особливої уваги викладача, більшої підготовки до заняття, використання презентацій, відео та наочних посібників, тому що лише невелика частка підручників, що рекомендовані навчальною програмою з ортопедичної стоматології, мають переклад англійською мовою.

4. Особливістю практичних клінічних занять на кафедрі ортопедичної стоматології є постійне спілкування з пацієнтами, які, проте, здебільшого не є англійськомовними. Тому викладач повинен не тільки тримати під увагою весь процес клінічного прийому й оцінювати знання та навички студентів, але й бути синхронним перекладачем між студентом і пацієнтом.

Підсумовуючи вищевикладене, наголошуємо на необхідності надання англійськомовним студентам на початку їх навчання в університеті більшої уваги, яка повинна бути спрямована не тільки на їх скорішу адаптацію в новому культурному та законодавчому середовищі, але й на сприйняття навчального процесу, уміння працювати з літературою та накопичення набутих знань.

Література:

1. Бабак О.Я. Особливості адаптації іноземних студентів, які навчаються англійською мовою, до умов життя та навчання в Україні / О.Я. Бабак, Г.Д. Фадеєнко, В.Д. Немцова // Современное состояние, проблемы и перспективы англоязычного обучения в ХНМУ. – Харьков : ХНМУ, 2011. – В. 2. – С. 73–76.

2. Сніжко С.С. Психологічні фактори підвищення якості підготовки студентів-іноземців у медичному вузі / С.С. Сніжко, І.М.Шевчук // Досвід впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України III–IV рівнів акредитації: мат. наук. -метод. конф., 28 березня 2012 р. : тези доп. – Івано-Франківськ, 2012. – С.45–46.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПЕДІАТРІЇ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ НА КЛІНІЧНИХ БАЗАХ ХНМУ

Гончарь М.О., Омельченко О.В., Іщенко Т.Б.

Основною метою навчання в університеті є забезпечення високої якості підготовки майбутніх лікарів з урахуванням поєднання традиційних та нових методів навчання. Це може бути виконано шляхом удосконалення фунда-

ментальної та практичної підготовки, глибокої інтеграції навчального, наукового й інноваційного процесів. Вирішення окресленої проблеми є можливим завдяки безпосередній спадкоємності серед профільних кафедр щодо викладання спеціальності "Педіатрія", а саме: кафедри пропедевтики педіатрії № 1, кафедри пропедевтики педіатрії № 2, кафедри педіатрії № 2, кафедри дитячих інфекційних хвороб і кафедри педіатрії № 1 та неонатології.

Нове розуміння освіти як надбання особистості включає студент-центроване навчання (student-centered learning), засноване на взаємодії учнів та викладачів, спрямоване на розвиток особистісних структур свідомості (цінностей, смислів, стосунків, здібностей до вибору, рефлексії, саморегуляції та ін.) й індивідуальності студентів. Підвищення рівня підготовки освіти має такі складові: якість освіти; якість методів навчання й виховання; якість досвідченості особистості, якість освітніх послуг. Перевірка якості підготовки фахівців на будь-якому етапі – це одночасно й перевірка рівня діяльності викладача та якості організації навчального процесу, основним результатом чого є професійна компетентність випускника. В оціночній діяльності потрібно обов'язково враховувати інтереси студента. Особлива увага при цьому приділяється методичі обстеження дитини, тому що безпосередня робота біля ліжка хворого залишається кращою формою практичної підготовки студента за умови постійного та глибокого вивчення необхідної літератури. Поряд з навчанням біля ліжка хворого на кафедрах педіатричного профілю впроваджено активні форми навчання та взаємодії з використанням методик симуляційного навчання: написання історії хвороби, "мозковий штурм", ділові ігри, функціональні фантоми, метод "кейсів", ситуаційні задачі, типові завдання, які входять в екзаменаційні білети, тести з бази "КРОК-2", підготовка студентами презентацій з наступним їх обговоренням.

На кафедрі з англійськими студентами працюють викладачі, які мають сертифікат, виданий кафедрою іноземних мов ХНМУ (9 викладачів, з них 4 мають рівень B2). З метою майбутньої професійної орієнтації студенти навчаються на декількох клінічних базах: КЗОЗ "Обласна дитяча клінічна лікарня", КЗОЗ "Обласна клінічна лікарня-центр екстремальної медичної допомоги і медицини катастроф - Міжрегіональний перинатальний центр", КЗОЗ "Обласний спеціалізований дитячий будинок", КЗОЗ "Обласний перинатальний центр", КЗОЗ "Міська дитяча поліклініка № 2".

З 2009 року з метою якісного оволодіння практичними навичками на заняттях зі студентами почали використовувати функціональні фантоми для інтерактивного навчання. Ці медичні навчальні манекени є реалістичними моделями, що дозволяють засвоїти необхідні практичні маніпуляції. У навчально-науковому інституті якості освіти міжкафедральному тренінговому центрі ХНМУ створено всі умови для максимально ефективного й досконалого оволодіння знанням та відпрацювання основних професійних навичок для всіх напрямків фахової підготовки студентів. Використання подібних інтерактивних тренажерів дозволяє повторювати різні діагностичні маніпуляції, домагаючись їх бездоганного технічного виконання. Заняття на манекенах допомагають досягти значного покращення результатів у студентів, підвищують їхню впевненість у собі.

Інтерактивне навчання сприяє формуванню навичок і вмінь, атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати авторитетним настав-

ником студентського колективу. Студенти вчаться толерантно спілкуватися між собою та з викладачем, критично мислити, приймати рішення.

З метою забезпечення навчального процесу сучасними видами подачі інформації викладачі застосовують проекційне обладнання та комп'ютерну техніку для демонстрацій лекційного матеріалу, мікрофільмів-презентацій. Накопичення власних спостережень викладача дає йому можливість ознайомити студентів з рідкісними клінічними випадками, а також проводити клінічні демонстрації та розбір діагностичних помилок.

Крім вище зазначеного, на кафедрі педіатрії № 1 та неонатології створено та існує сайт, завдяки чому студенти мають можливість ознайомитися з тематичними планами лекцій і практичних занять, списком рекомендованої літератури, стандартними тестовими завданнями "Крок-2", методичними вказівками для студентів та дидактичним матеріалом. Викладачі кафедри проводять заняття, орієнтуючи студентів на глибоке вивчення Європейських та Міжнародних стандартів лікування хворих з різноманітною соматичною патологією, спираючись на використання всесвітніх інформаційних баз даних, які посідають перші місця в рейтингу електронних ресурсів (www.amee.org, www.iamse.org, www.medicalscienceeducator.org).

На кафедрі педіатрії № 1 та неонатології 2017 року організовано комп'ютерний клас, у якому всі студенти мають змогу скласти тестовий контроль КРОК-2, для чого налаштовано 5 комп'ютерів. Для англomовних студентів створено окрему базу з 250 тестових завдань, розподілених за темами занять. Усі запитання доступні для користування. Окремо виділені тести для складання заключного контролю, який проводиться в комп'ютерному класі згідно з розкладом. У разі незадовільного результату студент не отримує заліку та має змогу перескласти тест. На кафедрі щоденно працює викладач, який консультує англomовних студентів з приводу вирішення тестових завдань.

Особливе місце посідає робота студентського наукового гуртка. Вона полягає в самостійному вивченні літератури, медичної документації, узагальненні даних та представленні інформації аудиторії.

З метою покращення якості підготовки майбутніх лікарів вважаємо доцільним: подальше впровадження електронних засобів навчання та оцінювання знань студентів; розробку надійного програмного забезпечення й технічного супроводу процедури тестування; упровадження внутрішнього аудиту (розробка опитувальника для отримання зворотного зв'язку від студентів щодо якості організації навчального процесу та викладання профільної дисципліни; подальше розширення інформаційного ресурсу й педіатричних дисциплін з використанням хмарних технологій (побудова ресурсу і розміщення лекційного матеріалу, відеофільмів, кейс-репортів, створення електронної бази історій хвороб, покрокової схеми методики обстеження пацієнтів, аналізу лабораторних даних та інструментальних досліджень у таких порталах та ін.; у перспективі - упровадження блендованого навчання).

Література:

1. Треумнова С.І. Особливості організації навчального процесу іноземних громадян на клінічних кафедрах/ С.І. Треумнова, В.П. Боряк // Світ медицини та біології, № 2 (37), 2013. - С. 180-181, УДК 378

2. Особливості викладання судової медицини іноземним студентам / О.Є. Черняк, А.Г. Дев'яткін, Є.І. Нікіфоров, В.В. Лукачіна // Світ медицини та біології. – 2013. – № 2 (37). – С. 188–189.

3. Вакалюк І.І. Організація проведення практичного заняття з внутрішньої медицини в іноземних громадян за методом кейсів в умовах кредитно-модульної системи освіти / І.І. Вакалюк // Світ медицини та біології, № 3 (38), 2013. – С. 154–156.

4. Ефендієва С.М. Застосування найбільш ефективних інновацій в практиці викладання англійської мови на сучасному етапі в українських вишах / С.М. Ефендієва // Science and Education a New Dimension. Peddagogy and Psychology. – Budapest, 2017. – Vol. (55), Issue 127. – P. 12–15.

5. Сологор І.М. Комунікативні стратегії в навчально-педагогічному спілкуванні іноземною мовою: типи та функції / І.М. Сологор, В.Г. Костенко, І.В. Знаменська // Світ медицини та біології. – 2013. – № 2 (37). – С. 170–173.

6. Нечитайло Ю.М. Досвід викладання іноземним студентам на кафедрі пропедевтики дитячих хвороб / Ю.М. Нечитайло, О.Г. Буряк, Д.Ю. Нечитайло // Медична освіта. – 2014. – № 4. – С. 108–110.

7. Мультимедійні методи навчання іноземних студентів як спосіб підвищення мотивації їх у навчанні / Н.М. Середюк, Н.М. Галюк, В.М. Галюк, М.І. Яворський // Буковинський медичний вісник. – 2013. – Т. 17, № 1 (65). – С. 211–213.

8. Моцар В. В. Особливості викладання курсу неонатології студентам англійської форми навчання / В.В. Моцар, І.А. Трофімова // Медична Освіта. – 2016. – № 1. – С. 40–44.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ТА ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЕВОЇ ХІРУРГІЇ ХНМУ

Григоров С.М., Рекова Л.П., Вакуленко К.М.

Іноземні студенти, зокрема англомовні, це особливий контингент не тільки тому, що навчання ведеться англійською мовою, а й через інші причини. Серед них можна виділити дві основні: базовий рівень знань та психологічні особливості адаптації представників різних країн.

Насамперед слід зазначити, що проблеми адаптації іноземних студентів до особливостей вищої школи незнайомої країни, які часто не зникають аж до останнього року навчання у ВНЗ. Головна проблема полягає в тому, що іноземці знаходяться в іншій психологічній, релігійній, соціокультурній ситуації, адже основна частина це студенти з мусульманських країн.

Погане володіння українською, російською, англійською мовами, ускладнює не тільки побутові комунікацію, й засвоєння спеціальності, яка здобувається, і зберігається в багатьох до самого останнього курсу. Умови роботи з іноземними студентами вимагають об'єднання завдань адаптації в викладанні предмету англійською мовою. Для найбільш ефективного введення студента в незнайоме середовище, викладачі моделюють мовні ситуації, максимально наближені до реальних; обговорюють питання й теми, актуальні для певної студентської аудиторії, враховуючи вік, релігійну, соціальну й інші приналежності студентів; стимулюють мотиваційну сферу іноземних студентів; надають їм самостійність; об'єктивно оцінюють результати самостійних дій. Наприклад, протягом заняття, окрім запропонованого навчального матеріалу, проводиться розбір клінічних ситуаційних завдань,

"мозковий штурм", відбуваються зустрічі з викладачами, бесіди на різні теми актуальні для студентів-іноземців.

Ефективним є тестування й оволодіння практичними навичками на фантомах. Усе це проводиться з метою зацікавити та сформувати пізнавальну діяльність в іноземного студента.

Таким чином, з огляду на вищезазначене на кафедрі хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії викладається клінічна дисципліна "Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія" з урахуванням всіх вимог навчальної програми щодо теоретичної й практичної підготовки майбутніх лікарів, а також беруться до уваги психологічні особливості іноземних студентів.

СТВОРЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПАРАДИГМИ ЩОДО ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ В АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВИХ ЗДОБУТКІВ КАФЕДРИ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ

Гришанін Г.Г. Дюдіна І.Л.

Останнім часом значно збільшилася кількість студентів, які навчаються на стоматологічному факультеті англійською мовою. Тому для підвищення якості їх навчання необхідно значно покращити рівень надання знань цьому контингенту студентів.

Особливість навчання англомовних іноземних студентів полягає в тому, що цей контингент студентів надає перевагу оволодінню знаннями з ортопедичної стоматології в умовах семінарських занять. Це, на нашу думку, пов'язано із тим, що переважна більшість іноземних студентів не є носіями англійської мови. Переважна більшість студентів володіють англійською мовою на побутовому рівні. Саме тому навіть вихідні дефініції вітчизняної клініки ортопедичної стоматології для цих студентів не завжди зрозумілі і потребують довготривалого та додаткового роз'яснення, доброзичливого тлумачення.

Тому метою нашої роботи було підвищення рівня ефективності та оптимізація викладання іноземним англомовним студентам теоретичних розділів ортопедичної стоматології та фахового ортопедичного лікування пацієнтів, шляхом покращення розуміння навчального матеріалу.

Для досягнення мети значення вихідних дефініцій були визначені нами як абетка, яка необхідна для вивчення теоретичних засад спеціальності ортопедична стоматологія, зокрема клінічних етапів виготовлення основних конструкцій ортопедичних протезів, що поліпшує засвоєння мануальних навичок на фантомах та лабораторних етапів виготовлення у зубопротезній лабораторії. Вихідні дефініції вітчизняної клініки ортопедичної стоматології та їх значення були перекладені викладачами кафедри на англійську мову. Визначення та їх значення були представлені викладачами як абетка, без знання якої неможливо зрозуміти спеціальності, що має особливу, притаманну лише їй, мову.

Протоколи ортопедичного лікування пацієнтів, у яких визначено логічну послідовність клінічних та лабораторних етапів, були перекладені викладачами кафедри на англійську мову.

Контроль рівня знань, як на початковому, так і на кінцевому етапах навчання англомовних іноземних студентів, здійснювався за допомогою розроблених співробітниками кафедри контрольних питань.

Аналізі результатів засвоєння матеріалу студентами при самостійному вивченні та при детальному розборі матеріалу на семінарському занятті є додатковим закріпленням отриманих знань за допомогою мануальних навичок та показує, що більш якісний результат був отриманий на семінарському занятті. Але більш глибоке засвоєння матеріалу відзначається, коли студент після самостійної роботи, навіть незначної, у домашніх умовах, отримує детальне пояснення матеріалу в аудиторії та закріплює весь матеріал, отриманий під час відпрацювання мануальних навичок. Треба відзначити, що такий метод ведення заняття вимагає від викладача багато терпіння, знання різних варіантів перекладу зазначених за темою дефініцій та досвіду педагога й лікаря.

Таким чином, урахуовуючи невисокий рівень знань англійської мови більшої частини студентів, засвоєння специфічного матеріалу з ортопедичної стоматології треба починати з опанування основних дефініцій з курсу. Ці знання дають можливість студенту розуміти більш складні розділи та отримати можливість використати їх для подальшого складання іспитів (державного та ліцензійного) й успішної подальшої практики.

Література:

Томілін В.Г. Виявлення причин появи агресії в іноземних студентів медичних вузів та пошук шляхів вирішення конфліктів / В.Г. Томілін, І.Л. Дюдіна, І.А. Перешивайлова // Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конференції з міжнародною участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ "Сучасні підходи до вищої освіти в Україні". – Тернопіль, 2017. – С. 144–145.

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Губарева С.А., Ткаченко О.В.

У процесі професійної підготовки іноземних студентів медиків важливу роль відіграє як засвоєння теоретичної бази, придбання практичних навичок відповідного профілю, так і оволодіння практичними навичками міжкультурної комунікації.

Комунікативна особистість інофона-спеціаліста медичного профілю складається з наступних невід'ємних компонентів:

- 1) ефективна інтеркультурна комунікація;
- 2) актуальна корпоративна комунікація (лікар–лікар);
- 3) толерантне ведення комунікативного акту з представниками різних соціальних груп (лікар–пацієнт).

Основи толерантної міжкультурної комунікації та навички встановлення комунікативного акту з представниками різних соціальних культур закладаються саме в поліетнічному академічному просторі українських вузів.

Таким чином, в процесі мовної підготовки іноземних студентів одним із завдань викладача є знайомство учнів з нормами і цінностями культури спілкування, що є прийнятими як в ментальному просторі України, так і в медичному середовищі.

У рамках методичної стратегії передбачається формування наступних умінь:

- уникати міжкультурних комунікативних невдач і усувати їх наслідки;
- поважати об'єкт професійної комунікації;
- розпізнавати і аналізувати особливості мовленнєвої поведінки суб'єкта комунікації іншої етнічної приналежності;
- здійснювати професійно-комунікативну взаємодію, зберігаючи прийняту для конкретної культури комунікативну дистанцію, використовувати актуальні вербальні та невербальні засоби.

Досвідченим шляхом було виявлено, що найбільш ефективні методи навчання умінням, що описані вище, активні, наприклад, дискусії, тренінги, імітаційно-професійні ігри.

Толерантний медичний дискурс включає в себе володіння актуальними стратегіями і тактиками спілкування з пацієнтами. Серед них потрібно виділити стратегії ведення діалогу-розпитування, інформативного роз'яснення і рекомендацій, тактики встановлення контакту; етикетні тактики.

Саме високий рівень сформованості міжкультурної комунікативної компетентності є запорукою того, що соціалізація майбутнього фахівця в професійному середовищі в умовах іншомовного спілкування буде проходити більш успішно.

ІЗОВЕРБАЛЬНІ ТЕКСТИ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МОВИ КРАЇНИ ПРОЖИВАННЯ

Губарева С.А., Шубладзе О.Е.

Вивчення іноземної мови в ізоляції від культурно-етнічної складової виключає успішне формування комунікативної особистості. Одним з найважливіших етапів освоєння мови є формування лінгвокультурологічної компетенції – здатності декодувати культурні знаки, що закладені в стереотипах і національній символіці.

В процесі навчання іноземних студентів російській мові як мові регіону проживання ми виявили, що для формування лінгвокультурологічної компетенції особистості доцільно використовувати не тільки такий традиційний методичний матеріал як казки, прислів'я, приказки, а й ізовербальні тексти.

Ізовербальні тексти (ізоверби) – це зрощення двох негомогенних елементів: вербального і невербального (малюнок-ілюстрація, фотографія, таблиця, графіка, шрифт, музика і т. д.). Інформаційно-пізнавальний та емоційний впливи ізовербальних одиниць реалізуються лише в заданому комплексі.

З протестованих під час навчального процесу ізовербальних текстів найбільш плідними показали себе такі: реклама (друкована, відео), карикатура, демотиватор, інтернет-мем.

Побудова навчального процесу із застосуванням ізовербальних текстів є багатогранним: від використання в якості ілюстративного матеріалу під час вивчення лексики, граматичних конструкцій, активації комунікативного процесу, до розширення знань з лінгвокультурології. Крім того, метою подібних уроків є формування у студента самостійної здатності розшифровувати, інтерпретувати авторський код ізовербу. На уроках студенти включалися в різні види роботи:

– демонстрували знання етнокультурних лексем / збільшували їх словниковий запас;

– фіксували етноспецифічні поведінкові реакції представників культури-донора;

– знайомилися як з національними цінностями, так і з сучасними реаліями країни навчання, що дозволяло зрозуміти не тільки менталітет, а й першочергові проблеми, центральні теми, смаки сучасного суспільства, в якому їм належить реалізовуватися як комунікативним особистостям.

- формували навички міжкультурної толерантності.

Позитивною особливістю ізOVERBальних текстів інтернет-жанрів (демотиватор, інтернет-мем) є, актуальність, сучасність, впізнаваність матеріалу, що забезпечує зацікавленість студентської аудиторії, утримує її увагу і мотивує на емоційно-комунікативну реакцію. Використання даних жанрів готує студентів до актуального сприйняття іншомовної інформації в інтернеті, а також до успішного спілкування в соціальних мережах, чатах, за допомогою смс.

Можна зробити висновок, що використання ізOVERBальних текстів при навчанні іноземної мови готує студентів до різних видів міжкультурного спілкування, розширює лінгвокультурологічну компетенцію знання і сприяє діалогу культур. Таким чином, ізOVERBи є благодатним і перспективним методологічним матеріалом при вивченні іноземної мови, в тому числі і мови країни / регіону проживання студента.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ДЕРМАТОЛОГІЇ, ВЕНЕРОЛОГІЇ ТА СНІДУ

Дащук А.М., Чернікова Л.І.

Вступ. Метою вищої медичної освіти є підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця. Інтеграційні процеси в науці й освіті сприяють підвищенню ефективності процесів пізнання, викладання, підготовки спеціалістів та є невід'ємною частиною європейського вибору України. Доступність та якість сучасної медичної освіти в Україні привертає увагу англомовних студентів з багатьох країн, здебільшого з Індії, Африки, Близького Сходу. З кожним роком зростає кількість студентів англомовної форми навчання і в Харківському національному медичному університеті. Питання щодо сучасного стану, проблем та перспектив англомовного навчання в ХНМУ є актуальними й вимагають подальшого вивчення.

Мета роботи: розглянути деякі питання щодо особливостей організації та проведення навчання англомовних студентів на кафедрі дерматології, венерології та СНІДу ХНМУ.

Матеріали та методи. Проаналізовано особливості викладання дерматовенерології англомовним студентам на кафедрі дерматології, венерології та СНІДу ХНМУ.

Результати та їх обговорення. На кафедрі дерматології, венерології та СНІДу ХНМУ англомовні студенти навчаються з 2005 року, завдяки цьому наша кафедра має певний досвід проведення навчального процесу з таким контингентом студентів. Запорукою якісної підготовки іноземних студентів

є високий рівень викладання дисципліни "Дерматологія, венерологія" англійською мовою, створення англомовної навчально-методичної бази відповідно до навчальної програми для вищих навчальних медичних закладів освіти III–IV рівнів акредитації.

Викладання дисципліни "Дерматологія, венерологія" проводиться протягом 7, 8 семестрів на четвертому курсі навчання. Видами навчальної діяльності студентів на кафедрі згідно з навчальним планом є лекції (10 год), практичні заняття (40 год) й самостійна робота студентів (40 год). Тематичні плани лекцій, практичних занять, самостійна робота студентів забезпечують реалізацію у навчальному процесі всіх тем, які входять до складу відповідних розділів дисципліни. Програма дисципліни структурована на 2 розділи: "Дерматологія" та "Венерологія". Темі лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів дерматології та венерології. Практичні заняття за методикою їх організації передбачають дослідження студентами під керівництвом викладача стану уражених ділянок шкіри при найбільш розповсюджених дерматозах, проведення диференційної діагностики з урахуванням результатів клініко-лабораторного обстеження хворих, вирішення ситуаційних задач, що мають клінічне спрямування.

На кафедрі дерматології, венерології та СНІДу ХНМУ створені усі навчально-методичні матеріали щодо викладання дисципліни "Дерматологія, венерологія" англійською мовою. Методичні матеріали з підготовки до аудиторних практичних занять для студентів медичного факультету англійською мовою містять обґрунтування актуальності досліджуваної теми, вказані цільові методи навчання з кожної теми певного розділу дерматовенерології, тестові завдання для вихідного й заключного контролю, питання для самопідготовки із зазначенням переліку необхідної англомовної літератури.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей. Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: усне опитування, комп'ютерні тести, розв'язання ситуаційних задач, проведення клінічного розбору особливостей висипань при певних дерматозах, їх трактування та оцінка, аналіз і оцінка результатів лабораторних досліджень і параметрів, що характеризують міру порушення тих чи інших функцій організму людини, його систем та органів. Диференційований залік проводиться викладачем групи на останньому занятті. У день диференційованого заліку відбувається оцінюється засвоєння практичних навичок та теоретичних знань за всіма темами дисципліни. Протягом диференційованого заліку з дисципліни перевіряється отриманий рівень теоретичних знань, розвиток творчого мислення, навички самостійної роботи, вміння синтезувати отримані знання й застосовувати їх у вирішенні практичних завдань.

Контроль знань є одним з методів підвищення мотивації студента до самостійного виконання. Необхідний пошук форм заохочення студентів, які б підходили до кожного з них індивідуально. Метою будь-якої освіти є розкриття творчого потенціалу та можливостей самореалізації кожної особистості. У роботі з англомовними студентами на кафедрі використовуються мультимедійні та інтерактивні засоби навчання, що дозволяє залучати в освітній процес сучасні комп'ютерні технології (електронні підручники, книги, атласи, презентації, фільми, тестові завдання тощо). Використання медійних методичних матеріалів у навчальному процесі значно підвищує ефективність

формування професійних компетенцій майбутніх лікарів. Останнім часом у процесі навчання студентів на кафедрі знайшли широке застосування інноваційні освітні технології, а саме: ділові ігри, кейсове, проектне, модульне, ін-терактивне навчання, які спираються не тільки на пам'ять та увагу, а й на творче, продуктивне мислення, поведінку й спілкування. У процесі таких занять студенти вчать спілкуватися, взаємодіяти, критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу конкретних ситуацій.

Однією з форм індивідуальної самостійної підготовки студентів є підготовка ними мультимедійних презентацій власними технічними засобами. Це викликає інтерес у присутніх студентів й спонукає до активної дискусії, що поліпшує взаєморозуміння між студентами та викладачем.

З великою увагою й невідомим інтересом студенти знайомляться з муляжами з музею муляжів кафедри, де представлені основні прояви багатьох шкірних й венеричних захворювань. Муляжі є не тільки наочними посібниками для студентів, це дух історії, раритет нашої кафедри, з любов'ю зібраний видатними науковцями кафедри.

Клінічною базою кафедри є міський клінічний шкірно-венерологічний диспансер № 5. Наявність хворих з різноманітною патологією створює оптимальні умови для засвоєння студентами особливостей перебігу шкірних та венеричних захворювань, оскільки дозволяє не тільки побачити прояви хвороби, але й обстежити хворого, опанувати питання ведення пацієнтів. Разом з цим у англомовних студентів виникають труднощі при спілкуванні з хворими, у засвоєнні практичних навичок, при вивченні медичної документації. В даному випадку викладач виконує роль перекладача, допомагаючи спілкуванню англомовних студентів з хворими.

Висновки. Таким чином, незважаючи на певні труднощі, англомовні студенти мають достатньо можливостей для оволодіння необхідними знаннями та вміннями з дерматовенерології.

Література:

1. Овчаренко О.В. Особливості проведення тестового контролю у процесі навчання медичної біології англомовних студентів-медиків: збірник наукових праць / О.В. Овчаренко // Витоки педагогічної майстерності. – 2017. – Вип. № 19. – С. 254–258.

2. Информационные технологии в медицинском вузе как средство оптимизации обучения клиническим дисциплинам / под. ред. А.Н. Талалаенко, А.Ф. Денисенко, Т.П. Борисова и др. // Укр. журн. телемедицини та мед. телематики. – 2007. – Т. 5, № 1. – С. 71–74.

3. Одинцова В.М. Особливості навчання іноземних студентів в умовах кредитно-модульної системи / В.М. Одинцова, О.А. Рошупкіна // Запорожский медицинский журнал. – 2012. – № 4 (73). – С. 75–76.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ЛАТИНСЬКА МОВА ТА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ" АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ

Дерев'янченко Н. В.

Зміцнення міжнародних зв'язків, високий рівень кваліфікації науково-педагогічних працівників зумовлюють значний попит іноземних студентів

на навчання саме в Харківському національному медичному університеті. Проблема розвитку мовної компетентності майбутнього лікаря є надзвичайно актуальною, оскільки знання мови дає змогу фахівцям з усього світу розуміти одне одного, передавати професійну інформацію, вільно володіти міжнародними медичними термінами. Латинська мова не втрачає свого статусу міжнародної мови медицини, незважаючи на те, що поряд з нею у цій ролі активно функціонує англійська. Латинська мова та медична термінологія є обов'язковою дисципліною, яку іноземні студенти вивчають на першому курсі.

Дослідженню особливостей формування іншомовної комунікативної компетентності присвячені роботи А. Астадур'ян, Л. Борозенець, М. Євдокімової, В. Зикової, О. Метьолкіної та ін.

Головним завданням, яке ставить перед собою кафедра латинської мови та медичної термінології, є підготовка майбутніх фахівців до розуміння сучасної медичної термінології. Англійські студенти мають оволодіти загальними принципами побудови анатомічних термінів, вільно послуговуватися клінічною термінологією, а також знати основи утворення фармацевтичних термінів та правила виписування рецептів. На вивчення дисципліни навчальним планом передбачено 70 год практичних занять та 20 год для самостійної роботи (для студентів, які навчаються за напрямом "Медицина") та 60 і 30 год відповідно (для студентів, які навчаються за напрямом "Стоматологія").

Традиційно першим розділом для вивчення латинської мови є анатомо-гістологічна термінологія. Зокрема, на перших заняттях студенти знайомляться з фонетикою та основними правилами граматики латинської мови, що повинно стати підґрунтям для вивчення усього подальшого навчального матеріалу. Однак у студентів, які навчаються англійською мовою, виникають певні труднощі з граматикою латини. Незважаючи на те, що велика кількість анатомічних термінів запозичена в англійську з латинської мови, а обсяг граматичного матеріалу є незначним, синтаксичні структури мов різняться, і студентам складно одразу засвоїти правила перекладу. Не менш важливим є і рівень володіння мовою навчання, що не завжди є однаковим у всіх студентів однієї академічної групи. Наприклад, синтаксична конструкція "узгоджене означення" в англійській мові має такий порядок: прикметник (узгоджене означення), а за ним - іменник (означуване слово). У латинській мові усталеним є зворотній порядок, тобто іменник стоїть на першому місці, а прикметник – на другому. Ще одним складним моментом для англійського студента є узгодження прикметника з іменником у роді, числі та відмінку, чого немає в англійській мові. Наприклад, щоб перекласти термін "occipital bone" (потилична кістка), студенту слід виконати кілька послідовних дій: 1) визначити частини мови, щоб обрати правильний порядок слів (на першому місці буде іменник); 2) згадати словникову форму обох слів (кістка - *os*, *ossis* n, потиличний – *occipitalis*, *e* – потиличний); 3) обрати правильні форми іменника і прикметника (*os* (Nom. Sing.) *occipitale* (форма для середнього роду)). Студенти, які мають низький рівень знання англійської мови, не завжди можуть визначити різницю між іменником і прикметником. Тому для більш успішного засвоєння правил граматики латинської мови на заняттях використовуються різноманітні вправи, які мають чітку розмежованість за

рівнем складності. Студенти, поступово виконуючи ці завдання, крок за кроком засвоюють особливості синтаксичних структур нової для них мови. І вже за два-три практичні заняття студент з легкістю визначає, яку синтаксичну конструкцію йому слід вжити, перекладаючи певний термін.

Апелюючи до досвіду роботи з англомовними студентами, можна зробити висновок, що даний контингент показує високі результати за умови позитивної мотивації та активної роботи самих студентів. Отже, для успішного виховання професійно орієнтованої іншомовної компетентності у англомовних студентів слід враховувати особливості сприйняття ними синтаксичних структур латини, і в залежності від загального рівня мовної підготовки певної академічної групи, обирати методи навчання для досягнення найбільш ефективних результатів.

Література:

1. Волкова К. Г. Образовательный компонент в обучении иностранному языку студентов неязыкового вуза [Текст] / К.Г. Волкова // Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі : Матеріали VI Міжнародної науково-методичної конференції. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна. - 2013. - 192 с.

2. Методика формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності у студентів медичних та фармацевтичних вишів України в умовах сьогодення: досвід, проблеми, інновації // Матеріали семінару-наради завідувачів однопрофільних кафедр іноземних та латинської мов медичних вишів України, 5–6 жовтня 2017 р., м. Чернівці). – Чернівці : Вид-во БДМУ, 2017. – 126 с.

ПРОПУСКИ ЗАНЯТЬ І ПОТОЧНА УСПІШНІСТЬ СТУДЕНТІВ З АНГЛОМОВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Журавльова Л.В., Янкевич О.О., Огнева О.В.

Відвідування студентами лекцій і практичних занять у Харківському національному медичному університеті (ХНМУ) є обов'язковим. Однак ідея вільного відвідування занять, як і раніше, залишається популярною та має чимало прихильників у студентському середовищі. Можливо, така думка відображає прагнення майбутніх лікарів до самостійного управління своїм часом і можливостями, що в цілому є позитивною тенденцією. Водночас незрозуміло, наскільки лібералізація навчального процесу здатна покращити якість знань і чи не призведуть довільні пропуски занять до зниження загального рівня підготовки студентів.

У медичних ВНЗ традиційною формою навчання є тільки очна, а пропущені практичні заняття та лекції підлягають обов'язковому відпрацюванню. Це стосується як вітчизняних, так й іноземних студентів, які здобувають освіту англійською мовою. Саме іноземці, які приїхали з країн з різною культурою й бажають мати більше часу для вирішення своїх побутових проблем, часто не радіють перспективі регулярного відвідування занять. Існують дослідження, що підтверджують значний вплив особливостей власного життя, захоплень і зайнятості в інших сферах діяльності на академічні успіхи [1, 2].

Безумовно, формат класичної лекції має низку істотних обмежень, пов'язаних з пасивним способом сприйняття інформації [3]. Своєю чергою,

для практичного заняття характерна інтерактивність, яка може поставити невідготовленого студента в некомфортне становище, стимулюючи небажання відвідувати заняття через побоювання отримати незадовільну оцінку [4].

Незважаючи на спокусу обмежитися тільки експертною оцінкою ситуації з відвідуванням занять, акцент у цій статті було зроблено на статистичному аналізі наявних даних. Підґрунтям статистичної обробки стало впровадження в ХНМУ on-line автоматичної системи обліку (АСО) показників навчального процесу.

Мета. Метою дослідження була оцінка впливу кількості пропусків практичних занять і лекцій на успішність студентів.

Завдання: провести статистичний аналіз даних АСО з виявленням тенденцій пропусків практичних занять і лекцій, співставити дані з успішністю студентів й отримати статистично обґрунтовану відповідь на питання про доцільність збереження принципу обов'язкового відвідування занять.

Матеріал та методи. У дослідження було включено дані про відвідування та успішність 300 студентів (169 чоловіків і 131 жінки) 4-го курсу ХНМУ з англійською формою навчання за 1 семестр 2015–2016 навчального року з дисципліни "Основи внутрішньої медицини". За цей період співробітниками кафедри внутрішньої медицини № 3 було прочитано по 11 лекцій (тривалістю по 2 год) на кожному з двох потоків студентів, а також проведено по 18 практичних занять (тривалістю по 4 год) у кожній з груп студентів. Роботу зі студентами здійснювали 6 викладачів, які володіють англійською мовою. Кількість студентів у групах коливалася від 11 до 14 осіб. Загальна кількість груп – 23.

Дані про успішність та відвідування занять студентами було перенесено з АСО в таблицю програми Statistica 10, інформація зазнала базової статистичної обробки. Дані подано у вигляді відсотків (%), середніх значень (mean) \pm стандартне відхилення (SD), коефіцієнта кореляції (r) і рівня статистичної значущості (p).

Результати та обговорення

Аналіз пропусків лекцій

Відповідно до теорії ймовірності (важко уявити, але факт) кількість студентів (N = 149), які відвідали всі 11 лекцій, була майже рівною кількості студентів (N = 151), які мають пропуски. При цьому, середній бал (за 5-бальною шкалою) у групі студентів без пропусків лекцій був достовірно вищим, ніж у групі з пропусками лекцій ($3,82 \pm 0,46$ проти $3,63 \pm 0,43$, $p = 0,0002$). Водночас, група студентів-"прогульників" була неоднорідною за частотою пропусків лекцій.

Виявлено, що третина студентів (4 особи, 28 %) пропустила тільки одну лекцію, і, мабуть, це не може служити надійною ознакою небажання вчитися, тому що причина пропуску цілком могла бути поважною.

Таким чином, після виключення студентів, які пропустили лише одну лекцію, число регулярних "прогульників" зменшилося до 109 осіб. Але навіть з урахуванням менш жорстких критеріїв відбору в групі студентів, які відвідують лекції (N = 191), середній бал був достовірно вищим, ніж у групі студентів, які регулярно прогулюють лекції ($3,81 \pm 0,45$ проти $3,58 \pm 0,42$, $p < 0,0001$). Крім того, кількість пропущених лекцій негативно корелювала із середнім балом ($r = -0,21$, $p < 0,0001$).

Аналіз пропусків практичних занять

Кількість студентів, які не пропустили жодного практичного заняття ($N = 99$), була в 2 рази меншою, ніж кількість тих, які пропустили ($N = 201$), що вже само собою свідчить про системну проблему з відвідуванням занять. При цьому, середній бал (за 5-тибальною шкалою) у групі студентів без пропусків занять був достовірно вищим, ніж у групі з пропусками ($3,95 \pm 0,43$ проти $3,62 \pm 0,42$, $p < 0,0001$).

Отже, з урахуванням менш жорстких критеріїв відбору в групі студентів, які регулярно відвідують практичні заняття ($N = 160$), середній бал, як і раніше, був достовірно вищим, ніж у групі студентів, які регулярно прогулюють заняття ($3,89 \pm 0,44$ проти $3,54 \pm 0,39$, $p < 0,0001$). При цьому, кількість пропущених практичних занять негативно корелювала із середнім балом ($r = -0,39$, $p < 0,0001$).

Цілком закономірно з позицій життєвого досвіду сприймається наявність сильної позитивної кореляції між частотою пропусків лекцій та практичних занять ($r = 0,57$, $p < 0,0001$). Логічно припустити, що студент, який схильний пропускати лекції, також буде пропускати практичні заняття і навпаки. Подальший аналіз даних показав, що в групі студентів ($N = 126$), які відвідували всі заняття – і лекційні, і практичні (один пропуск допускався) – середній бал був істотно вищим, ніж у "прогульників" ($3,92 \pm 0,44$ проти $3,59 \pm 0,41$, $p < 0,0001$).

Висновки та перспективи. У результаті проведеного дослідження з'ясувалося, що існує об'єктивний взаємозв'язок показників успішності та відвідування занять у студентів з англомовною формою навчання. З огляду на це, можна зробити висновок, що система обов'язкового відвідування занять студентами в цілому себе виправдовує, а розширення самостійності в рамках навчального процесу не може підмінятися пропусками практичних занять і лекцій. Водночас, отримані дані свідчать про необхідність пошуку ефективних підходів до вирішення проблеми незадовільного відвідування занять студентами. Подальші дослідження в цій галузі допоможуть удосконалити навчальний процес, не залучаючи заходи дисциплінарного характеру.

Література

1. Rena X. Walking the tightrope between work and non-work life: strategies employed by British and Chinese academics and their implications / X. Rena, D. Caudle // *Studies in Higher Education*. – 2016. – Volume 41, Issue 4. – P. 599–618.
2. Richardson M. The work-study nexus: the challenges of balancing full-time business degree study with a part-time job / M. Richardson, C. Evans, G. Gbadamosic // *Research in Post-Compulsory Education*. – 2014. – Volume 19, Issue 3. – P. 302–309.
3. Adopting an active learning approach to teaching in a research-intensive higher education context transformed staff teaching attitudes and behaviours / P.J. White, I. Larson, K. Styles, E. Yuriev et al. // *Higher Education Research & Development*. – 2016. – Vol. 35, Issue 3. – P. 619–633.
4. Yin H. Undergraduate students' motivation and engagement in China: an exploratory study / H. Yin, W. Wang // *Assessment and Evaluation in Higher Education*. – 2016. – Vol. 41, Issue 4. – P. 601–621.

ГРА ЯК ІНТЕРАКТИВНА ФОРМА РОБОТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ

Заборовська С.В.

Традиція розглядати явища духовної культури *sub specie ludi* має, як відомо, досить давнє походження і зародилася, імовірно, з самою появою людини [2, с. 49]. Поняття гри та буття її в світі розглядалося як поняття феномену культури (Й. Гейзінга), способу комунікації (Е. Берн), способу естетизації і "олюднення" людини (Ф. Шеллінг), лінгвістичної реальності (Л. Вітгенштайн), логічного механізму (Л. Керрол) і математичного алгоритму (теорія ігор). Багато мислителів минулого вважали гру також дівим виховним засобом. Ф. Шлаермахер розглядав її як сферу "вільного спілкування", яка допомагає людині найбільш повно реалізувати свою індивідуальність, а Ф. Шиллер вважав, що "людина грає тільки тоді, коли вона є людиною в повному значенні цього слова, і тільки тоді вона є справжньою людиною, коли вона грає" [5, с. 168]. Сучасні культурологи трактують гру "як форму існування людської свободи" (Сартр), вищу пристрасть, доступну в повній мірі лише еліті (Ортега-і-Гассет), самоцінну діяльність, що залучає індивіда до своєї орбіти як "дійсність, що його перевершує" (Гадамер) [1, с. 293]. Німецький філософ Е. Фінк розглядає гру (в числі 4-х інших – смерті, праці, панування і любові) в якості найважливішого феномена людського буття. Ігровий початок, на думку вченого, пронизує все людське життя і визначає спосіб розуміння буття, а гра є найважливішим засобом реалізації людської діяльності, що невластивий тваринному світу [6].

Фундаментальна праця Й. Гейзінга "Homo ludens" підбила певний підсумок роздумів європейських мислителів щодо сутності гри та її функцій. Гра, по Гейзінга, "це всеосяжний спосіб людської діяльності, універсальна категорія людського існування", яка "поширюється буквально на все, в тому числі і на мову" [7, с. 12]. Визначаючи основні ознаки гри, Й. Гейзінга вказує, що першою помітною ознакою гри є свобода, оскільки гра з примусу не може залишатися грою. Крім цього, гра значуща, тимчасово і просторово обмежена, може бути відтворена декілька разів, підпорядкована певним умовам або правилам, запальна.

"Гралізація" (термін Л.Т. Ретюнських), як "процес проникання ігрових елементів в інші феномени буття" [3, с. 13], є характерною реалією сучасного суспільства. В простір гри, на думку автора, вступають практично всі сфери буття. Не є винятком і сфера навчання мовам.

У даній статті ми маємо намір розглянути роль гри як інтерактивної форми роботи при викладанні російської мови як іноземної англомовним студентам.

Відомо, що гра може бути використана в якості інтерактивної технології, допомагаючи поглиблювати стійкий інтерес до вивчення іноземної мови. В процесі гри формуються навички правильної і змістовної мови, які сприяють активізації репродуктивного висловлювання і покращують сприйняття чужої мови. У грі поліпшується і розуміння внутрішньої (уявної) мови співрозмовника. Таким чином, ігри орієнтуються не тільки на отримання теоретичних знань і збільшення лексичного запасу учнів, а й моделюють застосування отриманих знань в різних життєвих ситуаціях. Для цього при підготовці

до проведення ділових і рольових ігор проводяться спеціальні комунікативні тренінги, за допомогою яких формується вміння учнів використовувати в розмові, в бесіді та при відповіді на питання нові поняття, лексичні і граматичні правила. Навчальні ігри викликають можливість залучати до гри комплексний мовний матеріал, що сприяє більш осмисленому вивченню мови. Ігри, орієнтовані на вибір мовних засобів, слугують стимулом до вивчення мови, є цікавим і корисним полем діяльності для учнів.

Головною метою інтерактивних ігор може бути як здійснення взаємозв'язку мови, що вивчається, з різними навчальними дисциплінами і реальним життям, так і створення передумов зацікавлення учнів у вільному володінні мовними ресурсами, оскільки в грі формуються навички спілкування, вміння висловлювати свою точку зору найбільш точно і правильно.

При відбиранні матеріалу викладач визначає конкретні завдання лексико-граматичного матеріалу і мету роботи з ним, орієнтуючись на соціально-культурний рівень і ступінь знань учнів. Типологія і зміст конкурсів може змінюватися (зменшуватися або розширюватися) викладачем з урахуванням конкретної аудиторії, етапу і місця навчання мови.

Дидактичні можливості ігрової методики є значущими ще й тому, що в ігровій ситуації, з одного боку, знижується психологічне напруження, а з іншого – з'являється зацікавленість в процесі діяльності, зростає емоційна захопленість. У грі учні відчувають себе зазвичай вільно, розкуто і сприймають помилки без негативних емоцій. Зрозуміло, викладачем повинні враховуватися фактори цікавості і психологічної "комфортності" процесу пізнання в грі. Отримання знань в формі гри, свобода вибору дій і аргументів, право на помилку і відсутність страху отримати погану оцінку - це найбільш вигідні мови навчання. Крім того, гра в процесі викладання російської мови англійським студентам слугує інтенсивним тренінгом пам'яті, робить заняття динамічним, більш радісним і творчим.

Картинки типу "Знайомство", "Зустріч вранці (вдень, ввечері)", "В лікарні", "В аптеці", "В бібліотеці", що мають на увазі комунікативну спрямованість рольових ігор, дозволяють обіграти різні завдання для активізації різних формул мовленнєвого етикету. Ситуація, що зображена на картинці, може служити моделлю рольової гри в аудиторії. У цьому випадку кожен учасник отримує вигадане ім'я, соціальну роль (викладач, студент, лікар, хворий та інші). Така гра породжує мотивацію близьку до життєвої, створює поле спілкування.

Існує лише одна трудність при використанні цієї форми роботи в навчанні: гра - добровільна справа, тому змушувати грати учнів не можна, їх можна тільки залучити до участі в грі. При цьому не слід забувати про принцип "від простого до складного". Якщо гра під силу учням, вони із задоволенням будуть приймати в ній участь. Критерії доступності гри різні. Одні ігри розвивають кмітливість, мовну здогадку та інтуїцію. Інші орієнтуються не на певний тип спілкування, а на індивідуальні особливості та знання учнів.

Таким чином, гра є сучасний метод групового навчання вмінню спілкуватися, який може застосовуватися при викладанні російської мови як іноземної англійським студентам. Перспективи подальших досліджень полягають у складанні типології ігор, які зазвичай використовуються викладачами під час занять.

Література:

1. Жбанков М.Р. Игра / М.Р. Жбанков // Постмодернизм: Энциклопедия. – Минск : Интерпрессервис; Книжный Дом, 2001. – С. 291–293.

2. Ильин И. Постмодернизм: Словарь терминов / И. Ильин. – Москва : ИНИОН РАН (отдел литературоведения) – INTRADA, 2001. – 384 с.

3. Ретюнских Л.Т. Философия игры / Л.Т. Ретюнских. – Москва : Вузов. кн., 2002. – 256 с.

4. Теория и практика обучения русскому языку/ под ред. Р.Б. Сабаткаева. – Москва : Академия, 2005. - 318 с.

5. Философский энциклопедический словарь. – Москва : ИНФРА-М, 1999. 575 с.

6. Финк Э. Основные феномены человеческого бытия // Проблема человека в западной философии / Э. Финк. – Москва : Прогресс, 1988. – С. 357–402.

7. Хейзинга Й. Homo Ludens: Статьи по истории культуры / Й. Хейзинга. – Москва : Прогресс-Традиция, 1997. – 417 с.

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ГІГІЄНИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ

Завгородній І.В., Білера Н.В., Чеховська І.М.

На сьогодні для сучасної міжнародної освіти характерний перехід від підходу, орієнтованого на педагога, до підходу, орієнтованого на студента. Створення нової студентоорієнтованої системи дозволить надалі проводити навчання на більш високому рівні, з урахуванням особливостей тих країн, з яких студенти приїждять на навчання.

Дисципліна "Гігієна та екологія" викладається на 6-му курсі, навчання відбувається вкрай інтенсивно й супроводжується великими інформаційними навантаженнями. За порівняно невеликий час, який відводиться на вивчення дисципліни, необхідно навчитися аналізувати гігієнічні проблеми, у першу чергу типові для тих регіонів, з яких прибули учні, уміти розробляти конкретні профілактичні заходи і рекомендації, припустимі в тій чи іншій країні.

Особлива увага приділяється екологічно обумовленим захворюванням, характерним для різних країн, і методам профілактики їх розвитку. Студентам пропонується навести приклади екологічно обумовлених захворювань, які зустрічаються в їх країнах, порівняти рівень їх поширення з іншими країнами і запропонувати сучасні методи їх профілактики.

Для більш якісного засвоєння матеріалу для студентів розроблено методичні рекомендації з урахуванням чинного нормативного законодавства. У методичних рекомендаціях наведено приклади типових завдань, що розвивають здатність аналізувати гігієнічні проблеми. Типові завдання складені на підставі випадків, які реально зустрічалися в гігієнічній практиці.

Крім типових завдань, методичні рекомендації містять схематичні матеріали з різних тем, переліки питань для підготовки до поточних занять та диференційованого заліку, наведена основна й додаткова література, а також список діючої нормативної документації для повної інформованості студента, що сприяє підвищенню результативності за підсумками навчання.

Для роботи зі студентами використовується сучасна англомова професійна література, на електронній сторінці кафедри є всі необхідні матеріали для підготовки до занять, що включають в себе бази тестів, алгоритми методик, котрі використовуються для практичних занять, та інструкції до приладів.

Для більш високої якості засвоєння матеріалу на заняттях використовуються наочні методи, такі як мультимедійні презентації, постери зі схематичними зображеннями.

З метою формування практичних навичок студенти навчаються гігієнічних методів дослідження з використанням традиційних приладів, а також класичних методик дослідження тих чи інших шкідливих чинників. Робота з приладами передбачає вміння працювати в команді, взаємодіяти один з одним і з викладачем з дотриманням етики поведінки і дбайливого ставлення до технічних засобів навчання.

Таким чином, використання в навчанні англомовних студентів студенто-орієнтованого підходу, спрямованого на формування загальних компетентностей, як-от: уміння працювати в команді, здатність швидко адаптуватися до нових ситуацій, уміння працювати самостійно, дозволить якісно підвищити рівень освіти. Використання в рамках курсу "Гігієна та екологія" приладів, характерних не тільки для нашої країни, а також активне обговорення подібних проблем в інших країнах дозволяє зацікавити студентів і привести їх до більш тонкого розуміння необхідності вивчення гігієнічних дисциплін та дотримання методів профілактики у подальшій практичній діяльності та повсякденному житті.

ЛЕКЦІЯ ЯК ОДНА З ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Замазій Т.М., Коваленко Н.І.

Успішна професійна підготовка майбутнього лікаря значною мірою залежить не тільки від змісту освіти, а й методів навчання та контролю знань. У цьому сенсі резервом для покращення якості підготовки лікарів для зарубіжних країн є організація навчального процесу на основі єдиної методичної системи, орієнтованої на кінцевий результат – підготовку фахівців, які відповідають вимогам медичної науки й охорони здоров'я [1, 2].

Досвід роботи з іноземними студентами показує, що такий контингент вимагає особливої тактики викладання. Це продиктовано тим, що насамперед у групах часто навчаються студенти різних національностей, віросповідання, політичних переконань. Вони мають абсолютно неоднакову початкову підготовку, оскільки навчалися за різними шкільними програмами. Це створює певні труднощі у викладанні дисципліни [3].

Психологічні особливості викладання іноземним студентам спричиняють низку труднощів, подолання яких вимагає від викладача знань специфіки національного характеру, менталітету іноземних студентів, а також особистої емоційної стійкості.

Крім того, більшість іноземців недостатньо знає розмовну російську мову, погано пише, а українською взагалі не володіють, що ускладнює контакт викладача зі студентами. Великим недоліком є той факт, що багато таких студентів не вміють працювати з підручниками, систематично самостійно готуватися до занять, не встигають конспектувати лекції. Тому кафедра мікробіології, вірусології та імунології ім. проф. Д.П. Гриньова залучає до викладання іноземцям найбільш досвідчених і висококваліфікованих професорів

і доцентів. Цим забезпечується тісніший контакт, взаєморозуміння викладача й студента та полегшується позааудиторна робота зі студентами.

Оптимізація навчального процесу з іноземними студентами передбачає комплексний підхід до вирішення цілої низки проблем із метою покращення якості підготовки фахівців для зарубіжних країн. Скласти індивідуальну програму для представників різних країн нереально. Вихід убачається у створенні відповідної навчальної літератури для іноземних студентів, яка повинна відрізнятись простотою викладу матеріалу, чіткістю формулювань тощо, тобто текст повинен бути адаптованим до їхнього мовного рівня. Із цією метою кафедра видала методичні вказівки для російськомовних й англomовних іноземних студентів окремо з кожної теми, навчальний посібник "Медицина мікробіологія" для англomовних студентів II та III курсів, який користується заслуженою популярністю серед іноземних студентів.

Лекційний курс залишається провідною ланкою навчального процесу у виші, який за силою впливу стоїть значно вище багатьох інших видів викладання. Лекція формує основи наукових знань, створює теоретичну базу досліджуваної дисципліни, ознайомлює аудиторію з методологією досліджень, слугує відправним пунктом і вказує напрямком роботи студентів за всіма іншими видами навчального процесу. Вона відіграє велику роль у створенні підґрунтя для самостійної роботи студентів. Протягом усього періоду навчання лекція залишається найбільш важливою його формою, найефективнішим способом впливу на особистість [4].

Формування суб'єктивної внутрішньої мотивації в студента від час його підготовки як спеціаліста в процесі здобуття фундаментальних знань має бути підпорядковане головному завданню як лекції, так і практичного заняття – появі інтересу до предмету й майбутньої професії. При цьому необхідно визначити місце й значення теми дисципліни для досягнення найближчих і перспективних цілей. У такому випадку, безумовно, викладачеві слід осмислити весь матеріал, який читається на лекції, підпорядкувавши його кінцевій меті підготовки лікаря-професіонала. Це цілком імовірно при використанні структурно-логічних професійно орієнтованих схем. Лекція, метою якої є формування професійної спрямованості майбутнього лікаря, повинна здійснювати функції, що певною мірою відображають практичні форми заняття. Наприклад, низку теоретичних положень можна розкрити завдяки розв'язанню узагальненої задачі, у ході вирішення якої проводиться теоретичне дослідження з прикладами демонстрації перебігу та результатів дослідження в умовах мікробіологічної лабораторії, усе закінчується формулюванням теоретичних положень лекції.

Знання можуть утрачати актуальність, тому необхідно постійно проводити пошук нового, прогресивного, виключаючи застарілі матеріали, але залишаючи класику. Результатом такого пошуку є інноваційні технології навчання. Безпосередня робота з активізації лекції та застосування інноваційних технологій повинна розпочинатися з оснащення лекційної аудиторії спеціальною аудіо- й відеотехнікою, забезпечення слухачів мінімальним комфортом (освітлення, вентиляція, аудиторні столи тощо), здійснення зворотного зв'язку студент-лектор і забезпечення студентів спеціальним дидактичним матеріалом. Це можуть бути й прямі запитання студентів під час лекції, і питання лектора, поставлені до аудиторії.

Іноземцям лекції читають досвідчені професори кафедри або доценти. Це полегшує студентам розуміння викладеного матеріалу й дає можливість ознайомитися з новітніми науковими даними, відсутніми в підручниках і навчальних посібниках. Такий результат досягається також за допомогою широкого застосування демонстраційного матеріалу (мультимедійних файлів, слайдів, кінофільмів і табличного матеріалу).

Підвищення якості викладання безпосередньо пов'язане з досить відповідальним підбором кваліфікованого викладацького складу. На кафедрі це два доктори наук (професори), шість кандидатів наук (чотири доценти, старший викладач і асистент). Висока професійна підготовка, великий досвід і відповідальність професорсько-викладацького складу дозволяють проводити навчальний процес на високому навчально-методичному рівні.

Слід зазначити, що, викладачі, які проводять заняття англійською мовою, повинні мати можливість систематично підвищувати свій рівень володіння мовою шляхом проходження відповідних курсів, стажування за кордоном в англомовних країнах, участі з метою обміну досвідом у конференціях, присвячених особливостям викладання іноземною мовою.

Таким чином, навчання іноземців має орієнтуватися на педагогічні методи й засоби, які були б зрозумілі представникам різних національностей, а також не знижували б якості навчання студентів. При цьому необхідно зберігати головну мету навчання - забезпечення якісної підготовки фахівців, затребуваних на національному та міжнародному ринку праці.

Література:

1. Гладуш В.А. Педагогіка вищої школи : теорія, практика, історія : навч. посіб. / В.А. Гладуш, Г.І. Лисенко. – Дніпропетровськ, 2014. – 416 с.
2. Шостка В.И. Роль и значение современного образования в формировании интеллектуального человека будущего / В.И. Шостка, Ю.М. Дубинянский // Современные проблемы науки и образования. – Харьков : Укр.Ассоц. "Жінки в науці та освіті", Харьковський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – 2012. – С. 7–19.
3. Шамраев С.Н. Некоторые особенности преподавания урологии иностранным студентам в Донецком национальном медицинском университете / С.Н. Шамраев, А.Г. Кривобок, Ю.А. Виненцов и др. // Питання експериментальної та клінічної медицини : зб. статей, 2011, В. 15, Т. 2. – С. 176–183.
4. Наволокова Н.П. Характеристика педагогічних технологій / Н.П. Наволокова// Біологія. – Харків : ТОВ Видавнича група "Основа", 2014. – № 15. – С. 2–8.

ОЦІНКА ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЯКІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Запара П.С., Федотова О.Л., Мовчан О.В.

Освіта є найважливішим фактором, який впливає на суспільство. Джон Дьюї, відомий прогресивний педагог, вважав, що освіта – один з основних методів соціального прогресу й реформ [1].

Класична медична освіта ХХ століття будувалася на безпосередній передачі знань від учителя до учнів і як один з головних інструментів застосовувала лекції та навчання "біля ліжка" хворого, що не задовольняє вимогам сьогодення. Модернізація вітчизняної вищої професійної освіти характеризується переорієнтацією її на особистісну парадигму і пріоритет компетентного підходу.

Особливостями цього процесу є: орієнтація на того, хто навчається, як на головну цінність і мету виховання (аксіологічний підхід); розвиток в особистості її суб'єктивних якостей та індивідуальності (особистісний підхід); мотивація до залучення до світу культури (культурологічний підхід); пробудження творчого потенціалу особистості (діяльнісний підхід); стимулювання студентів до самостійного вирішення власних життєвих завдань, у тому числі тих, що стосуються професійної діяльності, соціуму та ін. (синергетичний підхід) [3].

Метою та завданням даної публікації є висвітлення факторів і підходів, що сприяють підвищенню якості й продуктивності організації позааудиторної та аудиторної роботи викладача зі студентами медичних вузів.

На думку великої кількості науково-педагогічних працівників, для вдосконалення й активізації навчального процесу у вищій школі велике значення має облік особливостей навчання у ВНЗ, який вимагає зміни студентських стереотипів щодо навчальної роботи, що склалися в школі, та озброєння новими вміннями й навичками навчально-пізнавальної діяльності [2]. Одним із значущих компонентів стратегії перебудови професійної освіти стало широке впровадження в навчальний процес активних форм навчання, які охоплюють усі види аудиторних і позааудиторних занять зі студентами [4].

Розглянемо процес викладання більш докладно. Окремі фактори є невід'ємною частиною навчального процесу і роблять його успішним. До них належать:

- соціально-психологічний клімат;
- мотивація;
- рефлексивне викладання;
- активізація студентів.

Соціально-психологічний клімат. Під час формальної і неформальної взаємодії зі студентами викладач створює атмосферу, що визначає, як студенти почуваються психологічно, а також ставляться до навчання. Атмосфера або клімат, безумовно, впливає на студентів. Так, Дуглас Мак Гергор (1960) описав Теорію X і Теорію Y щодо клімату в менеджменті. Біггс і Тан (2003: 37–39) застосували цю теорію в освіті. Згідно з Теорією X, студентам не слід довіряти, вони в принципі не хочуть вчитися і будуть при нагоді намагатися обдурити. Студентам слід чітко пояснювати, що потрібно робити і вчити, відвідуваність повинна перевірятися на кожній лекції, за ходом екзамену варто уважно стежити. Такий клімат викликає негативні відчуття як у викладача, так і в студентів і як наслідок є причиною поверхневого навчання. Відповідно до теорії Y, студенти досягають найкращих результатів, коли вони мають свободу і можливість висловлювати власні судження. Відвідування лекцій не є обов'язковим. Активно застосовуються такі форми роботи, як домашні іспити й оцінка однолітків.

Мотивація є важливим аспектом як для студентів, так і для викладачів. Немає студентів без мотивації: усі вони хочуть досягти чогось. Тому завдання викладача полягає в тому, щоб зацікавити студентів. На думку названих вище авторів, на зацікавлення студентів у виконанні будь-якої роботи або здійсненні будь-якого виду діяльності вказують два чинники:

1. Те, що студенти роблять, є важливим, тобто має певну цінність.
2. Студенти повинні вірити в успіх і досягнення мети під час виконання завдання.

Наведемо приклади стандартних помилкових фраз викладача, що знижують мотивацію студентів до навчання: "Цей розділ не є важливою частиною курсу, але ми все одно повинні пройти цей матеріал" або "Ця частина курсу є досить складною, але студенти університету мають впоратися. Вища освіта не для тих, хто не розуміє". Коментуючи результати й оцінки, викладач повинен зважувати і продумувати те, що він має на увазі.

Порівняйте зауваження викладача студенту, який впорався із завданням: "Ти добре розумієшся на цій темі, чи не так?" і "Цього разу тобі пощастило". Студент, який не впорався із завданням, отримав наступні коментарі: "Це було важке завдання, але якщо ти додаси більше зусиль, усе вийде правильно" або "Як завжди, ти не зробив того, що було потрібно для вирішення". Даючи негативну оцінку, ми "вбиваємо" інтерес і мотивацію. Так що ключ до успішної мотивації полягає в тому, щоб не позбавляти студентів упевненості в собі, а показати, що навчання і наукова діяльність є значущими і корисними. Якщо вони не зацікавляться, то ніколи не будуть мотивовані вивчати цей предмет або питання.

Рефлексивне викладання полягає в тому, що педагог постійно замислюється над тим, як поліпшити свою роботу. Основними характеристиками, що визначають "хорошого вчителя", на думку студентів, є об'єктивність, знання і різноманітність методів викладання. Педагог повинен постійно рефлексувати над своєю діяльністю. При виникненні проблем зі студентами не слід звинувачувати тільки їх: слід подумати над тим, що може бути причиною цих проблем. Викладання – це індивідуальна робота, і кожен учитель має виробляти власні рішення, беручи до уваги специфіку предмета, рівень студентів та ін.

Активізація. Сучасний викладач університету повинен відмовлятися від так званої "традиційної точки зору" на свою роботу, що формулюється приблизно в такий спосіб: "Я вчитав усі лекції, дав усі необхідні інструкції студентам, вони мають книги, і це не моя справа, яким чином вони будуть готові до іспиту". Те, про що ми говоримо зараз - це підхід, орієнтований на студента, у якому відправною точкою є питання "Що роблять студенти? Як вони вчать?", "Як проходить процес навчання?".

Щоб активувати студентів, їм потрібно показати цінність і важливість того, що вони роблять, поставити чіткі цілі тощо. Ще один ключовий фактор – це змусити їх зрозуміти те, що вони вивчають, і навчити застосовувати набуті знання на практиці.

Література:

1. Носов Н.А. Виртуальная психология / Н.А. Носов. – Москва, 2000.
2. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения / В.В. Давыдов. – Москва : Интор, 1996. – 544 с.
3. Булин-Соколова Е.И. Будущее педагогическое образование. Направление движения и первые практические шаги / Е.И. Булин-Соколова, А.С. Обухов, А.Л. Семенов // Психологическая наука и образование. – 2014. – Т. 19, № 3. – С. 207–226.
4. Обухов А.С. Развитие исследовательской деятельности учащихся / А.С. Обухов. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Национальный книжный центр, 2015. – 280 с.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ МОВОЮ-ПОСЕРЕДНИКОМ В НЕОДНОРІДНИХ ЗА МОВНОЮ СКЛАДОВОЮ ГРУПАХ

Зелена І.І., Железнякова Н.М., Панченко Г.Ю.

У сфері вищої медичної освіти неухильна позиція зменшення потреби в підготовці кадрів за рахунок засобів державного бюджету. Організації вищої освіти вимушені збільшувати кількість іноземних студентів, які у свою чергу, із задоволенням, з таких очевидних причин, як низька вартість навчання, неблагополучна обстановка в їх країні, приїжджають навчатися в Україну. Міжнародна діяльність, зокрема підготовка висококваліфікованих фахівців з різних країн світу, нині займає важливу роль в житті сучасного українського вишу. Інтеграція України у світову інтелектуальну спільноту, традиції системи вітчизняної вищої професійної освіти і відносно недорого за світовими мірками вартість навчання все більше притягують іноземних громадян в українські виші, у тому числі і медичні. Залучення контингенту іноземних студентів до українських вишів, зокрема медичних, спричинило виникнення нового напрямку - програм навчання англійською мовою, що мають свої особливості в організації процесу навчання, у застосуванні нових форм викладання, у рішенні нових методичних завдань.

Якщо до недавнього часу перед ВНЗ, у тому числі і перед медичними, основним було питання про кількість студентів, то тепер постало питання про якість освітніх послуг, що надаються. У зв'язку з цим актуальним завданням для університетів є організація ефективного процесу навчання іноземних студентів, який забезпечить високу якість освітніх послуг і дозволить ефективно реалізовувати сучасні концепції викладання за вибраними ними спеціальностям.

Зміна основного контингенту, що навчаються у виші, вносить значні корективи в методику викладання і організацію навчального процесу [1]. Сучасний фахівець у сфері освіти і міжкультурної комунікації повинен володіти будь-якою іноземною мовою, щоб відповідати вимогам часу. Це більшою мірою обумовлено соціальним замовленням (інтернаціоналізація освіти, маркетингова діяльність вишу, програми навчання англійською мовою). Наслідкування цієї вимоги є також частиною загальної і професійної культури викладача, що впливає на розвиток особистості студента, сприяє успішному міжкультурному спілкуванню [2].

Необхідно відмітити, що раціональне застосування мови-посередника в процесі навчання допомагає отримати знання, уміння і навички, продуктивніше засвоїти навчальний матеріал, подолати специфічні труднощі.

У нашій практиці методика викладання мовою-посередником широко застосовується при навчанні студентів з Індії, Малайзії, Китаю, Африки, Йорданії, Канади і низки інших країн, що вибирають програму навчання в медичному ВНЗ англійською мовою. Подібний метод застосовується нами і в цілях нівеляції і полегшення процесу адаптації до нового мовного оточення. Контингент, з яким нам доводиться працювати є досить неоднорідним? індійські, малайзійські, африканські студенти. Бажаючи отримати спеціальність і диплом лікаря в Європі формують у подібного контингенту студентів мотивацію до навчання. Інтенсивності навчання за допомогою мови-посередника сприяє застосування інформаційно-комунікаційних технологій, електронного

навчання і дистанційних освітніх технологій [3, 4]. Різні сайти, портали, а також мультимедійні додатки для планшетів і смартфонів містять валідний матеріал для включення його в навчальний процес мовою-посередником, можуть бути використані викладачем як методичний супровід при вивченні різних дисциплін [5]. Використання мови-посередника також надає ефективну допомогу в рішенні завдань виховного характеру у позааудиторній роботі зі студентами англійського відділення. Бесіди, що проводяться викладачами, щодо правил особистої безпеки і безпечного проживання на території України, а також культурологічного характеру, сприяють швидкій соціокультурній адаптації в іншомовному середовищі.

Таким чином, досвід роботи в цьому напрямі дозволяє нам стверджувати, що застосування мови-посередника у викладанні стає об'єктивною даністю, є своєчасним інноваційним методом роботи в умовах нових вимог до навчання іноземних студентів під час вирішення методичних завдань для організації ефективного процесу.

Література:

1. Фомина Т.К. Социолингвистические аспекты обучения иностранных студентов на отделении с частичным преподаванием на английском языке / Т.К. Фомина // Гуманитарное образование и медицина : сборник науч. тр. ВолГМУ. Волгоград, 2003. – С. 330–335.

2. New American Streamline Departures/ Peter Viney, Bernard Hartley, Tim Falla, Irene Frankel. – Oxford University Press, 1995.

3. Образование: прошлое, настоящее и будущее : материалы II Междунар. науч. конф. (г. Краснодар, февраль 2017 г.). – Краснодар : Новация, 2017. – С. 97–99.

4. Фильцова М.С. Наглядность как средство компенсации ограниченной языковой среды при обучении студентов English media [Текст] / М.С. Фильцова // Педагогика сегодня: проблемы и решения: материалы II Междунар. науч. конф. (г. Самара, сентябрь 2017 г.). – Самара: ООО "Издательство АСГАРД", 2017. – С. 77-81.

5. Фильцова М.С. Из практики организации самостоятельной работы студенто вEnglishMedia / М.С. Фильцова // Педагогика высшей школы. – 2017. – № 2. – С. 134–139.

5. Фильцова М.С., Шарма Д. О преодолении субординированного билингвизма (из практики обучения связной речи студентов English Media) / М.С. Фильцова, Д.О. Шарма // Молодой ученый. – 2016. – № 26. – С. 701–704.

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ НА КЛІНІЧНІЙ КАФЕДРІ ДЛЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ

Капустник В.А., Костюк І.Ф., Брек В. В., Шелест Б.О.

Наявність значної кількості робіт, присвячених проблемі медичної освіти, обумовлена високим рівнем соціальної значущості медичної професії та складністю її здобуття [1]. Однак незважаючи на те, що в дослідженнях детально подано аналіз специфіки професійно важливих якостей студентів медичних вищих навчальних закладів [2], їх особистісних характеристик [3], питання про формування навчальної мотивації майбутніх лікарів вивчене недостатньо.

У зв'язку із цим метою дослідження стало питання структуризації практичного заняття задля формування позитивної мотивації студентів-медиків стоматологічного факультету.

Дослідження проводилося серед студентів третього курсу стоматологічного факультету на базі Харківського національного медичного університету. Дисципліною, що викладалася, була внутрішня медицина.

Розроблена нами програма підвищення позитивної навчальної мотивації містила такі компоненти:

1. Проведення вступного заняття, яке відіграло одну з ключових ролей у формуванні навчально-професійної мотивації. У ході ознайомлення з навчальною дисципліною, його метою, завданнями, специфікою формується когнітивний компонент очікувань студентів, ступінь зацікавленості предметом, симпатія чи антипатія до викладача. У зв'язку із цим вступне заняття повинно бути ретельно продуманим, насиченим відомостями про безсумнівну актуальність, значущість курсу, його практичну спрямованість та необхідність у подальшій професійній діяльності.

У межах цієї роботи вступне заняття проводилося у формі проблемної лекції. Для стимулювання навчальної мотивації визначалася проблема: для чого потрібно знати внутрішню медицину студентам стоматологічного факультету. Вирішення проблеми викладач проводив у формі монологу, підкреслюючи безсумнівну значущість предмета для лікарів усіх спеціальностей конкретними клінічними прикладами.

До того ж, на першу лекцію запрошуються всі викладачі, які будуть проводити практичні заняття для цього курсу. Перше слово має завідувач кафедри, який ознайомлює студентів з педагогами. Саме завідувач розпочинає проблемну лекцію та доводить беззаперечними прикладами нагальну потребу володіти внутрішньою медициною стоматологам. На нашу думку факт, що ознайомлення з курсом розпочинає керівник кафедри, підвищує авторитет дисципліни на більш високий рівень.

2. Особлива побудова плану занять. Під час створення плану занять слід чергувати складні для сприйняття й засвоєння теми з більш легкими, які мають переважно практичну спрямованість. Це стимулюватиме навчально-професійну мотивацію, оскільки подібне чергування дозволить студентам "відпочити", вивчаючи тему, зацікавитися й повністю її засвоїти, що сприятиме вивченню більш складних розділів.

У межах цієї роботи план будувався за принципом чергування занять за темами, у яких більшою мірою розглядаються складні теоретичні питання патогенезу, діагностики, лікування, і занять, що мають більш практичну та прикладну спрямованість.

3. Застосування технології проблемного навчання. Для кращого засвоєння складних розділів рекомендується застосовувати технологію проблемного навчання з формуванням проблеми на початку, в середині або в кінці заняття, на етапі рефлексії, урізноманітнюючи складні теоретичні блоки вирішенням проблемних ситуацій з відповідної тематики.

4. Максимальне використання можливості набути й розвинути практичні навички. Для цього актуальним є особистісно-орієнтоване навчання: індивідуальні підходи, навчання в співпраці, кейс-метод, елементи інтерактивного навчання й основний елемент у вигляді роботи біля ліжка хворого.

Ми брали до уваги висновок, що ранній клінічний досвід допомагає студентам-медикам навчатися, розвиває належне ставлення до процесу здобуття освіти та майбутньої професії [4].

5. Застосування імітаційної форми контекстного навчання. Така педагогічна технологія є одним з основних стимулів формування позитивної навчальної мотивації, дозволяє наблизити практичне заняття до реальної професійної діяльності. Це не тільки позитивно впливає на прагнення здобути знання, а й сприяє подальшому професійному самовизначенню студентів.

Таким чином, у цій роботі розроблено програму розвитку навчальної мотивації з використанням педагогічних технологій, яка була реалізована в експериментальній групі студентів. Сучасна підготовлена програма має великий вплив на мотивацію та успішність майбутніх лікарів. Наприклад, у дослідженнях останніх років показано, що, окрім цього, спеціальна особлива медична навчальна програма впливає на якість життя студентів на останніх курсах медичної школи [5].

Висновок. Застосування педагогічних технологій дозволило комплексно вплинути на когнітивний, афективний і конативний компоненти очікувань студентів, а також на емоційно-оціночне ставлення до предмета, зробивши його привабливим для аудиторії, полегшуючи сприйняття навчальної діяльності, що стало потужним стимулом навчально-професійної мотивації. План навчання із заохоченням студентів-стоматологів до більшої практичної роботи на заняттях з внутрішньої медицини викликав інтерес до навчання та підвищив їхню академічну успішність.

Таким чином, програма, складена на основі аналізу індивідуальних особливостей студентів конкретної спеціальності, а також умов їхнього навчання, має високу ефективність у розвитку навчальної мотивації.

Література:

1. Аверин В.А. Психология личности: учебн. пособие / В.А. Аверин. – Санкт-Петербург : Изд-во В.А. Михайлова, 1999. – 89 с.
2. Бугаева Т.К. Интеграция личностной и профессиональной готовности медиков к труду в системе здравоохранения / Т.К. Бугаева // автореф. дисс. ... д-ра мед. наук. – Москва, 1996. – 35 с.
3. Румянцева Т.В. Трансформация идентичности студентов медицинского вуза в меняющихся социальных условиях / Т.В. Румянцева // дисс. ... канд. психол. наук. – Ярославль, 2005. – 85 с.
4. Kamal Shigli. Effectiveness of an Early Clinical Exposure Module on the Performance of Second Year Dental Students / Kamal Shigli. A Randomized Controlled Study / Kamal Shigli // Ann Med Health Sci Res. Kamal Shigli. Effectiveness of an Early Clinical Exposure Module on the Performance of Second Year Dental Students / Kamal Shigli. A Randomized Controlled Study / Kamal Shigli // Ann Med Health Sci Res. – 2017. – № 7. – С. 236–241.
5. The Impact of a Revised Curriculum on Academic Motivation, Burnout, and Quality of Life Among Medical Students / Mataroria P Lyndon, Marcus A Henning, Hussain Alyami, Sanjeev Krishna, Tzu-Chieh Yu, Andrew G Hill // Journal of Medical Education and Curricular Development. – 2017. – № 4. – P. 1–8.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Карпенко К.І.

Останнім часом ми є свідками дедалі більшого усвідомлення політиками та науковцями, а також громадськістю потреби у побудові спрямованої у майбутнє Європи, зокрема на основі використання та зміцнення її інтелектуального, культурного, соціального, наукового та технологічного потенціалу. Слід підкреслити, що освіта належить до соціальних інститутів, стан розвитку яких багато у чому визначає майбутню долю країни. Якість навчання, його відкритість до інновацій свідчить про конкурентоспроможність вищого навчального закладу й зумовлює вступ до нього іноземних студентів.

Ключовою задачею навчального процесу в медичному університеті є підготовка конкурентоздатних фахівців, що не тільки мають міцні знання й професійні навички, але й готові їх поглиблювати вдосконалювати. Ефективне та якісне надання медичної допомоги потребує не лише знань та технічних навичок, а й надбання аналітичного та комунікативного досвіду, поваги до міждисциплінарного підходу до консультування, доказів та системної допомоги. У світлі таких загальномедичних та соціальних очікувань система оцінювання у медичному університеті має стати всеосяжною, надійною та достатньо обґрунтованою для того, щоб перевіряти необхідні знання та навички, а також оцінювати ступінь засвоєння загальних атрибутів медичної практики. Оцінка має потужний вплив на навчання та навчальні плани. Вона фіксує те, що ми цінуємо як важливе і таке, що виступає найбільш переконливим мотиватором навчання студентів. Оцінка завжди є цілеспрямованою. При плануванні та розробці критеріїв оцінок важливо визнати частку участі студента у кожному з видів діяльності. Досконалість стратегії оцінювання зумовлює відповідність оцінки зворотному зв'язку та навчанню.

Під час оцінювання знань студентів слід враховувати як відмінність задач і мети гуманітарних і медичних дисциплін, так й їх взаємне доповнення. Не заперечуючи важливості такого методу як тестування, в сумарній оцінці з гуманітарних дисциплін доцільно відобразити уміння творчо мислити (написання рефератів, есе, творчі завдання). Переконливі аргументи на користь важливості даної установки в процесі навчання зустрічаємо в роботах вітчизняних та закордонних авторів, а також в дискусіях, що мають місце під час науково-практичних конференцій з методики формування творчих комунікативних навичок у системі медичної освіти [2, 3].

Слід брати до уваги, що іноземний студент у разі неадекватної його уявленню побудови заняття і оцінки його роботи може стати об'єктом травмування, а не навчання. Основною фігурою, здатною гармонізувати різноманітну мету навчального процесу, є викладач як ретранслятор надбань не лише світової, а й національної культури. Якщо викладач не враховує особливостей соціальної, національної і культурологічної психології іноземних студентів, то можлива активізація механізмів психологічного самозахисту – поведінкових реакцій, заснованих на емоційному перенапруженні. В Японії подібна реакція отримала назву синдрому Хіхікоморі. Цей синдром уперше

був виявлений у підлітка, що не витримував надмірних вимог соціального оточення. Він зачинився у своїй кімнаті й не виходив звідти протягом шести років [1].

Надзвичайно важливою є повага до культури, традицій, релігії, норм поведінки. Толерантне ставлення до представників інших культур позитивно впливає на подолання бар'єрів адаптації. У процесі позитивної адаптації відбуваються зміни цінностей і мотивації студентів, а саме: посилюється роль мотивації міжкультурної взаємодії, цінностей свободи та зближення з новою культурою. Усе це дає позитивні результати в процесі навчання.

З метою створення уявлення про адаптивні можливості навчання викладач повинен володіти інформацією про країну постійного проживання іноземних студентів, що навчаються, познайомитися з документами про систему освіти у цій країні. Не обов'язково для цього проводити окремі заходи. В умовах інформаційного суспільства така задача легко розв'язується індивідуально.

Методи й методики викладання навчальної дисципліни доцільно співвідносити з рівнем освіти і ступенем підготовленості студентів. При необхідності адаптувати лексичну форму викладу навчального матеріалу в текстах лекцій, методичних рекомендаціях і робочих зошитах без збитку для їх змісту.

Сьогодні дискусії розвернулися навкруги функції оцінювання. Вони не обмежуються виявленням недоліків, а розглядаються як критичний аналіз освітнього процесу, що припускає перш за все точне визначення напрямів поліпшення засвоєння знання та отримання навичок [2].

Тестування, при якому на кожне питання є дві або більше відповідей, з яких студент повинен вибрати правильну, звичайно, використовується для перевірки фактичних знань. З одного боку, даний вид оцінювання вимагає точності відтворення знань студента, з іншого, він не виключає випадковості відповідей. Крім того, знижується ефект освітньої і виховної ролі зворотного зв'язку. Дійсно, останнім часом аудиторне спілкування викладача й студента "обривається" на стадії тестування. У цій ситуації зростає роль творчих форм роботи й оцінювання протягом семестру.

Оцінювання стає творчим, розвиваючим тільки у тому випадку, якщо воно допомагає студентам вчитися на помилках, допомагає зрозуміти, що є важливим для них, що у них виходить краще, а що гірше. Важливо, щоб оцінювання допомогло студентам усвідомити те, чого вони не знають, що вони не вміють робити. Воно має допомогти їм відстежити власний процес руху у вивченні змісту предмету.

Розвиваючий ефект зворотного зв'язку полягає в тому, що він показує сильні сторони роботи студента, а також, фіксуючи слабкі моменти, пропонує або показує способи їх подолання. Викладач повинен зв'язувати оцінювання перш за все з навчанням, потім з підтримуючими студентів зусиллями, і лише в останню чергу з оцінюванням. Ніколи не варто оцінювати студентів без коментарів щодо того, як вони можуть поліпшити свій результат. Слід так зорієнтувати студентів, щоб вони вчилися на помилках.

Іноземні студенти позитивно сприймають ситуацію, коли викладач залучає їх до участі в процесі оцінювання. Вони охоче обговорюють функції методів оцінювання і їх відповідність меті курсів, що вивчаються. Викладач може також використовувати самооцінювання і взаємооцінювання студентів, пропонувати розділити відповідальність при виборі методів оцінювання.

Прикладом творчої роботи студентів є есе. Есе студента – це самостійна письмова робота на тему, яка запропонована викладачем. Тема може бути запропонована й студентом, але вона обов'язково має бути погоджена з викладачем. Мета есе полягає у розвитку навичок самостійного творчого мислення і письмового викладу власних думок.

Таким чином, в сучасних умовах актуалізується задача формування відкритості студентів як до професійного зростання, так і до інноваційних, розвиваючих методів навчання й оцінювання знань. Це забезпечує освітню мобільність і культурну толерантність іноземних студентів, а в майбутньому – їх професійну конкурентоздатність.

Література:

1. Синдром хикикомори – порок нашого времени [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://kidsarenotalone.wordpress.com/2014/10/31/6/>

2. Rhodes, Nadia. The Future of Accounting Education with the Integration of ICT // The Future of Education / Conference Proceedings. – 3-rd Conference Edition. Florence, Italy, 13–14 June 2013. – P. 263–269.

3. Binder, Perry. The Intersection of Ethical Decision-Making Modules and Classroom Response System in Business Education // The Future of Education / Conference Proceedings. – 3-rd Conference Edition. Florence, Italy. – 13–14 June 2013. – P. 269–281.

ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ У ХНМУ

Киричок І.В., Красюкова О.О., Бабак Т.О.

Вища медична освіта в Україні є привабливою для іноземних громадян. Організація навчального процесу має забезпечувати якість підготовки висококваліфікованих фахівців у медичному виші, що, своєю чергою, робить його конкурентоспроможним на ринку освітніх послуг.

Протягом багатьох років Харківський національний медичний університет (ХНМУ) є лідером серед медичних вишів України за кількістю англомовних студентів. На кінець 2017 року в ХНМУ англійською мовою навчаються майже 3 тисячі студентів, що становить близько 50 % від загальної кількості студентів університету. Наукова бібліотека (НБ) університету відіграє важливу роль у навчальному процесі, забезпечуючи інформаційно-бібліографічний супровід цієї категорії користувачів.

З 1996 року НБ обслуговує студентів англомовної форми навчання, вивчаючи потреби іноземних громадян. Структурна реорганізація Наукової бібліотеки у 2011 році дала можливість територіально та функціонально відокремити обслуговування англомовних студентів, що сприяло стрімкому зростанню кількості звернень до бібліотеки студентів-іноземців. Створений для них бібліотечний простір "Library for English Medium Students" з абонементом і читальною зоною дав можливість залучити до бібліотеки практично всіх англомовних студентів: на момент відкриття цього підрозділу в бібліотеці було зареєстровано менше 10 % англомовних студентів, за рік його роботи бібліотечним обслуговуванням було охоплено вже 70 %, а ще через рік й до сьогодні цей показник зріс до 98 %.

Серед основних напрямків роботи з іноземними студентами НБ ХНМУ – комплектування літератури англійською мовою. Пріоритетним напрямом залишається забезпечення студентів навчальною літературою. Для порівняння: у 2013 році фонд навчальної літератури налічував близько 28 тис примірників, а на кінець 2017 року – майже 37 тис.

Протягом останніх 20-ти років формування фонду навчальної літератури для цієї категорії користувачів здійснювалося за рахунок видання університетом кафедральних навчально-методичних матеріалів. А за останні 5 років завдяки новим пропозиціям від вітчизняних видавництв бібліотека комплектує фонд сучасними підручниками й посібниками, у першу чергу, національними, перекладеними англійською мовою за всіма дисциплінами. Так, за останній рік до фонду бібліотеки надійшли національні підручники з таких дисциплін, як неврологія, офтальмологія, хірургія, фтизіатрія, ортопедія та травматологія. Також прийнято рішення про обов'язкове придбання видань всесвітньо-відомих видавництв, таких як Elsevier, Springer, Mc-Graw-Hill, Wolters Kluwer, Lippincott Williams&Wilkins, Georg Thieme Verlag, Oxford University Press, для самостійної підготовки студентів та для допомоги засвоєнню матеріалу згідно з навчальними програми (підручники, навчальні посібники, атласи, довідники тощо). Тож, за 2 останніх роки для фонду НБ ХНМУ було придбано 199 примірників навчальної та 79 примірників наукової літератури світових видавництв майже з усіх навчальних дисциплін, наприклад, анатомія, фізіологія, гістологія, неврологія, внутрішня медицина, урологія, хірургія, мікробіологія, імунологія, інфекційні хвороби, педіатрія, акушерство і гінекологія, неонатологія тощо. Серед них є такі всесвітньовідомі видання, як Gray's Anatomy, Guyton and Hall Textbook of Medical Physiology, Sobotta Atlas of Human Anatomy, Wheater's Functional Histology, Davidson's Principles & Practice of Medicine, Harrison's Principles of Internal Medicine, Kumar and Clark's Clinical Medicine, Rubin's Pathology, Nelson Textbook of Pediatrics, Williams Obstetrics, Williams Textbook of Endocrinology, Kanski's Clinical Ophthalmology, Braunwald's Heart Diseases та ін. Хотілося б акцентувати увагу на наявності у фонді бібліотеки довідників, таких як The MERCK Manual of Diagnosis and Therapy, Conn's Current Therapy (2017), Ferri's Clinical Advisor (2017), а також багатотомних видань з урології, оториноларингології, ревматології та дитячої хірургії. Великим попитом серед іноземних студентів користується серія "Oxford Handbook". Більшість з них мають доступ до е-версії, а також містять "USMLE styled questions" – тестові завдання Американського ліцензійного іспиту з медицини.

Ми можемо впевнено стверджувати, що НБ ХНМУ має найбагатший за якістю фонд сучасної всесвітньовідомої біомедичної літератури серед медичних бібліотек України.

Для організації дозвілля іноземних студентів формується фонд художньої літератури англійською мовою. Серед читачів найбільшим попитом користується серія "English Library", до якої входять твори таких відомих авторів, як Oscar Wilde, Charles Dickens, Jack London, Arthur Conan Doyle та багато інших.

Серед електронних інформаційних ресурсів, що активно використовують англомовні студенти, важливе місце посідає головний електронний архів університету – Репозитарій ХНМУ, вільний доступ до якого надається у режимі 24/7 з будь-якої точки доступу. У читальних залах бібліотеки працює Wi-Fi.

Фахівці бібліотеки постійно надають консультативну допомогу щодо використання тих чи інших інформаційних ресурсів, насамперед електронних – електронного каталогу, Репозитарію ХНМУ, сайтів університету й бібліотеки, соціальних мереж, освітніх і наукових порталів тощо. На сайті НБ ХНМУ спеціально для іноземних студентів створено англomовну рубрику "English Medium", яка також надає інформацію про бібліотеку, а також інформує про різноманітні заходи, які проводить бібліотека.

Обов'язковим сьогодні є проведення в рамках методичної роботи з підвищення інформаційної культури користувачів бібліотечні уроки для першокурсників – "Library Lessons". На цих заходах студенти ознайомлюються зі структурою НБ ХНМУ, режимом роботи та правилами користування, її ресурсами та можливостями пошуку інформації для навчання та наукової діяльності.

Цікавим заходом для іноземних студентів є день відкритих дверей у бібліотеці, який проходить у вересні і присвячений Всеукраїнському дню бібліотек. Різноманітні виставки та екскурсії, літературні конкурси і розіграші, майстер-класи, стікер-афіши тощо – свято, яке сприяє зближенню студентів з бібліотекою. Це допомагає більш широко ознайомити користувачів з ресурсами та можливостями бібліотеки, сприяти соціальній адаптації іноземних громадян, які приїхали до нашої країни здобувати освіту.

Бібліотека тісно співпрацює зі Студентською організацією іноземних студентів-медиків Харкова (Academic Society of International Medical Students (ASIMS) Kharkov). Співробітники бібліотеки допомагають в організації та проведенні різноманітних заходів, які сприяють особистому та професійному зростанню та розвитку.

Спілкування із студентами відбувається англійською мовою. Співробітники постійно покращують власні знання іноземної мови, навчаються на курсах англійської, проводять заняття з удосконалення мови тощо.

У ХНМУ постійно покращуються умови для навчання та самостійної роботи англomовних студентів. Працівники бібліотеки беруть активну участь у цьому процесі. У 2017 році в університеті проводилися роботи з покращення та оновлення бібліотечного простору, а вже у 2018 році відкриються двері сучасного комплексу з інформаційно-бібліотечного обслуговування студентів. Відділ літератури іноземними мовами, який обслуговує студентів англomовної форми навчання, отримає нові приміщення для абонементу та читальної зали, оснащені сучасними комп'ютерами, сканерами, мультимедійною технікою тощо. Поповнення фонду, сучасне технічне обладнання та комфортні умови безумовно поліпшать якість надання інформаційно-бібліографічних послуг для підготовки майбутніх лікарів у ХНМУ.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ПРОПЕДЕВТИКИ ПЕДІАТРІЇ СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Клименко В.А., Сиренко Т.В., Плахотна О.М., Древаль Д.Т.

Знання педіатрії є абсолютно необхідним для студентів-іноземців, які отримують вищу медичну освіту. Відомо, що після закінчення навчання молоді фахівці будуть спершу працювати лікарями загального профілю (тобто лікуватимуть як дорослих, так і дітей). На кафедрі пропедевтики педіатрії № 2 ХНМУ навчання студентів англійською мовою розпочалося в 1996 році з 32 іноземців, а в 2017–2018 навчальному році їх кількість вже становить 280.

Вивчення педіатрії розпочинається з пропедевтичних питань, що викладають на третьому курсі. Пропедевтика педіатрії – це фактично перша клінічна кафедра, яка дає студентам професійну підготовку. Навчання проводиться відповідно до програми дисципліни "Пропедевтика педіатрії". Також до плану підготовки включені два курси практики, в які входить оволодіння студентом навичками догляду за дитиною, медичними маніпуляціями й процедурами в обсязі вмінь медичної сестри. На кафедрі підготовлено необхідні методичні матеріали, що відображають зміст лекцій, практичних занять з пропедевтики педіатрії та сестринської практики.

Метою дійсного дослідження є подальше вдосконалення викладання дисципліни/дисциплін шляхом організації навчального процесу.

Клінічною базою кафедри є найбільша дитяча лікарня м. Харкова – Обласна дитяча клінічна лікарня № 1 на 420 ліжок. При лікарні є обласна консультативна поліклініка, що дає можливість ознайомити студентів-іноземців із профілактичною й лікувальною роботою в нашій країні.

Під час роботи в стаціонарі студенти звертають увагу на організацію роботи у соматичних відділеннях для дітей різного віку.

Уже на першій лекції студентів ознайомлюють із історією розвитку педіатрії, удосконаленням методів діагностики й лікування хворих дітей, обговорюються основні принципи організації медичного обслуговування дітей в Україні, повідомляються основні критерії оцінки ефективності медичного обслуговування дітей: показники захворюваності, смертності та летальності.

Педіатрія передбачає напружену працю лікаря (а у студента насичене постійне навчання), постійне випробовування самого себе на доброту й професійну компетентність і високу відповідальність. На перших заняттях приділяється увага етиці й деонтології в педіатрії, підкреслюється, що в педіатрії однакове значення мають і гуманізм, і відповідальність. Високий професіоналізм і добре ставлення до хворого та його родичів – основа деонтології дитячого лікаря.

Студенти вивчають періодизацію дитячого віку. Для кожного вікового етапу життя дитині властиві морфологічні, фізіологічні й психологічні особливості. Тому знання анатомії й фізіології дітей різного віку є основою для розуміння патогенезу хвороб.

Організації правильного харчування дітей приділяється велика увага. Студенти вивчають основні принципи природного, змішаного й штучного вигодовування дітей першого року життя, вивчають нормативи харчування, проводять їх розрахунки.

Наступні заняття присвячені вивченню морфофункціональних особливостей усіх систем дитячого організму. Вивчаються питання онтогенезу досліджуваних систем, особливості їхнього функціонального стану в різних вікових періодах, методи клінічного й параклінічного (лабораторно-інструментального) обстеження.

Відповідно до існуючої програми, вивченню пропедевтики педіатрії приділяється 180 навчальних годин. Вони розподіляються в такий спосіб: лекції – 30 год, практичні заняття – 70, самостійна робота – 80 та протягом двох семестрів проводиться два підсумкових заняття. Після закінчення курсу проводиться диференційований залік. На старших курсах навчання педіатрії буде тривати на педіатричних кафедрах, а також на спеціальних кафедрах (дитячих інфекцій, дитячої хірургії), на циклах дитячої неврології, дитячої оториноларингології, дитячої офтальмології та інших. Ефективність цього спеціального навчання буде великою мірою залежати від базових знань пропедевтики

педіатрії, ефективності самоосвіти на післядипломному рівні, а подальше підвищення кваліфікації значною мірою визначається тим, наскільки міцно вдалося опанувати основні клінічні дисципліни на етапі навчання у виші.

Робота з навчання студентів англійською мовою супроводжується певними труднощами:

1. Студенти другого та третього курсу ще слабо володіють англійською медичною термінологією, а деякі взагалі недостатньо володіють навіть розмовною англійською мовою.

2. Об'єднання декількох тем з пропедевтики педіатрії в одне практичне заняття супроводжується труднощами засвоєння великого обсягу інформації.

3. Деякі теми з практики на другому курсі викликають труднощі щодо розуміння у зв'язку з відсутністю знань з інших дисциплін, які будуть вивчатися на наступному курсі: наприклад, на занятті з "Техніки антропометричних вимірювань" не можна інтерпретувати отримані результати тому, що вивчення оцінки фізичного розвитку проводиться лише на третьому курсі.

Для подальшої оптимізації навчального процесу пропонуємо:

1. Студентам, що навчаються англійською мовою, паралельно необхідно достатньо володіти російською мовою для самостійної роботи з хворими, та їхніми батьками, ознайомлення з медичною документацією та оцінкою показників лабораторно-інструментальних досліджень.

2. Вважаємо, що кількість студентів у групах, що навчаються англійською мовою, не повинно перевищувати 7–8.

3. З огляду на те, що самостійна робота студентів є невід'ємною частиною сучасного педагогічного процесу, створити на кафедрі необхідні умови: черговий викладач-консультант, наявність допоміжних методичних посібників, рекомендацій, муляжів, комп'ютерного класу.

4. Розклад навчальних занять на кафедрі повинен складатись з урахуванням режиму роботи дитячої лікарні, за можливості варто уникати занять на 3–4 парах, коли у дітей денний сон, відвідування дітей батьками.

5. Оптимізувати навчальний процес шляхом адаптації медичної термінології до такої, що використовується в сучасній медичній літературі, протоколах різних країн (загальноєвропейських, африканських), використати дану термінологію при складанні тестових і ситуаційних завдань для іноземних студентів.

6. Дидактичний матеріал, використовуваний для лекцій і практичних занять, а також самопідготовки студентів, потребує постійного поповнення й відновлення. Конфлікт інтересів: автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література:

1. Kapitan T. Propaedeutics of children's discuses and nursing of the child – Fourth addition, updated and translated in English / T. Kapitan. – Vinnitsa. The Cartographical Factory, 2010. – 808 p.

2. Propedeutics of Pediatrics. Manual for foreign students / V.A. Fjoklin, V.A. Klymenko, O.N. Plakhotna et al. – Kharkiv, 2010. – 348 p.

3. Мазурин А.В. Пропедевтика детских болезней / А.В. Мазурин, И.М. Воронцов. – Санкт-Петербург : Фолиант, 2000. – 928 с.

ЗАСТОСУВАННЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ХНМУ

Коваленко Г.А., Білобров Р.В., Сідорова О.В.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У сучасному освітньому просторі якість пропонованої вищим навчальним закладом освіти є одним

з найважливіших критеріїв конкурентоспроможності та престижу вишу. Можна стверджувати, що на сьогодні змінилося соціальне замовлення: стали потрібні фахівці, які володіють нарівні з професійними навичками, комунікативною культурою, грамотністю як з рідної мови, так й іноземної.

Важливо відзначити, що вимоги сучасного суспільства, які висуваються до освітніх установ, змістили акценти в мовній підготовці фахівців, оскільки дуже велика кількість іноземних студентів бажає здобувати вищу освіту на території нашої держави. Якість професійної мовної підготовки спеціалістів прямо залежить від рівня засвоєних знань, умінь і навичок – як лінгвістичних, так і професійно орієнтованих. Тепер в умовах жорсткої конкуренції щодо надання освіти на перше місце в оцінці результатів навчального процесу виходять компетентнісні характеристики.

У нашому виші створена й успішно діє система ступеневої освіти, за якої реалізуються різні види освітніх програм і послуг: довузівська, фундаментальна наукова й додаткова освіта.

Аналіз матеріалів публікацій. Погоджуючись із думкою Касьянкової О. щодо моніторингу якості фахової підготовки майбутніх ортопедів – стоматологів на кафедрі, вважаємо за доцільне виділити три етапи його проведення [1]:

- 1) підготовчий, який реалізовує функцію планування;
- 2) практичний, який сприяє здійсненню організаційної та контрольної функцій управління якістю освіти;
- 3) аналітичний, що виконує функцію аналізу результатів.

Сьогодні не існує спільної думки з такого фундаментального питання, як визначення поняття "моніторинг". За Т.А. Стефановською – це діагностика, оцінка й прогнозування стану педагогічного процесу, відслідковування його перебігу, результатів, перспектив [2].

Завдання цієї роботи - вивчити застосування моніторингу якості освіти англomовних студентів на кафедрі ортопедичної стоматології ХНМУ.

Виклад основного матеріалу. Головними завданнями моніторингу якості освіти англomовних студентів у ВНЗ є: 1) розробка комплексу показників, що забезпечують цілісне уявлення про стан освітнього процесу; 2) систематизація інформації про стан і розвиток освітнього процесу у ВНЗ; 3) інформаційне забезпечення аналізу й прогнозування стану й розвитку освітнього процесу.

У площині особливостей освітнього моніторингу визначено основні його напрямки: 1) моніторинг контексту освітнього процесу; 2) моніторинг ресурсів освітнього процесу; 3) моніторинг перебігу освітнього процесу; 4) моніторинг результатів освітнього процесу.

Моніторинг якості навчання англomовних студентів вищої школи поділяють на: кафедральний, факультетський, університетський, регіональний, державний, континентальний, світовий. Практична реалізація завдань моніторингу вищим навчальним закладом здійснюється на перших трьох рівнях – кафедральному, факультетському, університетському. До показників кафедрального рівня можна віднести професійну спрямованість і компетентність випускників, позитивні риси та недоліки в їхній роботі, ставлення керівників до випускників.

Висновки й перспективи. Усім відомо, що успіх у роботі та кар'єрний ріст майбутнього лікаря повністю залежить від якості його професійної підготовки, розвитку власного рівня професіоналізму. Методологічні й теоретичні проблеми моніторингу навчання англomовних студентів спостерігаються й на кафедрі ортопедичної стоматології. Викладачі намагаються вирішувати їх за допомогою

складання та переопрацювання методичних розробок для англомовних студентів, перекладу рекомендованої літератури, постійного вдосконалення рівня володіння англійською мовою та збільшення штату викладачів, які мають доступ до проведення занять іноземною мовою. Також було впроваджено такі критерії оцінювання якості підготовки англомовних студентів:

1) контрольні відвідування занять проводяться завідувачем кафедри або найбільш досвідченими викладачами за потреби, але не рідше 1 разу на семестр кожного педагога;

2) анкетування викладачів щодо визначення труднощів у навчальному процесі відбувається за потреби, але не рідше 1 разу на семестр;

3) на початку навчального року проводиться попередній контроль навчальних досягнень; тестовий контроль знань в англомовних студентів здійснюється всіма викладачами, які володіють англійською мовою, відповідно до навчальної програми; підсумковий контроль відбувається наприкінці кожного семестру та в кінці навчального року відповідно до графіків проведення заліків й екзаменів;

4) анкетування студентів щодо задоволеності навчальним процесом спів-падає з проведенням попереднього, поточного та підсумкового контролю навчальних досягнень.

На сьогодні широко застосовуємо основні складові якісного моніторингу в межах кафедри, такі як: 1) тестування; 2) написання історій хвороб; 3) вирішення ситуаційних задач; 4) відпрацювання практичних навичок; 5) підготовка до складання ліцензійного іспиту "Крок-2". Це дає змогу максимально зрозуміти та оптимізувати рівень підготовки випускників, їхню професійну компетентність, службову відповідність, тим самим покращити ставлення до них їх майбутніх керівників, колег та пацієнтів.

Література:

1. Касьянова О.М. Експертиза якості навчально-виховного процесу у вищій школі як основа його оптимізації. / О.М. Касьянова. – Донецький національний технічний університет, 2009.

2. Стефановская Т.А. Педагогика: наука и искусство / Т.А. Стефановская. – Москва : Совершенство, 1998. – С. 18.

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ

Кожина Г.М., Лещина І.В.

Адаптація до професійної діяльності є однією з найбільш важливих складових підготовки фахівця та являє собою процес входження особистості в професію, процес пристосування до професійних умов і вимог, до структури й змісту професійної діяльності, до певної професійної групи [1, 2, 3]. Причому успішною адаптацію можна вважати лише в тому випадку, якщо людина не тільки засвоїла певні професійні норми, але й одержала можливість для самореалізації, для творчості й саморозвитку. Професійна орієнтація й адаптація виступають головним складником системи підготовки кадрів, є регулятором зв'язку між системою освіти й практичною діяльністю [1, 3]. Серед основних потенціалів особистості студента, що виконують роль детермінант, які спрямовують процес професійної адаптації слід зазначити когнітивний,

морально-етичний, креативний, рефлексивний та комунікативний [4], при чому останній набуває особливо важливого значення в процесі навчання англомовних іноземних студентів.

Комунікативний компонент передбачає знання, соціальні установки, уміння, здатності й досвід міжособистісного спілкування, як системи внутрішніх засобів регуляції комунікативних дій, як орієнтованість у спілкуванні, яка ґрунтується на знаннях й почуттєвому досвіді індивіда, вільному володінні засобами спілкування.

За допомогою багатофакторного опитувальника особистості Р.Б. Кэттелла (16-PF) було проведено обстеження 163 студентів-іноземців 3–4-го курсів ХНМУ з англомовним навчанням, що дозволило виявити особистісні якості, котрі впливають на формування професійної ментальності, професійно важливих якостей, насамперед комунікативних особливостей. При аналізі даних отриманих за допомогою зазначеного опитувальника ми скористалися об'єднанням окремих факторів у такі блоки: інтелектуальні особливості (фактори В, М, Q1); емоційно-вольові особливості (фактори С, G, I, O, Q3, Q4); комунікативні властивості й особливості міжособистісної взаємодії (фактори А, Н, F, E, Q2, N, L) [5, 6].

Студенти, що перебувають на низькому рівні розвитку комунікативних властивостей й особливості міжособистісної взаємодії, нетовариські, замкнуті, надмірно сурові в оцінюванні людей, сором'язливі, боязкі, залежні, обережні, розважливі, песимістичні, безініціативні, наївні. При високому рівні розвитку комунікативних властивостей, студенти товариські й доброзичливі, відкриті, уважні, активні в усуненні конфліктів, жваво відгукуються на будь-які події, готові мати справу з незнайомими особинами й людьми, незалежні, життєрадісні, енергійні, оптимістичні, добре налагоджують стосунки із людьми.

Аналіз отриманих даних показує, що більша частина студентів-іноземців перебуває на середньому й високому рівнях розвитку комунікативних властивостей і особливостей міжособистісної взаємодії (34,9 та 31,4 % відповідно), це дозволяє охарактеризувати їх як досить товариських і доброзичливих, помірно відкритих, уважних, здатних проявляти активність в усуненні конфліктів, таких, які відгукуються на значущі для них події, досить незалежних, самовпевнених, оптимістичних особистостей. Можна констатувати досить високий рівень розвитку комунікативних властивостей і особливостей міжособистісної взаємодії студентів-іноземців, але формування навичок професійно-регламентуючого спілкування вимагає спеціального навчання.

З метою формування професійно важливих якостей студентів-медиків в процесі професійноорієнтованої навчальної діяльності важливим є застосування різних форм як групової, так і індивідуальної діяльності, але особливу роль відіграють активні методи навчання, де основний акцент робиться на активності студента. Важливо, щоб кожний студент самостійно або за допомогою викладача пройшов, пережив, осмислив всі етапи пізнання в організованих певним чином умовах, сам одержав знання й сформував необхідні навички, у тому числі професійні. Найцікавішим для студентів, результативним і популярним методом є соціально-психологічний тренінг, метою якого є розвиток різних професійних умінь, особистісних

якостей, комунікативних навичок, підвищення соціально-психологічної стресостійкості, способів вирішення міжособистісних і групових конфліктів, прийняття рішення в умовах мотиваційного конфлікту [7, 8].

Ефективність програми соціально-психологічного тренінгу відображають три етапи навченості:

1. Здатність після проходження курсу тренінгу повторювати, імітувати нові способи комунікативної поведінки, на відміну від простого знання про них.

2. Використання нових форм поведінки у професійних ситуаціях.

3. Здатність знаходити, відмічати помилки у своїй поведінці й поведінці оточуючих; здатність створювати нові ефективні моделі поведінки [7].

Основним засобом закріплення нових професійно-адекватних форм поведінки в соціально-психологічного тренінгу є рольові ігри, у процесі яких нові прийоми професійної міжособистісної взаємодії автоматизуються і стають природною формою поведінки.

Розроблений нами тренінг "Професійна адаптація іноземних студентів" присвячений питанням професійної ідентичності, проблемним ситуаціям студентів: життєвим і професійним, особистісним якостям, які важливі для майбутньої діяльності, у тому числі комунікативним, й включає як психодіагностичні, так і психокорекційні заходи. На занятті англомовні студенти мають можливість відпрацювати проблемну ситуацію, яку вибирають вони самі або педагог. При цьому студенти можуть виступати в ролі безпосередніх учасників або спостерігачів. Важливим компонентом запропонованого тренінгу є активне соціально-психологічне навчання з метою формування компетентності, активності й спрямованості особистості студентів-іноземців у спілкуванні в професійноспрямованій ситуації. На наше переконання, соціально-психологічний тренінг є одним з перспективних і результативних активних методів розвитку професійної комунікативної компетентності та оптимізації процесу адаптації студентів до професійної діяльності.

Література:

1. Малахов П.С. Проблемність адаптації студентів-медиків / П.С. Малахов, Ю.О. Асєєва, А.С. Харітонова // Медична психологія. – 2016. – № 2. – С. 3–5.

2. Облес І.І. Педагогічні умови професійної адаптації викладача вищого навчального закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / І.І. Облес. – Запоріжжя, 2008. – 20 с.

3. Пшук Н.Г. Роль психосоціальних чинників в генезі соціальної дезадаптації у студентської молоді / Н.Г. Пшук, Д.П. Слободянюк // Український вісник психоневрології. – 2015. – Т. 23, № 2 (83). – С. 86–91.

4. Глушко А.Н. Психолого-ергономические основы и средства профессионализации студентов медицинских вузов: автореф. дисс. ... докт. психол. наук: спец. 19.00.03 "Психология труда, инженерная психология, эргономика" / А.Н. Глушко. – Москва, 2006. – 21 с.

5. Психологу для роботи. Діагностичні методики: збірник / [уклад.: М.В. Лемак, В.Ю. Петрище]. – Ужгород: Видавництво О. Гаркуші, 2011. – 616 с.

6. Палій В.С. Опитувальник 16 PF: потенціал діагностики та оцінки професійних компетенцій (на прикладі викладачів філологічних спеціальностей) / В.С. Палій // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 2., Т. 3. – С. 77–82.

7. Журавська Л.М. Соціально-психологічний тренінг: розвиток якостей особистості працівників сфери туризму. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.М. Журавська. – Київ : Видавничий Дім "Слово", 2006. – 312с.

8. Пляка Л.В. Соціально-психологічний тренінг як засіб розвитку комунікативних здібностей майбутніх провізорів / Л.В. Пляка, А.А. Котвіцька // Наукові записки Харківського університету Повітряних Сил. Соціальна філософія, психологія. / редкол.: В.С. Афанасенко та ін. – Харків: ХУПС, 2008. – Вип. 2 (31). – С.165–169.

МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ АДАПТАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кожина Г.М., Зеленська К.О., Гайчук Л.М., Хаустов М.М., Зеленська Г.М.

Одним з найважливіших педагогічних завдань будь-якого вищого навчального закладу є робота зі студентами, спрямована на більш швидку й успішну їх адаптацію до освітньої системи, до нової системи соціальних відносин, на освоєння ними нової ролі студента. Студентський вік – це особливий період у розвитку особистості як за "кризовою насиченістю" (екзаменаційні стреси, вікові проблеми, усвідомлення змісту професійної діяльності, самореалізації та самоактуалізації та ін.), так і за насиченістю можливостей максимального розвитку здібностей і потенціалу особистості [1, 2, 3].

Актуальність дослідження особливостей адаптації студентів молодших курсів до навчальної діяльності у ВНЗ обумовлена тим, що саме перші роки навчання вважаються особливо напруженими та складними, процес здобуття освіти відбувається в умовах інформаційного й емоційного стресу, значного психічного й фізичного напруження. Юнаки та дівчата, закінчивши школу, переходять на новий життєвий етап. Цей етап включає в себе зміну не тільки місця навчання, місця проживання, а й зміну вже звичного колективу. Першокурсникам потрібно звикнути, адаптуватися як до нової групи, у якій їм часто доведеться контактувати протягом 5–6 років, так і до нових правил та норм університету [4, 5, 6].

Викладене вище обумовило актуальність дослідження, мета якого полягає у вивченні особливостей адаптації до навчальної діяльності англомовних студентів молодших курсів ВНЗ та в розробці системи психопрофілактики її порушень.

Для вирішення поставленої мети нами з дотриманням принципів біоетики й деонтології було проведено комплексне обстеження 209 іноземних студентів Харківського національного медичного університету, які навчаються англійською мовою, обох статей, у віці 17–24 роки.

Базуючись на даних клініко-анамнестичного дослідження, систематизували психосоціальні чинники, що впливають на адаптацію студента до навчання у вищі: зміна життєвого стереотипу (81,1 %); труднощі в засвоєнні навчального матеріалу та збільшений обсяг навантаження (71,1 %); нова система відносин з викладачами (57,9 %); проблеми в адаптації до нового колективу (11,0 %).

У ході психодіагностичного дослідження проаналізовано ефективність розумової працездатності, особливості уваги та втоми – станів, які визначають рівень адаптації до навчальної діяльності. Вищевказані характеристики досліджувалися за допомогою методики "Коректурна проба", яка засто-

совувалася два рази, причому встановлювався не тільки вихідний рівень працездатності, але і його зміна (початок стомлення) протягом однієї години розумового навантаження. Висновок робився щодо рівня ефективності розумової працездатності й особливостей розумової втоми.

Як показали результати дослідження, у студентів-чоловіків суттєво покращуються показники продуктивності за рахунок збільшення верхньої межі максимальних значень та зменшення нижньої межі мінімальних значень. Показники точності виконуваної роботи залишаються незмінними. У студенток спостерігається інша картина: лише трохи знижується верхня межа показників продуктивності й одночасно істотно покращуються показники точності виконуваної роботи. Це по-різному характеризує особливості ефективної розумової працездатності в чоловіків і жінок, а саме: студенткам притаманна установка на точність, а студентам-чоловікам – на швидкість і продуктивність виконуваної роботи.

При цьому показники точності та продуктивності в жінок вищі, ніж у чоловіків, як у першій, так і в другій пробах. Однак у чоловіків більш різко виражений приріст показника точності від першої до другої проби, а в жінок він більш "плавний".

За показником продуктивності спостерігається інша картина. Більш різкий стрибок у покращенні продуктивності спостерігається в жінок, а в чоловіків – більш "плавний". Це підтверджує те, що в чоловіків переважає установка на продуктивність виконуваної роботи, а в жінок – на точність. Особливо помітний зсув в область високих значень результатів дослідження показника продуктивності спостерігається в студентів-чоловіків у другій пробі, а в жінок – у першій. Отже, продуктивність розумової діяльності в чоловіків вища після навантаження, а в жінок – перед навантаженням.

Як показали результати дослідження, іноземні студенти виявляють як високий рівень розладів адаптації до навчальної діяльності, так і високий рівень дезадаптації, котрий вимагає вживання невідкладних заходів (психологічних і медичних); виявляють у себе 0,5 % студентів-іноземців, які навчаються англійською мовою; виражений рівень дезадаптації – 10,1 %; помірний рівень дезадаптації, у разі якого корисно проводити консультативну роботу з фахівцями – 50,2 % англомовних студентів.

При цьому, як показали результати дослідження, 33,4% усіх опитуваних студентів категорично заперечують необхідність психологічної допомоги, а 44,1 % вважають, що вона потрібна їм насамперед під час вирішення таких проблем: подолання інформаційного стресу, адаптація до нових умов навчання, входження в новий колектив, вирішення особистісних проблем.

Базуючись на отриманих даних, розробили комплексну, поетапну систему психопрофілактичної роботи в студентському середовищі, систему психопрофілактики розладів адаптації, яка повинна включати в себе заходи первинної психопрофілактики, а саме: розробку та впровадження довгострокової програми індивідуально-особистісної підтримки й поетапної її реалізації, допомогу в адаптації першокурсника до специфіки навчання у ВНЗ, виділення груп ризику щодо розвитку реакцій дезадаптації. Вторинна психопрофілактика полягає в оцінці особистісних особливостей студентів та прогнозуванні їхніх адаптаційних реакцій, проведенні комплексу психотерапевтичних заходів, спрямованих на підвищення адаптаційних можливостей; ранній діагностиці розладів адаптації. І третинна психопрофілактика – це профілактика рецидиву адаптаційних розладів.

Література:

1. Малахов П.С. Проблемність адаптації студентів-медиків [Текст] / П.С. Малахов, Ю.О. Асеева, А.С. Харітонова // Медична психологія. – 2016. – № 2. – С. 3–5.
2. К проблеме адаптационного синдрома студентов младших курсов ВУЗов III–IV уровней аккредитации [Текст] / Г.М. Кожина, М.В. Маркова, Е.Г. Гриневиц, К.О. Зеленська // Архів психіатрії. – 2011. – Т. 17, № 4 (67). – С. 32–35.
3. Кюсева О.В. Психопатологическая характеристика эмоциональной сферы у студентов младших курсов [Текст] / О.В. Кюсева // Український вісник психоневрології. - 2016. - Т. 24, - № 1 (86). - С. 60-63.
4. Коваленко М.В. Структурний аналіз перфекціонізму у студентів вищих навчальних медичних закладів [Текст] / М.В. Коваленко // Український вісник психоневрології. - 2014. -Т. 22. - № 3 (80). - С. 65-68.
5. Пшук Н.Г. Роль психосоціальних чинників в генезі соціальної дезадаптації у студентської молоді [Текст] / Н.Г. Пшук, Д.П. Слободянюк / Український вісник психоневрології. -2015. - Т. 23, № 2 (83). - С. 86-91.
6. Чабан О.С. Шляхи підвищення ефективності навчання студентів за спеціальністю "Медична психологія" [Текст] / О.С. Чабан, О.О. Хаустова, Л.Є. Трачук // Медична психологія. – 2016. – № 1. – С. 3–8.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КУРСУ З КЛІНІЧНОЇ ПАРАЗИТОЛОГІЇ ТА ТРОПІЧНОЇ МЕДИЦИНИ

Козько В.М., Бондаренко А.В., Кацапов Д.В.,
Могиленець О.І., Юрко К.В., Граділь Г.І.

У теперішній час підготовка медичних кадрів для зарубіжних країн Азії, Африки та Латинської Америки здійснюється багатьма медичними ВНЗ України. Головна концепція – підготовка фахівців широкого профілю, які здатні скласти гідну конкуренцію на ринку праці [1, 2]. Важливе місце в цьому процесі займають питання тропічної патології, яка представлена, перш за все, інфекційними хворобами. У ХНМУ накопичено більш ніж тридцяти п'ятирічний досвід викладання курсу тропічної медицини. В останні 15 років елективний курс проводиться студентам з англomовною формою навчання.

Метою викладання курсу є формування у майбутніх лікарів достатньої професійної компетентності в питаннях тропічної медицини [3]. Завданнями, що стоять перед викладачами, є: формування алгоритмів з діагностики, лікування та профілактики захворювань, які є ендемічними для тропічних країн (трипаносомози, шистосомози, філяріози та ін.); ознайомлення з особливостями терапії на тлі поліінвазії, вітамінної та аліментарної недостатності; діагностика та лікування невідкладних станів при інфекційних хворобах; ознайомлення з сучасними протиепідемічними заходами.

Основна форма навчання - практичні та семінарські заняття, а також міні-лекції з використанням електронних аудіовізуальних презентацій, що дозволяє здійснювати мультисенсорну, багатокomпонентну стимуляцію. Заняття проводяться з використанням наочних матеріалів (муляжі,

мікропрепарати, фотографії, слайди, відеоматеріали, таблиці, схеми, алгоритми, рекомендації ВООЗ), клінічних ситуаційних завдань та виписок із історій хвороб [4].

Однією з актуальних проблем сучасної дидактики є необхідність запровадження активних форм навчання, підвищення мотивації та продуктивності освоєння знань. Викладачами кафедри випробувані різні форми навчання та контролю його засвоєння: студентські реферативні доповіді на заняттях, студентські конференції, написання навчальної історії хвороби, підготовка наочних матеріалів, клінічні розбори, моделювання проблемних ситуацій, імітаційні ігри тощо. Використання різноманітних методів навчання змушує студентів не тільки оволодіти знаннями, а й уміти їх застосувати в майбутній практичній діяльності.

Крім того, сучасні методики навчання мають спонукати студентів до самостійної продуктивної діяльності, що дозволяє помітно підвищити їхню пізнавальну активність; сприяти вдосконаленню процесу навчання та формувати особистість лікаря в цілому. На наш погляд, досить ефективною формою вивчення та засвоєння матеріалу є студентська конференція, що проводиться на останньому занятті курсу під керівництвом професорів кафедри. Основна роль викладача групи полягає в розробці методики, підготовці та організації конференції. У роботі конференції (питання, дискусії, диспути) беруть активну участь викладачі кафедри, аспіранти, клінічні ординатори та лікарі, що сприяє розвитку іншомовної комунікативної компетенції останніх.

Конференції проводяться в різних методичних формах: клінічні, науково-практичні та патологоанатомічні. Завданнями конференції є підвищення ступені мотивації й емоційності навчання; поліпшення процесу творчої взаємодії студентів і викладачів; вироблення у студентів навичок аналізу проблемної ситуації і практичного застосування теоретичних знань; сприяння формуванню клінічного мислення та практичних навичок, а також досвіду публічного виступу на мові міжнародного спілкування.

Методика проведення конференції складається з трьох етапів: підготовчого, основного та рефлексивного. На підготовчому етапі обговорюється тема конференції, готується перелік питань, розподіляються доповіді, обирається голова з числа студентів, визначається регламент. Форма подачі матеріалу студентами може бути різною: доповідь, дискусія тощо. Матеріал повинен бути максимально інформативним, а його подача лаконічною з регламентом до 10 хв на одне повідомлення. На конференції заслуховують виступи доповідачів і співдоповідачів, ставляться запитання, виявляються помилки та протиріччя. Рефлексивний етап включає в себе аналіз виконаної роботи та підведення підсумків. Після закінчення конференції кожному присутньому надається можливість у декількох словах висловити свою точку зору з приводу проблеми, що обговорюється. Заключне слово надається керівнику конференції, обираються переможці в номінаціях (за інформативність, змістовність доповіді, оригінальність подачі матеріалу тощо).

Ефективність конференції, як форми вивчення предмета, полягає в тому, що студенти самостійно працюють із сучасною медичною літературою. Це формує вміння здобувати нові знання з метою подальшої самоосвіти та

успішної практичної діяльності. У підготовці до конференції беруть активну участь усі студенти групи, що розвиває вміння працювати в колективі та надає почуття відповідальності. Творчий підхід і змагальність у подачі матеріалу сприяють глибшому його вивченню, а реалізація художньо-естетичного смаку та навчання мистецтву створення мультимедійних презентацій призводять до більш емоційного сприйняття матеріалу та, як наслідок, кращому його засвоєнню та запам'ятовуванню. Проведення подальшої дискусії розвиває комунікативні навички – уміння уважно вислуховувати колег, формулювати та висловлювати свої думки, вести диспути та доводити свою точку зору. Участь у конференції дає досвід публічного виступу, дозволяє студентам навчатися ораторського мистецтва, а залучення студентів до підведення підсумків конференції сприяє формуванню у них навички само- та взаємо оцінки.

Використання в конференції електронних аудіовізуальних презентацій, у свою чергу, підвищує інформативність, наочність та ефективність викладення матеріалу. Оформлення матеріалу в вигляді презентації дозволяє студенту впорядкувати думки, систематизувати та узагальнити матеріал, а викладачеві оцінити знання студента та виявити наявні недоліки. Виключається ймовірність помилкового трактування думок студента. Більш того, слухачі звільняються від традиційного механічного записування інформації, що створює передумови для кращого засвоєння матеріалу, а наявність тематичних електронних презентацій надає можливість організації подальшої самостійної роботи студентів.

Отже, проведення конференцій сприяє стимуляції пізнавальної діяльності студентів, дає можливість проявляти творчу активність, вчитися виступати перед аудиторією, коректно брати участь у диспутах, формувати клінічне мислення. Досвід самостійної роботи, який студенти отримують під час підготовки та проведення конференцій, стимулює інтелектуальну активність і забезпечує готовність майбутнього фахівця до пошуку нових рішень проблем. Запропонований метод активного навчання студентів спонукає їх до цілеспрямованого оволодіння знаннями та вміннями, що є необхідним у майбутній професійній діяльності лікаря.

Література:

1. Mc Michael A.J. Climate change and human health: present and future risks [Text] /A.J. Mc Michael, R.E. Woodruff, H. Hales // The Lancet. – 2006, Vol. 367. – P. 859–869.
2. Improving Global Health Education: Development of a Global Health Competency Model / E. Ablah, D.A. Biberman, E.M. Weist et al. [Text] // The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene. - 2014, Vol. 90, Is. 3. - P. 560–565.
3. Кучеренко Д.Г. Стратегії розвитку освітніх систем країн світу: Монографія / Д.Г. Кучеренко, О.В. Мартинюк [Текст]. – Київ : ІПК ДСЗУ. – 2011. – 312 с.
4. Козько В.М. Впровадження моніторингу якості навчання на кафедрі інфекційних хвороб ХНМУ / В.М. Козько, Д.В. Кацапов, А.В. Бондаренко та ін. [Текст] // Організаційно-методичне забезпечення системи внутрішнього моніторингу якості навчального процесу: стан та перспективи. Матеріали XLIX НМК. – Харків, ХНМУ, 2015. – С. 49–52.

КЕЙС-МЕТОД У СИСТЕМІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ "ГІГІЕНА ТА ЕКОЛОГІЯ" ДЛЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ

Коробчанський В.О., Богачова О.С., Герасименко О.І., Дяченко І.О.

Основним завданням викладача на етапі початкового опанування будь-якої дисципліни є формування свідомої особистої мотивації студента до її вивчення [1]. Оскільки "Гігієна та екологія" не відноситься до дисциплін клінічного циклу, проблема підвищення мотивації студентів до вивчення цієї дисципліни може бути вирішена за допомогою декількох педагогічних прийомів.

По-перше, це руйнування стереотипу, який панує серед деяких англо-мовних студентів, про те, що гігієна не вивчається в закордонних ВНЗ і є пережитком радянських часів. Розкриваючи основну мету гігієни та розповідаючи про галузі гігієнічних досліджень, студентам треба пояснювати, що в розвинених країнах проблемі профілактики надається важливе значення, що підтверджується в тому числі сумами витрат на дослідження факторів ризиків здоров'я людини, розробку програм моніторингу здоров'я населення, освітніх та консультаційних програм тощо. Педагогічний досвід працівників кафедри свідчить і про зацікавленість студентів інформацією про існування курсів, кафедр, ВНЗ та науково-дослідних інститутів за кордоном, які спеціалізуються на викладанні та вивченні гігієнічних проблем. Як приклади можна навести чисельні курси та кафедри "Public Health", або суспільного здоров'я, в країнах ЄС, США, Канади або досягнення таких університетів, як "London School of Hygiene and Tropical Medicine" (Лондонський університет гігієни та тропічної медицини) чи роботу національних агентств щодо стандартів харчових продуктів "Food Standards Agency" тощо.

Другим моментом підвищення мотивації англо-мовних студентів до вивчення дисципліни, на наш погляд, є розуміння її прикладного характеру. Цілком очевидно, що підручники та навчальні посібники для студентів не можуть сформувати практичні навички. Адже, як свідчить педагогічний досвід колег, фокус оцінювання в медичній освіті поступово зміщується з простої перевірки запам'ятовування медичних наукових фактів до оцінки дій студента.

У робочій програмі дисципліни "Гігієна та екологія" для англо-мовних студентів представлені такі важливі теми, як "Методика гігієнічної оцінки питної води при централізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб", "Методика гігієнічної оцінки питної води при децентралізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб", вивчення яких потребує впровадження інноваційних методів навчання, що базуються на використанні принципів проблемного навчання – отримання навичок вирішення реальних проблем, можливість роботи групи на єдиному проблемному полі, при цьому процес вивчення, по суті, імітує механізм ухвалення рішення в житті, він більш адекватний життєвої ситуації, ніж заучування термінів з подальшим переказом, оскільки вимагає не тільки знання і розуміння термінів, але й уміння оперувати ними, вибудовуючи логічні схеми вирішення проблеми, аргументувати свою думку. Оптимальним для вирішення цих завдань на наш погляд є використання кейс-методу.

Застосування методу case-study при навчанні англо-мовних студентів медичних ВНЗ дозволяє виробити навички колективної роботи при вирішенні реальних проблем, дає студентам можливість навчитися

приймати важливі рішення, якщо трапився збій життєвої ситуації, що особливо важливо для майбутніх лікарів, а також виробляє навички правильної побудови запитань і відповідей на них [2].

Метою застосування кейс-методу при викладанні дисципліни "Гігієна та екологія" є закріплення знань, отриманих на попередніх заняттях (з загальних питань дисципліни: з попередніх курсів, при вивченні базових медичних дисциплін); відпрацювання навичок практичного використання концептуальних схем та ознайомлення студентів із схемами аналізу практичних ситуацій (у ході практичних занять, у процесі основного курсу підготовки); відпрацювання навичок групового аналізу проблем та прийняття рішень (у рамках тренінгових процедур); експертиза знань, отриманих студентами у ході вивчення загальних питань і методик з попередньо вивчених дисциплін; вміння швидко орієнтуватись та вчасно знаходити рішення проблеми, що є дуже важливим моментом у навчанні майбутніх лікарів.

Індивідуальний аналіз кейсу і його обговорення в групі дають набагато більше можливості для розвитку фахової майстерності (лікувальної справи), ніж заучування підручника чи конспекту лекцій.

Структура кейса незалежно від його виду повинна мати три основні частини. Сюжетна частина містить опис ситуації і інформацію, що дозволяє зрозуміти, за яких умов вона розвивалася, із зазначенням джерела отриманих даних. Інформаційна частина повинна включати в себе інформацію, яка дозволить правильно зрозуміти розвиток подій. Методична частина роз'яснює місце даного кейса в структурі дисципліни "Гігієна та екологія", формулює завдання з аналізу кейса для студентів і записку з викладання конкретної ситуації для викладача [3].

Розробляти кейс до практичних занять з дисципліни "Гігієна та екологія" планується в наступні етапи:

I. Підготовчий етап – викладач конкретизує дидактичні цілі, розробляє відповідну "конкретну ситуацію" і сценарій занять. Основними цілями заняття є не тільки закріплення теоретичних знань, але також надання студентів можливості прояву та розвитку ініціативи, комунікативних навичок, аналітичних здібностей, уміння виробляти і аргументувати самостійні рішення.

II. Ознайомчий етап – відбувається залучення студентів в жваве обговорення реальної професійної ситуації, тому дуже важливо продумати найбільш ефективну форму презентації матеріалу для ознайомлення. Далі відбувається безпосереднє знайомство студентів зі змістом конкретної ситуації, яка може бути індивідуальною або груповою. У цій методиці велику роль відіграє група, так як вироблені під час обговорення ідеї і запропоновані рішення є плодом спільних зусиль. З цієї причини планується ознайомлення з конкретною ситуацією та виконання завдань в малих групах.

III. Аналітичний – після знайомства студентів з наданими фактами починається їх аналіз в груповій роботі. Цей процес вироблення рішення, що становить сутність методу, має тимчасові обмеження, за дотриманням яких стежить викладач. Дуже важливо не обмежувати час висловлювань, дати можливість висловитися кожному, звернути увагу виступаючих на конкретні проблеми даного кейса, визначити думку присутніх на предмет того, чие рішення було найвдалішим.

IV. Підсумковий – результативність даного методу збільшується завдяки заключній презентації результатів аналітичної роботи різними групами, коли студентів можуть дізнатися і порівняти кілька варіантів оптимальних рішень однієї проблеми.

Виходячи з описаних вище вказівок щодо створення кейсів і загальної характеристики завдань, що вирішуються в процесі реалізації методу case-study, можна створити кейс для проведення кількох практичних занять з дисципліни "Гігієна та екологія", а саме: "Методика гігієнічної оцінки питної води при централізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб" та "Методика гігієнічної оцінки питної води при децентралізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб" – з 2 розділу дисципліни "Комунальна гігієна. Гігієна води та водопостачання, гігієна ґрунту".

Студенти розподіляються на 2 малі групи (десь по 6–7 студентів в кожній). Викладач дає кожній групі по ситуаційному завданню, які необхідно розв'язати відповівши на запитання по схемі, та заповнити відповідне місце в протоколі заняття, а наприкінці зробити гігієнічний висновок щодо якості води і можливості її вживання як питної, а також надати рекомендації щодо поліпшення якості води. Далі кожна група зачитує свій висновок і результати обговорюються (див. таблицю).

Таблиця 1

Сценарій практичного заняття з використанням кейс-методу.

Розділ дисципліни 2. Комунальна гігієна.

Гігієна води та водопостачання, гігієна ґрунту.

Тема 12. Методика гігієнічної оцінки питної води при централізованому водопостачанні за результатом лабораторного аналізу проб.

Заняття практичне з використанням кейс-методу

№	Структурний елемент заняття	Навчальний час, хв	Діяльність викладача	Діяльність студента
1	Організаційний момент	10	Привітання, перевірка присутніх, тема, мотивація до вивчення	Привітання, слухають викладача
2	Актуалізація базових знань	20	Тестування, бесіда, опитування	Вирішення тестових завдань, участь у бесіді, опитуванні
3	Короткі методичні вказівки до роботи студентів	5	Розповідає, інструктує студентів	Слухають
4	Вирішення кейсів (ситуаційних задач) у малих групах за даними санітарного обстеження та результатами лабораторного аналізу при централізованому водопостачанні	35	Надає роз'яснення, відповідає на запитання	Вирішують завдання з використанням кейс-методу. В інтерактивному режимі кожна група обговорює варіанти рішень
5	Обговорення результатів:	10	Консультує, направляє ход дискусії	Один із студентів представляє результати та відповідає на питання, які виникають в ході обговорення
6	Визначення вихідного рівня сформованості навчальних знань та вмінь	10	Тестування	Вирішення тестових завдань

Таким чином, кейс – це не просто правдивий опис, а єдиний інформаційний комплекс. На відміну від традиційних методів навчання, кейс-технологія орієнтована на навчання, а не вивчення чого-небудь, тобто вона призначена для розвитку у студентів вміння самостійно приймати рішення і знаходити правильні відповіді на питання. Даний метод передбачає

творення, творчий підхід і креативність з боку студентів. Тут важливий не Таким чином, кейс – це не просто правдивий опис, а єдиний інформаційний кимплекс. На відміну від традиційних методів навчання, кейс-технологія орієнтована на навчання, а не вивчення чого-небудь, тобто вона призначена для розвитку у студентів вміння самостійно приймати рішення і знаходити правильні відповіді на питання. Даний метод передбачає творенн, творчий підхід і креативність з боку студентів. Тут важливий не тільки кінцевий результат, а й сам процес отримання знань. У рамках традиційного методу вчитель відіграє роль наставника, тоді як при застосуванні кейс-технології він виступає як тьютор. Практично будь-який викладач, який побажає впроваджувати кейс-технологію, маючи власну методіку і використовуючи різні форми роботи з студентами, зможе це зробити цілком професійно. Практика застосування цієї форми навчання дає можливість зробити висновки:

- студенти працюють більш активно, цілеспрямовано;
- підвищується стимул до отримання прогнозованого результату;
- відпрацьовується мобільність і оперативність в роботі;
- створюються рівні умови для кожного.

Література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І.М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 352 с. (Альма-матер).
2. Методические рекомендации о применении методов интерактивного обучения на кафедрах гигиенического профиля / под ред. проф. В.И. Агаркова. – Донецк, 2013. – 35 с.
3. Заниздра О. А. Кейс-метод - эффективная технология формирования коммуникативной компетенции: / О.А. Заниздра // Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації : всеукр. наук. конф. (Дніпропетровськ, 4–5 грудня 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпропетр. нац. ун-т ім. О. Гончара, 2015. – С. 167–169.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ГІГІЄНА ТА ЕКОЛОГІЯ"

Коробчанський В.О., Резуненко Ю.К., Герасименко О.І., Кателевська Н.М.

Реалізація принципів сучасної освітньої парадигми здійснюється в умовах розвитку України як незалежної, демократичної, передової європейського держави, в умовах високого динамізму науково-технічного прогресу, суцільний інформатизації та комп'ютеризації. Про необхідність забезпечення високоякісної підготовки фахівців вищими навчальними закладами відзначається в Державній національній програмі "Освіта. Україна XXI століття", Законі України "Про вищу освіту", Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті. При цьому вища професійна освіта розглядається як фундаментальна основа сукупної системи професійної освіти, що вимушена удосконалюватись в умовах постійного зростання конкуренції у галузі надання освітніх послуг. Так, розширення приватного сектора надання медичних послуг, впровадження міжнародних вимог до рівня надання медичних послуг, тенденції універсалізації висувають більш жорсткі

вимоги до професійної підготовки студентів. Для відповідного співвідношення освітніх послуг, які надаються студентам-іноземцям, з вимогами ринку праці, слід розуміти, що успішність працевлаштування студентів-випускників значною мірою визначається ефективністю організації навчально-виховного процесу в ВНЗі. Кінцева результативність навчання та якість оволодіння необхідними компетенціями значною мірою зумовлюється рівнем мотивації до пізнавальної діяльності та професійним самовизначенням студентів.

У цьому процесі особливого значення набуває спрямованість студента до оволодіння необхідними професійними компетенціями, зокрема його мотивація до навчання.

Вивчення психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що мотиваційний аспект діяльності протягом останніх років є предметом пильної уваги багатьох вчених, як вітчизняних, так і зарубіжних. З розвитком теорії навчальної діяльності збагатилася новим змістом і концепція мотивації навчання [3, 4, 6, 7, 9, 11]. Ряд вчених досліджували різні засоби впливу педагога на розвиток мотиваційно-пізнавальної сфери осіб, які навчаються [1, 5, 6, 8, 10]. Роботи з проблем мотивації пізнавальної активності, навчання і праці дозволили вченим виявити дидактичні умови управління навчальним процесом на основі його мотиваційного забезпечення [2, 7, 8]. Однак стосовно вищої медичної школи проблема формування мотивації пізнавальної активності студентів, особливо студентів-іноземців, незважаючи на її важливість і актуальність, залишається недостатньо дослідженою. Таким чином, виявляється протиріччя між об'єктивною необхідністю формування мотивації до пізнавальної активності студентів медичного ВНЗу яка б враховувала як внутрішні особливості навчання, так і зовнішні вимоги до фахівців медичного профілю з вищою освітою – з одного боку, і відсутністю науково обґрунтованої технології формування мотивації пізнавальної активності студентів медичного ВНЗу за допомогою новітніх систем – з іншого. Відповідне становище зумовлює актуальність дослідження методики формування мотивації до пізнавальної діяльності студентів-іноземців у процесі навчання дисципліни "Гігієна та екологія" у Харківському національному медичному університеті.

Методика дослідження. Визначення особливості формування мотивації до пізнавальної діяльності у англомовних студентів під час вивчення дисципліни "Гігієна та екологія" було проведено шляхом визначення умов навчання та внутрішньо-групових взаємовідносин під час занять за допомогою анкетного опитування студентів. Його метою було встановлення основних негативних аспектів оволодіння навчальним матеріалом дисципліни "Гігієна та екологія". Також було проведено визначення рівнів пізнавальної мотивації пізнавальної діяльності у студентів шляхом використання тестової методики для визначення місця пізнавального мотиву в структурі мотивації студента (опитувальник В.К. Гербачевського "Оцінка рівня домагань"). Ранжування відповідей проводилося за результатами опитування по наступних категоріях: "високий критерій пізнавальної активності", "середній рівень пізнавальної активності" та "низький рівень пізнавальної активності". В опитуванні взяло участь 30 студентів 2-го курсу стоматологічного факультету.

Результати дослідження. Визначення особливостей умов навчання студентів-іноземців та внутрішньо-групових взаємовідносин під час вивчення дисципліни "Гігієна та екологія", яке було проведено шляхом анкетного опитування студентів, показало, що більшій кількості студентів в обох групах подобається навчатися в ХНМУ. Позитивні відповіді склали 86,67 %. Проте на питання щодо організації навчального процесу в ХНМУ більша частина студентів висловила негативно (56,67 %). При цьому 53,33 % студентів зазначили, що викладання навчальних дисциплін у ВНЗі є непослідовним. Особливого занепокоєння викликає формування взаємовідносин між студентами у досліджуваних групах. Так, на питання "Чи вважаєте ви стосунки у вашій групі добрими?" та "Ви вважаєте свою групу єдиним цілим?" студенти відповіли негативно у 63,33 та 86,67 % відповідно.

Питання стовно особливостей оволодіння навчальною програмою та можливості практичного застосування знань, набутих під час вивчення дисципліни "Гігієна та екологія", дозволили встановити, що легко засвоювати теоретичний матеріал без наглядного супроводу можуть лише 26,67 % студентів. Особливого значення має той факт, що можливість застосування знань, які набуті під час вивчення дисципліни "Гігієна та екологія", у практичній діяльності бачать лише 23,33 % студентів-іноземців стоматологічного факультету у кожній групі. Особливого занепокоєння викликає той факт, що 73,33 % студентів відзначають проблеми із володінням англійською мовою, що значною мірою погіршує розуміння теоретичного матеріалу.

Визначення рівнів мотивації до пізнавальної діяльності у студентів показало, що лише 10,00 % студентів мають високий рівень пізнавального мотиву, 56,67 % – середній та 33,33 % – низький.

Таким чином, ми можемо зробити висновок про недостатньо сформований рівень мотивації до активної пізнавальної діяльності у студентів-іноземців 2-го курсу стоматологічного факультету при вивченні ними дисципліни "Гігієна та екологія". Основними причинами відповідного становища є низький рівень усвідомлення значення знань, набутих під час навчання дисципліни "Гігієна та екологія", в майбутній професійній діяльності; проблеми із засвоєнням предмету, що пов'язані з недостатнім рівнем володіння англійською мовою, якою ведеться навчання дисципліни у студентів-іноземців. Особливого ускладнення ситуації надає існування непорозуміння та важкості спілкування у внутрішньо-груповому оточенні.

Висновки та перспективи. Зниження ефективності традиційних методик навчання, яке спостерігається при розгляданні особливостей навчальної діяльності студентів-іноземців, вимагає корекції та впровадження сучасних інноваційних методик навчання, що сприятиме зростанню рівня мотивації до пізнавальної діяльності студентів-іноземців з урахуванням їх особливостей, наприклад, ділової гри або кейс-методу. Слід зазначити, що окремої уваги потребує загальна специфіка зазначеного контингенту студентів, яка вимагає більшої уваги викладачів до виховних заходів.

Особливо важливим цей аспект постає при формуванні співвідношень викладача вищого медичного закладу зі студентами-іноземцями англійської форми навчання, для яких існування мовного бар'єру, непорозуміння окремих дисциплінарних вимог та традиційних форм вивчення дисциплін, є факторами, які ускладнюють процес оволодіння навчальним матеріалом.

Література:

1. Гилюн О.В. Освітні мотивації студентської молоді / О.В. Гилюн // Грані : наук.-теорет. і громад.-політ. альманах / Дніпроп. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.-політ. дослідж. – Дніпропетровськ, 2012. – № 1 (81). – С. 102–104.
2. Дусавицкий А.К. Развитие личности в студенческом коллективе в зависимости от сформированности учебно-профессиональных интересов : учебно-методическое пособие. – Харків : ХНУ им. В.Н. Каразина, 2012. – 32 с.
3. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы / Е.П. Ильин. – Санкт-Петербург : Питер, 2011. – 512 с.
4. Макаревич О. Мотивація як підґрунтя дій особистості / О. Макаревич // Соціальна психологія. – 2006. – № 2 (16). – С. 134–141.
5. Мамон О. Сучасна педагогіка / О. Мамон. – 2014. – № 6. – С. 15–18.
6. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи / Л.Г. Подоляк, В.І. Юрченко. – Київ : Каравела. – 2008. – 352 с.
7. Салов В.О. Основи педагогіки вищої школи : навч. посібник / В.О. Салов. – Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2003.
8. Семиченко В.А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека / В.А. Семиченко. – Київ : Миллениум, 2004. – 521 с.
9. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посібник / З.І. Слєпкань. – Київ : Вища шк., 2005. – 239 с.
10. Смирнов А.В. Современные аспекты мотивации учебной деятельности студентов вузов / А.В. Смирнов, И.В. Валиахметова // Актуальные вопросы психологии и педагогики. – Новосибирск : ЦРНС. – 2009. – С. 81–95.
11. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки : посібник / О.М. Степанов, М.М. Фіцула. – Київ : Академвидання. – 2003. – 504 с.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ, ЩО ВИВЧАЮТЬ ПРЕДМЕТ "МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ" НА КАФЕДРІ ПСИХІАТРІЇ, НАРКОЛОГІЇ ТА МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Кошій В.О.

У сучасному освітньому просторі широко використовуються інтерактивні методи підвищення мотивації до навчальної діяльності серед студентів будь-яких спеціальностей. Ці методи справедливо вважаються прогресивними психолого-педагогічними технологіями навчання, що підвищують якість підготовки майбутніх фахівців.

Досвід роботи нашої кафедри свідчить, що англomовні студенти стоматологічного факультету мають невисоку зацікавленість у вивченні предмету "Медицина психологія". Велика кількість студентів вважають, що знання з медичної психології малоімовірно знадобляться їм у майбутній практичній діяльності.

З огляду на це кафедрою впроваджено інтерактивні методи підвищення мотивації до навчальної діяльності серед англomовних студентів-стоматологів. Було обрано такі методи: комп'ютерні програми, case-study, тренінги, мозковий штурм.

Інтерактивні методи дали можливість організувати процес навчання в ігровій формі, що максимально наближена до реальності, набутти й відпрацювати необхідні практичні навички.

Використаний метод case-study є методом активного проблемно-ситуаційного аналізу, який ґрунтується на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань-ситуацій. Він належить до неігрових імітаційних активних методів навчання. Безпосередня мета методу case-study – спільними зусиллями групи студентів проаналізувати клінічну ситуацію, що виникає за певних умов і прийняти практичне рішення; закінчення процесу – оцінка запропонованих алгоритмів і вибір найкращого в контексті поставленої проблеми. Тренінг – це певний психологічний вплив, що базується на активних методах групової роботи. Цей вид діяльності був обраний як форма спеціально організованого спілкування, у ході якого вирішуються питання надання психологічної допомоги, швидкість прийому рішення, формуються навички спілкування та підтримки, що дозволять змінити стереотипи й вирішувати особистісні проблеми учасників. На тренінгу студенти, відчуваючи сильні позитивні емоції, самі знаходять ефективні способи спілкування та надання психологічної допомоги. Метод "мозкового штурму" характеризується відсутністю критики пошукових зусиль, збором усіх гіпотез, народжених у пошуку, їх аналізом з перспективою використання для зняття труднощів у практиці, що сприятиме досягненню поставленої мети в роботі. На наступному етапі використовувались комп'ютерні програми з імітацією невідкладних психологічних станів, коли студент на прикладі інтерактивної навчальної програми відпрацьовує віртуальний алгоритм надання медичної допомоги під час психологічного навантаження. Наприкінці кожного етапу інтерактивного навчання викладач детально обговорює кожну помилку, зроблену студентом у процесі роботи з інтерактивними методами.

У дослідженні брали участь 45 англомовних студентів-стоматологів четвертого року навчання VI факультету з підготовки іноземних студентів.

Отримані в процесі дослідження результати свідчать, що завдяки використанню зазначених методів майбутні лікарі-стоматологи шляхом багаторазового повторення, уникаючи попередніх помилок, мали змогу набути необхідні практичні навички, відпрацьовані до автоматизму, та навички роботи в команді. Отримані наприкінці дослідження дані свідчать про підвищення академічної успішності англомовних студентів-стоматологів порівняно з академічною успішністю англомовних студентів-стоматологів у минулому році.

Таким чином, інтерактивні методи навчання допомагають опанувати практичні навички та організувати чіткий алгоритм дій майбутнього лікаря під час виникнення критичних станів.

Завдяки інтерактивним методам навчання вдається відтворити "занурення" в медичне середовище, відпрацювати на практичних заняттях гострі психологічні ситуації з практичним використанням майбутніми лікарями-стоматологами набутих знань у реальних клінічних ситуаціях, продемонструвати надання невідкладної медико-психологічної допомоги уявному хворому й отримати наочне підтвердження значущості предмета "Медична психологія".

Література:

1. Cooper J.B. A brief history of the development of mannequin simulators for clinical education and training / J.B. Cooper, V.R. Taqueti // Postgrad Med J. – 2008. – № 84 (997). – P. 563–570.

2. Горшков М.Д. Классификация симуляционного оборудования / М.Д. Горшков, А.В. Федоров // Виртуальные технологии в медицине. – 2012. – № 2 (8). – С. 23–35.
3. Simulation and new learning technologies / S.B. Issenberg, D.L. Gordon, R.E. Safford, I.R. Hart // Medical Teacher. – 2001. – № 231. – С. 16–23.
4. Kyle R. Clinical Simulation / R. Kyle, W.V. Murray. – Amsterdam : Academsc Press, 2008.
5. Meller M.D. A typology of simulators for medical education / M.D. Meller // J. Digital imaging. – 1997. – N 10. – P. 194–196.
6. Journal Officiel 02-12-2011 <http://www.Development-durable.Gouv.Fr/Etablissements-recevant-dupublic,13420.Html>
7. Шубина Л.Б. Имитационное обучение в медицине / Л.Б. Шубина, М.А. Мещерякова, И.М. Сон // Качество образования. – 2011. – № 4. – С. 42–46.

**ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ТА МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ
З ПРЕДМЕТУ "КЛІНІЧНА ІМУНОЛОГІЯ ТА АЛЕРГОЛОГІЯ"
НА КАФЕДРІ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ № 2,
КЛІНІЧНОЇ ІМУНОЛОГІЇ ТА АЛЕРГОЛОГІЇ**

Кравчун П.Г., Бабаджан В.Д., Шумова Н.В., Єрмак О.С.

Знання клінічної імунології та алергології має визначальне значення в системі підготовки лікаря. Вивчення іноземними англомовними студентами клінічної імунології та алергології формує основи клінічного мислення, сприяє оволодінню навичками й уміннями при взаємодії з хворими, встановленню правильного діагнозу й призначенню лікування ускладнених форм гострих і хронічних запальних захворювань, що мають перебіг на тлі імунодефіцитних станів і тяжких алергічних реакцій.

Традиційно навчальний процес на кафедрі внутрішньої медицини № 2 і клінічної імунології та алергології (зав. кафедри – заслужений професор ХНМУ, академік АН вищої освіти України, заслужений діяч науки та техніки України, д-р. мед. наук, професор П.Г. Кравчун) проходить в умовах основної бази кафедри – Харківської міської клінічної лікарні № 27 (головний лікар – заслужений лікар України, канд. мед. н., доцент О.В. Ломакіна), де в алергологічному й терапевтичному і відділеннях обслуговуються хворі з різною терапевтичною та алергологічною патологією, здійснюються чергування, надається невідкладна допомога. Організація роботи для іноземних студентів передбачає їхню роботу в діагностичних кабінетах, оснащених новітньою медичною апаратурою, оволодіння практичними на-вичками специфічної імунодіагностики та імунотерапії.

Наші викладачі вміють будувати бесіду зі студентами-іноземцями впитальній формі, яка розвиває мислення, раціоналізує емоції і формує логіку у викладі думок, особливо в системі діалогу "викладач–студент", "лікар–студент". Формувальна діяльність суб'єкта викладання являє собою сукупність функцій викладання, серед яких провідними є дидактична, комунікативна та контрольна [1, 2]. Система інтерактивного навчання на основі розумового типу навчання, характеризуючись особистісно-орієнтованим підходом, дозволяє вирішувати такі завдання:

1. Запуск і підтримання на належному рівні інформаційно-мотиваційних механізмів впливу на активність іноземних студентів при одночасному скороченні аудиторного лекційного навантаження.

2. Планування та управління якістю навчання зі стабільними і відтвореними позитивними результатами, відкриваючи шлях до реальної технологізації процесу навчання.

3. Запуск і підтримання на належному рівні механізмів внутрішнього розвитку і самовдосконалення іноземних студентів, формування навичок і умінь вчитися, самовиховання і в кінцевому підсумку – самоосвіта суб'єкта навчання.

4. Інтенсифікація і прискорення процесу навчання й відповідно скорочення термінів навчання.

З точки зору практичної реалізації інтерактивного навчання важливою є самостійна робота студентів, як аудиторна за розкладом згідно з навчальним планом в присутності викладача і в комп'ютерних класах, так і позааудиторна; важливий також багаторівневий контроль процесу навчання: вихідний, поточний контроль якості навчання на репродуктивному рівні навчання, рубіжний контроль на продуктивному рівні навчання з отриманням нових знань на основі наявних, поточна атестація і підсумковий контроль рівня і якості навчання протягом певного періоду навчального часу (семестру). Поточний контроль є провідним етапом у навчанні з необхідністю досягнення запланованого рівня та якості навчання, а атестація (залік) – етап, який констатує досягнутий рівень і якість навчання з оцінками "задовільно", "добре", "відмінно".

Однією з головних функцій викладання в умовах реалізації інтерактивного самонавчання є створення інформаційно-освітнього середовища, що включає спеціально чином написані й структуровані навчальні посібники, мультимедійні підручники, посібники з тестування та ін. [3]. На нашій кафедрі спеціально розроблені методичні посібники, методичні рекомендації та тестові додатки до них з усіх розділів клінічної імунології та алергології, невідкладних станів в алергології. Студенти під час підготовки до занять користуються підручниками, написаними викладачами нашої кафедри. Це підручник "Імунологія" 2015 року видання, навчально-методичний посібник "Клінічна імунологія та алергологія" 2014 року видання.

На сьогодні відповідальним за навчання іноземних студентів на кафедрі з курсу "Клінічна імунологія та алергологія" є д-р мед. наук, професор В.Д. Бабаджан; до групи викладачів, які здійснюють підготовку іноземних студентів, входять доцент, канд. мед. н. Ю.О. Ковальова, асистенти: канд. мед. н. О.С. Єрмак, Т.С. Заїкіна, М.Ю. Котелюх.

Ми широко використовуємо навчання, пов'язане з формуванням критичного мислення у студентів-іноземців, яке визначають когнітивні навички і стратегії, що підвищують ймовірність бажаного результату навчання, пов'язаного з цілеспрямованістю, розвитком раціонального мислення при вирішенні ситуаційних завдань, формулюванні висновків і при прийнятті рішень [4, 5]. З метою уніфікації методів викладання для студентів-іноземців, підвищення відповідальності викладачів, які проводять зайняття з іноземними студентами та обміну досвідом, на кафедрі широко практикується проведення відкритих занять, відвідування занять професорами, доцентами, взаємовідвідування занять з подальшим обговоренням цих питань на засіданнях кафедри. Практичні заняття оснащені необхідним

ілюстративним матеріалом, посібниками, у маніпуляційному кабінеті студенти ознайомлюються з методикою проведення специфічної імунодіагностики та імунотерапії, викладачі кафедри навчають студентів можливостям, що надаються мето-дами молекулярної алергології, таким як Імунокап, ISAC. Значну увагу викладачі кафедри приділяють демонстрації хворих з клінічними проявами алергії і методам надання невідкладної допомоги при анафілактичному шоці. Важливе місце приділяється виявленню та лікуванню медикаментозної алергії. Студенти-іноземці активно залучаються до навчально-дослідницької та науково-дослідницької діяльності. Вони активно виступають на наукових студентських конференціях, і деякі з них неодноразово відзначалися преміями за кращі студентські роботи як на факультетському, так і на університетському рівнях.

Таким чином, предмет "Клінічна імунологія та алергологія", який викладається на кафедрі внутрішньої медицини № 2 і клінічної імунології та алергології є самостійним та закінченим. Завдяки продуктивній праці та взаємодії між викладачами та іноземними студентами розширюються міжнародні зв'язки кафедри, тому що іноземні студенти після закінчення університету у своїх державах активно пропагують наші навчально-методичні та лікувально-діагностичні підходи. Усе більше й більше число наших закордонних випускників мріють продовжувати навчання на нашій кафедрі, як в умовах клінічної ординатури, так і в аспірантурі.

Література:

1. Городецький В. Є. Особливості викладання клінічної імунології та алергології для студентів стоматологічного факультету зі спеціальності "Стоматологія" / В. Є. Городецький // Медична освіта. – 2013. – № 1. – С. 75–76.
2. Adkinson N. Middleton's Allergy – principles and practice. 7th ed. / N. Adkinson, W. Busse, S. Bruce [et al.] // Philadelphia: Mosby. – Elsevier. – 2009. – 1764 p.
3. Devetak I. Developing pre-service teachers' competencies of students' allergies management in school environment / I. Devetak, S. Devetak, T. Vesel // European Science Education Reseachn Association Conference Dublin City University, Dublin, Ireland/ 21st–25th August 2017. – P. 28–33.
4. Logbook Template Specialty training in Allergology and Clinical Immunology // UEMS Section and Board for Allergology & Clinical Immunology. – 2014. – P. 4–30.
5. Williams K.N. Improving bedside teaching: findings from a focus group study of learners / K.N. Williams, S. Ramani, B. Fraser [et al.] // Academic Medicine. – 2008. – Vol. 83, N 3. – P. 257–264.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Краснікова С.О., Аль-Газо Н.В.

Завдання вищої освіти – формування у студентів професійної компетентності, яка визначається як особистісна здатність фахівця вирішувати професійні завдання [2].

Професійна компетентність лікаря складається з ряду структурних компонентів, серед яких, крім спеціальних знань, умінь і навичок, особливо

виділяється комунікативна компетенція. Термін "комунікативна компетенція" (communicative language competence) був запропонований американським антропологом Д. Хаймсом (D. Hymes, 1972) та означає "здатність людини до спілкування в одному або в усіх видах мовленнєвої діяльності, яка являє собою набуту в процесі природної комунікації або спеціально організованого навчання особливу якість реальної особистості" [4]. У результаті становлення СВЕ-підходу (competence-based-education) в європейській вищій освіті вимога до формування комунікативної компетенції має дуже велике значення. Україна входить у зону дії єдиного європейського стандарту освіти, який передбачає високу якість освітнього процесу, і зобов'язана дотримуватися всіх норм і вимог Болонської конвенції.

Формування комунікативної компетенції у студентів-медиків, які здобувають вищу освіту в Україні англійською мовою, представляє собою особливу проблему, так як навіть досконале володіння англійською мовою як робочою недостатньо для формування всіх навичок практичного лікаря в країні, де англійська мова не є мовою спілкування.

Професія лікаря передбачає активне спілкування з хворими. Для діагностики, призначення лікування, оцінки його ефективності використовують як об'єктивне, так і суб'єктивне обстеження. Суб'єктивне обстеження – це опитування, що включає збір анамнезу (інформацію про розвиток і перебіг хвороби, про перенесені захворювання, операції, алергічні реакції, спадкові хвороби, умови життя тощо), а також аналіз скарг хворого. Не володіючи методикою опитування пацієнта та його мовою, неможливо здійснювати успішну практичну медичну діяльність. Тому одним із завдань медичного ВНЗ, де навчаються іноземні студенти, є формування у студентів, що навчаються англійською мовою, знань, умінь і навичок говоріння, аудіювання, читання та письма на рідній для пацієнта мові.

Для вирішення проблеми в кожному українському медичному університеті існують кафедри мовної підготовки, які працюють за принципом професійно-орієнтованого навчання. Цей термін вживається для позначення процесу викладання мови в немовному ВНЗ. Професійно-орієнтоване мовне навчання включає в себе читання літератури за фахом, вивчення професійної лексики і термінології, навчання говорінню та аудіюванню у сфері професійної діяльності. Мета професійно-орієнтованого навчання – сформувані мовну компетенцію іноземних студентів для навчання спеціальності, у тому числі підготувати їх до клінічної практики, де студенти знаходяться в природних умовах професійного спілкування нерідною мовою, а саме: сформувані у іноземних студентів-медиків навички професійного мовлення, підготувати їх до усного спілкування з хворими, до запису суб'єктивних і об'єктивних даних про хворого в медичну карту.

Комунікативна компетенція, крім власне лінгвістичного компонента, тобто знань про систему мови, включає соціолінгвістичний компонент, який означає здатність користуватися мовою в різних ситуаціях спілкування і вміти адекватно висловлювати свої думки в залежності від комунікативного наміру і ситуації. Це розуміння національно-культурних особливостей соціальної і мовної поведінки носіїв мови, їх звичаїв, етикету, соціальних стереотипів, а також здатність інофона користуватися цими знаннями в процесі спілкування [1].

Таким чином, для оволодіння всіма компонентами мовної діяльності в рамках дискурсу "лікар-пацієнт" необхідна тривала копітка робота, що

включає лінгвістичний, соціокультурний, дискурсивний, інфокомунікаційний та інші напрямки. Особливу увагу на просунутому етапі навчання при підготовці до клінічної практики приділяється дискурсивному напрямку. Дискурсивна модель навчання передбачає занурення іноземних студентів в професійно значущі ситуації спілкування, актуалізацію засвоєних раніше мовних засобів комунікації для побудови висловлювань в таких ситуаціях, пошук найбільш ефективних способів досягнення поставленої комунікативної мети. При опануванні дисципліни формуються навички аудіювання усного мовлення, конспектування отриманої аудіоінформації, побудови монологічного висловлювання для повідомлення про стан хворого на клінічній конференції, навички читання відомостей з медичної карти пацієнта, а також володіння різними комунікативними тактиками ведення діалогу.

Східна мудрість говорить: "Три знаряддя є у лікаря – слово, рослина і ніж". Незалежно від мови навчання, іноземні студенти-медики, що проходять клінічну практику в українських лікарнях, повинні вміти спілкуватися з пацієнтами на мові пацієнтів і робити це професійно, а значить, вивчення мови повинно займати вагоме місце в навчальному процесі медичного ВНЗ. Мовна підготовка є невід'ємною частиною процесу формування професійної компетентності іноземного студента-медика, будучи основою для отримання якісної конкурентоспроможної європейської освіти.

Література:

1. Бочарникова М.А. Понятие "коммуникативная компетенция" и его становление в научной бредде / М.А. Бочарникова // Молодой ученый. – 2009. – № 8. – С. 130–132. – URL <https://moluch.ru/archive/8/566/>

2. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Равен Дж. – Москва, 2002. – 135 с.

3. Хуторской А.В. Определение общепредметного содержания и ключевых компетенций как характеристика нового подхода к конструированию образовательных стандартов : доклад / А.В. Хуторской. – Эйдос : Интернет-журнал. – 2002. – 23 апреля.

4. Проект "Настройка образовательных структур" (Trends 2003: Progress towards the European Higher Education Area; Graz Declaration), [электронный ресурс] / URL: http://www.iori.hse.ru/tuning/materials/projectdescription_Tuning_Europe.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ХІРУРГІЇ № 2

Криворучко І.А., Тонкоглас О.А., Сикал М.О., Тесленко С.М.,
Сивожелезов А.В., Гончарова Н.М., Лесной В.В.

Одним з основних завдань розвитку системи освіти є формування якісних і затребуваних освітніх послуг, у тому числі залучення іноземних студентів до вищих навчальних закладів країни [6]. В останні десятиліття міжнародна активність вищої школи істотно зросла, оскільки експорт освітніх послуг є потужним чинником стимуляції економічного примноження й однією з умов подолання економічної кризи. Сфера підготовки кваліфікованих лікарів для роботи як у нашій країні, так і за кордоном займає значне місце в системі всіх освітніх послуг держав пострадянського простору. Серед

вишів України Харківський національний медичний університет (ХНМУ) має одну з провідних позицій за кількістю іноземних студентів, основний контингент яких складають громадяни Індії, країн Африки, деяких арабських країн (Лівану, Іраку, Йорданії, Палестини), Китаю. Ефективність навчання іноземних студентів багато в чому залежить від їхньої адаптації до нової загальноосвітньої системи, соціального середовища й культурних традицій, тому потрапивши до ВЗО іншої держави, як самі студенти, так і викладачі стикаються зі значними труднощами в навчальному процесі [1, 2, 5, 6].

Мета роботи – визначити особливості викладання хірургії в студентів 4-го курсу медичного факультету, які навчаються англійською мовою.

На кафедрах ХНМУ викладання дисциплін англомовним студентам проводиться протягом багатьох років. Це дозволило сформувати певний практичний досвід, провести аналіз й узагальнити деякі аспекти.

У ХНМУ навчаються студенти з різних країн світу, тому для багатьох з них виникають проблеми інтернаціоналізації, необхідності спілкуватися з носіями різних культур. У зв'язку з цим, однією з початкових проблем навчання іноземних громадян є формування груп студентів з урахуванням можливості їх спільного перебування в колективі за релігійними переконаннями. Національні та культурні характеристики студентів з різних країн включають в себе певний менталітет і специфічні особливості поведінки, що, безперечно, відбивається на якості навчання [2, 3]. Безсумнівною перевагою навчання в гетерогенних групах для майбутніх лікарів є те, що вони спілкуються між собою англійською мовою. Викладач при цьому може давати іноземцям завдання, змушуючи їх комунікувати не з одним, що принесе значну користь у вивченні медичної термінології та розвитку мовленнєвих здібностей. Працюючи в "змішаних" групах, завжди необхідно враховувати можливість виникнення міжнаціональних конфліктів і не допускати нетерпимості стосовно не до одного. На обмін досвідом нерідною для них мовою також впливають індивідуальні лінгвістичні здібності, що істотно позначається на якості вивчення предмета в цілому [2, 3, 6]. У результаті дослідження було відзначено, що відмінною рисою представників арабських країн та Ірану є їхня підвищена емоційність, яка іноді спричиняє конфліктні ситуації. Це необхідно враховувати викладачеві під час роботи з даною категорією студентів. Найчастіше вони не володіють іншими мовами, і відповідно важче засвоюють другу для них англійську мову. Крім того, указані держави знаходяться в зоні конфліктів, що також несприятливо позначається на підготовці майбутніх студентів. У багатьох представників цих країн відсутні навички роботи з літературними джерелами, уміння систематизувати пройдений матеріал, що, безсумнівно, є загальноосвітньою проблемою [4, 8].

Важливою складовою підготовки студентів у вищих медичних навчальних закладах є оволодіння практичними навичками роботи з пацієнтами. Майбутній лікар повинен уміти збирати скарги, анамнез захворювання та життя, проводити об'єктивне обстеження, призначати необхідні лабораторні й інструментальні дослідження й трактувати їх результати, установлювати попередній клінічний діагноз, проводити диференційний діагноз, визначати алгоритм лікувальних заходів, а також діагностувати невідкладні стани й надавати під час них екстрену допомогу. Для цього викладачеві необхідно індивідуально працювати зі студентами біля ліжка хворого, перекладати специфічні терміни, допомагати з перекладом при зборі анамнезу і тощо.

Досвід показує, що оптимальним є впровадження методики роботи зі студентами біля ліжка хворого за таким принципом: огляд хворого (1–2 студенти), інтенсивний розбір історії хвороби з усіма студентами й визначення викладачем рівня оволодіння студентами теоретичною частиною. Існує питання, яким чином забезпечити спілкування студента з пацієнтами в практично-орієнтованому навчанні біля ліжка хворого: чи повинен англомовний студент володіти достатньою мірою українською мовою, щоб самостійно спілкуватися й читати дані додаткових досліджень? На наш погляд, завданням викладача є максимальна допомога в цьому процесі й мінімальний супровід об'єктивного обстеження хворого студентами, оскільки це обмежує їхню самостійну роботу й призводить до менш активної роботи біля ліжка хворого.

З огляду на поліморфізм національних характеристик і різнорівневі знання з предмета, викладач повинен постійно вишукувати оптимальні методичні прийоми під час роботи з іноземними студентами, щоб домогтися гарних результатів у оволодінні матеріалом дисципліни. Незамінну допомогу в цьому надають сучасні освітні технології: лектори протягом читання нового матеріалу застосовують не тільки інформативний підхід, а й комунікативно-когнітивний з мультимедійним супроводом, що дозволяє розширювати можливості навчання й організувати самостійну роботу студентів [7]. Викладачеві необхідно використовувати певні методичні прийоми, формувати і розвивати пізнавальні процеси (довільну увагу, сприйняття, продуктивне мислення) і, якщо можливо, індивідуалізувати навчальний процес (наприклад, давати завдання з урахуванням різних рівнів володіння предметом) [8]. Однак не можна відмовлятися й від традиційних методів навчання, таких, як усне опитування, розбір тестів і розв'язування задач. Це допомагає логічно організувати матеріал і розвиває мовленнєві навички, що дуже важливо для студентів-іноземців. У кінці пройденого циклу на кафедрі хірургії № 2 проводиться диференційований залік. На нашу думку, кращим способом контролю знань студентів є тестування, що включає в себе відкриті й закриті тести й завдання з кожного розділу. Під час підготовки до таких занять студенти, застосувавши отримані знання, учаться узагальнювати інформацію.

Основні труднощі при роботі з англомовними студентами такі: а) різний склад груп за рівнем знань; б) співвідношення викладачі–студенти в групах 1 : 5 не відповідає дійсності, а, коли в групі 10 і більше студентів, це викликає певні незручності; в) у багатьох іноземців немає достатньої мотивації для реального набуття знань; пошук вирішення питань мотивації студентів повинен бути безперервним і відповідати сучасним запитам до освітньої підготовки; г) відповідно до планів практичних занять у відділеннях лікарень на клінічних базах часто бракує тематичних хворих, що ускладнює оцінювання теоретичних і практичних знань студентів на кожному занятті; д) збільшена кількість студентів у групах на клінічних базах і невеликі приміщення в палатах лікарень не покращують взаємин студентів і пацієнтів, що заважає оволодінню практичними навичками і професійними вміннями. З метою поліпшення підготовки студентів й оптимізації методики оволодіння практичними навичками на базі ХНМУ створено навчально-тренувальний центр з підготовки студентів з клінічних дисциплін; необхідно також вирішувати питання про оснащення кафедр сучасними

тренажерними системами, муляжами, фантомами, імітаторами для діагностики, лікування й профілактики, що буде відповідати сучасним вимогам.

Висновки

1. Істотні труднощі викликають міжособистісні стосунки студентів через різні національні особливостей і конфесійну приналежність, що вимагає від викладача не допустити виникнення конфліктів на національному й релігійному підґрунті.

2. Для кращої адаптації іноземних студентів і формування в них мотивації до навчання викладачеві необхідно інтегрувати нові освітні технології та традиційні засоби навчання.

Література:

1. Гюльмамедов Ф.И. Некоторые аспекты обучения иностранных студентов в медицинских вузах / Ф. И. Гюльмамедов, Н. И. Томашевский, А.М. Белозерцев [и др.] // Вісник ВНМУ. – 2004. – Т. 8, № 1. – С. 112–113.

2. Кардашевская А.Э. Иностранные студенты в медицинском ВУЗе. Проблемы адаптации / А.Э. кардашевская // Тезисы Всеукраинской научно-практ. конференции ДонНУ (6 сентября 2013 г.). – Донецк, 2013.

3. Портрет образовательного мигранта. Основные аспекты академической, языковой и социокультурной адаптации : колл. монография / науч. ред. Е. Ю. Кошелева. – Томск : РАУШ МБХ, 2011. – 204 с.

4. Рибаченко Л.І. Арабські студенти за кордоном. Факти, які стали історією: Документальний очерк / Л.І. Рибаченко. – Донецк : ООО "Лебедь", 2000. – 86 с.

5. Родионова И.П. Педагогическое проектирование содержания предпрофессиональной биологической компетентности иностранных студентов российских вузов : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / И.П. Родионова. – Санкт-Петербург, 2003. – 289 с.

6. Стражев В.И. Образование и наука в современном обществе / В.И. Стражев. – Минск : БГУ, 2004. – 255 с.

7. Шепелевич Е.И. Модусы обучаемости, обучения и воспитания студентов в условиях информационного общества / Е.И. Шепелевич, Т.В. Максимова // Actualsciens. --2016. – Vol. 2, № 3. – С. 23–24.

8. Эль-Мансури Халиль. Проблемы адаптации иностранных студентов к учебному процессу в медицинских вузах / Халиль Эль-Мансури, О. В. Васильева // Тези доповідей II Всеукраїнської студентської наукової конференції з фізіології з міжнародною участю (12 травня 2015 р.). – Харків, 2015. – С. 55–57.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ДИТЯЧИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

Кузнецов С.В., Ольховська О.М., Кучеренко О.О., Жаркова Т.С., Кучеренко М.В.

Сучасний процес професійної підготовки студентів медичних вузів в Україні постійно змінюється під впливом новітніх наукових розробок та сучасних комп'ютерних технологій, що сприяє розвитку освіти та охорони здоров'я як важливих факторів удосконалення якості життя нашого суспільства.

Модернізація сучасної медичної освіти в Україні передбачає оптимальне забезпечення умов для найкращої професійної підготовки студентів, з врахуванням традиційних освітніх систем та інновацій, що в подальшому буде підвищувати рівень підготовки майбутніх лікарів.

У зв'язку з тенденцією до збільшення кількості іноземних студентів в нашій країні важливою постає проблема оптимізації навчального процесу і підвищення якості медичних кадрів. Отже, поєднання сучасних технологій навчального процесу та традиційних форм і методів організації навчання іноземних громадян є запорукою досягнення мети здобуття якісної освіти для іноземних громадян.

Враховуючи наявність у нашому вузі іноземних студентів російськомовної та англійськомовної форм навчання, актуальними проблемами постає організація навчального процесу, впровадження нових форм навчання в лекційний курс та в систему практичних і семінарських занять. Слід зауважити, що для глибокого і всебічного розуміння теоретичного матеріалу з предмету студентами-іноземцями потрібні гарні знання англійської або російської мов, наявність знань базових медичних термінів і понять, які часто є незадовільними, тому навчально-виховний процес набуває певної специфіки. Враховуючи труднощі в засвоєнні студентами навчального матеріалу, пов'язані з наявністю мовного бар'єра, недостатнім забезпеченням навчальною літературою, іноді низькою мотивацією до навчання студентів, недостатнім рівнем початкової підготовки на Батьківщині, особливу увагу спрямовано на вдосконалення процесу отримання і засвоєння знань, формування практичних вмінь і навичок. Для вирішення цих проблем колективом кафедри дитячих інфекційних хвороб створений і постійно оновлюється комплекс навчально-методичного забезпечення самостійної і аудиторної роботи. Видано посібники англійською та російською мовами, які включають в себе, крім теоретичного матеріалу з тем до практичних занять, тести із бази даних ліцензійного іспиту – КРОК-2.

Відповідно до нової навчальної програми, на кафедрі дитячих інфекційних хвороб були розроблені робочі зошити для практичних занять студентів 6-го курсу, які містять необхідний навчальний матеріал у вигляді відповідних схем, таблиць, ілюстрацій, що сприяє розвитку моторної і зорової пам'яті студентів, активізує пізнавальну діяльність, допомагає сформувати зацікавленість предметом. Дані посібники допомагають вирішити одну з основних проблем, пов'язаних з протиріччям між об'ємом навчального матеріалу та часом проведення заняття, що є найбільш актуальним саме в групах іноземних студентів. Необхідно зауважити, що навчально-методичні посібники систематично оновлюються, доповнюються відповідно до сучасних наукових досліджень в галузі педіатрії та дитячих інфекційних хвороб.

Важливою формою організації навчального процесу є лекція, як процес забезпечення орієнтованої основи для подальшої навчальної діяльності студентів в ході практичних занять. Кожна лекція щорічно оновлюється сучасними досягненнями науки, методично вивірена, науково обґрунтована для кращого розуміння та сприйняття. Лекційний матеріал подається в стислій формі, розглядаються конкретні, загальноприйняті питання та терміни. Для покращення засвоєння матеріалу активно використовуються сучасні мультимедійні засоби, які дають змогу

представити схеми, діаграми, таблиці, окремі тези, що є основою для подальшого вивчення клінічних дисциплін в ході професійної підготовки.

Календарно-тематичний план навчального процесу вимагає проведення практичних занять до викладення лекційного матеріалу, тому посилена увага приділяється організаційній структурі занять, зокрема виділенню певного часу на обговорення теоретичних питань, що сприятиме кращому запам'ятовуванню та логічному відтворенню матеріалу в ході виконання практичної роботи та розв'язання ситуаційних і типових задач. На цьому етапі важливого значення набувають наочні засоби навчання, використання мультимедійної техніки, що сприятиме більш повному засвоєнню та систематизації навчального матеріалу.

Кафедра дитячих інфекційних хвороб систематично проводить позааудиторну роботу зі студентами – надаються консультації, додаткові заняття. Деякі іноземні студенти залучаються до участі у роботі студентського наукового гуртка. Отже, можливі шляхи удосконалення процесу підготовки іноземних громадян і підвищення якості навчання в цілому полягають у поєднанні теоретичних знань з їх практичним застосуванням, активне впровадження у навчальний процес сучасних інформаційних технологій, забезпеченні спадкоємності між теоретичними і клінічними дисциплінами протягом усього навчання.

Література:

1. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / за ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 383 с.
2. Психолого-педагогічні проблеми удосконалення навчального процесу / І.К. Попеску, А.В. Магльованій, І.В. Бесклубенко, І.М.Фостяк. – Львів, 1998. – 59 с.
3. Буряк В. Керування самостійною роботою студентів / В. Буряк // Ви-ща школа. – 2001. – № 4–5. – С.48–53.
4. Дубінін С.І. Особливості викладання медичної біології іноземним студентам за кредитно-модульною системою : матеріали наук.-практ. конф. ["Європейський вибір – невід'ємна складова розвитку вищої медичної освіти України"] / С.І. Дубінін, А.В. Ваценко, В.О. Пілюгін. – Полтава, 2013. – С. 48–50.
5. Манаева Г. Адаптація иностранных студентов к новой социокультурной и образовательной среде и роль воспитательной работы в решении проблемы : матеріали VII Міжнародної наук.-практ. конференції ["Науково-методичні проблеми мовної підготовки іноземних студентів"] / Г. Манаева, І. Новикова, Н. Куйда. – Київ, 2014. – С. 85–86.

ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ В АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ХНМУ

Лисенко Н.Г.

Ділові ігри, як і методи "мозкового штурму", "круглого столу", "дерева рішень" і кейс-методи, широко використовуються в інтерактивному навчанні, у якому всі учасники освітнього процесу взаємодіють для обміну інформацією, спільного вирішення проблем і моделювання ситуацій [1, 3]. В ігрових методах учасники отримують певні ролі і поводяться відповідно до них. Ділові ігри дають змогу зняти протиріччя між абстрактним характером навчального предмета й реальним характером професійної діяльності [2]. Емоційний

підйом унаслідок групової роботи допомагає студентам краще зрозуміти і засвоїти матеріал заняття, поліпшити практичні та комунікативні навички, а також розвинути навички критичного мислення й поведінки в проблемних і непередбачуваних ситуаціях, з якими неодмінно доведеться зіткнутися майбутнім фахівцям у сфері охорони здоров'я. Використання ділових ігор дає змогу продемонструвати й відтренувати навички, а також попередити можливі типові помилки. При вивченні медичної біології доцільно проводити ділові ігри згідно зі сценаріями аналізу клінічних випадків.

У зв'язку з цим, метою був аналіз ефективності застосування ділових ігор "Лабораторний експеримент", "Аналіз родоводів" і "Клінічні випадки" у групах англомовних студентів, які навчаються за спеціальністю "Медицина".

Ділова гра "Лабораторний експеримент" відповідала сценарію "Навчання на основі досвіду". Ця гра проводилася на практичному занятті за темою "Зчеплене успадкування". Крім вивчення теоретичного матеріалу, названа ділова гра спрямована на тренування навичок колективної роботи, спільного обговорення й презентації отриманих результатів. Оскільки відкриття зчепленого успадкування та картування генів пов'язано з експериментальною роботою на плодкових мушках *Drosophila melanogaster* і статистичним аналізом великих вибірок, студентам було запропоновано відтворити один з експериментів в імітаційній лабораторії. Для цього студенти використовували сайт, що дає змогу моделювати процес схрещування мух з різними мутаціями. Студенти були розподілені за групами (3–4 людини), кожна з яких отримувала список мутацій. Кожен студент аналізував пару мутацій. Після проведення ряду аналітичних схрещувань і статистичного аналізу результатів студенти кожної групи узагальнювали отримані дані для окремих мутацій і склали генетичні карти хромосом. Кожна група пояснювала хід експериментів й обґрунтовувала запропоновану ними генетичну карту. Студенти, які брали участь у цій діловій грі, згодом продемонстрували більш глибоке розуміння цієї теми і зростання успішності при вивченні подальших тем.

Ділова гра "Аналіз родоводів" є варіантом контекстного навчання, орієнтованого на виявлення зв'язків між конкретними знаннями і його застосуванням. Кожен студент повинен підготувати розподіл кількох фенотипічних ознак (колір очей, колір волосся, форма вух, довжина пальців щодо долоні, група крові) у своїй родині (із залученням тільки доступних для вимірювання даних) й охарактеризувати кожну ознаку у вигляді родоводу. Після цього студенти спільно проводили аналіз родоводів, визначаючи успадкування певної ознаки (в окремих родин), тип успадкування, пенетрантність/експресивність і ступінь зчеплення ознак (для сукупної вибірки). Названий метод застосовувався в рамках заняття "Мінливість, її форми та прояви. Основи медичної генетики. Методи вивчення спадковості людини".

Метод "Клінічні випадки" спрямований на аналіз реальних ситуацій і пошук оптимальних варіантів їх вирішення. Ця гра використовувалася на заняттях "Молекулярні хвороби. Біохімічний метод і ДНК-діагностика" і "Хромосомні хвороби. Цитогенетичний метод їх діагностики". За сценарієм до студентів-лікарів звертався пацієнт з характерною клінічною картиною захворювання, яке медик мав діагностувати. У діловій грі було використано достатню для встановлення діагнозу інформацію, а також

фотографії пацієнтів із захворюваннями, наявні у вільному доступі в інтернеті.

Студенти-лікарі активно брали участь в обговоренні, пропонуючи методи діагностики, що дають змогу точно діагностувати захворювання з подібною клінічною картиною, однак вимагають різних терапевтичних підходів.

Висновки. Ділова гра урізноманітнює навчальний процес, посилює інтерес до вивчення дисципліни, підвищує ступінь засвоєння навчального матеріалу, розвиває вміння й навички працювати в команді, продуктивне мислення, увагу, пам'ять, уміння аргументувати і відстоювати свою точку зору. Гра дає змогу кожному виявити індивідуальні здібності, що є задоволенням потреби в самореалізації.

Література:

1. Василенко В.Г. Игровые методы проведения учебных занятий в высшей школе / В.Г. Василенко // Вестник РМТ. – 2014. – № 1 (10). – С. 84–94.

2. Применение интерактивных методов в образовательном процессе высшей школы / [Е.Л. Дмитриева, О.А. Тиняков, Е.Н. Бурдастых, Н.С. Малышева] // Ученые записки : электронный научный журнал Курского государственного университета. – 2014. – № 1 (29). – С. 11–21.

3. Сіренко Ю.І. Застосування ділової гри як інноваційного методу навчання студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / Ю.І. Сіренко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 5. – С.594-597. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/122.pdf> (дата звернення 03.01.2018 р.). – назва з екрана.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ХІРУРГІЇ

Лупальцов В. І., Вандер К.О.

Постановка проблеми і аналіз матеріалів публікацій. Навчання практичним навичкам іноземних студентів на клінічних кафедрах пов'язане з цілим рядом труднощів і особливостей. Тим більше, це стосується іноземних студентів, що не володіють українською або російською мовами, тобто мовами спілкування з пацієнтами і ведення медичної документації в Україні.

Більшість латинських і англійських термінів, незважаючи на загальне походження, відрізняються за вимовою, а багато російськомовних і англо-мовних термінів відрізняються і за сенсом. Викладач і студенти повинні знати велику кількість синонімів слів, щоб бути активними в діалозі [1, 2, 4, 5, 6, 7].

Існують також чималі відмінності друкованих видань англійською мовою від російськомовних підручників вітчизняних авторів за детальністю і характером викладу [1, 2, 4].

Позитивним прикладом підручника з хірургії, що написаний із сполученням англійської і російської термінології і лексики, є монографія В.І. Лупальцова і В.М. Лісового, яку було видано в 2017 р. [3].

Важливе значення має і значна різниця культур іноземних студентів і пацієнтів, що в сукупності з мовним бар'єром і специфікою медичних понять вносить додаткові труднощі при спілкуванні студентів з пацієнтами,

тим більше, якщо спілкування відбувається за посередництва викладача-перекладача. [2, 6].

Використання для цих цілей симуляторів у значній, але далеко не повній мірі, забезпечує формування і закріплення практичних навичок. На сьогодні використовується два варіанти симуляторів – віртуальні комп'ютерні програми і манекени, проте жоден з них не може замінити спілкування з реальним пацієнтом.

Формулювання мети. На кафедрі хірургії № 3 була поставлена мета – створити систему реального спілкування англійських іноземних студентів з пацієнтами.

Результати і обговорення. Для досягнення цієї мети на першому етапі був сформований стандартизований опитувач пацієнтів хірургічного профілю англійською мовою відповідно до нозологічних одиниць, що вивчалися. Важливо, що опитувач містить не лише питання до пацієнта, але і найбільш вірогідні варіанти відповідей на них.

На другому етапі детально розбираються і апробуються методики огляду, пальпації, перкусії і аускультатії відповідно до досліджуваної ділянки тіла пацієнта і нозологічної одиниці, що вивчається. На цьому ж етапі викладач впродовж 2–3 занять детально роз'яснює студентам кожен пункт опитувача (з урахуванням особливостей і неповної відповідності між російською і англійською мовами). В процесі цієї роботи виявляються, як правило, значні пропуски в теоретичній підготовці студентів, які вимагають обов'язкового заповнення (в основному у формі домашньої самостійної роботи або у формі реферату); також широко використовуємо учбові фільми і презентації. Необхідно добитися максимально повного запам'ятовування студентом послідовності і змісту питань (зразки варіантів відповідей заучувати немає необхідності і навіть шкідливо – вони потрібні лише для повнішого розуміння цілей питань, що ставляться).

У попередній бесіді з пацієнтом, який відібраний для курації, по-перше, отримують його добровільну згоду на курацію, а, по-друге, попереджають про те, що бесіда проходитиме за участю перекладача.

Важливою складовою є і підготовка викладача до курації. З одного боку, він має бути перекладачем – максимально точно формулювати пацієнтові російською мовою сформульовані студентом англійською мовою питання і, відповідно, відповіді, без будь-якої інтерпретації їх на підставі особистих знань і досвіду. З іншого боку, він повинен залишатися викладачем і, у разі потреби, вносити відповідні поправки.

Третій етап – власне курація. Враховуючи реальні можливості сьогоднішніх студентів, настійно рекомендується, щоб у процесі курації студент записував відповіді пацієнта. Це найбільш делікатний етап, оскільки впродовж нього відбувається не лише вербальний контакт з пацієнтом, але і проводиться огляд, пальпація, перкусія, аускультатія. Важливо, щоб ці маніпуляції обов'язково були вже відпрацьовані студентом.

Тут необхідно ще раз підкреслити значення для підготовки студентів посібника кафедри з невідкладної хірургії органів черевної порожнини і заочеревинного простору [3].

Четвертий етап – інтерпретація зібраних студентом симптомів сформульованому на їх підставі діагнозу. На цьому етапі принциповим є індивідуальний характер роботи, оскільки іноземні студенти схильні до псевдоконструктивної роботи з підказками, які часто робляться квапливо і з помилками.

Обов'язково аналізуються помилки інтерпретації пальпаторних, перкуторних і аускультативних даних, зроблених на їх основі висновків і поставленого діагнозу.

Оцінка описаної методики була зроблена студентами за допомогою анонімного опитувача – найчастіше студенти виставляли "В".

Таким чином, запропонована комплексна методика дозволила добитися підвищення якості практичного навчання англомовних іноземних студентів і прихильності студентів цій методиці навчання.

Одним з перспективних напрямів є створення власної бази відеоматеріалів щодо курації пацієнтів і клінічних розборів.

Література:

1. Вербицкая А.А. Проблема отбора и минимизации лексики на начальном этапе обучения РКИ / А.А. Вербицкая // Актуальные проблемы обучения иностранных студентов в современных условиях : тезисы Всеукр. науч.-практ. конф. ДонНУ (6 сентября 2013 г.). – Донецк : ООО "Цифровая типография", 2013. – С. 6–7.

2. Выставкина Т.Э. К вопросу обучения студентов-иностранцев научному стилю речи медико-биологического профиля / Т.Э. Выставкина, Е.И. Жолудева, О.М. Черкашина // Актуальные проблемы обучения иностранных студентов в современных условиях : тезисы Всеукр. науч.-практ. конф. ДонНУ (6 сентября 2013 г.). – Донецк : ООО "Цифровая типография", 2013. – С. 8–9.

3. Лупальцов В.И. Неотложная хирургия органов брюшной полости и забрюшинного пространства/ В.И. Лупальцов, В.В.Н. Лесовой. – Харьков : Контраст, 2017. – 440 с.

4. Никитина Н.А. Проблемы обучения иностранных студентов на кафедре пропедевтики педиатрии / Н.А. Никитина, Е.А. Старец, Е.А. Калашникова // матеріали ХІХ міжнародної наук.-метод. конф. "Управління якістю підготовки фахівців", Частина 1, 17–18 квітня, Міністерство освіти і науки України, Науково-методичний центр вищої освіти, Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса, 2014. – С. 84–84.

5. Особенности преподавания анатомии человека на английском языке / Д.Н. Лященко, Л.М. Железнов, Л.О. Шаликова и др. // Фундаментальные исследования. – 2015. – № 2–27. – С. 6093–6095.

6. Педагогика в медицине : учебное пособие для студ. высш. мед. учеб. заведений / Н.В. Кудрявая, Е.М. Уколова, Н.Б. Смирнова и др. – Москва : Издательский центр "Академия", 2006. – 320 с.

7. Рахимов Т.Р. Особенности организации обучения студентов в российском вузе и направление его развития / Т.Р. Рахимов // Язык и культура. – № 4 (12). – Томск : Томский государственный университет, 2010. – С. 123–136.

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ – АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ

Маракушин Д.І., Сінайко В.М., Сирова Г.О., Макаров В.О., Чаленко Н.М.

Збільшення кількості іноземних студентів, які обрали ХНМУ для здобуття вищої освіти, стало підґрунтям створення Навчально-наукового інституту з підготовки іноземних громадян (ННІ ПІГ), до складу якого

увійшли п'ять структурних підрозділів: міжнародний відділ; підготовче відділення для іноземних громадян; V факультет з підготовки іноземних студентів (8 кафедр); VI факультет з підготовки іноземних студентів (7 кафедр); VII факультет з підготовки іноземних студентів (7 кафедр) (наказ ректора ХНМУ проф. Лісового В.М. № 255 від 31.07.2017 р.).

Питання якісної підготовки англомовних студентів є актуальним на сьогодні. Нами проведена порівняльна характеристика кафедр та факультетів стосовно кількості викладачів, які мають вищу педагогічну освіту, володіють та викладають англійською мовою (табл. 1). Усього в ННІ ПІГ з 336 викладачів 22-х кафедр 153 (46 %) з вищою педагогічною освітою та 190 (57 %) належним рівнем володіння англійською мовою. Кафедри-лідери за кількістю викладачів з вищою педагогічною освітою, розташувалися так: V факультет – на I місці три кафедри (мовної підготовки, латинської мови та медичної термінології, філософії) (по 100 %), на II місці кафедра медичної біології (71 %), на III місці кафедра фізіології (55 %); VI факультет – на I місці дві кафедри (іноземних мов та суспільних наук) (по 100 %), на II місці кафедра медичної та біоорганічної хімії (71 %), на III місці кафедра психіатрії, наркології та медичної психології (62 %); VII факультет – на I місці кафедра загальної хірургії № 1 (50 %), на II місці кафедра судової медицини (42 %), на III місці дві кафедри (мікробіології (28 %) і гігієни та екології № 2) (27 %), але ж порівняно з кафедрами V та VI факультетів це значно менше. Кафедри-лідери за кількістю викладачів, які працюють з англомовними студентами та мають відповідний дозвіл (сертифікат, диплом): V факультет – на I місці кафедра мовної підготовки (85 %), на II місці кафедра латинської мови (82 %), на III місці кафедра філософії (71 %); VI факультет – кафедра іноземних мов (поза конкурсом), поруч з нею на I місці кафедра пропедевтики внутрішньої медицини № 1, біоетики та біобезпеки (73 %), на II місці кафедра внутрішньої медицини № 3 (60 %), на III місці дві кафедри (медичної та біоорганічної хімії й педіатрії № 2) (по 50 %); VII факультет – I місце посіла кафедра травматології та ортопедії (71 %); на II місці кафедра загальної хірургії № 1 (61 %), на III місці кафедра клінічної анатомії та оперативної хірургії (56 %).

Тож, факультети як за кількістю викладачів з вищою педагогічною освітою, так і за кількістю англомовних викладачів розташувалися так: V факультет на I місці (73 викладачі (57 %) та 75 викладачів (59 %) відповідно), VI факультет на II місці (61 викладач (48 %) та 74 викладачі (58 %) відповідно), VII факультет на III місці (19 викладачів (23 %) та 41 викладач (51 %) відповідно).

30 викладачів одержали сертифікати B2, C1, C2 на V факультеті – 14, VI факультеті – 4, VII факультеті – 12). Сертифікати Лінгвістичного центру ХНУ ім. В.Н. Каразіна мають 22 викладачі (на V факультеті – 7, VI факультеті – 5, VII факультеті – 10); довідку ХНМУ про можливість викладати англійською мовою отримали 138 викладачів (на V факультеті – 56, VI факультеті – 49, VII факультеті – 33); першу або другу вищу освіту з іноземної (англійської) мови здобули 25 викладачів (на V факультеті – 9, VI факультеті – 16, VII факультеті – 0). На V факультеті безперечним лідером за кількістю викладачів, які склали іспит з англійської мови та мають сертифікати B2, C1, C2, є кафедра фізіології: з 22 викладачів 8 (36 %) мають ці сертифікати й 10 (45 %) – довідку ХНМУ. Також лідером можна назвати кафедру фізики:

4 викладачі (15%) отримали сертифікат B2, C1, C2; 4 викладача (15 %) – сертифікат Лінгвістичного центру ХНУ і 8 викладачів (30 %) – довідку ХНМУ. На VI факультеті сертифікати B2, C1, C2 одержали по два викладачі з кафедр внутрішньої медицини № 3 і психіатрії, наркології та медичної психології. Активну участь у підготовці педагогічних кадрів для викладання англomовним студентам бере кафедра іноземних мов ХНМУ. Лідерами за кількістю викладачів, які мають довідку ХНМУ, є дві кафедри: внутрішньої медицини № 3 (12 викладачів) та пропедевтики внутрішньої медицини №1, біоетики та біобезпеки (10 викладачів). На VII факультеті три кафедри (загальної хірургії № 1, судової медицини, медичного правознавства ім. проф. М.С. Бокаріуса і травматології та ортопедії) посідають перші місця за кількістю викладачів із сертифікатами B2, C1, C2 (по 3 викладачі). А кафедра мікробіології є лідером серед викладачів, які мають довідку ХНМУ (8 викладачів). Факультети за кількістю викладачів у ННІ ПІГ (усього 30), із сертифікатами B2, C1, C2 розташувалися так: на I місці – V факультет (14 викладачів); на II місці – VII факультет (12 викладачів); на III місці – VI факультет (4 викладачі).

Кафедри-лідери за кількістю викладачів, які мають сертифікати ХНУ ім. В.Н. Каразіна: кафедра мікробіології (5 викладачів); кафедра фізики (4 викладачі); кафедра судової медицини, медичного правознавства ім. проф. М.С. Бокаріуса (3 викладачі). Факультети за кількістю викладачів, які одержали сертифікати ХНУ ім. В.Н. Каразіна (усього 22), розташувалися так: I місце – VII факультет (10 викладачів); II місце – V факультет (7 викладачів); III місце – VI факультет (5 викладачів).

Провідні позиції серед викладачів з довідкою ХНМУ посідають такі кафедри: I місце – кафедра мовної підготовки (13 викладачів); II місце – кафедра внутрішньої медицини № 3 (12 викладачів); III місце – дві кафедри фізіології (10 викладачів) і кафедра внутрішньої медицини № 1, біоетики та біобезпеки (10 викладачів).

Факультети за кількістю викладачів, які мають довідки ХНМУ, розташувалися так: I місце – V факультет (56 викладачів); II місце – VI факультет (49 викладачів); III місце – VII факультет (33 викладачі), усього по ННІ ПІГ – 138 осіб.

Факультетом-лідером за кількістю викладачів, які здобули вищу освіту з іноземної (англійської) мови, є VI (16 з 25 викладачів, що становить 64 %).

Актуальним питанням стала підготовка молодих викладачів для роботи з англomовними студентами, вони вивчають англійську мову 2017–18 н. р. молоді викладачі навчаються на курсах (табл. 1). Загальна кількість молодих викладачів, що студіює англійську мову, становить 23 особи, з них 14 навчається на кафедрі іноземних мов ХНМУ.

Висновки

1. Підготовка викладачів для викладання англійською мовою на кафедрах ННІ ПІГ проводиться на належному рівні.

2. Основними завданнями щодо підвищення рівня педагогічної майстерності молодих викладачів пропонуємо вважати:

- здобуття вищої педагогічної освіти;
- навчання в школі молодого викладача в ХНМУ;

Табл. 1 Показники наявності вищої педагогічної освіти та рівня володіння англійською мовою викладачами ННІ ППГ ХНМУ

V факультет				VI факультет				VII факультет			
Кафедри	Загал. к-ль-ть викл.	Вища пед. освіта, %	Волод. англ. м., %	Кафедри	Загал. к-ль-ть викл.	Вища пед. освіта, %	Волод. англ. м., %	Кафедри	Загал. к-ль-ть викл.	Вища пед. освіта, %	Волод. англ. м., %
1 мовної підготовки іноземних громадян	20	100 %	85%	1 іноземних мов	15	100%	15	1 загальної хірургії №1	6	3	4
2 латинської мови та медичної термінології	11	100%	82%	2 суспільних наук	7	100%	2	2 клінічної анатомії та оперативної хірургії	9	1	5
3 філософії	7	100%	71%	3 педіатрії №2	18	17%	9	3 травматології та ортопедії	7	0	5
4 медичної та біологічної фізики і медичної інформатики	27	19%	59%	4 медичної та біоорганічної хімії	14	10	7	4 судової медицини, медичного права	12	5	6
5 медичної біології	17	12	7	5 пропедевтики внутрішньої медицини №1, основ біохімії та біобезпеки	15	3	11	5 гігієни та екології №2	15	4	6
6 пропедевтики педіатрії №2	15	5	33%	6 внутрішньої медицини № 3	20	7	12	6 медицини невідкладних станів, анестезіології та інтенсивної терапії	14	1	6
7 фізіології	22	12	10	7 психіатрії, наркології та медичної психології	21	13	9	7 мікробіології, імунології ім. проф. Д.П. Гриньова	18	5	9
8 загальної хірургії №2	8	1	3								
Усього на V факультеті	127	73	75	Усього на VI факультеті	128	61	74	Усього на VII факультеті	81	19	41
		57 %	59%		336	153	190			23%	51%
				Усього в ННІ ППГ		46%	57%				

Табл. 2 Кількість молодих викладачів, які протягом 2017-2018 років навчаються на курсах англійської мови

V факультет		VI факультет		VII факультет	
Кафедра	Кафедра	Кафедра	Кафедра	Кафедра	Кафедра
1 мовної підготовки іноземних громадян	2 – мовна школа Lingvo Studio	1 іноземних мов	0	1 загальної хірургії №1	1 – кафедра іноземних мов ХНМУ
2 латинської мови та медичної термінології	0	2 суспільних наук	0	2 клінічної анатомії та оперативної хірургії	0
3 філософії	0	3 педіатрії №2	2 – кафедра іноземних мов ХНМУ	3 травматології та ортопедії	0
4 медичної та біологічної фізики і медичної інформатики	0	4 медичної та біоорганічної хімії	2 – кафедра іноземних мов ХНМУ	4 судової медицини, медичного права	2- центр мовної підготовки ІТЕР
5 медичної біології	4 – кафедра іноземних мов ХНМУ	5 пропедевтики внутрішньої медицини №1, основ біохімії та біобезпеки	2 – American English Centre	5 гігієни та екології №2 Ім. проф. М.С. Божарьова	3 – кафедра іноземних мов ХНМУ
6 пропедевтики педіатрії №2	0	6 внутрішньої медицини №3	1 – кафедра іноземних мов ХНМУ	6 медицини невідкладних станів, анестезіології та інтенсивної терапії	1 – кафедра іноземних мов ХНМУ
7 фізіології	3: 2 – центр мовної підготовки ІТЕР; 1 – кафедра іноземних мов ХНМУ	7 психіатрії, наркології та медичної психології.	0	7 мафбології, еркусології та акушерства Ім. проф. Д.П. Гриньова	0
8 загальної хірургії №2	0				
Усього на V факультеті	9 (з них 5 – у ХНМУ)	Усього на VI факультеті	7 (з них 5 – у ХНМУ)	Усього на VII факультеті	7 (з них 4 – в ХНМУ)
Усього в ННІ ІІІГ ХНМУ 23, з них 14 – у ХНМУ					

– підвищення педагогічної майстерності шляхом стажування, навчання на ФПК, участі в конференціях, круглих столах, на яких розглядаються відповідні питання педагогіки вищої школи;

– публікація статей, тез.

3. Основними напрямками підготовки молодих працівників для викладання англійською мовою є навчання в лінгвістичних центрах, ВЗО (здобуття II вищої освіти з іноземної (англійської) мови, на кафедрі іноземних мов ХНМУ) та ін. Кінцевою метою слід назвати вивчення на високому рівні англійської мови, складання іспиту й отримання сертифікату B2 та ін.

Література:

1. Voice culture of chemistry teacher / A.O. Syrovaya, L.E. Peretyaga, V. O. Makarov et al/ // Eastern European scientific journal. – 2015. – № 2. – P. 121–123.

2. Сирова Г.О. Досвід викладання хімічних дисциплін англійською мовою студентам-першокурсникам на кафедрі медичної та біоорганічної хімії / Г.О. Сирова, В. М. Сінайко, Є. Р. Грабовецька // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін у медичних освітніх закладах: матеріали VIII наук.-практ. конф., присвяченої 210-й річниці ХНМУ та 60-й річниці кафедри медичної та біоорганічної хімії, (Харків, 26–27 травня 2015 р.). – Харків: ХНМУ, 2015. – С. 40–44.

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Марковський В.Д., Маракушин Д.І., Бондарева А.В., Шиян Д.М.

Триває процес інтеграції української системи освіти в європейську. На сучасному етапі розвитку зовнішнього світу постає питання підготовки висококваліфікованих медичних кадрів не тільки серед вітчизняних, але й серед іноземних студентів.

Інтеграція України у світову систему освіти посилює її роль і відповідальність за підготовку фахівців із зарубіжних країн. Кількість студентів, що здобуває освіту в Україні, збільшується з кожним роком, отже, підготовка іноземних громадян у вищих навчальних закладах України набуває особливої ваги. Стратегічним завданням державної освітньої політики залишається якість знань та вмінь таких студентів, що відповідає найвищим міжнародним стандартам. Англійськомовне навчання дозволяє опанувати іноземцям спеціальну термінологію й мати більшу можливість отримати престижну роботу, оскільки попит на фахівців, які володіють англійською мовою зі спеціальності, у світовій практиці зростає.

Мета статті – з'ясувати питання адаптації іноземних громадян до навчання в ХНМУ.

Існують різноманітні методичні засоби адаптації іноземних студентів до освітнього середовища вишів. Було визначено педагогічні умови успішного пристосування іноземців, що забезпечують їхню ефективну адаптацію до навчання в університетах України [1-2].

Розробка програми пристосування іноземних громадян до освітнього середовища враховує соціальні, психологічні, культурні особливості студентів, бо все це формує цілісність й ефективність адаптаційного процесу.

Така програма залучає викладачів, студентів, представників адміністрації до реалізації поставленої мети.

Етапи адаптації включають у себе подолання мовного бар'єра, входження до студентського середовища, засвоєння нових норм інтернаціонального колективу, формування позитивного ставлення до майбутньої професії [3]. Пристосування іноземців відбувається під впливом чинників зовнішнього середовища, таких як екологічні, психологічні, соціальні тощо.

Важливим показником адаптації іноземних громадян слід назвати емоційний стан. Чинниками особистісної адаптації таких студентів є позитивні емоції, відчуття душевного комфорту, які сприяють ефективній роботі з ними.

У процесі адаптації викладачі й адміністрація ХНМУ надають іноземному студенту можливість поступово налаштуватися на зміни, знайомлять його з культурою українського суспільства, створюють позитивні умови вивчення необхідних предметів, допомагають самовиразитися та самоствердитися в чужому для нього освітньому середовищі вищого навчального закладу.

У зв'язку зі специфічними етнічною й особистісною специфікою іноземні студенти долають психологічні, соціальні, релігійні бар'єри, тобто проходять складний процес соціокультурної адаптації. Актуальність проблеми адаптації представників різних країн визначається необхідністю їх ефективного навчання як майбутніх фахівців. Успішність процесу вирішує такі проблеми, як зберігання контингенту учнів, який істотно скорочується під час сесій, а також підвищує якість підготовки іноземців.

Іноземний студент під час першого року перебування в Харківському національному медичному університеті стикається з багатьма труднощами, які можна згрупувати так:

1. Психофізіологічні труднощі, пов'язані з новим середовищем, зміною клімату, психоемоціональним напруженням тощо.
2. Соціокультурні труднощі, пов'язані з новим соціальним та культурним простором вищого навчального закладу.
3. Труднощі, пов'язані з недостатньою мовною підготовкою, організацією навчального процесу.

Адаптація іноземного студента залежить як від викладача, так і від нього самого. Для іноземця важливим є достатній рівень базової підготовки, індивідуальна здібність до навчання, особливості менталітету, а головним – володіння мовою, якою викладаються дисципліни в навчальному закладі. Що краще засвоюється мова, то легше відбувається процес комунікації, а отже і простіше проходить процес адаптації.

Спілкування з викладачем також впливає на ставлення студентів до навчального процесу. Кожен студент потребує доброзичливого комунікування з педагогом, що сприяє формуванню самооцінки, професійному становленню та впевненості в собі. На жаль, деякі викладачі не мають бажання усвідомлювати проблеми іноземців, можливо, через відсутність вільного часу або педагогічного досвіду. Досить часто іноземні студенти погано розуміють лектора і не встигають записувати матеріал, тому що викладачі не звертають уваги на особливості такої аудиторії, яка нещодавно почала засвоювати нову мову. Результатом цього є втрачений лекційний матеріал, що перешкоджає студенту добре вчитися. Досить важливим є і склад англійських груп. Такі групи Харківського національного медичного університету

складаються з 9–13 студентів, завдяки чому педагог приділяє достатньо уваги кожному. Також по-зитивним моментом мовної адаптації є формування груп за національною та релігійною ознакою.

Після приїзду до України іноземним студентам дуже складно звикати до кліматичних особливостей, умов проживання, необхідності спілкуватися нерідною мовою. Таким чином, більшість іноземних студентів стикається з труднощами як фізіологічного, так і побутового характеру.

Важливу роль у формуванні адаптаційних навичок відіграють релігійні особливості та культурні традиції іноземців. Недостатнє знання специфіки українського менталітету часто призводить до конфліктів між представниками різних країн.

Суттєвий вплив на адаптивні процеси іноземних громадян мають гендерні особливості. Так, жінки з мусульманських держав відчувають більше проблем з адаптацією, ніж чоловіки. Відсутність звичного комфорту та недостатнє знання менталітету, норм поведінки в країні перебування часто призводить до взаємного нерозуміння іноземних громадян і місцевого населення [4].

Важливою умовою адаптації є наявність доступної та достовірної інформації щодо навчання в університеті. Співробітники всіх підрозділів ННІ ПІГ ХНМУ проводять організаційні зустрічі з іноземними студентами, щоб ознайомити зі структурою Харківського національного медичного університету, вимогами освітнього процесу, правилами проживання в гуртожитку, пропагандою здорового способу життя.

Використання інтернет ресурсів набуває важливого значення для позитивної адаптації іноземних громадян. Сайт Харківського національного медичного університету містить детальну інформацію стосовно правил внутрішнього розпорядку вишу, організації навчального процесу, цікавих та важливих подій у житті університету. На сайті можна знайти навчальні посібники, діагностичні тести, тематичні плани практичних занять і лекцій, графіки відпрацювань, розклад. Це допомагає студентам скоротити час адаптації в нерідних умовах.

Одним з напрямків організації навчального процесу іноземців у Харківському національному медичному університеті є виховна робота. Створення умов для фізичного, морального й інтелектуального розвитку особистості студентів, відповідальності, між особистісних стосунків – усе це входить до обов'язків деканатів. Важливою вимогою у навчально-виховному процесі є чіткість, логічність, упровадження нових підходів у роботу зі студентами щодо забезпечення її позитивних результатів.

Висновки:

1. Педагогічний колектив Харківського національного медичного університету безперервно використовує заходи щодо організації навчально-виховного процесу, спрямовані на забезпечення адаптації іноземців до умов навчання в українських вишах.

2. Ці заходи забезпечують організаційний та психологічний супровід професійної підготовки майбутніх лікарів, а також формування готовності студентів до професійної діяльності.

Ключові слова: адаптація, іноземні громадяни, студент, соціокультурні, психофізіологічні труднощі.

Література:

1. Кайдалова Л.Г. Проблеми адаптації іноземних студентів на початковому етапі навчання / Л.Г. Кайдалова, Ж.В. Черкашина // Нові технології навчання : зб. наук. праць. – 2011. – № 68. – С. 83–88.
2. Антонів Р.Р. Важелі покращення успішності іноземних студентів в умовах тимчасової зміни соціокультурного середовища / Р.Р. Антонів // Архів клінічної медицини. – 2013. – № 2. – С. 88–89
3. Довгодько Т.І. Розвиток системи підготовки іноземних студентів в Україні / Т.І. Довгодько // Вища освіта України. – 2012. – №3 (додаток 2). – Т. 2. – С. 102–104.
4. Білоус О.А. Адаптаційні проблеми іноземних студентів інженерного профілю [Електронний ресурс] / О.А. Білоус // Вісник психології і педагогіки : зб. наук. праць. – Випуск 7. – 2012. – Режим : <http://www.psyh.kiev.ua>.

ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ПРОЖИВАННЯ В УКРАЇНІ ТА НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ

Марковський В.Д., Маракушин Д.І., Олійник М.О., Васильєва О.В.,
Олійник А.О., Пешенко І.В.

Для сучасного світу є характерним інтенсивний розвиток міждержавних освітніх контактів, що обумовлює збільшення кількості молодих людей, які бажають здобути освіту за межами своєї країни. Наш ВНЗ – один з найактивніших в навчанні студентів з різних держав. Іноземні студенти мають етнічну та особистісну специфіку, їм доводиться долати різні психологічні, соціальні, моральні, релігійні бар'єри, опанувати нові види діяльності й форми поведінки [1]. Для успішної організації навчально-виховного процесу студентів необхідно враховувати, що після вступу до іноземного вишу вони потрапляють у незвичне соціокультурне, мовне, національне середовище, до якого вони мають адаптуватися [2]. Тому успішність їх навчання спершу тісно пов'язана з вирішенням проблем адаптації. Пристосування іноземних громадян до нових соціокультурних умов при вступі до вищого навчального закладу є основоположним чинником, що визначає в більшості випадків ефективність освітнього процесу в цілому. Молоді люди, які приїхали на навчання в Україну з інших держав, опиняються в дуже непростій ситуації. Студентське життя стає для них серйозним життєвим випробуванням. Вони змушені не тільки опанувати новий вид діяльності – навчання у вищому навчальному закладі, готуватися до майбутньої професії, а й адаптуватися до зовсім незнайомого соціокультурного простору. Коли студенти приїждять до чужої країни, в чужорідне для них мовне й культурне середовище, вони багато чого не розуміють, стикаються з численними труднощами, особливо на початковому етапі перебування в Україні – дуже складному періоді психологічної, культурної та мовної адаптації. Найскладнішими з них є пристосування до нових кліматичних умов і часу; нового соціокультурного середовища; нової освітньої системи; до нової мови спілкування; інтернаціонального характеру груп [3]. Тому основне наше завдання – допомогти студентам подолати мовний і культурний шок, адаптуватися в чужому для них соціокультурному середовищі. Процес такої адаптації іноді може бути досить тривалим. Багато іноземних студентів, особливо на початковому етапі навчання, проживають у гуртожитках нашого ВНЗ, і цей

факт може допомогти їм у процесі пристосування до нового середовища. У гуртожитках ми намагаємося створити такі умови, щоб будь-який студент міг почуватися комфортно та безпечно, що теж є не важливим чинником звикання до країни. Крім того, студентство – один з найважливіших етапів в житті людини. Саме в цей період відбувається остаточне формування особистості, зміцнення життєвої позиції людини. Саме в цей час для молоді дуже важливою є можливість реалізувати свій творчий потенціал, навчитися існувати в колективі, спробувати свої сили в найрізноманітніших сферах діяльності та вибрати саме те, що найбільше припаде до душі. У цей момент важливо не забувати про виховну роль деканатів у процесі формування особистості іноземного студента, що передбачає володіння співробітниками необхідним набором знань про "чужий" менталітет, "інші" форми поведінки.

Співробітники деканату VII факультету приділяють постійну увагу студентам, враховують їх розумні прохання, претензії, підтримують ініціативи, які сприяють підтримці спокійної, робочої атмосфери на заняттях, а саме:

- створюють умови для повноцінного соціального розвитку іноземних студентів, стимулюють позитивні зміни в розвитку особистості, підтримують процеси розкриття й самовираження здібностей;

- регулюють міжособистісні стосунки студентів;

- соціалізують життя іноземних студентів для прискорення процесу адаптації;
- корегують негативні прояви у поведінці та у спілкуванні студентів.

Основними завданнями в роботі зі студентами, які щойно приїхали та проживають в гуртожитку, є:

- 1) залучення студентів-іноземців до роботи в органах студентського самоврядування з метою розвитку їхньої особистості та внутрішнього потенціалу;

- 2) проведення анкетування й тестування;

- 3) проведення виховних бесід зі студентами-іноземцями, про особливості національної культури та ментальності українців;

- 4) індивідуальна робота з іноземними студентами (обговорення індивідуальних труднощів);

- 5) організація низки заходів, які допомагають згуртуватися й розвивати взаєморозуміння;

- 6) створення доброзичливої, сприятливої обстановки, що сприяє розвитку внутрішніх якостей студента.

Усе це використовується для формування середовища, котре сприяє гармонійному розвитку особистості, її самовдосконаленню, розкриттю потенціалу.

Висновок. Для отримання дійсно фундаментальної освіти, що містить всі необхідні загальнонаукові та загальнокультурні елементи, важливим є своєчасне залучення іноземних студентів в студентське середовище, отримання знань, умінь, формування установок, інтересів, соціальних навичок, які можливо використовувати в конкретних життєвих ситуаціях, що може допомогти їм стати більш успішними в реалізації життєвих цілей. Також треба розуміти, що створення умов для отримання якісної освіти іноземцями в Україні буде сприяти покращенню іміджу нашої країни та освітнього потенціалу України [4].

Література:

1. Мізюк В.М. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища Івано-Франківського національного медичного університету / В.М. Мізюк // Галицький лікарський вісник. – Івано-Франківськ. – 2014. – Т. 21, № 1. – С. 82–84.

2. Щербяк Ю.А. Особливості адаптації іноземних студентів до навчання в Україні (на прикладі ТНЕУ) / Ю.А. Щербяк // зб. наук. праць. Педагогічний альманах. Випуск 25. – Херсон. – 2015. – С. 136–144.

3. Довгодько Т. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України / Т. Довгодько // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 2. – С. 114–120.

4. Особливості навчання іноземних студентів у вищих навчальних закладах України / М.О. Дудченко, А. Ф. Артеменко, Л. Ю. Левченко та ін. / Світ медицини та біології. – 2013. – № 3 (39). – С. 158–160.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ "ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ" АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ ПЕРШОГО КУРСУ

Мартиненко Н. М.

Кафедра громадського здоров'я та управління охороною здоров'я викладає англomовним студентам нормативний курс "Історія медицини". Проблеми, запропоновані до вивчення, викликають зацікавлення у студентів.

Одним з основних завдань цієї навчальної дисципліни є ознайомлення першокурсників з процесом формування й розвитку медицини в різні історичні періоди. Такі знання є корисними для професійної орієнтації студентів [1].

Студентам цікаво виконувати пошукові завдання, які стосуються розвитку медицини у їхніх країнах (Стародавній Схід, Єгипет, Індія). Арабські студенти беруть активну участь у дебатах стосовно впливу їх культури і медицини на розвиток середньовічної Європи. Індійські студенти пишуться тим, що значну кількість корисних порад щодо гармонійного існування людини у природному середовищі дала світові саме індійська медицина. Історія медицини Стародавньої Греції і Риму також цікаві студентам медикам і стоматологам. На нашу думку, було б доцільним включення до розгляду на семінарських заняттях тем з історії слов'янської та української медичної практики (на жаль, надто мала кількість аудиторних годин, відведена на вивчення цього предмета, не дозволяє це зробити).

У Великій Британії при вивченні тем курсу найцікавішими студенти вважають розвиток медицини за індустріальної (91,7 %) та модерної доби (83,3 %), а також Ренесансу (66,7 %) [1, Table 2]. На нашу думку, різниця уподобань пов'язана з особливостями національного складу тих, хто вивчає історію медицини.

З-поміж медичних спеціальних знань британські студенти прагнуть отримати інформацію про розвиток анатомії (100 %); про видатних вчених та лікарів (91,7 %); з епідеміології; акушерства та гінекології; професійних захворювань; фізіології; психіатрії; громадського здоров'я; хірургії та хірургічних спеціальностей, а також технологій (по 83,3 %). Значно менший інтерес до розвитку анестезії, медичних спеціальностей та фармакології (по 75%) [1, Table 2].

Методи викладання цього курсу різноманітні, але серед найпопулярніших британські дослідники називають підготовку групових презентацій (91,7 %); есе (83,3 %); а також підготовку індивідуальних презентацій (66,7%).

Отже, порівнюючи наш досвід викладання цієї дисципліни із досвідом зарубіжних колег, можна помітити значну кількість тотожних підходів.

Важливим є те, що увага до викладання медико-гуманітарних дисциплін у медичних школах продовжує залишатися значною.

Література:

1. Metcalfe Neil H., Brown Andrew K. History of Medicine Student Selected Components at UK Medical Schools : a Questionnaire-based Study / N. Metcalfe, A. Brown. – <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC320>

2. How Important is Medical Ethics and History of Medicine Teaching in the Medical Curriculum? An Empirical Approach towards Student's Views / Stefan Schulz, Barbara Woestmann, Bert Huengens et al // GMS Z Med Ausbild. 2012. – N 29 (1), Doc 08. Published online 2012 Feb 15. doi: 10.3205/zma000778 PMID: PMC3296096

3. Abdel-Halim Rabie E. Introducing medical humanities in the medical curriculum in Saudi Arabia: A pedagogical experiment / Abdel-Halim Rabie E., AlKattan Khaled M. // Urol Ann. – 2012 May-Aug, N 4 (2). – P. 73–79. doi: 10/4103/0974-7796.95549.

АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА НА ПІДГОТОВЧИХ ВІДДІЛЕННЯХ: РИЗИКИ Й ЗИСКИ

Марущенко О.А.

Останніми роками викладання англійської мови іноземцям на довузівському освітньому рівні все частіше стає предметом фахових дискусій. Українська та російська вже багато років мають такий статус: вони успішно викладаються іноземним громадянам, які в подальшому планують вступити на перший курс вищої школи за тим чи іншим напрямом підготовки, для чого необхідно володіти мовою навчання. Нинішній бурхливий розвиток в Україні англійської мови як мови навчання сформував цілком очікуваний клієнтський запит на ринку освітніх послуг: якщо іноземні громадяни бажають навчатися в нашій країні саме англійською мовою, але при цьому не володіють нею на достатньому рівні, то підготовчі відділення (факультети) українських вишів теоретично можуть задовольнити таку потребу: попит породжує пропозицію.

Така освітня програма не унормована на державному рівні. Натомість в умовах автономії вищих навчальних закладів це не є суттєвою перешкодою – довузівське англомовне навчання іноземців може бути легітимізоване рішенням ученої ради. І принаймні декілька вишів уже заявили про організацію цього виду освітньої підготовки¹. Більшість же, серед яких і наш університет, наразі ще обговорює таку перспективу. І якщо особливості використання української чи російської мови на підготовчих відділеннях вивчені дуже детально, адже успішно "відпрацьовані" протягом не одного десятиліття (передусім з організаційного й методичного боків: значний внесок у це зробили Х. Бахтіярова, Е. Джурко, Г. Євстигнеєва, Ю. Жлуктенко, Т. Кудіна, Л. Паламар, О. Туркевич, Н. Ушакова, Н. Федотова, А. Чистякова та інші), то англійська як іноземна на довузівському рівні наразі є цілковитою "terra incognita".

¹ Наприклад: Тернопільський національний економічний університет, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського", Харківський національний університет радіоелектроніки, Теннопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя.

Характеристика основних труднощів і ризиків, а з іншого боку – зисків від створення такої англійської довузівської програми для іноземців – мета статті.

Власне, зиски цілком прогнозовані й очевидні: збільшення іноземного студентського контингенту (а з ним – і капіталу), відкриття нової програми підготовки (що є не тільки культурним, а й символічним капіталом у полі освіти), створення нових робочих місць, розвиток англійського викладання, привертання додаткової уваги іноземців до інших освітніх програм вишу, на яких можна продовжити власну освітню траєкторію.

У тому, що наразі лише окремі вищі навчальні заклади започаткували англійську довузівську підготовку, "винна" ціла низка об'єктивних перепон. Спираючись на власний восьмирічний досвід керування підготовчим відділенням для іноземних громадян, виділю п'ять таких чинників і коротко охарактеризую кожний з них.

1. Навчання будуть здійснювати не носії мови. У "класичному" варіанті, коли іноземці вступають на довузівську підготовку для вивчення української або російської мови, викладацький склад якраз є носієм мови навчання. У випадку з англійською так не буде. Варіант, за яким для викладання запрошуватимуться справжні носії англійської мови, відкину як фантастичний: Закон України "Про вищу освіту" не заперечує такої можливості, але на практиці переважна більшість українських вишів фінансово та організаційно просто не зможуть це реалізувати.

Першому згаданому чиннику начебто можна заперечити: українських студентів англійської мови навчають саме українські викладачі, а не носії мови, і результати непогані. І ось тут час згадати про наступний чинник.

2. Відсутність мови-посередника. У щойно згаданому випадку мова-посередник є українська або російська. Саме завдяки цьому посередництву український педагог може ефективно навчати англійській своїх співгромадян.

У випадку з англійським викладанням цього не буде: арабські студенти (а саме вони потенційно є основними клієнтами такої освітньої програми), які вступатимуть на англійське навчання, не володіють українською чи російською, а наші викладачі – арабською (принаймні в переважній більшості). І навіть якщо програму підготовки побудувати так, щоб студентство, до початку вивчення англійської мови, спершу оволоділо українською (російською), опанованого рівня не буде достатньо для повноцінного мовного посередництва.

3. Відсутність мовного середовища. Підтримку мовного середовища (транспорт, магазини, театри, інші громадські місця) важко переоцінити: процес навчання на підготовчому відділенні спеціально побудований таким чином, щоб мовне середовище було задіяне активно.

Але у випадку з англійською довузівською підготовкою це зробити вкрай складно: загалом населення України не володіє англійською мовою (а в окремих протилежних випадках вона все одно не є рідною), візуальний же простір великих міст наповнений англійським контентом лише частково – передусім у вигляді рекламних високів та деяких інформаційних повідомлень.

Слід окремо зазначити: перші три описані чинники не можуть бути подолані в принципі, вони є об'єктивною даністю, на яку майже не вплинути. Але при цьому вони вирішальні, адже апріорі суттєво знижують кінцеву результативність й ефективність запровадження англійської довузівської підготовки в українській вищій школі.

Наступні ж два чинники теоретично можуть бути знівелювані, але для цього потрібно докласти значних системних й багатовекторних зусиль.

4. Відсутність масиву навчально-методичних напрацювань (про повноцінне забезпечення навіть не йдеться) щодо **викладання англійської мови як іноземної на підготовчих відділеннях (факультетах)**. Це пояснюється багаторічною відсутністю відповідного запиту з боку клієнтів освітнього поля: навряд чи колись можна було всерйоз розраховувати на те, що прийде час, коли українські викладачі навчатимуть англійської мови арабське та інше іноземне студентство. Цей чинник гіпотетично міг би бути подоланий, якби не наступний, п'ятий, пункт.

5. Відсутність значної кількості висококваліфікованих викладачів, умотивованих і готових до такої надскладної роботи, як викладання нерідної для себе мови іноземному контингенту без можливості залучення мови-посередника, без підтримки мовного середовища, у цілковитому навчально-методичному вакуумі.

Підбиваючи підсумки, слід сказати, що труднощі та ризики впровадження англійської мови як іноземної в практику підготовчих відділень (факультетів) для іноземних громадян, на мою думку, переважають потенційні зиски від такої діяльності. Більшість об'єктивних чинників, що визначають реалізацію цієї освітньої програми, є фактично нездоланими, через що неодмінно страждатиме сама якість освіти. Як результат, репутаційні ризики може понести вищий навчальний заклад, адже клієнт, який платить гроші, завжди правий, і за "від початку обмежену якість" англомовного довузівського викладання відповідатиме саме виш.

Однак вищесказане не означає, що описана практика не може бути впроваджена, наприклад, як експериментальна. Більш того, у такому вигляді вона, імовірно, стане об'єктом подальших усебічних досліджень, кінцева мета яких полягатиме в пошуку балансу між новими викликами ринку освітніх послуг, від яких вищі навчальні заклади просто не зможуть "відмахнутися", і необхідністю забезпечити якісну освітню підготовку.

ПОЗААУДИТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ХНМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ

Миронова І.І., Кальян В.В.

Із кожним роком в Харківському національному медичному університеті проблеми англомовного навчання набувають все більшої значущості. Безумовно, це пов'язано із поступовим зростанням кількості студентів, що навчаються англійською мовою.

Збільшення кількості іноземних студентів стало черговим викликом для викладачів ХНМУ. Велика завантаженість викладачів та активне залучення у педагогічний процес не завжди дають можливість педагогам ділитися власним досвідом із колегами у друкованих роботах. Тому наразі відчувається брак публікацій, які були б присвячені проблемам англомовного навчання в цілому та особливостям викладання медичної біології зокрема. Проте, безумовно, деякі кафедри вже діляться власним досвідом викладання різних дисциплін англійською мовою та пропонують можливі шляхи оптимізації цього процесу [1]. Як зазначено у роботах Діголь Л.Г., Хроменкової О.Б. та ін. [3], а також Грабовецької Є.Р., Векшина В.А. та ін. [2], викладання дисциплін першого курсу

англійською мовою, до яких належить медична біологія, має свої особливості, що повинні бути враховані задля досягнення позитивного результату.

Викладачами кафедри медичної біології запропоновано шляхи оптимізації навчання англомовних студентів під час вивчення медичної біології за рахунок реалізації принципу диференційного та індивідуального підходів викладання, використання біологічного перформансу тощо [4, 5].

З огляду на важливість питання особистісно-орієнтованого підходу викладання медичної біології для студентів-іноземців, метою даної роботи стало розглянути позааудиторну діяльність студентів із високими навчальними результатами як інструмент активізації процесу вивчення медичної біології.

На жаль, час роботи викладачів розподілено таким чином, що левова його частка приділяється студентам, які потребують допомоги для засвоєння базового рівня. А для тих студентів, які прагнуть поглиблення своїх знань завдяки іншим видам пізнавальної діяльності, часу залишається значно менше.

Згідно з даними, які наведені у таблиці 1, протягом останніх трьох років спостерігається тенденція до зростання якості успішності студентів-першокурсників, які навчаються за спеціальністю "Медицина" (раніше - "Лікувальна справа") з медичної біології. За досліджуваний період цей показник зріс з 12,08% до 31,32%. Зростання цього показника відбулося головним чином за рахунок збільшення кількості студентів, які склали навчальний предмет із результатом, що відповідає рівню А та В за шкалою ECTS (табл. 1). У той самий час кількість студентів, які склали предмет із результатом С, незначно зменшилася (див. таблицю).

Порівняльна характеристика успішності студентів ХНМУ, які навчаються англійською мовою за спеціальністю "Медицина" з медичної біології у 2014–2017 н.р.

Навчальний рік	"А"		"В"		"С"		Якісна успішність, %
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	
2014–2015	2	0.97	23	11.11	43	20.77	12.08
2015–2016	15	6.28	45	18.83	60	25.10	25.10
2016–2017	23	8.68	60	22.64	53	20.00	31.32

Таким чином, спостерігається позитивна динаміка збільшення кількості англомовних студентів, які успішно засвоюють базові знання з медичної біології і яким би було цікаво виконувати й інші види пізнавальної діяльності, окрім аудиторних занять. Серед таких видів діяльності – проведення олімпіади з медичної біології серед англомовних студентів, круглих столів, дебатних клубів, інтелектуальних ігор на кшталт гри "Брейн-ринг". На кафедрі впроваджено у практику залучення англомовних студентів з високим рівнем академічної успішності до науково-дослідної роботи, яка стосується, з одного боку, тематики курсу "Медична біологія", а з іншого – реалій майбутньої професії у власній країні. Результати даних робіт представлялись на студентських конференціях. Слід зазначити, що залучені до науково-дослідної роботи студенти одержали найвищі оцінки з предмету. Тобто, додаткове навантаження не завадило студентам успішно засвоїти базові знання з біології, а, навпаки, сприяло активізації пізнавальної діяльності.

Проте переважна більшість англомовних студентів прагне засвоєння лише базових знань з медичної біології без будь-яких додаткових навантажень. Слід зазначити, що дану тенденцію можна пояснити не лише суб'єктивним ставленням студентів до процесу навчання в цілому та до вив-

чення медичної біології зокрема, а й об'єктивними причинами, характерними для процесу навчання іноземних студентів-першокурсників. До цих причин можна віднести адаптацію до нового соціокультурного середовища. Характерною особливістю навчання саме іноземних студентів-першокурсників є більш пізній термін початку навчального року, що, безумовно, створює додаткове навантаження.

Ґрунтуючись на отриманому досвіді, слід окреслити перспективи роботи із іноземними студентами, що навчаються англійською мовою. Необхідно застосовувати особистісно-орієнтований підхід, який дасть можливість приділяти більше уваги студентам із високим рівнем навчальної мотивації. Водночас треба намагатися активізувати пізнавальну діяльність студентів із середнім рівнем засвоєння знань через урізноманітнення видів навчальної діяльності.

Література:

1. Питання навчання англомовних студентів клінічної фармакології та напрямки їх оптимізації / О.М. Біловол, Л.Р. Боброннікова, Ю.М. Шапошнікова, В.Д. Немцова // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах : матеріали VII наук.-практ. конф., присвяченої 210-й річниці ХНМУ та 60-й річниці кафедри медичної та біоорганічної хімії, Харків, 26–27 травня, 2015. – Харків, 2015. – С. 72–74;

2. Грабовецкая Е.Р. Особенности обучения English medium students / Е.Р. Грабовецкая, В.А. Векшин, Е.В. Савельева // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін у медичних освітніх закладах : матеріали IV Міжрегіональної наук.-метод. конф., Харків, 15–16 квітня, 2008. – Харків, 2008. – С. 66–68;

3. Взаимоотношения в полиэтническом коллективе как фактор, влияющий на качество обучения / Л.Г. Диголь, О.Б. Хроменкова, В.В. Мясоедов, В.В. Дейнеко // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін у медичних освітніх закладах : матеріали IV Міжрегіональної наук.-метод. конф., Харків, 15–16 квітня, 2008. – Харків, 2008. – С. 8–10;

4. Кальян В.В. Реалізація принципів диференційного та індивідуального підходу при викладанні медичної біології студентам, які навчаються англійською мовою / В.В. Кальян // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах : матеріали IX Міжрегіональної наук.-метод. інтернет-конференції, Харків, 1–2 грудня, 2016. – Харків, 2016. – С. 16–17;

5. Биологический перформанс как эффективный инструмент обучения иностранных студентов / Ю.А. Садовниченко, В.В. Мясоедов, Н.Л. Пастухова, О.Б. Хроменкова // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах : матеріали IX Міжрегіональної наук.-метод. інтернет-конференції, Харків, 1–2 грудня, 2016. – Харків, 2016. – С. 36.

ЗОВНІШНЄ НЕЗАЛЕЖНЕ ТЕСТУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З МОВИ НАВЧАННЯ

Мірошнік Л.В., Гетманець Г.О.

В сучасних умовах одним із важливіших чинників, які впливають на якість вищої освіти в Україні, є вступний рівень знань студентів. В останні роки кількість

іноземних студентів в українських вишах збільшується. Перед університетами України при прийомі іноземців вже стоїть питання не кількості, а якості студентів. З метою підвищення якості освіти Міністерство освіти і науки планує ввести обов'язковий іспит для іноземних студентів на знання мови навчання. Плани Міністерства були проанонсовані на Міжнародній конференції "Актуальні питання навчання іноземців в Україні у 2017–2018 навчальному році" 24 квітня 2017 року і в подальшому підтверджені Наказом МОН № 859 від 14.06.2017 року "Що до оцінювання знань студентів з мови навчання" [1].

Практика незалежного тестування знань мови, якою навчаються студенти, широко застосовується в усьому світі. Наприклад, студенти, які планують навчатися англійською мовою, повинні отримати сертифікати TOEFL або IELTS. Причому вимоги до складання іспитів на знання англійської мови для тих, хто хоче навчатися в університетах європейських країн або США англійською мовою, дуже високі.

Міністерство освіти і науки пропонує запровадити для іноземних студентів зовнішній незалежний іспит, який зараз розробляється спільно з Українським центром оцінювання якості освіти та провідними фахівцями національних університетів. Тестування планується проводити як комплексний екзамен з мови навчання з метою визначення рівня володіння та ступеня сформованості у іноземного студента комунікативної компетенції. Тестування проходитиме в письмовій та усній формах по розділах "Лексика, граматики", "Читання", "Аудіювання", "Говоріння".

Посилена увага щодо рівня мовної підготовки іноземних студентів є закономірною. Важливо, щоб іноземці вже на самому початку навчання в українському ВНЗ на належному рівні володіли мовою, адже вона є для них інструментом здобуття знань.

Слухачі підготовчих відділень, а також іноземні студенти, які не проходили навчання на підготовчому відділенні, повинні скласти іспит, що дозволяє оцінити, чи відповідають їхні знання рівню, необхідному для навчання в українському ВНЗ.

Планується проведення іспиту на знання трьох мов: української, англійської та російської в залежності від того, якою мовою навчаються студенти. Згідно з наказом Міністерства, всі іноземні студенти повинні будуть складати іспит на першому курсі, а переведення на другий курс буде можливо лише за умови успішного складання цього іспиту. Мовне тестування буде впроваджено з 2019 року для тих іноземців, які будуть зараховані в українські вищі навчальні заклади після 1 листопада 2018 року.

Зараз розробляються єдині контрольні вимірювальні матеріали, критерії оцінки, а також процедура проведення тестування.

Для того, щоб уникнути ризики того, що через іспит на знання мови набір іноземних студентів скоротиться, необхідно ознайомити викладачів підготовчих відділень та кафедр мовної підготовки ВНЗ з тим, як проходитиме тестування, надати їм всі необхідні типові контрольні-вимірювальні матеріали. Крім того, потрібно своєчасно попередити іноземних абітурієнтів, які планують навчання в Україні, про ці зміни. Особливо це стосується тих, хто не проходить вчення на підготовчому факультеті. Залишається гострою і проблема різного рівня мовної підготовки абітурієнтів з ближнього та

далекого зарубіжжя. Введення обов'язкового мовного тестування може привести до порушення балансу між даними категоріями іноземних студентів.

У зв'язку з цим, вищим навчальним закладам необхідно приділити особливу увагу організації підготовки іноземних студентів до незалежного тестування. Одним з ефективних організаційних моментів в цьому напрямі може бути корегування навчальних планів з метою збільшення кількості занять з мови навчання для іноземних студентів в першому семестрі, оскільки саме після першого семестру й планується проведення тестування на знання мови, на якій проводиться навчання.

Література:

Наказ МОН України № 859 від 14.06.2017 року "Щодо оцінювання знань студентів з мови навчання" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/56237/

ХУДОЖНІЙ ФІЛЬМ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ У МОВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Мухортова О.Д.

Робота з художніми фільмами на заняттях російською мовою як іноземною дає можливість уникнути одноманітності в навчальному процесі, а також допомагає зробити заняття більш привабливим, викликаючи неодмінний інтерес і, як наслідок, підвищуючи мотивацію студентів. За допомогою фільмів ми можемо перенести реальне життя в аудиторію. Невмотивована увага перетворюється у вмотивовану, здійснюючи таким чином позитивний вплив на інтенсивність запам'ятовування навчального матеріалу. У фільмах завжди можна знайти проблеми і конфлікти, які викликають справжній інтерес в студентській аудиторії, забезпечуючи обговорення і тематичні дискусії у подальшій роботі.

Вибір тієї чи іншої художньої кінострічки здійснюється викладачем залежно від рівня володіння студентами російською мовою, їх життєвими інтересами, включаючи вікові та інші особливості.

Важливе і те, що у навчальному процесі художній фільм розглядається як аудіотекст з опорою на зоровий ряд (відеоряд). Текст кінофільму оформлений у вигляді аудіозапису для прослуховування, завдяки чому художня стрічка є вдалим матеріалом у процесі навчання аудіюванню як одному з важливих і найбільш важких для опанування мовленевих навичок.

Опора на відеоряд допомагає розумінню мови на слух і дає можливість розвинути навички аудіювання аутентичних текстів. Аудіювання і читання спрямовані на сприйняття і переосмислення інформації. Ці мовленеві механізми мають багато спільного завдяки тому, що вони обслуговують рецептивні види мовленевої діяльності. Їх спільність зв'язана з формуванням однієї з важливіших мовленевих компетенцій – розуміння.

В "Общеввропейских компетенциях владения иностранным языком" розуміння виділяється як самостійна компетенція і включає в себе такі види мовленевої діяльності, як читання та аудіювання [1 : 25]. Якщо в навчальному процесі не має цілеспрямованого навчання аудіюванню, рівень розуміння тексту, який сприймається на слух на рідній мові, дорівнює лише трохи більше 50 %. Треба відзначити, що при засвоєнні російської як іноземної

рівень розуміння ще нижче, а це означає, що неможливо навчити розумінню мови, без прослуховування її аудіозразків, які опановуються краще, якщо вони підкріплені відеорядом.

Література:

1. Демченко Т.М. Мы из будущего. / Т.М. Демченко. – Русский язык за рубежом. – № 3. – 2015.

2. Левина Г.М. Аудирование как оптимальный путь вхождения в иноязычный дискурс / Г.М. Левинг. – Москва, 2010.

ЧИ БАЖАЮТЬ АНГЛОМОВНІ СТУДЕНТИ ВИКОРИСТОВУВАТИ ВІРТУАЛЬНУ ЛАБОРАТОРІЮ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ХІМІЇ?

Наконечна О.А., Ткаченко А.С., Полікарпова Г.В., Оніщенко А.І.

Проблема формування необхідних для лікаря-клініциста навичок постає не тільки перед викладачами клінічних дисциплін, а й перед співробітниками теоретичних кафедр. Під час вивчення курсу біологічної хімії в медичному ВНЗ студентам слід оволодіти навичками роботи в лабораторії, засвоїти базові біохімічні методики та принципи біохімічних досліджень. На жаль, матеріально-технічна база й брак часу не дозволяють залучити кожного студента до виконання лабораторних робіт, що призводить до незадовільного рівня опанування практичних навичок, передбачених навчальною програмою. Однією з альтернатив є використання віртуальної лабораторії в навчальному процесі. Під поняттям "віртуальна лабораторія" варто розуміти програмований апаратний комплекс, що дозволяє користувачеві безконтактно працювати з реальною апаратурою або за повної її відсутності. У першому випадку маємо справу з лабораторною установкою з віддаленим доступом, до складу якої входять реальна лабораторія, програмно-апаратне забезпечення для управління установкою й оцифрування отриманих даних, а також засоби комунікації. У другому випадку всі процеси моделюються за допомогою комп'ютера [1, 2].

Віртуальна лабораторія має численні переваги, а саме: можливість багаторазового повторення методу, закріплення алгоритму та техніки дослідження, економія на реактивах тощо [3].

Однією з необхідних умов імплементації віртуальної лабораторії в навчальний процес на кафедрах біохімії медичних університетів є бажання студентів використовувати на заняттях подібні методи. Під час аналізу мотивації студентів 2-го курсу ХНМУ застосовувати симуляційні методи на кафедрі біологічної хімії встановлено, що вітчизняні студенти ставляться позитивно до впровадження стимуляційного їхнього впровадження [4, 5]. Однак позиція англomовних студентів-іноземців щодо симуляційних методів під час вивчення біохімії не досліджувалася.

Метою роботи було дослідити ставлення англomовних студентів другого курсу ХНМУ до впровадження віртуальної біохімічної лабораторії у вивчення біологічної хімії. З метою вирішення цього завдання, було проведено опитування 44 студентів VI та VII медичних факультетів. У них запитали про ставлення до впровадження віртуальної біохімічної лабораторії в навчальний процес, попередньо роз'яснивши переваги та недоліки методу.

Установлено, що 91% іноземців ставляться дуже позитивно до імплементації віртуальних методів, 4,5 % – позитивно, а 4,5 % – негативно. Цікаво відзначити, що серед англомовних студентів, які бажають використовувати віртуальну лабораторію, переважна більшість (82,5 %) хоче поєднувати традиційні лабораторні роботи та симуляційні методи на практичних заняттях. Водночас 17,5 % опитуваних вважають доцільним повністю замінити лабораторні роботи на віртуальні біохімічні лабораторії.

Таким чином, іноземні англомовні студенти ХНМУ готові до впровадження нових методів навчання, що базуються на використанні сучасних комп'ютерних технологій – віртуальної біохімічної лабораторії - під час вивчення біологічної хімії.

Література:

1. Трухин А.В. Виды виртуальных компьютерных лабораторий / А.В. Трухин // Открытое и дистанционное образование. – 2003. – № 3. – С. 12– 20.

2. Фаращук Н.Ф. Использование виртуальных химических лабораторий в процессе изучения общей и неорганической химии / Н.Ф.Фаращук, О.Г.Теленкова, Ю.П. Корякина // Смоленский медицинский альманах. – 2017. – № 2. – С. 39–43.

3. Роль віртуальної біохімічної лабораторії у викладанні біологічної хімії / О.А.Наконечна, С.О.Стеценко, А.С.Ткаченко, А.І.Оніщенко // Сучасні концепції викладання природничих дисциплін в медичних освітніх закладах (біологія, фізика, хімія, педагогіка, психологія): матеріали Х Міжрегіональної наук.-метод. інтернет-конференції, Харків, 5–6 грудня 2017 р. – Харків, 2017. – С. 102–103.

4. Дослідження мотивації студентів-медиків до навчання з використанням симуляційних методів / О.А.Наконечна, Л.Д.Попова, А.С.Ткаченко, А.І.Оніщенко // Симуляційне навчання в системі підготовки медичних кадрів : матеріали L навч.-метод. конф.ї, присвяченої 212-й річниці від дня заснування ХНМУ, Харків, 30 листопада 2016 р. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 110–111.

5. Наконечна О.А. Роль симуляційного методу в структурі навчального процесу / О.А.Наконечна, А.І.Оніщенко, А.С.Ткаченко // Симуляційне навчання в системі підготовки медичних кадрів : матеріали L навч.-метод. конф., присвяченої 212-й річниці від дня заснування ХНМУ, Харків, 30 листопада 2016 р. – Харків : ХНМУ, 2016. – С. 108–109.

ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ З АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ

Наконечна О.А., Попова Л.Д., Вишницька І.А.

Ще 2004 р. на 29-му конгресі Федерації європейських біохімічних товариств (FEBS) у конкурсі на формулювання проблем, що вимагають вирішення найближчим часом, одне з перших місць експертна комісія FEBS присудила проблемі викладання дисципліни "Біологічна хімія" в медичних ВНЗ України [4]. Незважаючи на велику кількість цікавих пропозицій [1, 2], вона й до сьогодні залишається не вирішеною [5].

На початку викладання іноземним студентам англійською мовою в ХНМУ головними проблемами для більшості кафедр були відсутність методичного

забезпечення та недостатня кількість викладачів, які володіли англійською мовою на належному рівні (B2, C1). Зараз ці проблеми майже вирішені, проте якість навчання цих студентів та результати, що вони отримують під час складання ліцензійного іспиту "Крок-1", ще не є достатньо високими.

Мета нашої статті полягає в дослідженні труднощів, що виникають в англомовних студентів під час вивчення теоретичних дисциплін, зокрема біологічної хімії; аналізі й узагальненні отриманих результатів та набутого педагогічного досвіду для вдосконалення роботи з іноземцями.

У дослідження було залучено 60 студентів 2-го курсу VI та VII медичних факультетів, яким було запропоновано опитувальник, розроблений згідно з вимогами до проведення анкетування серед студентів [3]. Іноземці відповідали на такі запитання: 1) що для Вас є головною причиною зниження ефективності вивчення біохімії; 2) яка форма проведення практичних занять для Вас найбільш бажана; 3) скільки часу протягом тижня займає Ваша підготовка до занять з біохімії; 4) які додаткові навички та знання необхідні Вам для успішного засвоєння матеріалу з біохімії тощо.

Згідно з отриманими результатами більшість учасників опитування (64,3 %) вважає, що головною причиною зниження ефективності вивчення біохімії є великий обсяг матеріалу для підготовки до кожного заняття. Біля 18 % опитуваних студентів вказали головною причиною низький початковий рівень знань з хімії та біології. Приблизно 17,5 % опитуваних вважають усі три причини (низький початковий рівень знань, великий обсяг матеріалу до кожного заняття, недостатній рівень володіння англійською мовою самими студентами) різнозначними щодо зниження ефективності засвоєння біохімії.

Більшість учасників опитування (66 %) надає перевагу практичним заняттям, на яких викладач пояснює матеріал, контролює його засвоєння наприкінці заняття. Слід зазначити, що біля 20 % студентів (зазвичай вони мають досить високий початковий рівень знань) надають перевагу заняттям у вигляді дискусії.

З метою підвищити ефективність засвоєння матеріалу студенти пропонують: під час укладання розкладу не ставити практичні заняття з таких важливих теоретичних дисциплін, як біохімія, фізіологія та гістологія в один навчальний день; подовжити час роботи бібліотеки.

Іноземці, які взяли участь в опитуванні, зазначили, що в медичних університетах їхніх країн студенти вивчають не багато теоретичних дисциплін протягом року, а одну. Вони також хотіли б користуватися підручниками з детальними поясненнями, а не у вигляді схем. Слід зазначити, що під час створення методичних посібників ми, насамперед, передбачали досягти 2 головні цілі – стислість (у студентів обмаль часу, щоб вивчити декілька десятків сторінок з різних теоретичних дисциплін) та надання необхідної інформації для успішного складання ліцензійного іспиту "Крок-1". Однак, як показав досвід, така форма викладення матеріалу підходить для студентів з достатнім початковим рівнем знань. Для студентів з недостатнім рівнем важливим є пояснення матеріалу в першій половині заняття з постійним посиланням на підручник.

Після узагальнення як отриманих результатів опитування, так і набутого досвіду з метою вдосконалити викладання теоретичних дисциплін іноземним студентам з англійською мовою навчання пропонуємо таке:

1. Доречно було б упровадити тестування початкового рівня знань студентів з дисципліни "Біоорганічна хімія" на початку викладання курсу "Біологічна хімія". З огляду на результати такого тестування необхідно було б використовувати різні методичні підходи в групах студентів з неоднаковою базовою підготовкою з хімії. Більш доцільним вважаємо аналіз рівня знань з усіх хіміко-біологічних дисциплін на початку другого року навчання й переформування складу студентських груп. Звісно, таке рішення має бути обговореним та ухваленим Вченою радою університету.

2. У групах з низьким рівнем знань з хімії та біології переважною формою проведення практичних занять варто було б назвати детальне пояснення викладачем усіх питань, пасивний тренінг студентів у написанні рівнянь біохімічних процесів з назвами ферментів за участі коферментів, детальне обговорення тестових завдань і проведення контрольного тестування 1-го рівня в кінці занять. У групах з достатнім рівнем базової хімічної та біологічної підготовки переважною формою проведення практичних занять пропонуємо обрати розгляд теоретичних питань у вигляді дискусії.

Перспективним вважаємо проведення подібного опитування серед студентів старших курсів з метою аналізу успішного формування "каркасу" знань основних закономірностей і методів біохімії для вивчення клінічних дисциплін, а також для майбутньої практичної та наукової діяльності.

Література:

1. Князева М.В. О специфике и способах повышения эффективности преподавания биохимии в медицинских вузах / М.В. Князева, О.И. Бабаева // сб. Наука і освіта. Медицина. Матеріали научно-практ. конф. Днепропетровск, 2004. – С. 54– 57.

2. Князева М.В. До питання про викладання біохімії на медичних факультетах / М.В. Князева // Буковинський медичний вісник. – Чернівці. – 2005, № 2. – С. 118–120.

3. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Л. Ортинський. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.

4. FEBS Anniversary Celebration. Challenges for European science. One of the winner of a free registration to the 2004 FEBS Congress in Warsaw. By Marina Knyazeva. FEBS Newsletter May 3/2004. – P. 6.

5. Tuncel H. Voluntary student research groups in medical education: Teaching teamwork / H. Tuncel, A. Korpinar // FEBS Journal, 2015.- Berlin, Germany. – V. 282. – Supplement 1. – P. 38-004. – P. 354.

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ЯК КОМПОНЕНТ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ "УКРАЇНСЬКА МОВА" В ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

Нестеренко А.К., Самолисова О.В., Антонович С.О.

В останні роки зростає попит на високоосвічених фахівців у всіх галузях знань. Система вищої освіти України пропонує комплекс засобів для підготовки кваліфікованого персоналу серед українських та іноземних студентів. Оскільки студенти з інших країн обирають для вступу медичні навчальні заклади нашої держави, це передбачає дотримання особливих

вимог до рівня підготовки таких фахівців. Але головною умовою успішного навчання й оволодіння всіма навичками майбутньої професії є адаптація іноземців у мовному та культурному середовищі, невідомому для них. Значну роль у цьому відіграють гуманітарні науки, розроблені для розвитку комунікативних та поведінкових навичок громадян інших країн [1, с. 71].

Кафедра української мови, основ психології та педагогіки Харківського національного медичного університету має чималий досвід у підготовці англійськомовних іноземних студентів. Велике значення під час навчання й адаптації такого контингенту, на наш погляд, відіграє ілюстративний матеріал (малюнки, картки, таблиці, діаграми), що значно спрощує процес запам'ятовування нової інформації. З огляду на це іноземцям пропонуємо набір ілюстрованих вправ для завершення речень, складання діалогів, перекладу фраз і текстів, для розвитку мовлення й аудіювання тощо. Тому до останнього видання практикумів з української мови для іноземних (англійськомовних та російськомовних) студентів було включено низку вправ, що містять завдання описати зовнішність людини або предмет за поданою картинкою, підписати тематичні картинки (одяг, меблі, продукти харчування, офісне обладнання та ін.). Переконані, що такі види роботи не тільки сприяють кращому запам'ятовуванню нової лексики, розвитку мовлення, але також забезпечують зв'язок навчального матеріалу з розмовними темами. Наприклад, на заняттях використовуємо малюнки як ілюстративний матеріал для таких тем, як:

- зовнішність та одяг (тема "Прикметник як самостійна частина мови");
- опис інтер'єру (тема "Іменник як самостійна частина мови" та "Прислівник як самостійна частина мови");
- час і годинник (тема "Числівник як самостійна частина мови");
- розмова між продавцем та клієнтом (тема "Прикметник як самостійна частина мови", "Займенник як самостійна частина мови", "Числівник як самостійна частина мови").

Ілюстрація теоретичного матеріалу з курсу української мови також має велике значення (особливо через те, що за навчальним планом студентам пропонуються лише практичні заняття, а теорія частково залишається на самостійне опрацювання). Діаграми й таблиці дозволяють систематизувати й узагальнити теоретичний матеріал, виділяючи основні моменти, на які слід звернути увагу. Крім того, на випадок пропуску занять студент може підготуватися до відпрацювання, використовуючи унаочнений теоретичний матеріал з посібника.

Серед найбільш поширених технологій роботи з іноземними студентами вважаються аудіальні й візуальні засоби інтерактивного навчання, які не тільки імітують певну розмовну ситуацію, але також допомагають створити в групі належний психологічний клімат. Деяка частина мультимедіа (особливо презентації) має на меті не просто виховувати іноземних громадян, а й сприяти розумінню ними, скажімо, українського менталітету. Тому викладачі нашої кафедри на заняттях послуговуються різними електронними презентаціями й іншими видами ілюстрацій, присвячених таким подіям, як Новий рік, Різдво, дні народження видатних діячів української літератури й освіти (Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка, Іван Огієнко, Христина Алчевська та ін.).

Працюючи з іноземним контингентом, представники кафедри української мови, основ психології та педагогіки часто залучають до навчального процесу

перекладні словники, тематичні розмовники, відеоролики для ілюстрації комунікативних ситуацій з таких тем, як "Знайомство", "Моя сім'я", "У магазині", "На вулиці", "У бібліотеці", "У їдальні", а також різні листівки, картки, наприклад "Україна", "Харків", "Українські традиції та свята", "Міста України", "Історія України", "Історія української мови" тощо.

Таким чином, ілюстративний матеріал є одним з елементів підготовки іноземних студентів, а також частиною їхньої мовної та психологічної адаптації в умовах нерідної культури. З огляду на це необхідно не тільки залучати мультимедіа, картки, діаграми й інші ілюстрації, а й постійно вдосконалювати його відповідно до змінюваних вимог сучасного суспільства.

Література:

1. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посібник / Л.В. Кондрашова, О.А. Пермяков та ін. – Київ : Знання, 2006. – 252 с.
2. Бондар В. І. Дидактика : підручник / В. І. Бондар. – Київ : Либідь, 2005. – 264 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2007. – 560 с.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ ІМ. Д.О. АЛЬПЕРНА ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Николаєва О.В., Кузьміна І.Ю., Павлова О.О., Шутова Н.А.

Інтеграція України в європейську систему освіти сприяє входженню країни в міжнародний освітній простір [1] Навчання студентів з іноземних країн у вищих навчальних закладах України, впливає на рейтинг держави і конкретного навчального закладу, його визнання у світовій системі вищої освіти [2].

У Харківському національному медичному університеті (ХНМУ) здійснюється підготовка іноземних студентів різних країн у групах з викладанням англійською мовою. Кількість таких студентів щорічно збільшується, а базовий рівень їхньої теоретичної підготовки знижується, що є актуальною і суттєвою проблемою щодо якості їх фахової підготовки [3].

Метою даної роботи було вивчення проблем медичної освіти іноземних громадян на теоретичних кафедрах, зокрема при вивченні курсу патологічної фізіології.

Патологічна фізіологія одна з теоретичних медичних дисциплін, яка відкриває перед студентами медичних закладів питання загального вчення про хворобу, причини й механізми їх розвитку та ін. [4].

Основним завданням педагогічного колективу кафедри є навчання іноземних студентів з питань етіології, механізмів виникнення, розвитку та ліквідації патологічних процесів і хвороб. Це має велике значення для подальшого успішного засвоєння клінічних дисциплін і спілкування з хворими.

Велике значення для кращого засвоєння матеріалу з патофізіології є експериментальне моделювання патологічних процесів на тваринах.

Під час проведення експериментів викладачі кафедри демонструють студентам, яким чином у тварин моделюються хвороби, відбувається їх вивчення та отримуються дані, які можна буде застосувати в клініці. При моделюванні патологічних процесів на живих об'єктах викладач звертає

увагу студентів на те, що велике значення має принцип добору лабораторних тварин для конкретної теми заняття.

На практичних заняттях студенти мають змогу спостерігати розвиток основних судинних явищ при запаленні на жабах, викликати лихоманку у кролів шляхом введення пірогеналу, вивчати вплив гіпотермії на чутливість білих мишей до гіпоксії.

Вагомий внесок у підготовку іноземних студентів роколять сучасні комп'ютерні технології. Для студентів створили всі умови щодо отримання інформації про порядок проведення навчального процесу, плани, методичні розробки лекцій, практичних занять, самостійної роботи, теми для індивідуальної самостійної вивчення, рекомендовану літературу для самопідготовки і багато іншого. Володіння цією інформацією полегшує орієнтацію англomовних студентів в особливостях організації навчального процесу на кафедрі. Крім цього, постійно працює комп'ютерний клас, в якому студенти мають можливість щоденно проходити тестування по кожному з розділів патологічної фізіології з обов'язковим складанням підсумкових занять.

Робота з базою тестових завдань "Крок-1" є обов'язковою, тому що навчає студентів концентрації уваги на ключових моментах клінічної ситуації, дозволяє перевірити свої знання, адаптує до майбутнього ліцензування в країнах світу, де вони, можливо, будуть працювати.

Побудова педагогічного процесу на основі прозорості оцінювання студентів, у вигляді загальнодоступної інформації в електронних журналах, формує довірливе ставлення студента до викладача, стимулює процес більш наполегливого отримання знань. На допомоги студенту кафедрою розроблено та видано англійською мовою спеціальні зошити за 6-ма основними розділами курсу патологічної фізіології. Це значно допомагає англomовним студентам у вивченні предмета і дозволяє краще осмислити важкі для засвоєння розділи дисципліни.

Оснащення кафедри комп'ютерним класом, доступ до мережі інтернет полегшує контроль викладачів за самостійною роботою студента, сприяє урізноманітненню її форм, підвищує ефективність навчання, сприяє більш якійсній підготовці студентів до ліцензійного іспиту "Крок-1".

Таким чином, освіта іноземних студентів – складне і відповідальне завдання, на вирішення якого повинні бути націлені всі зусилля викладачів медичного університету для підготовки фахівця, адаптованого не тільки до самостійної роботи, а й до умов роботи у своїй рідній країні.

У зв'язку з вищевикладеним, можна зробити висновок про те, що навчання іноземних студентів в медичних університетах України є важливою складовою інтеграції країни в міжнародну систему освіти. Підготовка іноземних студентів повинна бути адаптована за їх мовними особливостями. На кафедрах теоретичного профілю необхідно приділяти увагу базовій підготовці, зокрема, осмисленню патогенетичних механізмів розвитку патологічних процесів, профілактиці основних захворювань людини, органічної і функціональної патології.

Перспективним у даному напрямку є підвищення ролі викладача в забезпеченні гнучкості процесу навчання іноземних студентів, а також підвищення ефективності навчального процесу та якості засвоєння матеріалу майбутніми лікарями.

Література:

1. Вороненко Ю.В. Актуальні проблеми розвитку системи підготовки іноземних громадян у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України / Ю.В. Вороненко, Ю.І. Фесун // Медична освіта, 2002. – № 3. – С. 14–16.

2. Некоторые аспекты обучения иностранных студентов в медицинских вузах / Ф.И. Гюльмамедов, Н.И. Томашевский, А.М. Белозерцев [и др.] // Вісник ВНМУ. – 2004. – Т. 8, № 1. – С. 112–113.

3. Досвід проведення практичних занять з педіатрії для іноземних студентів / Г.А. Павлішин, І.Л. Горішина, І.Є. Сахарова [и др.] // Тернопіль, 12–13 травня 2011 р. – С. 311–312.

4. Каде А.Х. Особенности преподавания патологической физиологии иностранным студентам / Каде А.Х., Парахонский А.П. // Современные проблемы науки и образования. – 2004. – № 1. – С. 27–29.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Паращук Ю.С., Овчаренко О.Б., Лященко О.А., Олійник А.О., Граділь О.Г.

У сучасному світі запорукою розвитку вищих навчальних закладів є їхня активна міжнародна діяльність. Останнім часом в університеті постійно збільшується контингент іноземних студентів, які навчаються англійською мовою. Це обумовлено багаторічними традиціями вітчизняної медичної школи, а також доступністю вищої освіти.

Проблемі пошуку шляхів удосконалення організації навчання іноземних студентів, виявленню сильних та слабких її сторін, розробці способів покращення цього виду діяльності присвячено багато публікацій. Однак питання стратегії навчання цього контингенту студентів досі залишаються актуальними.

Метою роботи було обговорення окремих складових організації навчального процесу англомовних студентів, які допомагають забезпечити високу якість освітніх послуг, дозволяють ефективно реалізовувати сучасні концепції викладання для підготовки висококваліфікованих фахівців.

Для викладачів кафедри актуальною є проблема вдосконалення організації структури й методики керування навчанням.

Однією з цих технологій слід назвати "Вивчення випадку" – комплексний методичний засіб навчання, побудований на структурах вирішення проблеми або на структурах її розпізнавання. Моделюються проблеми у формі професійного випадку, або вони одержуються з конкретних випадків. Складні випадки спрощуються, скорочуються та структуруються таким чином, щоб студенти змогли більш самостійно вирішити завдання, що належать до випадків.

Мета методу "Вивчення випадку" полягає у визначенні варіантів вирішення проблеми включно з їх оцінюванням або в пошуку обґрунтування вирішення проблеми. Для вивчення випадку застосовується проблемна ситуація, яка вже відбулася насправді. Студенти отримують завдання проаналізувати проблемну ситуацію та максимально самостійно відшукати шляхи її вирішення. Потім це рішення порівнюється з рішенням у реальному випадку.

Під час навчання студенти розділяють випадок на окремі елементи, шукають власні рішення, виконують різні ролі у випадку, модулюють рішення та критично обговорюють випадок у цілому.

Метод "Вивчення випадку" висуває високі вимоги як до викладачів, так і до студентів. Педагоги повинні шукати відповідні випадки, узагальнювати всю важливу інформацію, попередньо опрацювати її з дидактичного погляду й ініціювати навчальні процеси. Студентам слід відпрацювати навички групової роботи, творчого підходу, самостійного пошуку інформації та її оцінювання.

До випадків пред'являються такі три основні вимоги:

- відповідність дійсності;
- доступність;
- можливість декількох рішень.

Випадки повинні бути попередньо дидактично опрацьовані (структуровані, скорочені, спрощені). Під час дидактичного перегляду комплексні випадки можуть бути перероблені в придатну для студентів форму:

- представлення проблем як уже вирішених;
- демонстрація окремих рішень проблеми за допомогою додаткового матеріалу;
- обмеження постановки мети.

Використання технології "Вивчення випадку" на практичних заняттях може здійснюватися таким чином:

- викладач та всі студенти разом розбирають випадок;
- деякі студенти вивчають випадок у групі, інші спостерігають;
- оптимальною є робота в декількох малих групах з керівником дискусії;
- кожен студент сам вивчає випадок;
- декілька малих груп розробляють різні випадки.

Послідовність етапів використання технології "Вивчення випадку" така: зіставлення – інформація – дослідження – вирішення – обмін думками – порівняння з оригіналом.

Таким чином, технологія "Вивчення випадку" демонструє такі педагогічні переваги:

- елемент, що підсилює навчальну мотивацію: студенти мають можливість розглядати конкретні проблеми та питання, важливі для професії;
- підвищення самостійності студентів;
- взаємозв'язок між практичним проявом проблеми та теоретичним висловленням;
- спрощення комплексного випадку: прозорість, придатність до вивчення та пояснення;
- робота в групі (співпраця);
- сприяння здатності знаходити рішення проблеми;
- орієнтування на дію та на професію (картина майбутньої діяльності);
- повні дії / компетенція дій;
- комплексні навчальні ситуації.

Таким чином, успішність в оволодінні навчальним матеріалом досягається завдяки спільної діяльності викладача й студента, варіативності під час організації роботи, доступності навчального матеріалу.

Література:

1. Гущина Т.Н. Потребность в стратегии внедрения современных технологий обучения [Текст] / Т.Н. Гущина, Е.И. Пархоменко // Педагогическое мастерство : материалы междунар. науч. конф. (г. Москва, апрель 2012 г.). – Москва : Буки-Веди, 2012. – С. 257–258.

2. Уматалиева К.Т. Развитие профессиональных и методических компетенций преподавателя колледжа в процессе повышения квалификации с применением современных технологий обучения [Текст] / К.Т. Уматалиева // Молодой ученый. – 2012. – № 3. – С. 419–423.

3. Васильева Н.В. Особенности преподавания неврологии иностранным студентам в Буковинском государственном медицинском университете / Н.В. Васильева // Вестник Российской военно-медицинской академии. Новое в преподавании. – 2014. – №1 (45). – С. 242–245.

4. Саушкина Е.А. Особенности создания учебно-методического комплекса по химии для иностранных студентов, обучающихся на языке-посреднике / Е.А. Саушкина, Н.Г. Голубева, С.Э. Могилевцева // Межд. журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2016. – № 4–1. – С. 264–265.

МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК УМОВА СПРИЯННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Садовниченко Ю.О., М'ясоєдов В.В., Пастухова Н.Л.

Серед цілей реформ медичної та освітньої галузей в Україні – підвищення якості підготовки випускників вищої школи. У цьому сенсі основним завданням закладу вищої освіти є стимулювання інтересу до навчання у такий спосіб, щоб метою студентів стало отримання диплома, підкріпленого міцними теоретичними й практичними знаннями. Сьогодні, коли доступ до інформації не викликає жодних труднощів, постає питання про мотивацію студентів закладів вищої освіти до постійного навчання й засвоєння знань. Мотиви – це мобільна система, на яку можна впливати. Навіть якщо вибір майбутньої професії студентом був зроблений не цілком самостійно і недостатньо усвідомлено, цілеспрямоване формування стійкої системи мотивів діяльності може допомогти майбутньому фахівцю в професійній адаптації та професійному становленні. Ретельне вивчення мотивів вибору майбутньої професії надає можливості коригувати мотиви навчання і впливати на професійне становлення студентів [6, 9].

Професійні мотиви домінують у студентів-медиків, які навчаються у своїй країні, при цьому навчання у соціокультурному середовищі медичного університету підвищує професійну мотивацію студентів, хоча й дещо змінює її структуру [2; 7]. Водночас мотивація до навчання в іноземних студентів старших курсів, період адаптації яких відбувався на підготовчих факультетах ВНЗ, може бути навіть вищою [4, 10].

Однак вивченню мотивації навчання іноземних студентів перших курсів медичних спеціальностей українських ВМНЗ приділялося мало уваги. Тому метою дослідження стали особливості структури мотиваційного компоненту навчального процесу вітчизняних студентів та англомовних студентів і можливості використання його при вивченні медичної біології.

Дослідження проводилося на базі ХНМУ за допомогою методики діагностики навчальної мотивації студентів А.О. Реана та В.О. Якуніна [1]. Студентам було запропоновано оцінити у балах (1–5 балів) мотиви навчальної діяльності, що надавали можливості визначити співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивацій. Вибірку склали 156 студентів-громадян України (94 студенти спеціальності "Медицина" і 62 студенти спеціальності "Стоматологія"), а також 137 студентів VI та VII факультетів з підготовки іноземних студентів

(92 студенти спеціальності "Медицина" і 45 студентів спеціальності "Стоматологія").

Аналіз результатів дослідження засвідчив, що у більшості студентів переважала зовнішня мотивація. Найвищою вона була у вітчизняних студентів спеціальності "Медицина" (75,5 %), а найнижчою – в іноземних студентів спеціальності "Стоматологія" (62,2 %). Серед чинників зовнішньої позитивної мотивації домінували отримання диплома та схвалення родичами, особливо в іноземних студентів (31,4 та 25,5 %), а серед негативної – прагнення уникнути осуду та покарання за погане навчання.

Застосована методика надає можливість вивчити лише експліцитні мотиви [8], тоді як дослідження імпліцитних мотивів може провести лише спеціалізована психологічна служба. Тому рівень реальної мотивації навчання є дещо нижчим через неусвідомленість низки чинників або небажання виявляти їх, а в іноземних студентів, можливо, і через рівень їхньої загальної підготовки та знання англійської мови.

Мотивація навчання у студентів-медиків є динамічною характеристикою: зазнавати змін може як її рівень у цілому, так і структура, при цьому на старших курсах на перший план виходять професійні мотиви. Тому навчальний процес у медичному виші в цілому та викладачі зокрема мають значний вплив на формування мотивації навчання [2, 3, 5]. Основними компонентами підвищення мотивації студентів є особливості побудови плану та проведення занять, застосування технологій проблемного та особистісно орієнтованого навчання, імітаційної форми контекстного навчання, проведення олімпіад та наукових досліджень, особливо в контексті майбутньої професії [5]. Ці напрацювання повною мірою враховуються під час вивчення медичної біології англійськими студентами. Зокрема, задля стимулювання мотивації вивчення студентами-стоматологами спадкових хвороб людини відповідні лекції було перероблено з акцентом на медико-генетичні аспекти стоматології, а практичні заняття проведено у формі біологічного перфомансу.

Не залишаються поза увагою й загальні прийоми підвищення мотивації з боку викладачів: повага до студента, стимулювання на результат, а не на оцінку, мотивація особистим прикладом, дотримання власних обіцянок, формування позитивного ставлення до професії, надання студентам максимальної свободи вибору, публічна вмотивована похвала тощо.

Урахування рівня мотивації стало одним з елементів, які позитивно вплинули на результативність навчання студентів узагалі та іноземних зокрема. Так, якісна успішність англійських студентів з дисципліни підвищилась у 2,6 рази (з 12 до 31 %) за останні чотири роки.

Таким чином, результативність навчання студентів з медичної біології значною мірою залежить від їхньої мотивації, рівень якої варто враховувати для формування навчальних груп та індивідуальної траєкторії професійного розвитку, а також при проектуванні та моделюванні педагогічного простору університету.

Література:

1. Бадмаева Н.Ц. Влияние мотивационного фактора на развитие умственных способностей : монография / Н.Ц. Бадмаева. – Улан-Удэ : Издательство ВСГУТ, 2004. – 280 с.

2. Есенкова Н.Ю. Взаимосвязь учебной мотивации и профессиональной направленности врача на этапе обучения в вузе : автореф. дис. ... канд. психологич. наук / Н. Ю. Есенкова. – Курск, 2010. – 26 с.

3. Іванченко О.З. Особливості навчальної мотивації студентів медичного факультету / О.З. Іванченко, О.З. Мельнікова, С.М. Малахова // Актуальні проблеми сучасної медицини. – 2017. – Т. 17, вип. 1 (57). – С. 268–271.

4. Ільченко С.І. Стан домінуючих мотивів навчання студентів на кафедрі пропедевтики педіатрії / С.І. Ільченко, Н.В. Мишина, А.О. Єфанова // Здоров'я дитини. – 2017. – Т. 12, № 2. – С. 188–192.

5. Косянчук Н.М. Формирование учебной мотивации студентов медицинского вуза // Н.М. Косянчук, А.В. Черных // Электронный научно-образовательный вестник "Здоровье и образование в XXI веке". – 2014. – Т. 16, № 9. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-uchebnoy-motivatsii-studentov-meditsinskogo-vuza> (дата звернення 01.01.2018 р.). – назва з екрана.

6. Мормужева Н.В. Мотивация обучения студентов профессиональных учреждений / Н.В. Мормужева // Педагогика: традиции и инновации : материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2013 г.). – Челябинск : Два комсомольца, 2013. – С. 160–163. – Режим доступа: <https://moluch.ru/conf/ped/archive/98/4633/> (дата звернення 01.01.2018). – назва з екрана.

7. Паина Л.И. Специфика профессиональной мотивации студентов в социокультурной среде медицинского вуза / Л.И. Паина, В.В. Неволіна, Т.К. Самоделкина // Дискуссия. – 2014. – № 6 (47). – С. 86–90.

8. Сергеева О.М. Диагностика имплицитной и эксплицитной учебной мотивации студентов: оценка выраженности потребностей различных уровней по А. Маслоу // Вестн. Нижегород. ун-та им. Н.И. Лобачевского. Сер. Соц. науки. – 2006. – №1. – С. 86–94.

9. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – 2-е изд. – Санкт-Петербург : Питер; Москва : Смысл, 2003. – 860 с.

10. Шинкаренко С.В. Мотивация как ведущий фактор учебно-профессиональной деятельности будущего врача / С.В. Шинкаренко, Р.Р. Аветисян, Р.Р. Абаева // Вестник АГУ. – 2017. – Вып. 1 (193). – С. 112–117.

ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ З АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ В НЕПРОФІЛЬНОМУ ВНЗ: СКЛАДНОСТІ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Сєдая Ю.С., Кучера Т.М.

Пошуки оптимальних шляхів якісного навчання іноземних студентів філософії – одна з центральних проблем сучасної теорії та практики викладання філософії як непрофільного предмета в медичному ВНЗ.

Абсолютно очевидним є те, що для багатьох фахівців сформоване критичне мислення має професійну значущість. Саме ця обставина й зумовлює необхідність розробки методичного забезпечення курсу філософії як способу формування критичного мислення в студентів.

Під методичним забезпеченням розуміємо аспект методичного управління навчальним процесом, що є одним з найважливіших засобів управління навчальною діяльністю студентів.

Вирішення проблеми адаптації іноземних студентів, зокрема проблема успішного навчання хвилює багатьох вітчизняних науковців (А. Алексеєнко, І. Бех, Л. Гармаш, Н. Дятленко, Л. Красовська). Усебічний аналіз та глибоке дослідження особливостей викладання філософії в непрофільному виші, з урахуванням адаптаційних труднощів у процесі навчання іноземних студентів актуалізує не тільки вирішення поточних проблем у нових умовах, а також є необхідною складовою успішної організації навчального процесу, зокрема визначення майбутніх освітніх перспектив, без чого неможливо створити ефективне методичне забезпечення навчання філософії як непрофільного предмета.

З масового досвіду викладання філософії відзначаємо низку типових слабких сторін методики: випадковість і необґрунтованість вибору принципів і методів, непродуманий відбір мовних засобів/текстів, однотипні/неконструктивні системи завдань, формальне врахування індивідуальних особливостей студентів, обмежена кількість видів самостійних робіт, недостатня увага до оволодіння методами навчання, використання засобів навчання лише з ілюстративною метою. Відтак, доцільно зазначити, що іноземні студенти в результаті вивчення курсу "Філософія" повинні засвоїти загальні філософські та предметні компетенції. Провівши теоретичне дослідження, дійшли висновку, що часто в програмах з філософії визначають такі цілі:

- формування в студентів сучасного інтегрального бачення світу, що базується на гуманістичних ідеалах та наукових принципах діяльності;
- оволодіння основами світової та вітчизняної філософської культури;
- формування здатності до креативного, критичного, науково-практичного, раціонально-орієнтованого мислення, що забезпечує конструктивну участь у соціально-перетворювальній та професійній діяльності.

З якими проблемами стикається викладач у роботі з англомовними групами іноземних студентів, викладаючи філософію?

По-перше, незважаючи на те, що вступники в ХНМУ складають тест з англійської мови, рівень володіння нею у них різний. Філософія як дисципліна має досить складний матеріал за змістом, свій категоріальний апарат і смислові значення термінів. Проблема полягає не тільки в розумінні викладеного матеріалу, але й в обізнаності в перекладі іноземних слів та термінів студентами. Слід наголосити, що процес навчання філософії іноземців має складну структурну організацію, адже базовими його складовими є діяльність та професіоналізм того, хто навчає, та тих, кого навчають. Відтак, спілкування зі студентською аудиторією для викладачів стає досить складною задачею, оскільки під час навчання на велику увагу заслуговує не тільки ретельно відібраний мовний матеріал, а, і труднощі в його розумінні іноземними студентами з країн Африки та Шрі-Ланки, які мають свою специфіку англійської мови. Крім цього, для більшості студентів англійська мова - іноземна, тому для них складно є сприймати нову інформацію аудіально, особливо в рамках лекційних занять.

По-друге, іноземці мають різний рівень володіння соціогуманітарним знанням. Наприклад, студенти з Лівану відрізняються більш глибоким знанням філософських проблем, бо всі ліванські школярі вивчають курс філософії як загальнообов'язковий предмет впродовж одного-двох років залежно від типу школи.

Готовністю та зацікавленістю до сприйняття філософського матеріалу відрізняються й іноземні студенти, які отримують другу вищу освіту.

По-третє, можна відзначити низьку зацікавленість студентів, і не тільки іноземних, у вивченні дисципліни "Філософія". Це пов'язане з тим, що вона є обов'язковою, але не спеціальною дисципліною для медиків, що дозволяє говорити про відсутність у свідомості студентів позитивного ставлення до основної мети навчання - повноцінне оволодіння конкретною спеціальністю, мотивація до засвоєння соціогуманітарних знань. Звідси апріорно випливає негативне формальне ставлення, пов'язане з необхідністю відвідувати заняття й складати залік з предмета, який усвідомлюється як "зайвий" і "не потрібний".

Яким же чином можна зацікавити англомовного іноземного студента у вивченні курсу "Філософія"?

На наш погляд, це може бути:

- ефективне використання різноманітних засобів навчання, наприклад, презентацій, фільмів, схем і таблиць, ігрових методів роботи групами й парами;

- виклад матеріалу у вигляді інтерактивного діалогу (метод Сократа) через вибудовування логічного ланцюжка питань і висновків, з якими не можуть не погодитися студенти;

- обговорення тем і проблем, актуальних для культур іноземних студентів та їх світогляду (наприклад, "зороастризм" для іранців, "арабська філософія" для всіх мусульман, "індійська філософія" для студентів з Південно-Східної Азії), релігійних і культурних питань. Спрощує розуміння студентами філософського матеріалу звернення до яскравих прикладів, детальний аналіз філософських систем, хоча часом теоретично досить складно пояснити певні абстрактні категорії та поняття. Слід підкреслити, вивчення курсу "Філософія" з англомовними студентами в медичному університеті має охоплювати контекст проблем культурних, наукових, політичних, релігійних, що відображає багатоваріативні реалії суспільного розвитку в сучасному світі. Таким чином, не тільки соціум може транслювати комплексний та системний характер, а й особистість наділена такими характеристиками. Отже, усі зазначені аспекти повноцінно вказують на різноманітність та різноплановість детермінації сутності та змісту медичної університетської освіти, її проблем і способів вирішення, а також методів навчання та розвитку студентської молоді.

Продуктивність вивчення та успішне засвоєння студентами курсу "Філософія" залежить від урахування специфіки навчання іноземного контингенту, а також від розвитку творчого критичного мислення в аудиторії на семінарських заняттях, що дозволяє формувати у слухачів такі якості, як власна точка зору, емпатія, відповідальність, компромісність, толерантність, зокрема можливість установлювати контакти, адекватно реагувати на події, позитивно вирішувати конфлікти в професійній діяльності або в життєвих ситуаціях.

Крім цього, у ході дослідження ми дійшли висновку, що розкриття філософських тем повинно відбуватися через узаємозв'язок з культурами, до яких належать іноземні студенти. Важливим і необхідним у процесі викладання предмета є контроль знань. Найбільш прийнятними формами проведення семінарського заняття з іноземними англомовними студентами

є розгорнута бесіда, опитування, письмові контрольні, реферати, повідомлення, дискусії.

Література:

1. Книгин А. Н. Методика преподавания философии. Программа лекционного курса и курса практических занятий [Электронный ресурс] / А.Н. Книгин. – Томск : Томск. гос. ун-т, 2000. – Режим доступа: <http://ido.tsu.ru/ss/?unit=109&page=contents>. – Дата доступа: 06.01.2018.
2. Pecorino P.A. An Introduction to Philosophy. An online Textbook [Electronic resource] / P.A. Pecorino. – CUNY: Queens borough Community College, 2000. Mode of access: http://www.qcc.cuny.edu/SocialSciences/ppecorino/INTRO_TEXT/CONTENTS.htm. – Date of access: 06.01.2014.
3. Kitcher P.S. Philosophy of science [Electronic resource] / P.S.Kitcher // Encyclopaedia Britannica. – 2013. – Mode of access: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/528804/philosophy-of-science>. – Date of access: 06.01.2018

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ ТА БІООРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ ХНМУ

Сирова Г.О., Козуб С.М., Петюніна В.М., Левашова О.Л.

Система вищої медичної освіти України на сучасному етапі орієнтована на підготовку не тільки вітчизняних спеціалістів у галузі медицини, але й медичних фахівців для іноземних держав.

Це накладає велику відповідальність на вищі медичні навчальні заклади (ВНЗ) нашої держави за підготовку таких кадрів, оскільки вони повинні у своїй країні підтвердити високий рівень підготовки й авторитет того ВНЗу, у якому навчались.

Якість підготовки майбутніх лікарів для іноземних держав значною мірою залежить від організаційно-педагогічного та методичного забезпечення навчання студентів. Воно повинно бути якомога більш інформативним, з використанням найсучасніших підходів та технологій. Задля того, щоб випускники-іноземці медичного вишу без перешкод увійшли в самостійне трудове життя й збудували успішну кар'єру в галузі медицини, потрібно також, починаючи з першого курсу навчання, прищеплювати їм навички самостійної та практичної роботи, роботи з навчальною й науковою літературою [1].

Харківський національний медичний університет (ХНМУ) є провідним ВНЗ України з підготовки іноземних студентів-медиків. Тільки на першому курсі 2017– 2018 н. р. здобувають вищу освіту 796 англомовних студентів. Для такого контингенту кафедра медичної та біоорганічної хімії проводить лекційні й лабораторно-практичні заняття з медичної та біоорганічної хімії.

Колектив кафедри приділяє увагу питанням адаптації студентів до умов навчання в ХНМУ [2]. Тому з перших занять на кафедрі викладачі проводять організаційні заходи, щоб допомогти іноземцям подолати труднощі, пов'язані з перебуванням у новому соціальному середовищі, подолати мовний бар'єр. Цьому сприяє якісний підбір досвідчених викладачів, які мають другу педагогічну освіту, сертифікати з правом викладати англомовним студентам.

Відпрацювання пропущених занять – важлива проблема, успішне вирішення якої є запорукою позитивних результатів у навчанні.

Згідно з наказами ректора ХНМУ [3, 4] на кафедрі організовані щоденні відпрацювання пропусків як лекційних, так і лабораторно-практичних занять студентами, у тому числі й англомовними.

Кожен робочий день на кафедрі є два чергових викладачі, один з яких англомовний, тобто якщо студенту потрібна консультація або йому необхідно відпрацювати пропущене практичне чи лекційне заняття, він може будь-коли звернутися на кафедру. Викладачі кафедри залюбки дадуть відповіді на питання, які цікавлять, чи допоможуть у відпрацюванні заборгованості. Якщо студент упродовж тижня не має змоги прийти та відпрацювати пропущене заняття, він може зробити це в суботу: черговий викладач надасть кваліфіковану консультативну допомогу.

Англомовні студенти в повному обсязі забезпечені методичними матеріалами, необхідними для успішного засвоєння медичної та біоорганічної хімії. Усі методичні матеріали оновлені, удосконалені й адаптовані до чотиригодинних занять, які з вересня цього року проводяться на кафедрі. Кожне заняття забезпечене лабораторною роботою, оскільки за словами Конфуція [5], "те, що я чую, я забуваю, те, що я бачу, я запам'ятаю, те, що я роблю, я розумію".

Кафедра медичної та біоорганічної хімії має повний пакет методичного забезпечення. Тут у навчальному процесі використовують англомовні видання, авторами яких також й викладачі кафедри. Це література, яка допомагає студентам підвищити свій рівень знань самостійно: навчальні посібники з медичної та біоорганічної хімії, у тому числі з грифом МОН та МОЗ України, робочі зошити, індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів. Розроблено 12 методичних вказівок з медичної хімії та 7 методичних вказівок з біоорганічної хімії для самостійної роботи студентів 1-го курсу за всіма темами. Отже, англомовні студенти забезпечені на 100 % методичними матеріалами з обох дисциплін.

Викладачі кафедри зібрали фільмотеку науково-популярних фільмів. До кожної теми з дисциплін існує відповідний фільм.

Контроль знань з усіх дисциплін забезпечено в повному обсязі. Розроблено тести з усіх тем, що вивчаються, білети для диференційованого заліку. Усі матеріали контролюючого рівня подано англійською мовою. Базу питань до диференційованого заліку, завдання для самостійної роботи розміщено на сайті університету на web-сторінці кафедри. Уся необхідна інформація наявна на інформаційних стендах кафедри. Методичні вказівки для самостійної роботи студентів розміщено в репозитарії університету.

На кафедрі існує методичний кабінет, що містить міні-бібліотеку для англомовних студентів та кімнату для самостійної підготовки, де студенти мають змогу за допомогою комп'ютерів – ноутбуків підготуватись до практичних та підсумкових занять. Щорічно з 2010 року на кафедрі проводяться студентські конференції, присвячені різним цікавим аспектам хімії та медицини. Англомовні студенти постійно беруть у них участь, із задоволенням роблять усні доповіді. За результатами конференцій щорічно видаються збірники тез, у яких студенти отримують свої перші друковані матеріали.

На кафедрі проводиться перший тур всеукраїнської олімпіади з хімії.

Отже, досвід роботи кафедри медичної та біоорганічної хімії з підготовки англомовних студентів-медиків свідчить, що якість їхньої підготовки значної мірою залежить від організаційно-педагогічного та методичного забезпечення. Тому кафедра вбачає своє подальше завдання у вдосконаленні,

оптимізації методів організаційної роботи, впровадженні сучасних активних та інтерактивних методів навчання, у допомозі деканатам VI та VII факультетів з підготовки англомовних студентів відносно організації заходів адаптації цього контингенту студентів.

Література:

1. Formation competences at laboratory-practical lessons in "Medical chemistry" / G.A. Syrova, V.M. Petyunina, L.V. Lukyanova et al. // SCIENCE AND LIFE: Proceedings of articles the international scientific conference. Czech Republic, Karlovy Vary. – Ukraine, Kyiv, 22 Desember 2017. – Czech Republic, Karlovy Vary: Sklen?n? M?stek.

2. Аналіз проблем адаптації іноземних студентів – першокурсників до навчання та шляхи їх вирішення / Г.О. Сирова, В.О. Макаров, О.В. Савельєва, С.М. Козуб // Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку) : матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ (Тернопіль, 18– 9 трав. 2017 р.) : у 2 т. / Терноп. держ. мед. ун-т імені І. Я. Горбачевського. – Тернопіль: ТДМУ, 2017. – Т. 2. – С. 129– 133.

3. Наказ ректора ХНМУ № 415 від 07.12.2015 р. "Положення про порядок відпрацювання студентами Харківського національного медичного університету навчальних занять".

4. Наказ ректора ХНМУ № 374 від 30.10.2017 "Про внесення змін та доповнень до Положення про порядок відпрацювання студентами Харківського національного медичного університету навчальних занять".

5. Лебединець Т.М. Технологія критичного мислення у процесі професійної підготовки у ВНЗ / Т.М. Лебединець, І.В. Гуляєва, Л.В. Мироненко // Інноваційні технології в системі професійної підготовки студентів в ХНМУ : матеріали XLVIII навч.-метод. конф. (10 грудня 2014 р., м. Харків)/ ред. кол. : В.Д. Марковський та ін. – Харків : ХНМУ, 2014. – Вип. 5. – С. 137–139.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ ТА БІООРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ ХНМУ

Сирова Г.О., Левашова О.Л., Тішакова Т.С., Козуб С.М.

Серед ВНЗ України Харківський національний медичний університет (ХНМУ) посідає провідні позиції за кількістю іноземних студентів. На сьогодні в ХНМУ навчається до чотирьох тисяч іноземних студентів із 80 країн світу. Навчання іноземних студентів в групах з викладанням англійською мовою ведеться з 1996 р.

Ефективність навчання іноземних студентів значно залежить від рівня адаптованості. Період адаптації студентів, які приїжджають на навчання, процес тривалий і складний. Він містить безліч аспектів, серед яких пристосування до іншого соціокультурного середовища, кліматичних умов, часового поясу, до нової загальноосвітньої системи, мови спілкування, інтернаціонального складу груп тощо [1].

Практика показує, що навіть за найсприятливіших умов під час входження особистості в нову культуру, як правило, виникають різні труднощі та проблеми. Часто представники різних країн та культур мало знають один

про одного, керуються стереотипними уявленнями, мають недостовірну, а іноді й спотворену інформацію про іншу культуру й відчувають відносно неї упередження, що не може не позначитися на тривалості й складності адаптації до іншого соціокультурного середовища. Усе це також актуалізує проблему соціальної адаптації іноземних студентів [2].

В успішній соціалізації, адаптації й організації навчального процесу іноземних студентів у медичному ВНЗ велику роль відіграють викладачі як носії професійних цінностей представники культури, у тому числі мовної. Основною проблемою успішного входження іноземних студентів у навчальний процес є протиріччя між рівнем готовності таких студентів до сприйняття навчальної інформації та вимогами вищої школи [1].

Ураховуючи багаторічний досвід викладання іноземним студентам, можна констатувати, що африканські англо- та франкомовні студенти відкриті, легко йдуть на контакт, але водночас схильні до тривожності, мають брак контролю й підвищену реакцію на "небезпеку". Викладач повинен приділяти увагу дисципліні, бути відкритим та м'яким у спілкуванні. Для таких студентів не рекомендується застосовувати демократичний стиль спілкування. Студенти з Південно-Східної Азії спокійно сприймають зміни, контролюють власні емоції, стежать за своєю репутацією, але водночас замкнуті, уперті й складно йдуть на контакт. Мотивація особистісних досягнень, використання самостійних видів навчання, розгляд питань, що потребують міркування, буде успішним при роботі з такими студентами. Студенти з Близького Сходу, арабських країн контактні, не бояться критики, проявляють інтерес до інших людей, але вони не дисципліновані, конфліктні. Викладач повинен бути спокійним та делікатним у спілкуванні з ними, розвивати навички самодисципліни у студентів, а також використовувати форму дискусії в процесі навчання. Впливати на мотивацію студентів до навчання можна, використовуючи тести й інші матеріали, пов'язані зі спеціальністю. Наприклад, варто застосовувати тестові питання, пов'язані зі скаргами пацієнта [3, 4].

Таким чином, під час навчання іноземних студентів, особливо на першому курсі, дуже важлива особистість викладача, а саме: його досвід, компетентність, грамотність, толерантність, об'єктивність та комунікабельність.

Одним з видів навчальної діяльності є написання рефератів, тексти яких допомагають знайомитися з новою інформацією, відпрацьовувати навички використання лексики й медичної термінології. Своєю чергою, викладачі хімії, біології, фізики також уводять нові терміни та звертають увагу студентів як на особливості їх використання в різноманітних реченнях, так і на лексико-граматичні характеристики. Тому зазначені скоординовані дії викладачів допомагають студентам орієнтуватися в складному навчальному процесі як засобу отримання спеціальних знань [5, 6].

Іншою, не менш важливою проблемою для майбутніх лікарів є оволодіння письмовою мовою, яка буде необхідною їм у подальшому медичному житті під час заповнення медичних карт, написання історій хвороб.

Одним з важливих загальнонавчальних умінь є конспектування. На ньому ґрунтується весь навчальний процес, тому що для підготовки до занять студентам постійно доводиться використовувати конспекти лекцій викладача, навчального матеріалу, розділу або додаткової літератури. Адже конспект - це стислий виклад джерела, до якого можна звернутися навіть

через декілька років, бо він вважається найбільш універсальним видом записів порівняно з іншими формами. Важливими вимогами до конспекту є ясність і стислість, а також внутрішня логіка викладу. Конспекти при обов'язковій стислості містять не тільки основні положення й висновки, а й факти, докази, приклади. Адже твердження, яке не підкріплене фактом або переконливим прикладом запам'ятати важче [6].

Поряд з іншими видами навчальних занять велике значення для формування у іноземних студентів хімічного мислення має лабораторний практикум. Під час виконання лабораторних робіт у студентів розвиваються навички проведення хімічного експерименту, уміння спостерігати, аналізувати, робити висновки. Першокурсники стають більш уважними, ретельними, акуратними. Лабораторний практикум проводять фронтальним способом, коли всі студенти працюють над однією темою: лабораторні роботи виконуються невеликими групами по 2–3 людини. Звіт про виконану роботу оформляється безпосередньо на лабораторних заняттях після обговорення в групі результатів експериментів та формулювання висновків. Колективне обговорення результатів експериментів сприяє розвитку в іноземних студентів вільного володіння хімічною термінологією, формує творче мислення, виховує почуття колективізму. Усе це дозволяє вирішити психологічну проблему адаптації іноземних учнів до студентського колективу. Під час проведення таких занять базовими принципами також є індивідуалізація та диференціація навчання [5-7].

Підготовка висококваліфікованих фахівців не можлива без організації ефективної самостійної роботи, яка має низку особливостей. По-перше, вона характеризується високою індивідуальною спрямованістю. Вибір способів, прийомів, темпів навчання враховує індивідуальні особливості та можливості тих, кого навчають, рівень їхньої підготовки. По-друге, самостійна робота диференційована: більш підготовлені учні отримують складні завдання, а менш підготовлені – прості. Для успішної реалізації вищевикладених принципів у процесі підготовки іноземних студентів розроблено навчально-методичний комплекс, що включає різнорівневі завдання для самостійної та групової роботи студентів з усіх розділів навчальної програми медичної хімії та біоорганічної хімії, здійснено повне забезпечення студентів необхідною навчально-методичною літературою, розроблено індивідуальні завдання для поточного й підсумкового контролю знань. Зміст завдань для самостійної роботи узгоджений і дотримується принципу наступності зі спеціальними дисциплінами, щоб забезпечити професійну спрямованість навчального процесу. Для тих, хто бажає підвищити свій рівень підготовки, на кафедрі медичної та біоорганічної хімії організовано кабінет для самостійної роботи студентів з мінібібліотекою трьома мовами, ноутбуками, підключеними до Інтернету [7].

Ефективно вирішувати проблеми адаптації іноземних студентів дозволяє позааудиторна робота: проведення різноманітних екскурсій, конкурсів, олімпіад, бесід та диспутів; організація вечорів дружби з іноземними студентами; підготовка й проведення тематичних вечорів, присвячених національним святкам, і багато іншого. Загальна спрямованість позааудиторної роботи полягає в прагненні виховувати в іноземних студентів любов

до України, української мови, розвивати толерантні стосунки між представниками різних національностей, урізноманітнюючи їхнє дозвілля.

З метою оптимізації процесу адаптації іноземних студентів на початковому етапі проводиться ознайомлення з культурою України, з її традиціями, святами тощо. Для цього розроблено тематику бесід, диспутів, дискусій тощо ("Різдвяні свята в Україні" тощо). Інформація студентам надається у формі мультимедійних презентацій, відеороликів, що сприяє кращому засвоєнню та запам'ятовуванню, а також здійснює виховний ефект.

Важливе місце в навчальному процесі ХНМУ належить організації та проведенню виховної роботи з іноземними студентами на різних рівнях: психологічному, соціокультурному, побутовому, кліматичному, фізіологічному, соціально-психологічному, мовленнєвому. Для швидшої адаптації студентів проводиться ознайомлення із соціально-правовими нормами України, новою для іноземців українською освітньою системою, правилами проживання в гуртожитках; забезпечення оперативного вирішення побутових і соціальних проблем іноземних студентів; попередження негативних явищ соціального характеру.

З метою забезпечення правопорядку в гуртожитках викладачі-куратори організують та проводять профілактичну й роз'яснювальну роботу, зокрема доводять до відома студентів закон України та наказ ректора ХНМУ про заборону паління в громадських місцях, усі необхідні матеріали перекладені для іноземних студентів англійською мовою [8].

До України приїжджають іноземні громадяни з різних країн на навчання, а наше завдання ми бачимо в тому, щоб докласти максимум зусиль для того, аби таке бажання було реалізованим. Це сприятиме підвищенню іміджу української освіти на міжнародному освітньому просторі, адже навчання іноземних громадян в Україні - державне питання.

Література:

Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи : навч. посібник / А.І. Кузьмінський. – Київ : Знання, 2005.

ПРОЗОРИЙ ПРОЦЕС ОБ'ЄКТИВНОГО ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ ТА БІООРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ ХНМУ

Сирова Г.О., Тішакова Т.С., Левашова О.Л., Савельєва О.В.

Навчання іноземних студентів у медичних ВНЗ країни є важливою складовою інтеграції країни в міжнародну систему освіти. Дотримуючись світових тенденцій, Харківський національний медичний університет (ХНМУ) пропонує навчання іноземним студентам англійською мовою – і з кожним роком кількість англомовних студентів підвищується. Якість навчання з будь-якої дисципліни визначається за допомогою оцінювання, що здійснює зворотній зв'язок, за допомогою якого можливо корегувати процес освіти для отримання бажаних результатів та підвищити ефективність навчального процесу [1].

На кафедрі медичної та біоорганічної хімії англомовні студенти-першкурсники вивчають "Медичну хімію" та "Біоорганічну хімію", які є одними з базових дисциплін, що формують світогляд майбутнього лікаря-спеціаліста. Викладання цих дисциплін проводиться за кредитно-модульною системою та спрямоване на формування в студентів знань з основних розділів

медичної й біоорганічної хімії [2, 3]. Паралельно з вивченням теоретичних розділів медичної та біоорганічної хімії на лабораторно-практичних заняттях студенти набувають навичок хімічних досліджень, що виконуються різними хімічними методами.

Процес навчання передбачає лекційний курс, самостійну підготовку за питаннями програми, закріплення набутих знань на лабораторно-практичних заняттях, а також контроль засвоєних знань на кожному занятті та під час проведення диференційованого заліку.

Оцінювання студентів на кожному лабораторно-практичному занятті викладачами кафедри базується на дотриманні диференційованого підходу, єдності вимог й однакових критеріїв. Під час оцінювання дуже важлива систематичність і регулярність, що спонукає студентів до активізації пізнавальної діяльності [4]. І з цією метою викладачі кафедри медичної та біоорганічної хімії на кожного разу опитують студентів на початку заняття (вхідний контроль) та наприкінці заняття (вихідний контроль). Перевагами вхідного контролю на початку заняття є виявлення питань, що викликали труднощі, та можливість їх подальшого обговорення. І тестовий контроль, й усне опитування спрямовані на визначення рівня підготовки студента й формування в нього навичок аналізу. Так, будь-яке усне оцінювання дозволяє сформувати в студентів уміння логічно побудувати відповідь та розвинути інші комунікативні навички, необхідні майбутньому лікарю під час спілкування з пацієнтами. За допомогою використання тестового контролю оцінювання усних відповідей і правильності виконання студентами лабораторної роботи викладачі досягають всебічності, різноманіття форм і методів контролю, об'єктивності. Під час вивчення медичної та біоорганічної хімії оцінюється також і самостійна робота студентів. І з цією метою в навчальний курс медичної хімії введено захист курсових робіт з теми "Біогенна роль елементів" і проводяться студентські конференції з обох дисциплін, у яких активну участь беруть й англомовні студенти. За самостійну роботу іноземці мають змогу отримати додаткові бали (максимум – 10) до загальної оцінки з дисципліни.

Вивчення обох дисциплін завершується диференційованим заліком (ДЗ). ДЗ проводиться на останньому практичному занятті у формі вирішення пакету тестових завдань за змістом навчального матеріалу дисципліни (відкрита база перший рівень) та трьох ситуаційних задач (закрита база - другий рівень). До ДЗ допускаються студенти, які мають мінімум 70 балів. Перший рівень дає студенту 50 балів. До другого рівня ДЗ допускаються студенти, які мають середню традиційну оцінку 3,5, та за умови, якщо вони дали правильні відповіді на всі питання тестових завдань першого рівня. Перерахунок середньої традиційної оцінки в бали здійснюється згідно з інструкцією з оцінювання ХНМУ [5].

За умови правильного розв'язання за кожну задачу другого рівня студент отримує 10 балів. Таким чином, безпосередньо ДЗ оцінюється від 50 до 80 балів. Оцінка за дисципліну складається із загальної суми балів за поточну діяльність, включно із самостійною роботою, та диференційований залік у балах від min – 120 до max – 200.

Побудований таким чином прозорий процес оцінювання формує партнерське ставлення студентів до викладача та стимулює процес більш

наполегливого отримання знань, дає можливість провести глибоку й інтегровану оцінку успішності студентів. Крім того, цей підхід мінімізує ймовірність попереднього "запам'ятовування" або "вгадування" студентами правильних відповідей під час виконання тестових завдань та дає змогу виключити необ'єктивне оцінювання.

Література:

1. Никитина Н.Ш. Рейтинговая оценка деятельности факультетов как элемент системы мониторинга качества образования в университете / Н.Ш. Никитина // Университетское управление: практика и анализ. – 2003. – № 4 (27). – С. 62–70.

2. Сырвая А.О. Методика проведения контроля знаний у студентов в процессе изучения медицинской химии / А.О. Сырвая, В.А. Макаров, С.В. Андреева // Актуальные вопросы биологической физики и химии БФФХ. – 2013 : материалы IX Междунар. науч.-техн. конф. – Севастополь, 22–26 апреля 2013 г. – 2013. – С. 239–241.

3. Особливості організації навчання англомовних студентів-першокурсників на кафедрі медичної та біоорганічної хімії в умовах кредитно-модульної системи / Г.О. Сирова, Є.Р. Грабовецька, Л.Г. Шаповал, Н.В. Вакуненко // матеріали XLV навч.-метод. конф. "Сучасний стан, проблеми та перспективи англомовного навчання у ХНМУ". – Харків, 2001. – С. 58–60.

4. Маматова О.Г. Формы контроля знаний студентов педагогических вузов / О.Г. Маматова // Молодой ученый. – 2012. – № 8. – С. 353–355.

5. Інструкція з оцінювання навчальної діяльності при Європейській кредитно-трансферній системі організації навчального процесу у ХНМУ.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ "ПСИХІАТРІЯ ТА НАРКОЛОГІЯ"

Сінайко В.М., Коровіна Л.Д.

Успішність навчальної діяльності в основному залежить від двох чинників. По-перше, це фактори, пов'язані із викладачем. До них ми відносимо професійний рівень викладання, педагогічну майстерність, загальний досвід викладача, матеріально-технічне забезпечення навчального процесу. По-друге, це фактори, пов'язані зі студентом. До них можна віднести попередній (базовий) рівень підготовки студента, психофізіологічні властивості особистості, що впливають на засвоєння матеріалу, достатній рівень мотивації щодо отримання знань. Навчання іноземних студентів також пов'язано із вирішенням питань подолання мовного бар'єра та необхідністю встановлення доброго контакту між викладачем та студентом.

Викладання такої дисципліни, як "Психіатрія та наркологія", потребує певних базових знань, відповідної налаштованості на заняття та наявності певної мотивації до засвоєння знань.

Виходячи з цього, ми вирішили дослідити чинники, що знижують мотивацію щодо вивчення курсу "Психіатрія та наркологія" іноземних студентів англомовної форми навчання.

У нашому дослідженні взяли участь 48 іноземних англомовних студентів четвертого курсу. Контингент дослідження – 29 хлопців та 19 дівчат з різних

країн. Більшість були з Ізраїлю та Лівану, частина із Нігерії та 4 студенти з Індії.

Усім студентам було запропоновано заповнити опитувальник та позначити чинники, які, на їхню думку, знижують або підвищують їхню мотивацію до вивчення психіатрії та наркології.

Аналіз отриманих результатів показав, що більшість студентів до початку вивчення предмета "Психіатрія та наркологія" не мають достатньої мотивації до опанування матеріалу. Серед основних чинників, що знижують мотивацію навчання, відзначили відсутність інформації щодо психіатричної служби, високий рівень стигматизації психічнохворих у країнах походження студентів.

Більшість опитаних не знали, що хворі із психотичними розладами у стані ремісії можуть бути виписаними зі стаціонару; мають можливість повернутися до роботи та мають право створювати власні родини та мати дітей.

Більшість опитаних студентів (62,5 %) розуміють психічні розлади з позиції релігійного світогляду та вважають недоречним звертатися до фахівця психіатричної служби.

При цьому 31,3 % студентів відмічали у себе ті чи інші розлади непсихотичного реєстру (тривогу, стійке зниження настрою, безсоння, порушення апетиту). З них тільки 4 студенти зазначили, що вони розглядають можливість звернення до спеціаліста.

Аналіз отриманої інформації дозволив зробити такі висновки:

1. Студенти четвертого курсу до початку вивчення курсу психіатрії та наркології мають недостатній рівень базових знань щодо психічних розладів.

2. Питання, пов'язані із психічним здоров'ям, є доволі актуальними, але в більшості випадків в країнах походження студентів їх відкидають, вважають такими, що не вартими обговорення або ганебними.

3. Більшість питань, що виникають у студентів, можуть бути розв'язаними шляхом надання їм загальної інформації щодо психічних розладів. З цієї точки зору слід вважати вивчення курсу психіатрії та наркології іноземними студентами не тільки необхідним для отримання знань з діагностики й лікування психічних розладів, але й для впровадження засад психоосвітньої роботи. Є доцільним розробляти й поширювати науково-популярну літературу (листівки, брошури), навчальні відеофільми, які б давали відповіді на питання, що турбують іноземних студентів, які навчаються англійською мовою щодо психічних розладів.

Література:

1. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти / Н.В. Гузій. – Київ : НПУ, 2004. – 243 с.

2. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посіб. для студ. вищих пед. закладів освіти / М.М. Фіцула. – Вид. центр "Академія", 2001. – 528 с.

3. Брінклі А. Мистецтво бути викладачем : практ. посібник. / Б. Десантс, М. Флемм та ін. ; за ред. О.І. Сидоренка. – Київ : Навчально-методичний центр "Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні", 2003. – 144 с.

4. В'ятко М.М. Основи теорії і практики вищої освіти / М.М. В'ятко. – Запоріжжя : Просвіта, 2006. – 173 с.

5. Горбатюк Р.М. Проблеми автоматизації освітнього процесу / Р.М. Горбатюк // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. праць Волинського

держ. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2006. - Вип. 2–4 (31–33). – С. 356–362.

6. Секрет І.В. Модель формування іншомовної професійної компетентності в умовах дистанційної освіти / І.В. Секрет // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 17 (204). – С. 199–208.

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ З АКУШЕРСТВА ТА ГІНЕКОЛОГІЇ В АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ – КРОК ДО КРАЩОГО ЗАСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Старкова І.В., Каліновська О.І., Паращук В.Ю., Меліхова Т.В.

Акушерство та гінекологія – одна з фундаментальних дисциплін, яка викладається майбутнім лікарям під час навчання у вищому медичному закладі. Засвоєння предмету передбачає роботу студентів у багатьох напрямках: опанування теоретичного матеріалу на підставі вивчення тем з підручників, методичних розробок та клінічних протоколів щодо надання акушерської та гінекологічної допомоги; відпрацювання практичних навичок у фантомних класах, біля ліжка хворої або вагітної жінки; робота із сучасними періодичними медичними виданнями й інтернет ресурсами із самостійною підготовкою презентацій; робота у науковому студентському гуртку.

Мета роботи – сформуванню найбільш об'єктивний підхід до оцінювання знань англомовних студентів, щоб стимулювати вивчення ними курсу акушерства та гінекології на рівні світових стандартів та підтримку престижу Харківського національного медичного університету.

Під час вивчення предмета англомовними студентами виникає декілька проблем, що впливають на засвоєння матеріалу: великий обсяг літератури, яку необхідно опрацювати, складність та незвичайність патологічних станів з якими можна зустрітися в практичній діяльності, подолання мовного бар'єра на етапі практичних занять безпосередньо в акушерських та гінекологічних відділеннях, уміння швидко прийняти рішення в складних клінічних ситуаціях, правильне трактування багатьох додаткових досліджень. Відповідно до цього виникає необхідність стимулювати англомовних студентів до активного навчання на кафедрі.

Для цього англомовним студентам пропонується додаткова самостійна робота з підготовкою презентацій і виступами на галузевих медичних конференціях, а також робота в науковому студентському гуртку з наступним підсумковим написанням та публікацією статей або тез доповідей. Кожний студент за бажанням обирає найбільш цікаву для себе тему з акушерства або гінекології, закріплюється за викладачем-куратором і виконує поетапно наукову роботу, яка включає теоретичний та експериментальний напрям. За ці види діяльності надається додатковий бал, який впливає на загальну підсумкову оцінку з дисципліни та є суттєвим стимулом для її всебічного вивчення.

Таким чином, на кафедрі створюється й упроваджується гнучка система для оцінювання здобутих знань з акушерства та гінекології, спрямована стимулювати англомовних студентів навчатися, що дає позитивні результати в засвоєнні дисципліни й підведенні підсумків.

ЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЙ З ГІСТОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ

Степаненко А.Ю., Карамишев В.Д., Панасенко В.О.,
Деева Т.В., Верещакіна В.В.

Традиційно лекції були, залишаються та будуть однією з найбільш потрібних форм викладання у вищій школі. Виходячи з класичної концепції педагогіки про рівні засвоєння знань, лекція забезпечує їх засвоєння на першому рівні.

На перший погляд, може здатися, що з трьох існуючих рівнів засвоєння знань, це досить скромна роль, особливо, якщо лекцію читає академік чи професор з великим стажем педагогічної роботи.

У цьому випадку слід пам'ятати, що головне не те, хто і що читає, а те, що лекційний матеріал для студентів є новим і в більшості випадків незнайомим. Іншими словами, студенти зустрічаються з інформацією в перший раз. Саме цю обставину лектори повинні враховувати в першу чергу.

Крім того, необхідно пам'ятати, що саме лекція забезпечує сприйняття базової інформації, украй необхідної для засвоєння більш високого рівня знань. Практично результати наступних рівнів максимально залежать від першого рівня і визначаються ним.

Це особливо важливо при роботі зі студентами в умовах мовного бар'єру, бо на першому рівні засвоєння знань формуються основні визначення, поняття й логічні взаємозв'язки між навчальними елементами. Головне завдання лектора – звернути увагу студентів на існування, місце і взаємозв'язки базових навчальних елементів досліджуваної теми.

Викладання гістології більшою мірою, ніж інших дисциплін, залежить від цієї парадигми. Перший рівень засвоєння знань на кафедрі гістології, на відміну від інших кафедр, у кожному навчальному елементі має два аспекти: вербальний аспект і візуальний образ вербального аспекту. В умовах викладання рідною мовою, засвоєння навчальних елементів компенсується за рахунок попередніх умовних зв'язків. В умовах мовного бар'єру цих зв'язків значно менше, аспекти потрібно розпізнати, встановити відповідність і об'єднати в єдиний образ. З цих позицій гістологічний препарат не можна сприймати як просту картинку.

Гістологічний препарат – це візуально-логічний образ структур, які пройшли мільйони років еволюції. Студент повинен не просто знати назву структури, він повинен бути підготовлений до сприйняття цього образу і об'єктивно виражати властивості образу у своїй відповіді.

На жаль, при уніфікованій оцінці якості викладання і результатів навчання ці питання не беруть до уваги. Значна інтенсивність і обсяг навчального навантаження, а також сучасні технічні засоби викладання змушують викладачів постійно вдосконалювати організацію навчального процесу. У зв'язку з цим виникає проблема, яка потребує змін в організації навчального процесу на кафедрі. Розклад занять бажано складати на основі лекційних фреймів. Фрейм – спосіб подання знань, що являє собою схему дій в реальній ситуації (Minsky, Marvin, 1974). Лекційний фрейм на кафедрі гістології включає лекцію – 2 год, колоквіум – 2 год і власне практичне заняття – 2 год. Лекція передує колоквіуму, а за ним іде практичне заняття. Кожен фрейм може бути монотематичним або включати одразу кілька тем. Головна перевага фрейму

полягає в тому, що лекційний фрейм здатний реально забезпечити горизонтальну і вертикальну інтеграцію викладання.

Така структура навчального плану переводить лекцію з першого на третій рівень засвоєння знань. Іншими словами, такий підхід до організації навчального процесу значно покращує якість викладання і рівень знань студентів. Слід зазначити ще один спосіб підвищення якості викладання, який ґрунтується на загальноприйнятій думці про мотивацію студентів. У викладачів усього світу немає сумнівів у слушності цього твердження, проте багато хто забуває, що студенти повинні бути не просто мотивованими, а адекватно мотивованими. Адекватна мотивація повинна бути зрозуміла студентам і такою, що базується виключно на цінності знань, а не на залякуванні студентів іспитами, комп'ютерними тестами та іншими способами контролю знань.

Як додаткові методи, що сприяють підвищенню якості викладання, можна запропонувати електронну реєстрацію відвідування лекцій за реєстраційними картками студентів і селективне оцінювання по ходу лекції. Селективне оцінювання можна проводити як усно, так і письмово за допомогою MCQ-тестів.

На заключній лекції доцільно проводити лекційний кредит, який складають студенти, що мають пропуски лекцій. Форми проведення лекційного кредиту вибираються за рішенням завідувача кафедри.

Висновки:

1. Адекватні зміни в організації лекційного курсу здатні суттєво підвищити рівень засвоєння знань на лекції.

2. Викладання на кафедрі гістології має суттєві особливості, які обумовлені тим, що кожен навчальний елемент має два аспекти: вербальний аспект і візуальний образ вербального аспекту.

3. Розклад занять на кафедрі доцільно організувати на основі лекційних фреймів.

4. Мотивація студентів на лекції повинна мати адекватний характер.

5. На лекціях доцільно ввести електронну реєстрацію, селективне оцінювання та лекційний кредит.

Література:

1. Minsky M.A framework for representing knowledge. [MIT-AI Laboratory Memo. 306. June, 1974] / M.A. Minsky // MIT Media Lab: [сайт]. URL. : <http://web.media.mit.edu/~minsky/papers/frames/frames.html>.

2. Карпов В.Э. Фреймы. Пролог [Электронный ресурс] / В.Э. Карпов // Электронная книга (версия от 19.05 2017). – Режим доступа: <http://rema44.ru/resurs/study/ai/present/L05-02-frame.pdf>, свободный.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ПСИХІАТРІЇ, НАРКОЛОГІЇ ТА МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ З УРАХУВАННЯМ ЇХНІХ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ

Стрельнікова І.М.

В умовах сучасного реформування системи вищої освіти в Україні, підвищуються критерії оцінки якості медичної освіти. Прагнення до підготовки конкурентоспроможних лікарів у сучасному світовому освітньому

просторі висуває високі вимоги до забезпечення повноцінною вищою освітою студентів медичних ВНЗ, у тому числі й тих, хто навчається англійською мовою [1, 3, 4].

Якісне отримання сучасних медичних знань залежить від багатьох чинників, суттєву роль у цьому процесі відіграють індивідуальні психологічні особливості особистості студентів. Багато років кафедра психіатрії, наркології та медичної психології займається підготовкою іноземних студентів, що навчаються англійською мовою. Англомовні студенти вивчають на кафедрі декілька клінічних дисциплін. На третьому році навчання у ХНМУ – це медична психологія, на четвертому – психіатрія та наркологія. Отримання необхідних знань з цих предметів вимагає від англомовного студента не тільки зацікавленості та бажання вчитися, але й певних індивідуальних психологічних особливостей особистості. На особливості організації та проведення навчання англомовних студентів впливають різні фактори: структура програми дисципліни, кількість академічних годин, визначених програмою, наявність навчально-методичного забезпечення тощо. Крім того, велика увага приділяється психофізіологічним, типологічним, індивідуально-психологічним та іншим властивостям особистості студента [2, 3, 4].

На нашій кафедрі було проведено дослідження, у межах якого вивчались індивідуальні психологічні особливості іноземних студентів, котрі навчаються англійською мовою, за допомогою скороченого багатофакторного опитувальника особистості (СМОЛ), що є аналогом широко відомого тесту MMPI (Minnesota Multiphasic Personality Inventory), розробленого S.R. Hathaway і J.Ch. McKinley. У дослідженні брали участь англомовні студенти 6-го факультету 3-го (117 осіб) та 4-го (144 особи) курсів обох статей. Під час дослідження психологічних особливостей особистості англомовних студентів доводилося зважати на вплив таких чинників, як ступінь ширості, обережності, занепокоєння або страху, потреба у схваленні та ін. Отриманий профіль особистості англомовних студентів враховувався в організації та проведенні навчання на кафедрі психіатрії, наркології та медичної психології. Основними ознаками, що ускладнювали проведення навчання були тривога та песимістичні прояви, якої: суб'єктивне відбиття порушення психологічної рівноваги. При конструюванні шкал використовувалися уявлення про дисгармонійний розвиток особистості та її соціально-психологічну спрямованість.

Аналізуючи отримані дані, можна помітити, що максимальні значення показників основних шкал в англомовних студентів жіночої статі коливаються у припустимих межах, за винятком шкали 3 (емоційна лабільність, витиснення факторів, що викликають тривогу). Це свідчить про акцентування в англомовних студентів стійкого несвідомого способу психічної адаптації до навчання за типом витиснення зі свідомості соціальних причин тривоги та відчуття дезадаптації як фізичного захворювання. Діапазон зміни показників зменшився для всіх шкал, крім шкали емоційної лабільності та тривожності, що свідчить про збільшення в англомовних студентів чоловічої статі схильності до реакцій тривоги й страху, невпевненості в собі, а також про посилення механізмів психологічного захисту за типом витиснення.

Для англомовних студентів найбільший розкид результатів вивчено за шкалою імпульсивності при значному зниженні наявного піку за шкалою ригідності, підвищується здатність до відреагування емоцій.

В англомовних студентів жіночої та чоловічої статі за шкалами імпульсивності спостерігається негативний коефіцієнт асиметрії, що свідчить про реальний зсув цих результатів в область високих значень. Крім того, тільки в англомовних студентів чоловічої статі виявлено зсув в область високих значень за сьомою шкалою (тривожність) і найбільша імовірність такого зсуву за дев'ятою шкалою (оптимістичність), а в англомовних студентів жіночої статі – більша імовірність такого зсуву для результатів за шкалами тривожності та восьмою шкалою (індивідуалістичність), що збільшує імовірність появи фіксації тривоги та обмеження у поведінці.

В англомовних студентів чоловічої статі найбільш виражені риси особистості, що пов'язані зі шкалами надконтролю та песимістичності, а в англомовних студентів жіночої статі – надконтролю, ригідності й оптимістичності. При цьому велика імовірність загострення рис характеру, що описуються шкалами імпульсивності та тривожності, для англомовних студентів як чоловічої, так і жіночої статі.

Аналіз індивідуально-психологічних особливостей особистості дозволив виявити різний вплив психологічних факторів, що враховувалось при організації та проведенні навчання англомовних студентів. Так, в англомовних студентів чоловічої статі найбільш виражені риси особистості, що пов'язані зі шкалами надконтролю та песимістичності, а в англомовних студентів жіночої статі – надконтролю, ригідності та оптимістичності. При цьому велика імовірність загострення рис характеру, що описуються шкалами імпульсивності та тривожності для англомовних студентів як чоловічої так і жіночої статі.

Можна припустити, що для англомовних студентів жіночої та чоловічої статі характерними є однакова чутливість до всього, що стосується їхньої особистості; найменшим невдачам надається першорядне значення, а успіхи – значно переоцінюються; постійна готовність афективно реагувати на будь-яку реальну або вигадану дію стосовно своєї особистості. При цьому англомовні студенти жіночої статі досить добре переносять звичні труднощі. В англомовних студентів чоловічої статі при прийнятті будь-якого рішення відмічено схильність до коливань та невпевненості в собі, вони легко демонструють невротичні захисні реакції, а також імпульсивність та реалізацію емоційної напруги в поведінці.

Таким чином, згідно з отриманими даними індивідуально-психологічні особливості особистості є одним із значних чинників ризику виникнення дезадаптивних станів до навчання в англомовних студентів. Ці особливості мають істотні якісні розбіжності у студентів різної статі. Варто мати на увазі, що наявність дезадаптивних станів є провокуючим фактором у проблемах навчання англомовних студентів. Виявлені в ході дослідження розбіжності визначають варіанти проявів дезадаптації в англомовних студентів чоловічої та жіночої статі та враховуються в організації та проведенні навчання. Крім того, результати проведеного дослідження є підставою для розроблення адекватних психопрофілактичних і психокорекційних заходів серед англомовних студентів, що, своєю чергою, полегшить організацію та проведення навчання у цієї категорії досліджуваних.

Література:

1. Довгодько Т. Особливості пропедевтичної підготовки студентів-іноземців та їх психолого-педагогічна адаптація у науковому середовищі вищих навчальних закладів / Т. Довгодько // Реализация традиционных методов и поиск инноваций в процессе подготовки иностранных студентов в современном высшем учебном заведении : материалы международной научно-методической конференции. – Харьков : НТУ "ХП", 2008. – 362 с.
2. Гавенко В.Л. Особливості проведення масових обстежень студентської молоді / В.Л. Гавенко, І.В. Лещина, Т.П. Мозгова // Таврический журнал психиатрии. – Т. 15, № 2 (52). – Симферополь, 2011. – С. 15–16.
3. Кожина А.М. Особенности адаптационных реакций студентов первого курса медицинского университета / А.М. Кожина, Л.М. Гайчук, Е.А. Зеленская // Интегративні підходи в діагностиці і лікуванні психічних та психосоматичних розладів. (матеріали конференції). – Вінниця, 2011. – С. 66.
4. Порушення адаптації студентів першого курсу до навчальної діяльності у Вищому навчальному закладі Нові напрямки впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих медичних і фармацевтичному навчальних закладах України III–IV рівнів акредитації / В.М. Лісовий, В.А. Капусник, В.Д. Марковський, А.М. Кожина : матеріали Всеукр. наук. навч.-метод. конф. – Тернопіль, 2011. – С. 399–400.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ

Сушецька А.С., Лукавенко О.Г.

Нормальна життєдіяльність людини, включаючи працю, відпочинок, розумову діяльність та інше, можлива лише тоді, коли фізіологічні механізми адаптації спрямовані на оптимізацію здоров'я та організм може адекватно пристосовуватися до різноманітних умов зовнішнього середовища. Фізична працездатність є спеціальним поняттям фізіології праці і спорту, її дослідження все ширше впроваджується в сучасну клінічну медицину.

Практична й наукова актуальність цієї проблеми полягає в потребі зберегти та поліпшити працездатність людини і у такий спосіб підвищити якість її життя.

Висока стійка працездатність формується під час адаптації організму та індивідуального тренування людини, під час якого адекватно функціонують різноманітні системи й регуляторні механізми. Фізична працездатність проявляється в різних формах м'язової діяльності. Її визначення та оцінка потрібні при вирішенні таких практичних завдань :

- визначення функціональної здатності й толерантності до фізичного навантаження здорових і хворих людей;
- професійної придатності людини у видах діяльності, пов'язаних з високою фізичною активністю;
- організація рухових режимів пацієнтів лікувальних установ і центрів реабілітації;
- встановлення ризику серцево-судинних захворювань;
- оцінка результатів лікування;

- оцінка фізичного тренування;
- проведення лікарської експертизи;
- підготовка спортсменів.

На сьогодні в університеті навчається майже 4 тис іноземних студентів, причому третина з них – жінки. Найбільша кількість англомовних студентів приїхали з Індії, Марокко, Нігерії та Єгипту. Це країни з тропічним, субтропічним та екваторіальним кліматом. Після переїзду до нашої країни, де клімат континентальний, з різким переходом від спекотного літа до холодної зими, студенту потрібна так звана акліматизація. У цей час відбувається зниження захисних сил організму та його фізичної працездатності.

Курс фізичного виховання сприяє :

- різнобічному розвитку організму, збереженню й зміцненню здоров'я, підвищенню рівня загальної фізичної підготовки, розвитку важливих психомоторних та фізичних якостей майбутніх фахівців медичної галузі;
- формування потреби студентів у фізичному самовдосконаленні і підтримці високого рівня здоров'я через свідоме використання всіх організаційно-методичних форм зайняття фізкультурно-спортивною діяльністю;
- формування навичок самостійної організації дозвілля з використанням засобів фізичної культури і спорту.

Таким чином, фізичні навантаження допомагають нормалізувати діяльність різних систем організму, підвищити імунітет. Участь у різноманітних спортивних змаганнях сприяє покращенню стосунків між студентами, появі нових друзів, формуванню командного духу. Усе це, своєю чергою, призводить до поліпшення психологічного та соматичного здоров'я студентської молоді, що значно підвищує рівень фізичної працездатності.

Література:

1. Кожина А.М. Социально-психологические проблемы адаптации иностранных студентов, обучающихся на английском языке, к учебной деятельности в вузе / А.М. Кожина, С.А. Красникова, Т.М. Макаренко // Сучасний стан, проблеми та перспективи навчання у ХНМУ : матеріали XLV навч.-метод. конф., Харків, 17 листопада 2017 р. – Харків : Редакційно-видавничий відділ ХНМУ, 2011. - С. 15-18
2. Кузнецова В.В Коммуникативно-речевая компетенция – основа профессиональной культуры учителя / В. В. Кузнецова // Человек и образование. – 2010. – № 2 (23). – С. 71–73.
3. Лікувальна фізкультура і лікарський контроль/ за ред. В.А Єпіфанова, Г.Л. Апанасенко, - Москва, 2011
4. Лукавенко О.Г. Специфика адаптации иностранных учащихся с разным уровнем здоровья и физической подготовленности к занятиям по физическому воспитанию в ХНМУ / О.Г. Лукавенко, С.В. Лапко, О.Г. Корчевська // Физическое воспитание студентов. – 2010. – № 3. – С. 39–42.
5. Мухін В.М. Фізична реабілітація / В.М. Мухін. – Київ : Олімпійська література, 2010. – 206 с.
6. Сметанський. М. Проблема професіоналізму у вищій школі / М. Сметанський // Вища освіта України. – 2006. – № 2. – С. 67–72.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКУ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Тарлева А.В.

У сучасній методиці викладання іноземних мов важливо дотримуватися основних вимог не тільки до змістовної сторони викладання, але також і до послідовності введення навчального матеріалу.

Протягом багатьох років А.Р. Арутюнов, М.Н. Вятютнев, А.А. Леонтьев, Т.Н. Протасова, Е.І. Пассов, Л.С. Журавльова, Г.А. Бітхтіна і багато інших дослідників розробляли прийоми роботи, що дозволяють рухатися від простого матеріалу до складного, з поступовим збільшенням лексики і грамматики, що засвоюється активно.

Комунікативне навчання, яке в даний час є провідним в системі методів навчання іноземним мовам, вимагає, щоб в процесі роботи були дані відповіді на основні питання: що вивчається (дані мови), як вивчається (в системі мовлення) і навіщо вивчається (маються на увазі комунікативні наміри, завдання, які необхідно вирішувати комунікантам у повсякденному спілкуванні).

Послідовність пред'явлення матеріалу поділяється на наступні етапи: імітаційний, в рамках якого учні тільки повторюють за викладачем нові слова і граматичні форми; трансформаційний, в межах якого студенти дають відповіді на питання з мінімальними змінами (наприклад, використовуються інші лексичні одиниці). На цих етапах формуються навички вживання мовної форми, доводиться до автоматизму говоріння в межах вивченої лексико-граматичної теми.

Наступний етап включає елементи комунікації, оскільки передбачає, що у студентів вже сформовані елементарні вміння відповідати на питання, коли вибираються правильні варіанти відповіді для встановлення адекватної комунікації.

Завершальним етапом є створення умовної комунікативної ситуації, в рамках якої викладач може запропонувати різні види роботи в аудиторії:

- рольові ігри;
- диспути і дискусії;
- міні-спектаклі;
- подібні реальним мікроситуації повсякденного спілкування.

Сучасні методи викладання, які спираються на роботу з інтерактивним простором, дозволяють додати різноманітності уроку, коли в рамках навчального процесу студенти можуть використовувати навчальні фільми, аутентичні та адаптовані матеріали, використовувати елементи умовно-комунікативної ситуації, яка виглядає реальною завдяки наочним засобам.

Література:

1. Арутюнов А.Р. Теория и практика создания учебника русского языка для иностранцев / А.Р. Арутюнов. – Москва, 1990. – 167 с.

2. Вятютнев М.Н. Ключевые понятия методики: коммуникативная компетенция / М.Н. Вятютнев // Русский язык в эстонской школе. – 1989. – № 3. – С. 10–13.

3. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению / Е.И. Пассов. – Москва, 1989.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Товажнянська О.Л., Некрасова Н.О., Каук О.І., Марковська О.В.

Актуальність. Формування професійної комунікативної компетентності у студентів-іноземців, які навчаються англійською мовою, є важливим завданням. Особлива роль при вивченні дисципліни "Неврологія" відводиться комунікативним здібностям студента у спілкуванні з хворими. Основні складові професійної комунікативної компетентності, проблеми та шляхи її набуття визначають з огляду на специфіку роботи з контингентом іноземних студентів.

Мета даного дослідження: проаналізувати основні напрямки вивчення комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів-іноземців, під час навчання у ВНЗ англійською мовою.

Обговорення основного матеріалу. Специфічні особливості професійної діяльності лікаря вимагають постійного спілкування з різними категоріями людей, з їх родичами, з тими, хто недовірливо ставиться до медицини, і з тими, хто глибоко впевнений у її безмежних можливостях. Для цього лікареві край важливо володіти культурою спілкування, принципами й нормами медичної етики, що складає разом із його знаннями і вміннями важливу складову професійної культури лікаря. Ці якості формуються й поступово розвиваються у медика з надбанням і накопиченням ним практичного досвіду. Проте реально потреба у такому спілкуванні виникає у нього відразу ж на початку самостійної професійної діяльності по закінченню навчання у вищому навчальному закладі, коли необхідний досвід ще відсутній. Тому у загальній структурі професійної підготовки студентів-медиків і формування їх професійної і соціальної компетенції суттєвого значення набуває прищеплення норм і вимог загальної і професійної культури, у тому числі медичної етики й навичок міжособистісного спілкування. Проблема навичок міжособистісного спілкування у системі професійної підготовки студентів-медиків набуває актуальності ще й тому, що ця підготовка відбувається не тільки в аудиторіях і лабораторіях вищого навчального закладу, а й безпосередньо у лікувальних закладах, де студенти оволодівають необхідними практичними навичками. Також суттєву роль у їх становленні відіграють позитивні і негативні явища, яких вони зазнають з боку соціокультурного середовища в умовах загального падіння рівня духовності населення й деформації системи традиційних життєвих цінностей та ідеалів. І тут постає головна проблема студента-іноземця, який приїздить в Україну з метою здобути вищу медичну освіту.

По-перше, одразу виникає низка бар'єрів, таких, як мовний та психологічний, у спілкуванні не лише з викладачем, але й з хворим та/або її родичами.

По-друге, проявляються індивідуально-психологічні особливості особи іноземця, оскільки на його спілкування накладають відбиток расова, етнічна, релігійна та гендерна приналежність. Наприклад, студент із країн Південного Сходу та Східної Азії нерідко відмовляється спілкуватися та обстежувати дівчинку-підлітка, яка і одягнута нескромно, на його погляд, і поводить себе зухвало, оголюючи тіло для обстеження (перкусії та аускультатії та ін.). Студенти з Індії та африканських країн часто бояться насильства,

ксенофобських настроїв з боку інших студентів, хворих та їх батьків у палаті під час фізикального обстеження тощо. Нерідко мають місце сварки та суперечності в межах різних культур, як от між вихідцями із Туркменістану, Казахстану та африканських країн тощо.

По-третє, таких студентів погано інформують про основи законодавства нашої країни у сфері освіти, їх права і обов'язки як студента медичного вишу згідно з Положеннями чи статутами відповідного навчального закладу, Кодексом честі медичного працівника. З огляду на великий вплив мігрантів, носіїв чужої культури в європейській країні, такі роз'яснення слід давати уже тепер, щоб уникнути в майбутньому непорозумінь, а то і відвертого саботажу іноземцями законодавчо закріплених умов навчання, елементарних норм поведінки.

І, нарешті, самі працівники медичних закладів, хворі та їх родичі виявляють низький рівень загальної культури та упередженість, коли бачать перед собою іноземця. Дається взнаки дуже погане володіння іноземними мовами, бідний словниковий запас, страх перед іноземцями та представниками інших рас і національностей.

Висновки. Отже, професійна мовленнєва компетентність ґрунтується на гуманітарній культурі, глибоких та ґрунтовних професійних знаннях (вивчення специфічної медичної термінології, особливостей спілкування з дітьми та їх родичами, правил поведінки в аудиторії та біля ліжка хворого). Людина, яка володіє в достатньому обсязі професійними комунікативними навичками, вміє зорієнтуватися в навколишньому світі, має певні відчуття, у тому числі внутрішнього психолога, формує в собі навички і вміння правильного спілкування. Тобто, у першу чергу, йдеться про комунікативну компетенцію. Таким чином, робота з іноземними студентами протягом тривалого періоду у процесі фахової підготовки потребує:

- стимулювання професійно-пізнавальної мотивації студентів до оволодіння вміннями ділового спілкування як значущого складника професійно комунікативної компетентності;
- створення у процесі навчання ситуацій взаємодії, наближених до реальних умов професійної діяльності;
- широкого впровадження тренінгів та розвиваючих вправ у навчально-виховний процес іноземних студентів медичного університету.

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КЛІНІЧНИХ КАФЕДРАХ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Томілін В.Г., Дюдїна І.Л., Перешивайлова І.О.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Неуважність англомовних студентів на практичних заняттях та лекціях спричиняє низку деяких проблем, однією з яких є слабе опанування навчального матеріалу. Ця неуважність зменшується не тільки в малому колективі, де група складає менш ніж 7–10 осіб, але в більш великих групах та їхніх об'єднаннях (курсах).

Аналіз матеріалів публікацій.

Під час проведення занять викладачу потрібно не лише викласти заздалегідь підготовлений матеріал, ще й провести опитування студентів,

залучивши до цього процесу всі доступні засоби. Після чого оцінити ці знання та задокументувати результати в електронній та паперовій формах, спираючись на "Положення про систему контролю за якістю підготовки лікарів у медичному ВНЗ" [1]. Слід зазначити, що не завжди студенти з'являються на заняття підготовленими належним чином. Чому? Складається враження, що вони вичікують деякий час поза межами своєї країни, "до останнього" не сподіваючись на кінцевий результат їхнього майбутнього на теренах медичного простору. Яким чином їх можна вмотивувати до навчання, якщо вони самі не впевнені в сьогодишньому виборі напрямку свого шляху в майбутнє?

Під час обговорення результатів практичних занять англomовні студенти дуже бурхливо відстоюють своє право на позитивну оцінку в той час, коли їхня відповідь складається з декількох слів, не завжди правильно з'єднаних між собою та використаних не за сенсом. Складається враження, що важливою для них є лише оцінка, а не знання взагалі. Водночас знання англійської мови, найчастіше слабке, а під час спілкування між собою студенти переважно використовують рідну мову. Незгода з негативними оцінками може викликати також і прояв агресії в студентів [2].

Формулювання цілей та постановка завдання.

Факти прояву низького ступеня засвоєння навчального матеріалу англomовними студентами стали метою проведення цього аналізу та поставили завдання вирішення цієї проблеми, яка є однією з гострих останнім часом.

Основна частина.

Проблема полягає не лише у великій кількості вільного часу, який не кожен з англomовних студентів здатен використовувати з користю для навчання. До деякої міри ситуація із придбанням електронної техніки, завдяки якій можливий пошук, та використанням набуті інформації для навчання поліпшується.

Але відсутність мотивації англomовних студентів до навчання спричиняє нецільове використання цих гаджетів. На які задоволення вони використовують свій вільний час? Залишається лише здогадуватись, чим студенти займаються поза межами університету. Викладачі не повинні втручатися в їхній особистий простір. Виховна робота – один із напрямків праці з боку деканатів.

Ледь помітно, але під час занять, дехто зі студентів невідмовно від кишенькового гаджету продовжує грати, не беручи уваги на навчальний процес, не приймаючи участі в спілкуванні, дискусії, ховаючись при цьому за спиною товариша. Завжди спроба акцентувати його увагу на навчальному процесі є вдалою, але на деякий час. Після того, як увага з боку викладача переключається на інші об'єкти, заохочення студента до теми заняття також зникає, і він повертається до своєї гри. Іноді здається, що немає жодної групи, у якій хоча б один студент не відволікався на гаджет під час занять. Вихід? Більше уваги приділяти маніпуляціям на фантомах, але ж це друга ланка педагогічного ланцюжка "Знання-Вміння-Навички". А розрив цього ланцюжка на першому рівні означає: "не отримання позитивного результату" на останньому.

Добре, якщо гра належить до групи математичних моделей, які дозволяють приймати оптимальні рішення в ситуаціях невизначеності, адаптації до навколишнього середовища, тренувати в такий спосіб свій мозок. Спілку-

вання в чаті адаптує особистість студента до соціального суспільства та може поглинути його повністю. Іноді це спілкування в чатах стосується теми навчання, але в поодиноких випадках. Та згодом незначною мірою це може сприяти поліпшенню навчання студентів. В особливих умовах, коли організація, та проведення занять відбувається на клінічних кафедрах, ланцюг "Знання–Вміння–Навички" руйнується, тому що відсутність знань не сприяє розвитку вмінь у студентів, що у свій час унеможлиблює зростання до значного ступеня вияву міцних навичок.

Висновки й перспективи.

Таким чином, сучасний підхід до викладання не заперечує повного забуття академічних методів навчання, а використання комп'ютерної техніки повинно допомагати та розширювати обрії знань та вмінь студентів, доводити їхні навички до досконалості. Викладачу потрібно вміло використовувати у своїй роботі перспективи розвитку студентів та становлення їхнє як успішного й досконалого майбутнього майстра.

Література:

1. Томілін В.Г. Проблеми в організації навчального процесу англomовних студентів на клінічних кафедрах ВМНЗ України / В.Г. Томілін, В.П. Голік // Матеріали Всеукр. навч.-наук. конф. з між народ. участю, присвяченої пам'яті ректора, члена кореспондента НАМН України, професора Леоніда Якимовича Ковальчука, "Реалізація Закону України "Про вищу освіту" у вищій медичній та фармацевтичній освіті України". – Тернопіль, 2015. – С. 390–391.

2. Томілін В.Г. Виявлення причин появи агресії в іноземних студентів медичних вузів, та пошук шляхів вирішення конфліктів / В.Г. Томілін, І.Л. Дюдїна, І.О. Перешивайлова // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з між народ. участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ "Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні". – Тернопіль, 2017. – С. 144–145.

ГУМАНІТАРНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ

Фоміна Л.В., Кулікова І.І.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Наша держава веде активну політику співробітництва з багатьма країнами світу. Така робота спостерігається не лише в галузі економіки, політики, але й у галузі освіти. Свідченням цього є велика кількість іноземних англomовних студентів, які приїжджають на навчання до України. І цей показник з року в рік зростає. Інтеграційні процеси є закономірним явищем. Оскільки в нашій країні іноземні студенти мають можливість отримати високопрофесійну освіту, витративши невеликі кошти, порівняно з іншими європейськими країнами. Варто зазначити, що великий відсоток студентів прагне отримати диплом лікаря.

Аналіз матеріалів публікацій, на які спирається автор. У дослідженні спираємося на напрацювання вітчизняних науковців, праці яких дають можливість краще усвідомити специфіку роботи з іноземним англomовним контингентом. Серед науковців варто відзначити А.В. Здорікову, Т.О. Лещенко, О.Б. Лисак, С.О. Олефіра, І.В. Самойленко, В.Г. Юфименко та інших.

Формулювання цілей та постановка завдання. Мета нашої наукової розвідки – розкрити значення кафедр гуманітарного профілю у житті іноземних англomовних студентів.

Виклад основного матеріалу. Навчальний план майже кожного вищого навчального медичного закладу побудовано таким чином, що навчання іноземного студента розпочинається з кафедр гуманітарного напрямку. Така ситуація не є випадковою. Викладачі кафедр намагаються одночасно поєднувати наукову та пізнавальну діяльність студентів. Вони знайомлять не лише з мовою, історією, звичаями та традиціями країни, до якої вони приїхали, але й зі звичайними, на перший погляд, речами. Зокрема правилами ділового етикету: як необхідно поводити себе в деканаті, спілкуватися з викладачами, вести себе у громадському місці. Проте інколи це питання, що стосуються повсякденного життя: як краще доїхати до університету, де знаходиться міська бібліотека, як узяти участь у науковій конференції.

Усі ці заходи спрямовані на те, щоб допомогти англомовним студентам краще адаптуватися, щоб знизити рівень "культурного шоку". О.Б. Лисак зазначає, що студенти-іноземці подекуди стикаються з труднощами соціальної адаптації. Це ізоляція або можливості спілкування лише із співвітчизниками через низький рівень знання іноземної мови, недостатнє залучення мобільних студентів до позааудиторної діяльності, органів студентського самоврядування [2, с. 103]. Для студентів навчання в університеті це не лише перебудова системи освіти від школи до університету, але й перехід до дорослого самостійного життя.

Звичайно, що є студенти, які зуміли чітко сформулювати своє життєве кредо, які психологічно готові до змін та до навчання, вміють правильно розподілити свій вільний час, уміють контролювати свої емоції та вчинки. Проте, на жаль, відсоток таких студентів зовсім невеликий. Переважна більшість першокурсників не готові відразу до нових культурних, економічних та соціальних змін. Тому викладачі гуманітарних кафедр намагаються докласти максимум зусиль, щоб студенти у найкоротший термін змогли повноцінно влитися у новий студентський колектив та соціальне життя в цілому.

Висновки і перспективи у даному напрямку. Таким чином, гуманітарні кафедри допомагають сформувати всебічно розвинену особистість молодого спеціаліста, познайомити його з морально-етичними цінностями нашої держави. Велика увага приділяється й вихованню громадянина, який обізнаний із правовими законами. Усі ці заходи направлені на те, щоб англомовний студент зміг краще адаптуватися та соціалізуватися в іноземній державі. Подальші дослідження вбачаємо в більш детальному аналізі кожної гуманітарної кафедри.

Література:

1. Здорікова А.В. Іноземні студенти в системі вищої освіти / А.В. Здорікова // Вчені записки Харківського гуманітарного ун-ту "Народна українська академія". – Харків : НУА, 2008. – С .137–145.

2. Лисак О.Б. Освіта іноземців в Україні: сучасний стан, проблеми та маркетинговий погляд на шляхи їх подолання / О.Б. Лисак // Вісник Вінницького політехнічного ін-ту. 2016. № 4. – С. 102–106.

3. Оліфіра С.О. Криза адаптації студентів як перехідне явище / С.О. Оліфіра // Вісник післядипломної освіти. - Київ : Ун-т менедж. освіти. – Вип. 3 (16). – 2011. – С. 406–411.

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ПРОПЕДЕВТИКА ПЕДІАТРІЇ"

Фролова Т.В., Терещенкова І.І., Стенкова Н.Ф., Сіняєва І.Р.

Моніторинг якості освіти – спеціальна система збору, обробки, зберігання та розповсюдження інформації про стан освіти, інтерпретація зібраних фактів та прогнозування на їх підставі динаміки й основних тенденцій її розвитку та розробка науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі. До об'єктів моніторингу якості освіти належать: зміст освіти; рівень навчальних досягнень студентів; рівень соціалізації студентів; засоби, що використовуються для досягнення освітніх цілей; умови здійснення педагогічного процесу та їх вплив на результати. Внутрішньовузівський рівень освітнього моніторингу відповідає за розробку шляхів удосконалення діяльності окремого навчального закладу, навчально-виховного процесу й діяльності окремого студента [1, 2, 3].

До визначення рівня досягнень особистості в навчально-виховному процесі існує низка підходів. Наприклад, *критеріально-орієнтований* дозволяє встановити, наскільки особистість досягла необхідного рівня знань, умінь та навичок. Цей рівень демонструє обов'язковий результат навчання (освітній стандарт). *Нормативно-орієнтований* підхід націлений на певні статистичні норми, які визначаються для конкретної групи осіб. *Орієнтовані на індивідуальні норми конкретної особи, на реальний рівень її навчальних досягнень на цей момент підходи* – це підходи, результатом вимірювань є темп засвоєння й обсяг опанованого матеріалу порівняно зі стартовим рівнем досягнень особистості. Організація контролю засвоєного навчального матеріалу студентами вимагає визначення мети контролю знань, умінь та навичок, тобто він повинен бути підпорядкований поставленим цілям навчання; установлення конкретних, об'єктивних результатів контролю знань; використання методів об'єктивного аналізу й оцінювання отриманих ре-зультатів контролю [3, 4, 5].

Проблема вдосконалення технології моніторингу навчальної успішності (НУ) студентів з дисципліни "Пропедевтика педіатрії" обумовлена необхідністю застосовувати комплексні підходи до вивчення предмета, коли існує потреба не тільки в засвоєнні знань, а в умінні творчо використовувати їх для здобуття но-вих, розвитку самостійного критичного мислення [5,6].

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та розробка технології моніторингу навчальної успішності англomовних студентів з дисципліни "Пропедевтика педіатрії".

Виклад основного матеріалу. Вивчення клінічної дисципліни "Пропедевтика педіатрії" іноземними студентами, які опановують медичну спеціальність англійською мовою, здійснюється впродовж 3-го року навчання. Пропедевтика педіатрії закладає основи вивчення педіатрії та передбачає формування вмінь застосовувати ці знання в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності майбутніх лікарів. Основними видами занять під час вивчення зазначеної дисципліни є: лекція, практичне заняття, самостійна робота студентів, виконання індивідуальних завдань та консультація.

Під час виконання роботи було розкрито сутність, завдання, об'єкти, принципи та функції моніторингу якості освіти; проведено аналіз поняття педагогічної технології та її складової - НУ студентів ВНЗ, встановлено види й характеристики дидактичного інструментарію моніторингу НУ, навчально-методичні дії викладача щодо виконання моніторингу з дисципліни "Пропедевтика педіатрії"; здійснено перевірку розробленої технології моніторингу НУ студентів. Аналіз впровадження запропонованої технології навчання оцінював за результатами підсумкового контролю. Поряд з аналізом результативності методики проводилося анонімне анкетування студентів з приводу мотиваційно-стимулюючих критеріїв навчання.

Здійснивши аналіз проведеного дослідження, виділили основні дидактичні умови організації ефективного контролю навчальних досягнень студентів, а саме: усвідомлення студентами цілей навчання, володіння навчально-пізнавальними вміннями й навичками; забезпечення системності контролю, коли вивчення кожного розділу, кожної теми закінчується контрольними завданнями, а усне опитування, письмові роботи, тести супроводжуються з графічною та практичною перевіркою. Це забезпечує формування самоконтролю в студентів, визначає особистісний підхід та, за підтримки викладачів, розкриває їхній творчий потенціал. Контрольні завдання, які повинні охоплювати весь навчальний матеріал, диференційовані за рівнями знань студентів. Методика також передбачає забезпечення аудиторії завчасною інформацією про зміст, методи, форми й терміни проведення контрольних заходів. Обговорення результатів контролю й надання можливості кожному студенту ознайомитися з його результатами забезпечує їх правильність.

На підставі проведеного дослідження встановлено, що рівень засвоєння знань англійськими студентами за змістово-результативним критерієм змінився так: I - упізнання об'єктів, властивостей, процесів – з 67,3 до 61,8 %; II – репродуктивний – з 18,5 до 21,4 %; III – реконструктивний – з 9,3 до 11,6 %; IV – творчий, або евристичний, майже не змінився та склав 4,9 і 5,2 % відповідно.

Дані відносно мотиваційно-стимулюючих критеріїв навчання розподілилися так: до впровадження нової методики прагнення студентів своїми силами оволодіти знаннями відзначили 19,5 % респондентів; інтерес до навчання – 83,5 %; систематичність у самостійній навчально-пізнавальній діяльності спостерігалась у 9,1 % опитуваних; ознайомлення з навчально-науковою літературою зі спеціальності задля самоосвіти відзначили 8,9 % студентів. Анкетування, проведене наприкінці семестру (після впровадження методики), показало вірогідну різницю тільки за показником інтересу до навчання, який зріс з 83,5 до 87,7 %.

Висновки та перспективи. Під час розробки критеріїв та показників НУ студентів слід керуватися такими вимогами: вони повинні підпорядковуватися меті дослідження; сформовані критерії мають бути об'єктивними, відображати ознаки, притаманні дисципліні "Пропедевтика педіатрії", а ознаки – стійкими, повинні повторюватись та віддзеркалювати сутність явища; система взаємопов'язаних ознак має розкривати основний зміст критеріїв.

Упродовж здійснення моніторингу НУ слід дотримуватися відповідних принципів організації контролю й оцінювання знань, умінь та навичок студентів: принцип індивідуального й диференційованого підходу до перевірки зазначених компонентів; принцип системності перевірки й оцінювання; принцип тематичності, що розповсюджується на всі ланки

перевірки; принцип єдності вимог викладачів до студентів; принципи об'єктивності, гласності, систематичності та регулярності.

Упровадження нових методик навчання англомовних студентів не тільки зацікавлює студентів, а й сприяє підвищенню рівня знань за змістово-результативним критерієм.

Література:

1. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Набув чинності з 06.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Моніторинг як важлива складова покращення якості освіти / М.С. Осійчук, О. П. Волосовець, Ю.С. П'ятицький та ін. // Медична освіта. – 2014. – № 2 (62). – С. 19–24.

3. Галузевий моніторинг діяльності вищих навчальних закладів, закладів післядипломної освіти МОЗ України за показниками діяльності у 2015 календарному році: статистичний довідник / уклад.: О. Павленко, С. Григоровська, Ю. П'ятицький та ін. – Київ : ДО "Центр тестування", 2016. – 21 с.

4. Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах : навч. посібник : у 2 ч. Ч.1. Теоретичні засади формування систем управління якістю надання освітніх послуг / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В.С. Загорського. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. – 136 с.

5. Результати зовнішнього і внутрішнього моніторингу якості вищої освіти у ВДНЗУ "Українська медична стоматологічна академія" за 2015 календарний рік / В.М. Ждан, В.М. Бобирьов, С.М. Білаш, О. М. Беляєва / / Медична освіта. – 2016. № 2. – С. 93–97. – Режим доступу: <http://osvita.ua/vnz/rating/47847/>.

6. Гуменюк О.М. Якість вищої медичної освіти: особливості оцінювання / О.М. Гуменюк, В.В. Гуменюк // Матер. XIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжн. участю "Актуальні питання якості медичної освіти", ТДМУ. – 2016. – Тернопіль. –Т. 2. – С. 21.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ В АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА КЛІНІЧНІЙ КАФЕДРІ

Фролова Т.В., Терещенкова І.І., Сіняєва І.Р., Атаманова О.В.

Формування професійних умінь завжди є актуальним питанням професійної підготовки, незважаючи на те, складником якого поняття вони є, як от: освіта, компетентність, культура, готовність тощо. Вирішення проблеми підвищення ефективності навчального процесу вимагає наукового переосмислення перевірених практикою умов і засобів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Система медичної освіти орієнтована на кінцевий результат – підготовку лікарів, які володіють різнобічними навичками й мають широкий світогляд, здатні інтегрувати свою роботу в діяльність усіх працівників сектора охорони здоров'я та інших професійних напрямів, можуть самостійно приймати професійні рішення на підставі набуття визначеного кола функцій і завдань. Адже вимоги до фахівця, особливо того, хто працює з людьми, постійно потребують пошуку більш ефективних способів формування названих умінь, зокрема, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, що має забезпечити прискорення й міцність знань.

Основними компетенціями, яких повинен набути випускник, щоб отримати диплом з медицини, є академічна, фахова (клінічні навички в межах загальної клінічної підготовки), комунікативна, соціальна та професійно-релевантна. Фахова компетенція передбачає оволодіння відповідними діагностичними алгоритмами, здатністю приймати адекватні терапевтичні рішення, спроможністю розпізнавати екстрені стани та надавати невідкладну допомогу, можливістю проводити диференційну діагностику найбільш поширених захворювань й укладати протокол лікування, можливістю використовувати нові інформаційні технології з метою діагностики і лікування хворих.

Формування фахової компетенції англomовних студентів на кафедрі пропедевтики педіатрії № 1 ХНМУ здійснюється в межах кількох навчальних дисциплін: "Пропедевтика педіатрії", "Догляд за хворими", "Педіатрія", "Сестринська практика". Практичні вміння й навички здобуваються шляхом навчання як у самому навчальному закладі, так і поза його межами. Заклад освіти при цьому є відповідає за розвиток навчання й навчальні методи, які гарантують набуття основних навичок. Фахові вміння й навички формуються в процесі навчання студентів і виявляються в діях, а також характеризують готовність особистості реалізувати знання, одержані на основі засвоєння матеріалу. Тому головними умовами успішного формування професійних умінь і навичок студентів є усвідомлення мети завдання й розуміння його змісту та способів виконання.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати й розробити методику формування професійних умінь в англomовних студентів під час вивчення дисципліни "Сестринська практика".

Виклад основного матеріалу. Вивчення нормативної дисципліни "Сестринська практика" іноземними англomовними студентами здійснюється впродовж VI семестру 3-го року навчання й передбачає формування умінь застосовувати знання з основних обов'язків і професійних дій медичної сестри педіатричного відділення в процесі подальшого навчання й у професійній діяльності, що відображає нову парадигму вищої медичної освіти. Під час роботи ми дослідили особливості організації та здійснення процесу підготовки майбутніх лікарів, ступінь розробленості проблеми формування професійних умінь в англomовних студентів ХНМУ; практично обґрунтували, розробили й експериментально перевірили модель активного формування професійних умінь у студентів-медиків спеціальності "Лікувальна справа" при вивченні сестринської практики. Під час створення педагогічного моделювання ми керувалися такими процедурами: входження в процес моделювання і вибір методологічних підстав для його здійснення, якісний опис предмета дослідження; постановка задач моделювання; конструювання моделі з уточненням залежності між основними елементами досліджуваного об'єкта, ви-значенням параметрів об'єкта і критеріїв оцінки змін цих параметрів; вибір методик вимірювання; дослідження валідності моделі у вирішенні поставлених завдань; застосування моделі в педагогічному експерименті; змістова інтерпретація результатів моделювання. Саме зумовленість типів завдань цілями підготовки, особливостями змісту навчальної дисципліни й умовами організації навчального процесу утворює модель активного формування

професійних умінь студентів під час вивчення навчальної дисципліни "Сестринська практика".

Розроблені на основі моделі способи формування професійних умінь в англомовних студентів передбачають використання різноспрямованих ситуаційних завдань під час аудиторної роботи (практичні заняття). Для самостійної роботи студентів з метою сприйняття й осмислення нових знань без попереднього пояснення їх викладачем пропонувалися такі завдання: опрацювати текст і надати результати у вигляді конкретного вторинного документа; перетворити малюнки, схеми на словесні відповіді; завдання для самостереження, спостереження, демонстраційної таочної допомоги. Для самостійної роботи студентів з метою закріплення і застосування знань і вмінь використовували питання для роздумів, завдання на визначення умов, способів вирішення ситуацій; для контролю знань студентів – тестові завдання та створення проблемних ситуацій.

Експериментальна перевірка ефективності розроблених навчальних засобів, які змінити традиційну методику навчання, полягає в реалізації таких методів, як бесіда з провідними викладачами відповідних дисциплін, зокрема дисципліни "Сестринська практика", анкетування студентів на предмет ефективності змін у вивченні навчального матеріалу, а також педагогічний експеримент з метою визначення рівня змін у навчальній успішності студентів.

Педагогічний експеримент було реалізовано фрагментарно: як контрольну було обрано навчальну успішність із сестринської практики студентів попереднього року навчання, як експериментальну – успішність цього року.

При цьому, у результаті порівнянь середньої базової успішності, умов навчання, контингенту студентів ми довели, що групи, майже, однакові. Це дало змогу припустити, що на зміну навчальної успішності студентів, насамперед впливає реалізація засобів активізації їх пізнавальної діяльності. Порівняння результатів контрольних зрізів знань в обох групах доводить ефективність розробленої методики навчання. Так, в експериментальній групі суттєво підвищилися середні показники навчальної успішності студентів.

Отже, поєднання різних навчальних завдань сприяє активізації пізнавальної діяльності студентів на будь-якому етапі підготовки, активне використання навчального матеріалу забезпечує якість його засвоєння і робить підготовку більш ефективною.

Висновки та перспективи.

1. Загальною ознакою вмінь є те, що вони характеризують готовність особистості (у цьому разі – студента-медика) реалізувати знання, отримані на основі засвоєння теоретичного матеріалу.

2. Усвідомлення студентами мети завдання й розуміння його змісту та способів виконання є пріоритетним для успішного формування вмінь і навичок.

3. Удосконалення дидактичного інструментарію й уточнення процесуально-методичних дій викладача при викладанні клінічних дисциплін буде сприяти активному формуванню професійних умінь у майбутніх лікарів.

Література:

1. Закон "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII: Розділ IX. Організація освітнього процесу. Стаття 47. Освітній процес.

2. Рябченко В. Проблема якості вітчизняної вищої освіти в контексті освітянських реформ: ретроспектива й сучасність з позицій світоглядно-компетентнісного підходу / В. Рябченко // Вища освіта України. – 2015. – № 1 (56). – С. 12–27.

3. Сацик В. У пошуку ефективної стратегії розвитку вищої освіти в Україні (аналіз можливостей та обмежувальних факторів) / В. Сацик // Вища освіта України. – 2015. – № 3 (58). – С. 40–52.

4. Підготовка майбутніх лікарів до професійної комунікації на засадах міждисциплінарної інтеграції / І. Гуменна // дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. – Тернопіль, 2016. – 270 с.

5. Професійна компетентність майбутнього лікаря. – 2017. – [Електр. ресурс]. – Режим доступу: <https://studlib.info/>

ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНГЛОМОВНОГО НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ФІЗІОЛОГІЯ" В ХНМУ

Чернобай Л.В., Кармазіна І.С., Ісаєва І.М.,
Глоба Н.С., Алексеєнко Р. В., Дерев'янченко Н.В.

На сьогодні все більш актуальними стають тенденції підвищення якості навчання англomовних іноземних студентів, що співвідноситься з розвитком медицини, з одного боку, та вимогами роботодавців – з іншого, при цьому головним роботодавцем виступає держава. В основу якості викладання закладено цілі й зміст освіти, рівень професійної компетентності професорсько-викладацького складу, організації навчального процесу, стану матеріально-технічної та науково-інформаційної бази [1].

Керування якістю навчального процесу забезпечує його об'єктивізацію шляхом планомірного, системного процесу формування майбутнього спеціаліста в галузі охорони здоров'я, що базується на компетентнісному підході [2]. У цій системі особливе місце посідає управління навчальним процесом у медичному ВНЗ, у якому здобувають освіту англomовні студенти [3]. Вирішення завдань навчального процесу для цих студентів порівняно з вітчизняними ускладнюється наявністю багатьох чинників, серед яких провідними є:

1. Недостатній рівень знань і володіння англійською мовою. Лише деякі англomовні студенти є носіями англійської мови, тоді як решта студентів VI та VII факультетів ХНМУ має великі труднощі з висловлюванням своїх думок цією мовою усно чи письмово. Це значно погіршує процес навчальних взаємовідношень "студент–викладач" не тільки в умовах практично-семінарських занять, але й, що не менш важливо, під час лекції – основного інформаційного каналу пізнання будь-якої дисципліни, особливо фізіології, яка є теоретичною основою всіх клінічних дисциплін.

2. Студентські групи цих факультетів складаються з молодих людей – представників різних країн, економічний, технічний й інтелектуальний потенціал розвитку яких іноді неможливо навіть порівняти. Це ускладнює формування в групі духу колективізму, направленого на взаємодопомогу в засвоєнні дисципліни, вирішення базових питань, адаптацію до нових умов.

3. Оскільки будь-який навчальний процес передбачає взаємодію студента та викладача, успішність засвоєння дисципліни залежить також від компетентності самого викладача, що включає знання предмету, застосування різноманітних методик викладання і, найголовніше, знання англійської мови на рівні її носіїв.

Усе перераховане визначає особливості організації навчального процесу для англійських студентів на кафедрі фізіології, а саме:

1. На кафедрі організовано методичний кабінет для викладання дисципліни "Фізіологія" англійським студентам. Тут є методичні рекомендації для самостійної позааудиторної роботи студентів з усіх одинадцяти розділів курсу фізіології, методичні рекомендації для самостійної підготовки студентів до складання ліцензійного іспиту "Крок-1", методичні рекомендації для аудиторної роботи студентів, 25 лекцій, презентації до цих лекцій у паперовому й електронному вигляді. Доступ до всіх указаних матеріалів є вільним як для викладачів, так і для студентів.

2. Для розвитку інтерактивного навчання колектив кафедри фізіології уклав новий табличний наочний фонд. Згідно із запропонованим тематичним планом під керівництвом викладачів студенти VI–VII факультетів створюють стенди, зміст яких у науковій, але доступній для розуміння формі допомагає засвоювати навчальний матеріал.

3. Принципи інтерактивності введені й у роботу англійського відділення СНГ кафедри фізіології. У форматі його роботи проводяться ділові ігри, такі як "Збережи китів", "Міжнародні баталії", "Фізіологія в цифрах та мнемоніках", "Ліра фізіології". Особливо цікаво проходять тематичні олімпіади: дві чи більше груп англійських студентів змагаються у вирішенні клінічних ситуацій, залучаючи теоретичні знання про фізіологічні механізми порушення тієї чи іншої функції. Викладачі кафедри вводять до формату цієї роботи симуляційні методики.

4. Особливо необхідно відзначити, що в організації навчального процесу та його об'єктивізації кафедрі фізіології допомагає інтеграція "по вертикалі та горизонталі" з іншими кафедрами ХНМУ. Оскільки англійський контингент у більшості випадків володіє низьким рівнем знань латинської мови, це дуже ускладнює викладання та засвоєння матеріалу фізіологічних тем, які рясніють латинськими термінами. У вирішенні цієї проблеми взяла участь кафедра латинської мови (зав. кафедри, канд. філол. наук Н.В. Дерев'янченко). Колектив кафедри створив перелік латинських термінів, які зустрічаються в кожному з 11 розділів фізіології, у паперовому та електронному вигляді. Використання цього матеріалу дуже допомагає в об'єктивізації навчання.

5. Та, нарешті, за останні 2 роки було підвищено рівень мовної компетентності викладачів з англійської мови, який на сьогодні відповідає B2 та C.

Таким чином, аналіз особливостей організації навчального процесу для англійських студентів дозволив зробити такі висновки:

1. Для досягнення кінцевого результату при викладанні дисципліни "Фізіологія" необхідно оцінювати базову мовну та компетентнісну підготовку студентів.

2. На основі цієї оцінки проводиться "гнучка" організація навчального процесу, використовуються саме ті методичні підходи, що найкраще забезпечують засвоєння нового матеріалу.

3. Обрані методичні прийоми повинні сприяти формуванню мотивації, направленої на досягнення кінцевої мети - успішного навчання в ХНМУ.

Література:

1. Cooper R.Y. Selected Physiology pedagogy for Zumbabwean DipHE nursing students in a West Midlands University: MA dissertation / R.Y. Cooper. – Birmingham City University, 2010.

2. Ситникова М.И. Модель обеспечения системы гарантии качества образования в вузе на основе компетентностного подхода: критерии и показатели / М.И. Ситникова, Л.В. Верзунова // Научные ведомости БелГУ. Серия Гуманитарные науки. – № 18. – 2012. – С. 180–188.

3. Фаустова Е.М. Студент нового часу: соціокультурний профіль / Е.М. Фаустова. – Москва, 2004. – 72 с.

ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЕЛЕМЕНТІВ ГРИ ПРИ АНГЛОМОВНОМУ ВИКЛАДАННІ ПИТАНЬ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ

Чумаченко Т.О.

Викладання дисциплін англійською мовою, яка не є рідною для викладачів і частини іноземних студентів з англomовною формою навчання, має свої особливості, зумовлені тим, що рівень володіння іноземною науковою мовою завжди відрізняється від рівня володіння рідною мовою, що спричиняє певні труднощі при формуванні у студентів необхідних професійних компетенцій.

Інша проблема у процесі якісної підготовки студентів пов'язана з обмеженою кількістю годин, яка відведена для викладання епідеміології студентам, що навчаються за фахом "Лікувальна справа". Слід також відзначити, що студенти, які мріють лікувати людей, не завжди розуміють, наскільки важливим є знання законів розповсюдження збудників інфекцій серед людей, закономірностей епідемічного процесу інфекцій, принципів профілактики та контролю захворювань. Тому приходять на кафедру не мотивовані здобути міцні та глибокі знання, а прагнуть лише отримати високу оцінку після закінчення курсу.

У цих умовах на викладачів, які ведуть заняття англійською мовою, лягає величезна відповідальність за якість підготовки студентів, рівень отримання ними знань та опанування вмій, що диктує необхідність пошуку нових форм проведення практичних занять.

Метою роботи була розробка методики підвищення зацікавленості студентів в отриманні знань з епідеміології та ефективності навчання.

Результати роботи. Нами створена та апробована методика викладання курсу "Клінічні аспекти імунопрофілактики" англійською мовою студентам медичного факультету 6-го року навчання. Такий вибір зумовлений тим, що для викладання даної дисципліни передбачено більше годин, ніж для основного курсу епідеміології, що створює умови для апробації нового формату проведення занять.

Враховуючи те, що деякі питання, пов'язані з імунопрофілактикою, студенти вивчали в попередні роки на інших кафедрах, на першому занятті здійснюється оцінювання вихідного рівня знань. Для подальшої роботи дуже важливо з'ясувати, які питання студенти на молодших курсах засвоїли дуже добре, а які потребують більш глибокого вивчення. На підставі отриманих результатів викладач може вносити корективи в педагогічний процес в межах затвердженої робочої програми та навчальних і тематичних планів.

Ще одне завдання, яке потрібно вирішити на першому занятті, – це зацікавити студента, залучити його до інтенсивної роботи. Для цього перевірка вихідного рівня знань здійснюється за результатами розв'язання спеціально створеного кросворду з питань імунології та вакцинології. При виконанні цього завдання студенти змагаються між собою. Перші три студенти отримують винагороду у вигляді карток з кумедними зображеннями, які мають відношення до епідеміології або імунології (наприклад, картки зі зображенням стилізованого антитіла або мікроорганізму). Викладач доводить до відома студентів, що на останньому занятті кількість карток буде підраховано і переможець отримає винагороду. Винагорода може бути різною: диплом, грамота, подяка, тощо. На наших заняттях студенти отримували додаткові бали, що дозволяло їм підвищити свій рейтинг серед інших студентів групи.

Вже на першому занятті ми спостерігали підвищення зацікавленості студентів. Неформальні форми оцінки знань з невеликою часткою гумору викликають гарний настрій і позитивні емоції. Відомо, що емоції впливають на когнітивну переробку інформації, а позитивні емоції сприяють гнучкості мислення і вироблення оригінальних ідей [1]. За даними В.М. Вергасова (1988), при переживанні позитивних емоцій під час навчальних занять працездатність студентів підвищується на 30–40 % [2]. Тому цей прийом підвищує зацікавленість студентів, їх вмотивованість та ефективність процесу навчання.

У подальшому викладачі використовували такі елементи ігор, як складання з карток послідовності процесів при реакціях первинної та вторинної імунної відповіді; упорядкування карток з вказаними на них видами імунітету; складання індивідуального календаря щеплень для дітей та дорослих з урахуванням певних ситуацій; заповнення медичної документації тощо. Також застосовували командні ігри. Наприклад, студенти групи розподілялись на команди й змагались у знаннях протипоказань до проведення вакцинації, небажаних післявакцинальних подій та ін. У кожному змаганні переможці отримували винагороду у вигляді карток з кумедними зображеннями епідеміологічних або імунологічних об'єктів.

Протягом циклу навчання студенти також готували наукову роботу з актуальних проблем вакцинопрофілактики, орієнтуючись на проблеми своєї країни. Наприклад, студенти з Нігерії вивчали проблему поліомієліту та перепони, що стоять на шляху перемоги над цією інфекцією; студенти з Гани вивчали вакцинопрофілактику менінгококової інфекції; студенти з Індії – черевного тифу, японського енцефаліту; студенти з Тунісу – вакцинопрофілактику сказу, гепатиту А та ін. На останньому занятті проводили науково-практичну конференцію з залученням студентів інших курсів і факультетів. Переможці отримували відповідні дипломи.

Висновки та перспективи у даному напрямку. Проведена робота показала, що ігри можуть захопити в будь-якому віці, студенти брали участь в ігрових заняттях з задоволенням та зацікавленістю. Використання елементів гри на практичних заняттях підвищує мотивацію студентів, їх залученість до процесу навчання, дозволяє підвищити ефективність вивчення дисципліни. Використання системи заохочення підвищує задоволеність студентів результатами свого труда, формує позитивну самооцінку. Підготовка наукової роботи та участь у конференції дозволяє опанувати такі практичні навички як вміння працювати з науковою

літературою, аналізувати дані, створювати презентації, відповідати на запитання, брати участь у науковій дискусії.

Перспективним є розробка інтерактивних комп'ютерних ігор та впровадження їх у навчальний процес.

Література:

1. Андреева, И.Н. Роль эмоций в процессе познавательной деятельности студентов / И.Н. Андреева // Вышэйшая школа. – 2009. – №2. – С. 27–30.

2. Вергасов В.М. Активизация познавательной деятельности студентов в высшей школе / В.М. Вергасов. – Киев : Выща школа, 1988. – С. 47.

УРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В АРАБСЬКІЙ АУДИТОРІЇ

Шафоростова С.Г.

Взаємодія різних культурних спільнот, створення єдиного мультикультурного інформаційного простору – це характерна риса сучасного українського суспільства, зокрема освітнього простору. Студенти з різних країн світу здобувають знання в українських вишах, перетинаються з українськими студентами, спілкуються поміж собою.

На теперішній час в освітній сфері особливо важливими постають питання, пов'язані з урахуванням психологічних особливостей іноземних студентів, а саме арабських (з англomовною системою навчання), що не мали часу на адаптацію в українському середовищі.

За даними Міністра освіти і науки України до нашої країни щороку приїжджають іноземні студенти зі 137 країн, з-поміж яких багато студентів з Йорданії, Сирії, Індії, Іраку, Ізраїлю, Туреччини. Розуміння культурних та релігійних особливостей, соціальних зв'язків, тощо допомагають більш ефективно адаптувати іноземців в українське суспільство, створювати продуктивну робочу атмосферу на заняттях з різних дисциплін.

Центром європейської демократичної спільноти є індивід, особистість, в той час як основу життя арабського суспільства становить сім'я. Сімейні традиції та відносини є тим стрижнем, який пронизує всі сторони суспільного устрою. Сім'єю, або "хамулою", називають всю сукупність людей, які перебувають у родинних стосунках по чоловічій лінії.

Серед усіх життєвих цінностей хамула в арабському світі стоїть на першому місці. Всі досягнення кожного члена сім'ї в тій чи іншій мірі є досягненнями хамула. Відносини всередині сім'ї регламентуються традиціями ("наклян") і релігійними правилами. На чолі хамули знаходяться батьки – старший роду (його називають "паном сім'ї") і його дружина. Взаємовідносини старших і молодших членів хамули будуються як відносини між батьком і синами. Одною з головних вад вважається шанування старших. Мудрий той, хто виконує поради батька. У свою чергу, такий стан накладає особливу відповідальність і на старшого роду: він відповідає за кожен дію, вчинену його сином.

Серед інших моральних важіль в арабській сім'ї зустрічаємо і любов до дітей, гостинність, скромність, ввічливість, толерантність та визнання істотних відмінностей між чоловіками і жінками.

Під впливом мусульманської релігії з покоління в покоління для більшості арабів зберігається підлегле становище. Що, в свою чергу, зміцнило у свідомості більшості арабів невіра в свої особисті можливості, виробили

покірність та смиренність. Кожна дія араба супроводжується словами: "Іншалла" – "Все в руках Аллаха". "Якщо бог дасть" – так висловлено сподівання на успіх. У разі життєвої невдачі – "Так було завгодно Аллаху".

У свідомості арабів "все в світі підпорядковане Аллаху і кориться Йому, ніщо не може здійснитися без Його волі і Його всезнання. Він – Єдиний Творець, створив все, що існує в світі, в тому числі людини і те, чим людина живе". Араби вірять в приречення, в те, що все в світі обумовлено волею Аллаха.

Відмінною рисою характеру арабських студентів є емоційність, прагнення проявити власні емоції в будь-якій ситуації. Імпульсивність і різкість, властиві арабам, часто беруть верх над холоднокрівністю і спокоєм. Інша характерна риса - забобонність. Араби дуже уважно ставляться до прикмет, вірять в передбачення.

Важливу роль в міжособистісних стосунках відіграє соціальний статус: звернення до людей, які мають більш високе положення в суспільстві, завжди поважне.

Одна з головних складових в системі духовних цінностей арабів – честь. Клятва честю ("валла") – це найсильніша обіцянка араба. Постійна турбота про особисту честь виробила в арабів певні стандарти поведінки в суспільстві і колективі. При виконанні будь-якої роботи найбільш важливою буде її суспільна оцінка, ніж сам результат.

Національно-етнічний і релігійний чинники для арабів є домінуючими. Збереження традицій, неухильне дотримання їх зміцнює спадкоємний зв'язок поколінь, об'єднує весь арабський світ.

Важливо розуміти особливості арабського національного мислення, розрізняти культурні моделі поведінки, які характерні для арабів взагалі, і ті приватні моменти, які притаманні тій чи іншій особистості. Знаючи головні моделі, загальні особливості арабського менталітету, можна краще зрозуміти кожного окремого індивіда, ефективніше будувати взаємини як усередині групи, так і в парі.

ПИТАННЯ ПОКРАЩЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ З АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ НА КАФЕДРІ ФТИЗИАТРІЇ ТА ПУЛЬМОНОЛОГІЇ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Шевченко О.С., Матвеева С.Л., Погорелова О.О.

В умовах великого інформаційного навантаження важливим питанням постає створення актуального методичного забезпечення для англomовних студентів, яке дозволить стисло та якісно подати необхідну інформацію з дисципліни.

У попередні роки кафедра фізіотерапії та пульмонології створила посібник для англomовних студентів [1], але, зважаючи на нові рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я, створення нових методів діагностики та лікування, виникла необхідність в оновленні методичного забезпечення, зокрема для англomовних студентів. Кафедра фізіотерапії та пульмонології ХНМУ взяла участь у підготовці національного підручника Phthysiology під редакцією академіка В.І. Петренка [2]. До цього підручника подано новітню актуальну інформацію з фізіотерапії, але його формат не дав можливості узагальнити отриману інформацію та систематизувати її для кращого запам'ятовування.

Саме тому була поставлена мета створити англомовний посібник у схемах, таблицях та малюнках, який дозволив би стисло, конкретно й схематично подати всю необхідну й актуальну інформацію з курсу фтизіатрії.

Для створення посібника колектив кафедри опрацював провідні іноземні підручники з пульмонології, останні звіти та рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я, періодичні видання, додав результати власних спостережень [3-7]. Для кращого засвоєння інформації викладачі обрали її організацію за допомогою інфографіки, що передбачало схематичне зображення ключових моментів з кожного питання та взаємозв'язків між ними.

Навчально-методичний посібник "Phthiology: schemes, tables, pictures", підготовлений колективом кафедри фтизіатрії та пульмонології ХНМУ під редакцією професора О.С. Шевченко, містить сучасні базові питання курсу фтизіатрії у вигляді схем, таблиць, малюнків. Подані матеріали з питань етіології, патогенезу, сучасних методів діагностики, клінічних та рентгенологічних проявів різних форм туберкульозу, їхньої дефініції, принципи й схеми поліхіміотерапії туберкульозу, особливості лікування хворих на хіміо-резистентний туберкульоз та ко-інфекцію ВІЛ/туберкульоз.

Інформація в навчально-методичному посібнику подана відповідно до міжнародних протоколів та рекомендацій щодо ведення хворих на туберкульоз, затверджених Всесвітньою організацією охорони здоров'я, European Respiratory Society, American Thoracic Society.

Окремо слід зазначити, що інформація спрямована не лише на підготовку майбутніх пульмонологів-фтизіатрів, але більшою мірою на лікарів широкої лікарської мережі, лікарів загальної практики, які є основною ланкою на всіх етапах протидії туберкульозу.

Навчально-методичний посібник містить ситуаційні задачі для самостійної роботи та рекомендації до їх виконання, завдання для тестового контролю, що дозволяє перевірити рівень засвоєння знань, отриманих протягом практичного заняття.

Після затвердження вченою радою Харківського національного медичного університету навчальний посібник був розміщений у Репозитарії ХНМУ, де англомовні студенти змогли отримати його у вільному доступі. Самі студенти зазначили, що новий посібник дав можливість їм краще готуватися до занять, легше засвоювати матеріал з теми, підвищив ефективність самостійної роботи.

Викладачі також проаналізували зміни рівня засвоєння інформації з предмету. Оцінка здійснювалася за двома основними напрямками: тестування та відкриті питання. Оскільки ці дві форми контролю традиційно використовувалися щороку на кожному занятті, викладачам був доступний достатній матеріал для порівняння рівня знань. Виявилось, що вирішення закритих тестових питань покращилося на 26 %. Якість відповідей на відкриті питання покращилася на 31 %. Зокрема викладачі відмітили, що відповіді студентів стали більш чіткими, конкретними та систематизованими, спостерігалось краще розуміння пройденого матеріалу.

Таким чином, що оновлення методичної бази для англомовних студентів та використання інфографіки як способу подачі матеріалу дозволяє

покращити якість навчання студентів і досягнути комплаєнсу між викладачем та студентами.

Література:

1. Phthisiology : hand book for students / O.S. Shevchenko, S. L. Matveeva, A.I. Choporova. – Kharkiv : KNMU, 2011. – 108 p.
2. Phthisiology: textbook/ Edited by professor V.I. Petrenko. – Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2015. – P. 416
3. TB Clinical Guideline Update: Tuberculosis: prevention, diagnosis, management and service organization: Methods, evidence and recommendation. – Commissioned by National Institute for Health and Care Excellence. – January 2016.
4. Tuberculosis: Epidemiology and Control / Giorgia Sulis, Alberto Roggi, Alberto Matteelli, Mario C. Raviglione // *Mediterr J Hematol Infect Dis.* – 2014. – N 6(1).
5. Global Tuberculosis Report. – World Health Organisation. – 2016. – 214 p.
6. European Respiratory Monograph: Clinical Handbooks for the Respiratory Professional: Tuberculosis. – Edited by Cristoph Lange and Giovanni Battista Migliori. --No 58. – December 2012. – 271 p.
7. Clinical Tuberculosis: a practical handbook / Edited by Peter D.O. Davies, Ajit Lalvani, Muhunthan Thillai. – CRC Press. – 2016. – 214 p.

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ
№ 1**

Щербина М.О., Ліпко О.П., Щербина І.М., Плахотна І.Ю., Диннік О.О.

Останніми роками роль міжнародної освіти в системі вищої освіти України значно зросла. Варто відзначити, що число іноземних студентів з кожним роком збільшується, це вказує на позитивну тенденцію й реальну можливість для ВНЗ зайняти стійкі позиції на міжнародному ринку освітніх послуг. Тому, навчанню англомовних студентів на кафедрі акушерства і гінекології приділяється величезна увага, спрямована як на постійне вдосконалення професійної підготовки викладача, так і на вільне володіння англійською мовою з поглибленим знанням медичної термінології.

Навчання студентів-медиків на клінічній кафедрі є особливо тяжким завданням, оскільки необхідно комунікувати не тільки з викладачем, а також і з медичним персоналом і хворими державною мовою. Відсутність належної уваги до розвитку культури спілкування в студентів медичного профілю в практиці навчання призводить до малограмотного мовлення студентів, що ускладнює їхні комунікативні можливості та значно знижує пізнавальні можливості. [2, 6].

Наразі навчальний процес вимагає постійного вдосконалення, оскільки відбувається зміна пріоритетів і соціальних цінностей. Навіть у століття новітніх інформаційних технологій лекції, як і раніше, залишаються однією з провідних форм навчання в медичному виші. Очевидним є факт, що той же інтернет не може замінити живе спілкування викладача зі студентами. Проте, це справедливо тільки тоді, коли лектор послуговується живим мовленням, а не академічним, наприклад мова дисертацій, що дуже теоретизує викладене й не "зачіпає" внутрішній світ студентів. Викладання медичних дисциплін без використання ілюстрацій (клінічні приклади, рентгенограми, тощо) неможливе [5].

Однією з актуальних проблем сучасної вищої школи є оновлення матеріально-технічної бази навчальних закладів, удосконалення організації освітнього процесу й викладання з використанням як традиційного навчання, так і упровадження сучасного [4].

На сьогодні передовий європейський педагогічний досвід свідчить, що найефективнішим у медичній освіті є застосування інтерактивних форм навчання. Виділяють відповідно 4 групи: групове навчання, фронтальні технології, ситуативне моделювання, навчання в дискусії [1,5].

Метою роботи є розробка нових і вдосконалення традиційних методик викладання, шляхів проведення лекцій і семінарських занять для англomовних студентів на кафедрі акушерства і гінекології № 1 Харківського національного медичного університету.

З урахуванням сучасних вимог виклад навчального матеріалу на клінічній кафедрі акушерства і гінекології для англomовних студентів базується на використанні мультимедійних лекцій-презентацій, на впровадженні активних форм і методів навчання під час семінарських і практичних занять, а також організації самостійної роботи студентів. Крім проходження професійно орієнтованого контролю, що базується на комп'ютерному тестуванні, останніми роками обов'язковим компонентом навчання англomовних іноземних студентів є робота в центрі симуляційних технологій.

Найважливішими компонентами, що дозволяють підвищити інтерес студентів до тих тем, які розглядаються на лекціях і семінарах, слід назвати наочність й ілюстративність.

Так, на сьогодні перспективним напрямком що до збагачення лекційного матеріалу кафедри акушерства і гінекології вважаємо використання відеоматеріалів. Доведено, що більшість людей запам'ятовує 15 % почутого і 25 % побаченого. Одночасне їх поєднання підвищує запам'ятовуваність до 65 %. Використання відеофільмів сприяє розвитку різних сфер психічної діяльності студентів, перш за все уваги й пам'яті. Інтенсивність уваги впливає на процес запам'ятовування. Це означає, що відеоресурси перспективні для вивчення не тільки акушерства й гінекології, але й інших дисциплін [3].

Метою проведення семінарського заняття на кафедрі акушерства і гінекології є як систематизація й закріплення матеріалу, одержаного під час лекцій або в процесі самостійного вивчення, так і формування умінь та навичок.

Протягом семінарського заняття передбачається опрацювання ситуаційних задач за різними темами семінарів. У ході проведення семінару розглядаються конкретні клінічні випадки, розбираються й оцінюються результати клініко-лабораторних методів дослідження, УЗД, кардіотокограм та інших інструментальних методів з необхідністю постановки діагнозу та визначення подальшої тактики ведення пацієнта. Проте виклад матеріалу на клінічній кафедрі має свої особливості. На жаль, у всіх стаціонарах з урахуванням надання платних послуг існує низка проблем під час навчання студентів біля ліжка хворого. Крім того, з огляду на специфіку надання акушерсько-гінекологічної допомоги, а також тематику аудиторних занять часто в процесі освоєння дисципліни виникають труднощі, як-от: недостатній досвід спілкування й рівень знань, "мовний" і "релігійний" бар'єри, незначна кількість тематичних хворих.

Можливість спілкування формує в студента навички поведінки, аналізу, систематизації одержаних практичних знань й умінь, а в сукупності з теоретичними знаннями допомагає виробити клінічне мислення майбутнього фахівця.

На кафедрі проводиться демонстрація мультимедійних презентацій, що дає можливість студенту ознайомитися з новітніми технологіями, патологією, яка рідко зустрічається, технікою оперативних утручань, а також із сучасними інвазивними методами діагностики станів плоду, разом з тим значно розширює й покращує процес освоєння матеріалу. Водночас, семінарське заняття дозволяє обговорити доцільність уживання існуючих інноваційних методів діагностики й лікування та оцінити діагностичні можливості й стандарти надання медичної допомоги в різних країнах.

Проведення семінарських занять за вищевказаним алгоритмом дозволяє приділити увагу найважливішим практичним питанням акушерства й гінекології відповідно до чинних клінічних протоколів і за необхідності зупинитися так само на питаннях деонтології й психології. У процесі проведення семінарських занять відбувається повноцінне спілкування з викладачем у вигляді бесіди або дискусії, що дає змогу викладачу об'єктивно оцінити рівень одержаних знань майбутніх лікарів. Заслуховування й обговорення студентських доповідей з тематикою семінарів дозволяє слухачам набути досвіду в підготовці виступів під час виконання науково-дослідної праці. Так, студенти під керівництвом викладачів кафедри беруть активну участь у щорічній інтернаціональній конференції ISIC і займають призові місця.

Варто відзначити, що зараз використання симуляційних технологій дозволяє не тільки забезпечити високу зацікавленість студента, але й сприяє закріпленню матеріалу та швидкому освоєнню низки хірургічних маніпуляцій, важливих для вивчення хірургічних дисциплін.

Отже, найважливішими компонентами, що дозволяють підвищити інтерес студентів до проблем, які розглядаються на лекціях і семінарах, є наочність й ілюстративність. Проведення семінарських занять з розбором клінічних випадків, рішенням ситуаційних задач, використанням простої і зручної комп'ютерної тестової форми контролю знань, а також відпрацювання практичних навичок за допомогою медичного устаткування симуляції допомагають студенту вдосконалити й систематизувати навчальний матеріал, а спілкування з викладачем дає можливість зупинитися на найважливіших питаннях і виявити прогалини в підготовці англомовних студентів. Також, для покращення якості викладання необхідне постійне вдосконалення професійної підготовки та вільне володіння англійською мовою з поглибленим знанням медичної термінології.

Література:

1. Анчева І.А. Роль віртуальних технологій в якості професійної підготовки медичних працівників / І.А. Анчева // Медична освіта. – 2014. – № 3. – С. 10–12.
2. Васильєва Ю.С. Основания для выбора методов обучения иностранным языкам в современных условиях / Ю.С. Васильєва. – Москва, 2009. – С. 150–155.
3. Гольцев М.В. Концепция организации научно-исследовательской работы студентов в рамках международного академического сотрудничества университетов / М.В. Гольцев, Л.Ю. Герасимович, М.В. Гольцева. – Минск, 2008. – С. 88-90.

4. Методичні рекомендації щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах (лист МОН № 149-119 від 26.02.2010 року). Наказ МОН України від 16.10.2009 року № 943 про запровадження у всіх вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС).

5. Осійчук М.С. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток вищої медичної освіти / М.С. Осійчук // Медична освіта. – 2013. – № 2. – С. 9–13.

6. Шкарин В.В. О культуре научной медицинской лексики / В.В. Шкарин // Нижегородский мед. журн. 2004. – № 2. – С. 21–32.

ЗМІСТ

Лісовий В.М., Капустник В.А., Завгородній І.В., Корнейко І.В. НАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ВИКЛАДАЧІВ ХНМУ ДО РОБОТИ У СЕРЕДОВИЩІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	3
Альков В.А., Ільїн В.Г. ВИКОРИСТАННЯ ЗАХІДНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ВИКЛАДАННІ КУРСУ "ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ" СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	6
Архіпкіна О.Л., Сухонос Н.К. ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН НА КАФЕДРІ ВНУТРІШНІХ ТА ПРОФЕСІЙНИХ ХВОРОБ ХНМУ	8
Ащеулова Т.В., Демиденко Г.В. Кочубей О.А. ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ БІФОЕТИКИ ТА БІОБЕЗПЕКИ» СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ З АНГЛОМОВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ	10
Баткіна М.В. МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	12
Біловол О.М., Князькова І.І., Немцова В.Д., Златкіна В.В. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ КЛІНІЧНОЇ ФОРМАКОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	14
Бреславець Н.М., Бережна О.О., Кричка Н.В. ВИКЛАДАННЯ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОВЕДІНКИ ТА ПЕРІОДУ АДАПТАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	16
Гончар М.О., Омельченко О.В., Іщенко Т.Б. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПЕДІАТРІЇ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ НА КЛІНІЧНИХ БАЗАХ ХНМУ	17
Григоров С.М., Рекова Л.П., Вакуленко К.М. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ТА ЩЕЛЕПНО-ЛИЦЬОВОЇ ХІРУРГІЇ ХНМУ	20
Гришанін Г.Г., Дюдїна І.Л. СТВОРЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПАРАДИГМИ ЩОДО ЛІКУВАННЯ ПАЦІЄНТІВ В АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВИХ ЗДОБУТКІВ КАФЕДРИ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ...	21
Губарева С.А., Ткаченко О.В. РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ	22
Губарева С.А., Шубладзе О.Е. ІЗОВЕРБАЛЬНІ ТЕКСТИ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МОВИ КРАЇНИ ПРОЖИВАННЯ	23
Дашук А.М., Чернікова Л.І. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ДЕРМАТОЛОГІЇ, ВЕНЕРОЛОГІЇ ТА СНІДУ	24

Дерев'янченко Н. В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ЛАТИНСЬКА МОВА ТА МЕДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ" АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ	26
Журавльова Л.В., Янкевич О.О., Огнева О.В. ПРОПУСКИ ЗАНЯТЬ І ПОТОЧНА УСПІШНІСТЬ СТУДЕНТІВ З АНГЛОМОВНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ	28
Заборовська С.В. ГРА ЯК ІНТЕРАКТИВНА ФОРМА РОБОТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ	31
Завгородній І.В., Білера Н.В., Чеховська І.М. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ГІГІЄНИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ	33
Замазій Т.М., Коваленко Н.І. ЛЕКЦІЯ ЯК ОДНА З ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	34
Запара П.С., Федотова О.Л., Мовчан О.В. ОЦІНКА ФАКТОРІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЯКІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	36
Зелена І.І., Железнякова Н.М., Панченко Г.Ю. НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ МОВОЮ-ПОСЕРЕДНИКОМ В НЕОДНОРІДНИХ ЗА МОВНОЮ СКЛАДОВОЮ ГРУПАХ	39
Капустник В.А., Костюк І.Ф., Брек В. В., Шелест Б.О. ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ НА КЛІНІЧНІЙ КАФЕДРІ ДЛЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ	40
Карпенко К.І. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН	43
Киричок І.В., Красюкова О.О., Бабак Т.О. ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ У ХНМУ	45
Клименко В.А., Сіренко Т.В., Плахотна О.М., Древаль Д.Т. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКЛАДАННЯ ПРОПЕДЕВТИКИ ПЕДІАТРІЇ СТУДЕНТАМ- ІНОЗЕМЦЯМ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ	47
Коваленко Г.А., Білобров Р.В., Сідорова О.В. ЗАСТОСУВАННЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ОРТОПЕДИЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЇ ХНМУ	49
Кожина Г.М., Лещина І.В. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ	51
Кожина Г.М., Зеленська К.О., Гайчук Л.М., Хаустов М.М., Зеленська Г.М. МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ АДАПТАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	54

Козько В.М., Бондаренко А.В., Кацапов Д.В., Могиленець О.І., Юрко К.В., Граділь Г.І.	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ КУРСУ З КЛІНІЧНОЇ ПАЗАРИТОЛОГІЇ ТА ТРОПІЧНОЇ МЕДИЦИНИ	56
Коробчанський В.О., Богачова О.С., Герасименко О.І., Дяченко І.О.	
КЕЙС-МЕТОД У СИСТЕМІ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТУ "ГІГІЕНА ТА ЕКОЛОГІЯ" ДЛЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ	59
Коробчанський В.О., Резуненко Ю.К., Герасименко О.І., Кателевська Н.М.	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ГІГІЕНА ТА ЕКОЛОГІЯ"	62
Кошій В.О.	
ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ, ЩО ВИВЧАЮТЬ ПРЕДМЕТ "МЕДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ" НА КАФЕДРІ ПСИХІАТРІЇ, НАРКОЛОГІЇ ТА МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ	65
Кравчун П.Г., Бабаджан В.Д., Шумова Н.В., Єрмак О.С.	
ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ТА МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ З ПРЕДМЕТУ "КЛІНІЧНА ІМУНОЛОГІЯ ТА АЛЕРГОЛОГІЯ" НА КАФЕДРІ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ № 2, КЛІНІЧНОЇ ІМУНОЛОГІЇ ТА АЛЕРГОЛОГІЇ	67
Краснікова С.О., Аль-Газо Н.В.	
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	69
Криворучко І.А., Тонкоглас О.А., Сикал М.О., Тесленко С.М., Сивожеlezов А.В., Гончарова Н.М., Лесной В.В.	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ХІРУРГІЇ № 2	71
Кузнецов С.В., Ольховська О.М., Кучеренко О.О., Жаркова Т.С., Кучеренко М.В.	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ДИТЯЧИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ	74
Лисенко Н.Г.	
ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ДІЛОВИХ ІГОР НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ В АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ХНМУ	76
Лупальцов В. І., Вандер К.О.	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ХІРУРГІЇ	78
Маракушин Д.І., Сінайко В.М., Сирова Г.О., Макаров В.О., Чаленко Н.М.	
ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ - АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ	80
Марковський В.Д., Маракушин Д.І., Бондарева А.В., Шиян Д.М.	
ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	85

Марковський В.Д., Маракушин Д.І., Олійник М.О., Васильєва О.В., Олійник А.О., Пешенко І.В.	
ПИТАННЯ АДАПТАЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ПРОЖИВАННЯ В УКРАЇНІ ТА НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТІ	88
Мартиненко Н. М.	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ "ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ" АНГЛОМОВНИМ СТУДЕНТАМ ПЕРШОГО КУРСУ	90
Марущенко О.А.	
АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА НА ПІДГОТОВЧИХ ВІДДІЛЕННЯХ: РИЗИКИ Й ЗИСКИ	91
Миринова І.І., Кальян В.В.	
ПОЗААУДИТОРНА ДІЯЛЬНІСТЬ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ХНМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ МЕДИЧНОЇ БІОЛОГІЇ	93
Мірошнік Л.В., Гетманець Г.О.	
ЗОВНІШНЄ НЕЗАЛЕЖНЕ ТЕСТУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З МОВИ НАВЧАННЯ	95
Мухортова О.Д.	
ХУДОЖНІЙ ФІЛЬМ ЯК ЗАСІБ НАВЧАННЯ У МОВНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	97
Наконечна О.А., Ткаченко А.С., Полікарпова Г.В., Оніщенко А.І.	
ЧИ БАЖАЮТЬ АНГЛОМОВНІ СТУДЕНТИ ВИКОРИСТОВУВАТИ ВІРТУАЛЬНУ ЛАБОРАТОРІЮ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ХІМІЇ? ...	98
Наконечна О.А., Попова Л.Д., Вишницька І.А.	
ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ З АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ	99
Нестеренко А.К., Самолисова О.В., Антонович С.О.	
ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ ЯК КОМПОНЕНТ НАВЧАННЯ ТА МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ "УКРАЇНСЬКА МОВА"В ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН	101
Ніколаєва О.В., Кузьміна І.Ю., Павлова О.О., Шутова Н.А.	
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ ІМ. Д.О. АЛЬПЕРНА ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	103
Парашук Ю.С., Овчаренко О.Б., Лященко О.А., Олійник А.О., Граділь О.Г.	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	105
Садовниченко Ю.О., М'ясоєдов В.В., Пастухова Н.Л.	
МОТИВАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК УМОВА СПРИЯННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ	107
Сєдая Ю.С., Кучера Т.М.	
ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ З АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ В НЕПРОФІЛЬНОМУ ВНЗ: СКЛАДНОСТІ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ	109

Сирова Г.О., Козуб С.М., Петюніна В.М., Левашова О.Л. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ ТА БІООРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ ХНМУ	112
Сирова Г.О., Левашова О.Л., Тішакова Т.С., Козуб С.М. КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ-ІНОЗЕМЦІВ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ ТА БІООРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ ХНМУ	114
Сирова Г.О., Тішакова Т.С., Левашов О.Л., Савельєва О.В. ПРОЗОРИЙ ПРОЦЕС ОБ'ЄКТИВНОГО ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ ТА БІООРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ ХНМУ	117
Сінайко В.М., Коровіна Л.Д. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ КУРСУ "ПСИХІАТРІЯ ТА НАРКОЛОГІЯ"	119
Старкова І.В., Каліновська О.І., Парашук В.Ю., Меліхова Т.В. СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ З АКУШЕРСТВА ТА ГІНЕКОЛОГІЇ В АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ - КРОК ДО КРАЩОГО ЗАСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ	121
Степаненко А.Ю., Карамішев В.Д., Панасенко В.О., Деева Т.В., Верещакіна В.В. ЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКЦІЙ З ГІСТОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ	122
Стрельнікова І.М. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ПСИХІАТРІЇ, НАРКОЛОГІЇ ТА МЕДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ З УРАХУВАННЯМ ЇХНІХ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ	123
Сушецька А.С., Лукавенко О.Г. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ	126
Тарлева А.В. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ УРОКУ В МЕТОДИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	128
Товажнянська О.Л., Некрасова Н.О., Каук О.І., Марковська О.В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ	129
Томілін В.Г., Дюдіна І.Л., Перешивайлова І.О. СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КЛІНІЧНИХ КАФЕДРАХ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	130
Фоміна Л.В., Кулікова І.І. ГУМАНІТАРНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ	132
Фролова Т.В., Терещенкова І.І., Стенкова Н.Ф., Сіняєва І.Р. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ПРОПЕДЕВТИКА ПЕДІАТРІЇ"	134

Фролова Т.В., Терещенкова І.І., Сіняєва І.Р., Атаманова О.В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІВ В АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА КЛІНІЧНІЙ КАФЕДРІ	136
Чернобай Л.В., Кармазіна І.С., Ісаєва І.М., Глоба Н.С., Алексєєнко Р. В., Дерев'янченко Н.В. ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНГЛОМОВНОГО НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ФІЗІОЛОГІЯ" В ХНМУ	139
Чумаченко Т.О. ВПРОВАДЖЕННЯ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ЕЛЕМЕНТІВ ГРИ ПРИ АНГЛОМОВНОМУ ВИКЛАДАННІ ПИТАНЬ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ	141
Шафоростова С.Г. УРАХУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В АРАБСЬКІЙ АУДИТОРІЇ	143
Шевченко О.С., Матвєєва С.Л., Погорєлова О.О. ПИТАННЯ ПОКРАЩЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ З АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ НА КАФЕДРІ ФТИЗІАТРІЇ ТА ПУЛЬМОНОЛОГІЇ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	144
Щербина М.О., Ліпко О.П., Щербина І.М., Плахотна І.Ю., Диннік О.О. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ АКУШЕРСТВА І ГІНЕКОЛОГІЇ № 1	146

Формат А5. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 9,75
Зам. № 18-33577.

Редакційно-видавничий відділ
ХНМУ, пр. Науки, 4, м. Харків, 61022
izdatknmurio@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видав-ництв, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції серії ДК № 3242 від 18.07.2008 р.